

Bundel – Commissie Landelijk gebied van 14 september 2026

Agenda bijlagen

2026-09-14_Commissie Landelijk gebied_Agenda

SPREEKTijd COMMISSIE 4 uur

Technische vragen commissie Landelijk Gebied 14 september

Conceptverslag commissie Landelijk Gebied 14 september 2026

Schriftelijke beantwoording vragen over TBW Landelijk Gebied

- 0 Technische briefing: RWBP 2028-2033 (conceptversie KRW deel) (12:15-13:00 uur)
- 1 Opening en mededelingen
- 2 Vaststellen agenda, het verslag van de vorige vergadering, Lijsten moties en toezeggingen
 - Concept agenda commissie Landelijk Gebied 14 september 2026
 - Concept verslag commissie Landelijk Gebied 8 juni 2026
 - Lijst met moties commissie Landelijk Gebied 14 september 2026
 - Lijst met toezeggingen commissie Landelijk Gebied 14 september 2026
- 2.a Planningsoverzicht
 - Planningsoverzicht commissie Landelijk Gebied 14 september 2026
- 3 13:00 – Inspreekhalftuur
 - Heemschut De Stelling van Den Helder
- 4 13:30 – Terugkoppeling externe vertegenwoordiging door GS en PS leden
De agenda commissie heeft dit punt aan alle commissie agenda's toegevoegd. Naast terugkoppeling door externe vertegenwoordigers vanuit PS (voor deze commissie betreft het RRR en IPO) geeft het punt ruimte aan GS leden om een korte terugkoppeling te geven over de activiteiten in bijvoorbeeld Europa, verbonden partijen en samenwerkingsverbanden.
- 5 A-agenda algemeen
- 5.a 13:40 – Voordracht Tweede begrotingswijziging 2026
Toelichting:
In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze tweede begrotingswijziging is een bijstelling van de begroting 2026.
Begrotingswijzigingen worden voorafgaand aan de vaststelling in PS behandeld in de Statencommissies. Elke commissie bespreekt deze vanuit de vakinhoudelijke invalshoek. De bespreking vanuit financiële invalshoek vindt voornamelijk plaats in de commissie Bestuur.
Behandelaar:
PS adviseren over de voordracht Tweede begrotingswijziging.
 - Brief aan PS over Tweede begrotingswijziging 2026
 - Voordracht 54-2026 Tweede begrotingswijziging 2026
 - Tweede begrotingswijziging 2026
 - memo Aangepaste Voordracht TBW 2026_Geredigeerd
 - Voordracht 54-2026 Tweede begrotingswijziging 2026 (gewijzigd na cie 14-9)
- 6 A-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Gielen)
- 6.a 14:10 – Natuur: Voordracht Treffen gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving (UNO) t.b.v. de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF)
Toelichting:
De 12 provincies zitten in het proces om de gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving op te richten voor de uitvoering van de NDFF. In januari 2026 hebben de Provinciale Staten van de provincies hun zienswijze kenbaar gemaakt. Deze zijn voorzien van reactie en waar nodig is de gemeenschappelijke regeling gewijzigd. Gedeputeerde Staten vragen nu Provinciale Staten toestemming om de gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving te mogen treffen.
Behandelaar:
Provinciale Staten adviseren over de voordracht treffen gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving (UNO) t.b.v. de Nationale Database Flora en Fauna

Brief aan PS over toestemming gemeenschappelijke regeling UNO t.b.v. Nationale Database Flora en Fauna (NDFF)

Voordracht 56-2026 Toestemming PS treffen gemeenschappelijke regeling UNO tbv Nationale Database Flora en Fauna

Reactie op ingebrachte Zienswijzen

Regeling GR UNO schoon

- 7 B-agenda Landbouw, Visserij, Dierenwelzijn, Faunabeheer, PPLG en Cultureel Erfgoed (gedeputeerde Beemsterboer)
- 7.a 14:55 – Landbouw: Agenderingsverzoek CU, CDA, Volt, GL, PvdA over de consequenties landelijk stikstofbeleid op Noord-Holland (doorgeschoven naar vergadering 17-09-2026)
Behandelveorstel:
De commissie kan het agenderingsverzoek en in het specifiek de vragen uit het agendaverzoek met de commissie en gedeputeerde bespreken.
Agenderingsverzoek CU, CDA, Volt, GL, PvdA consequenties landelijk stikstofbeleid op Noord-Holland
Brief regering: Weer ruimte voor boer, natuur en bouw_ maatregelpakket voor landbouw, natuur en stikstof
- 7.b 15:55 - Landbouw: Afdoening motie M26-2026 ‘Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes’ (doorgeschoven naar vergadering 17-09-2026)
Toelichting:
Het college informeert Provinciale Staten over de uitwerking van motie 26-2026 ‘Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes’ en vragen de motie als afgedaan te beschouwen.
Behandelveorstel:
De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.
Brief aan PS over Afdoening M26-2026 ‘Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes’
M26-2026 AANGENOMEN JA21 motie Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuze
- 8 B-agenda algemeen
- 8.a 16:10 – Veegbrief moties (doorgeschoven naar vergadering 17-09-2026)
Toelichting:
Vanuit de veegbrief moties van GS zijn in de commissievergadering van juni een aantal moties afgedaan.
Van de vier onderstaande moties heeft de commissie aangegeven deze nog verder te willen bespreken:
M127-2024 – Weidevogels
M49-2025 PNH kan zo grote doelen niet halen
M89-2025 – Deadline pilot PAS-melders Texel
M117-2025 grip op faunaschade
Brief aan PS over Afdoening openstaande moties – juni
- 8.a.1 Afdoeningsvoorstel M127-2024 – Weidevogels
Toelichting:
Zie voor een toelichting op het afdoeningsvoorstel de veegbrief moties.
Behandelveorstel:
De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.
M127-2024 AANGENOMEN GL PvdA-SP Motie-Weidevogels
- 8.a.2 Afdoeningsvoorstel M49-2025 PNH kan zo grote doelen niet halen
Toelichting:
Zie voor een toelichting op het afdoeningsvoorstel de veegbrief moties.
Behandelveorstel:
De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.
M49-2025 AANGENOMEN D66-PvdA-GL-SP-PvdD-Volt-CU-50PLUS-VVD motie PPLG Provincie Noord-Holland kan zo grote doelen niet halen!
- 8.a.3 Afdoeningsvoorstel M89-2025 – Deadline pilot PAS-melders Texel

Toelichting:

Zie voor een toelichting op het afdoeningsvoorstel de veegbrief moties.

Behandelveorstel:

De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.

M89-2025 AANGENOMEN PvdA-GL-D66-BBB-CDA Motie PAS-melders deadline

8.a.4 Afdoeningsvoorstel M117-2025 grip op faunaschade

Toelichting:

Zie voor een toelichting op het afdoeningsvoorstel de veegbrief moties.

Behandelveorstel:

De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.

M117-2025 AANGENOMEN Volt-GL-SP-VVD-D66 motie Grip op faunaschade

9 Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer

10 B-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Gielen)

10.a 16:45 – Water: Afdoening motie 78-2025 KRW doelen: Duurzaam verpachten van gronden (doorgeschoven naar vergadering 17-09-2026)

Toelichting:

In de PS-vergadering van 7 juli 2025 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen waarin het college werd verzocht om te onderzoeken of een verbod op niet-biologische gewasbeschermingsmiddelen kan worden opgenomen in nieuwe pachtcontracten voor de provinciale pachtgronden. Het college informeert Provinciale Staten op welke wijze invulling is gegeven aan de motie. Deze motie is in februari besproken en toen niet afgedaan, omdat er een brief zou komen. Deze brief aan PS over de voortgang van landbouwbeschermingsmiddelen is in de commissievergadering van maart besproken. Per abuis is toen de motie niet ter afdoening geagendeerd. Om deze reden is de betreffende motie nu geagendeerd ter afdoening.

Behandelveorstel:

De commissie wordt gevraagd of motie 78 van 2025 afgedaan kan worden.

Brief aan PS over afdoening motie M78 07-07-2025 KRW doelen duurzaam verpachten van gronden

M78-2025 AANGENOMEN motie D66-SP-Volt-PvdD-CU KRW doelen-Duurzaam verpachten van gronden

11 Rondvraag gedeputeerde Gielen (doorgeschoven naar vergadering 17-09-2026)

Rondvraag D66 over Aziatische Hoornaar aan gedeputeerde Gielen

12 Schorsing (de vergadering gaat verder op 17 september 2026)

13 C-agenda: ingekomen stukken commissie Landelijk Gebied 14 september 2026

Agenda Commissie Landelijk gebied

Datum 14-09-2026
Tijd 13:00 – 17:00
Locatie Vergaderzaal 1.4
Voorzitter Chris Vonk
Griffier/Secretar Dylan van der Voort
is

Toelichting De agenda Statencommissie Landelijk Gebied 14 september wordt op donderdag 3 september gepubliceerd.

De vergadering vindt in hybride vorm plaats. De vergadering is openbaar en online live te volgen via <https://noord-holland.stateninformatie.nl>.

De commissievergadering is toegankelijk voor publiek. Het is mogelijk om in te spreken in de vergadering. Dat kan zowel fysiek als digitaal.

Inspreken kan bij de agendapunten die ter bespreking staan geagendeerd (A- en B-agenda), of tijdens het inspreekhalfuur op andere punten die vallen onder de beleidsterreinen van de commissie Landelijk Gebied.

Voor het inspreken moet u zich aanmelden bij de Statengriffie. Dat kan tot 15.00 uur op de voorafgaande werkdag (vrijdag 11 september) door het aanmeldformulier in te vullen: [Aanmeldformulier inspreken commissievergadering](#)

Let op: alle genoemde tijden bij de afzonderlijke agendapunten zijn richttijden. Indien er geen, of een beperkt aantal, aanmeldingen zijn voor het inspreekhalfuur zullen de agendapunten na punt 3 eerder beginnen.

0	Technische briefing: RWBP 2028–2033 (conceptversie KRW deel) (12:15–13:00 uur)
1	Opening en mededelingen
2	Vaststellen agenda, het verslag van de vorige vergadering, Lijsten moties en toezeggingen
2.a	Planningsoverzicht
3	Inspreekhalfuur
13:00	
4	Terugkoppeling externe vertegenwoordiging door GS en PS leden

13:30

De agendacommissie heeft dit punt aan alle commissie agenda's toegevoegd. Naast terugkoppeling door externe vertegenwoordigers vanuit PS (voor deze commissie betreft het RRK en IPO) geeft het punt ruimte aan GS leden om een korte terugkoppeling te geven over de activiteiten in bijvoorbeeld Europa, verbonden partijen en samenwerkingsverbanden.

5 A-agenda algemeen

5.a Voordracht Tweede begrotingswijziging 2026

13:40

Toelichting:

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze tweede begrotingswijziging is een bijstelling van de begroting 2026.

Begrotingswijzigingen worden voorafgaand aan de vaststelling in PS behandeld in de Statencommissies. Elke commissie bespreekt deze vanuit de vakinhoudelijke invalshoek. De bespreking vanuit financiële invalshoek vindt voornamelijk plaats in de commissie Bestuur.

Behandelveorstel:

PS adviseren over de voordracht Tweede begrotingswijziging.

6 A-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Gielen)

6.a Natuur: Voordracht Treffen gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken

14:10 **Natuur en Omgeving (UNO) t.b.v. de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF)**

Toelichting:

De 12 provincies zitten in het proces om de gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving op te richten voor de uitvoering van de NDFF. In januari 2026 hebben de Provinciale Staten van de provincies hun zienswijze kenbaar gemaakt. Deze zijn voorzien van reactie en waar nodig is de gemeenschappelijke regeling gewijzigd. Gedeputeerde Staten vragen nu Provinciale Staten toestemming om de gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving te mogen treffen.

Behandelveorstel:

Provinciale Staten adviseren over de voordracht treffen gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving (UNO) t.b.v. de Nationale Database Flora en Fauna

7 B-agenda Landbouw, Visserij, Dierenwelzijn, Faunabeheer, PPLG en Cultureel Erfgoed (gedeputeerde Beemsterboer)

7.a Landbouw: Agenderingsverzoek CU, CDA, Volt, GL, PvdA over de consequenties landelijk stikstofbeleid op Noord-Holland

14:55

Behandelveorstel:

De commissie kan het agenderingsverzoek en in het specifiek de vragen uit het agendaverzoek met de commissie en gedeputeerde bespreken.

7.b Landbouw: Afdoening motie M26-2026 'Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes'

15:55

Toelichting:

Het college informeert Provinciale Staten over de uitwerking van motie 26-2026 'Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes' en vragen de motie als afgedaan te beschouwen.

Behandelveorstel:

De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.

8 B-agenda algemeen

8.a Veegbrief moties

16:10

Toelichting:

Vanuit de veegbrief moties van GS zijn in de commissievergadering van juni een aantal moties afgedaan.

Van de vier onderstaande moties heeft de commissie aangegeven deze nog verder te willen bespreken:

M127-2024 – Weidevogels

M49-2025 PNH kan zo grote doelen niet halen

M89-2025 – Deadline pilot PAS-melders Texel

M117-2025 grip op faunaschade

8.a.1 Afdoeningsvoorstel M127-2024 – Weidevogels

Toelichting:

Zie voor een toelichting op het afdoeningsvoorstel de veegbrief moties.

Behandelveorstel:

De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.

8.a.2 Afdoeningsvoorstel M49–2025 PNH kan zo grote doelen niet halen

Toelichting:

Zie voor een toelichting op het afdoeningsvoorstel de veegbrief moties.

Behandelveorstel:

De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.

8.a.3 Afdoeningsvoorstel M89–2025 – Deadline pilot PAS–melders Texel

Toelichting:

Zie voor een toelichting op het afdoeningsvoorstel de veegbrief moties.

Behandelveorstel:

De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.

8.a.4 Afdoeningsvoorstel M117–2025 grip op faunaschade

Toelichting:

Zie voor een toelichting op het afdoeningsvoorstel de veegbrief moties.

Behandelveorstel:

De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.

9 Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer

10 B–agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Gielen)

10.a **Water: Afdoening motie 78–2025 KRW doelen: Duurzaam verpachten van
16:45** **gronden**

Toelichting:

In de PS-vergadering van 7 juli 2025 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen waarin het college werd verzocht om te onderzoeken of een verbod op niet-biologische gewasbeschermingsmiddelen kan worden opgenomen in nieuwe pachtcontracten voor de provinciale pachtgronden. Het college informeert Provinciale Staten op welke wijze invulling is gegeven aan de motie. Deze motie is in februari besproken en toen niet afgedaan, omdat er een brief zou komen. Deze brief aan PS over de voortgang van landbouwbeschermingsmiddelen is in de commissievergadering van maart besproken. Per abuis is toen de motie niet ter afdoening geagendeerd. Om deze reden is de betreffende motie nu geagendeerd ter afdoening.

Behandelveorstel:

De commissie wordt gevraagd of motie 78 van 2025 afgedaan kan worden.

11 **Rondvraag gedeputeerde Gielen**

12 **Schorsing**

13 **C-agenda: ingekomen stukken commissie Landelijk Gebied 14 september
2026**

SPREEKTIJDEN COMMISSIES 2023–2027

op basis van memo Presidium 17 april 2023 en wisselingen in fracties (06–01–2026)

Verdeling per Fractie	Zetels	Cie 4 uur
VVD	9	17 min. (5+12)
BBB	7	14 min. (5+9)
GroenLinks	7	14 min. (5+9)
PvdA	7	14 min. (5+9)
D66	4	10 min. (5+5)
PvdD	4	10 min. (5+5)
JA21	3	9 min. (5+4)
PVV	3	9 min. (5+4)
CDA	2	8 min. (5+3)
Forum voor Democratie	2	8 min. (5+3)
SP	2	8 min. (5+3)
50PLUS	2	8 min. (5+3)
VOLT	1	6 min. (5+1)
ChristenUnie	1	6 min. (5+1)
Fractie De Weerdt	1	5 min.
GS (25%)		48 min.

Technische vragen commissie Landelijk Gebied

nr	Partij en indiener	Punt	PFH	Onderwerp	Vraag	Antwoord
1	CU	10b	Beemsterboer/Gielen	Consequenties landelijk stikstofbeleid op NH	Achtergrond In de kabinetsbrief wordt expliciet aangegeven dat het kabinet ruimte aan alternatieve gebiedseigenmaatwerk-oplossingen voortkomend uit gebiedsprocessen. Het kabinet schrijft o.a.: <i>Tot uiterlijk 1 januari 2028 kunnen gebieden een eigen aanpak tot stand te brengen om de drukfactoren op het nabijgelegen Natura 2000-gebied substantieel weg te nemen en toe te werken naar een gunstige staat van instandhouding. ... Lukt het niet om via deze weg de drukfactoren substantieel weg te nemen, dan zullen de door het kabinet vastgestelde regels en normen op bedrijfsniveau gaan gelden. ... De aanpak vanuit het gebied moet eenzelfde mate van borging en doelbereik kennen, met hetzelfde financiële beslag, als de Rijksregels op bedrijfsniveau die januari 2027 worden gepubliceerd.</i>	- Vijf van de twaalf Natura-2000 gebieden die op het kaartje te zien zijn, vallen samen met de focusgebieden: Eilandspolder, Wormer- en Jisperveld, IVOT, Westzaan en Oostelijke Vechtplassen. De andere zeven Natura-2000 gebieden op de kaart zijn geen focusgebied (Naardermeer, Duinen en Lage Land Texel, Duinen Den Helder Callantsoog, Zwanenwater& Pettemerduinen, Schoorlse Duinen, Noordhollands Duinreservaat, Zuid-Kennemerland). Toelichting: De focusgebieden zijn onderdeel van de NNN-strategie en bedoeld om de inzet van NNN-middelen te prioriteren. De centrale vraag bij het bepalen van focusgebieden is geweest: waar is met de NNN-realiseatie de grootste (substantiële) bijdrage te verwachten aan natuurherstel in het N2000 gebied? Daarmee zijn het Naardermeer en de duingebieden afgevallen. - Nee. Zonering rondom het N2000 gebied met maatregelen/instructieregels t.b.v. stikstofreductie vormt geen onderdeel van de huidige gebiedsprocessen en valt ook buiten de begrenzing van de focusgebieden. De huidige gebiedsprocessen richten zich in hoofdzaak op NNN-realiseatie binnen het Natura-2000 gebied en niet in de zones daaromheen. Er zijn bedrijven / gronden

Technische vragen commissie Landelijk Gebied

nr	Partij en indiener	Punt	PFH	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					De ChristenUnie is benieuwd in hoeverre onze indeling in focusgebieden overlapt met de zones die het kabinet hanteert. Vragen Graag ontvangen wij per stikstofgevoelig N2000 gebied met geplande bufferzone in Noord-Holland (lijstje staat in kabinetsbrief, en visueel op https://maps.inlora.eu/natura2000/) antwoorden op de volgende vragen: • Valt het gebied onder onze focusgebieden? • Zijn de grenzen van de gebiedsprocessen zo getrokken dat alle bedrijven / gronden in de geplande bufferzone daar onderdeel van zijn? Of zijn er bedrijven / gronden die wel in de beoogde bufferzone vallen	die wel in de beoogde bufferzone vallen maar geen onderdeel van onze gebiedsprocessen. • In slechts een klein deel van de N2000-gebieden is sprake van een gebiedsproces. De focus van deze gebiedsprocessen ligt op NNN realisatie (zie programmering NNN waarbij voor vijf gebieden budget is toegewezen)

Technische vragen commissie Landelijk Gebied

nr	Partij en indiener	Punt	PFH	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					maar geen onderdeel van onze gebiedsprocessen? • Wat is de status van de gebiedsprocessen in het gebied?	
2	PvdA	5a	Beemsterboer	Voordracht Tweede begrotingswijziging 2026	• Er zijn hogere lasten verwerkt voor onder meer Europese landbouwprojecten. Waar kan ik iets teruglezen over die projecten? Dus welke dat zijn en waarom die lasten hoger zijn geworden • Er is een onderbesteding op de KTA projecten. Op welke onderdelen van de KTA is een onderbesteding? En verwacht provincie dat dat nog wordt ingelopen?	- De uitvoering van de subsidies die we vanuit het NSP-GLB verstrekken ligt bij RVO. We zijn deze programma-periode geconfronteerd met toegenomen uitvoeringskosten. Dit heeft deels te maken met toegenomen kosten voor arbeid maar ook met de aard van dit GLB-programma. Er zijn deze periode fors meer subsidies verstrekt dan in de POP3-periode. Dit zijn vooral veel investeringen aan individuele landbouwers. - Projecten vanuit het GLB-NSP (landelijk) staan vermeld op Groen Kennisnet.https://groenkennisnet.nl/projectregelingen (hierop staan niet de subsidies aan individuele landbouwers) LEADER-projecten zijn te vinden via https://leadernoordholland.nl/ - De onderbesteding op de KTA-maatregelen betreft de Ontpachtingsregeling. We zijn bezig met het maken van afspraken met terreinbeherende organisaties om

Technische vragen commissie Landelijk Gebied

nr	Partij en indiener	Punt	PFH	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						te komen tot een versnelling van de ontpachting van de NNN-gronden en verwachten dan dat deze onderbesteding wordt ingelopen.
3	PvdA	8a	Gielen	Afdoening motie 78-2025 KRW doelen: Duurzaam verpachten van gronden	In de brief worden drie redenen genoemd om de motie niet uit te voeren. In 2020 heeft de provincie een verbod op glyfosaat opgenomen in haar pachtovereenkomsten. Waarom zou dat verbod wel voldoen aan de drie redenen en andere gewasbeschermingsmiddelen niet?	Het verbod op glyfosaat in pachtovereenkomsten buiten NNN is in 2020 als een gericht politiek besluit ingevoerd. Daarbij is gekozen voor één specifieke werkzame stof, met een duidelijke relatie met de provinciale ambities voor duurzame landbouw, natuur en biodiversiteit en waterkwaliteit. Het verbod geldt bovendien niet absoluut: een pachter kan gemotiveerd om ontheffing verzoeken, wanneer geen uitvoerbaar alternatief beschikbaar is. Een algemeen verbod op gewasbeschermingsmiddelen is wezenlijk anders. Gewasbeschermingsmiddelen omvatten een brede groep middelen met verschillende toepassingen, risico's en beschikbare alternatieven. Een generiek verbod kan daardoor grote gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering van pachters en vraagt om een zorgvuldige afweging van uitvoerbaarheid, proportionaliteit, effectiviteit, juridische houdbaarheid en handhaafbaarheid. Naar aanleiding van de motie is in 2025 onderzocht of een breder verbod in pachtovereenkomsten mogelijk en wenselijk is. Op basis daarvan is besloten nu geen algemeen verbod op gewasbeschermingsmiddelen op te nemen.

Technische vragen commissie Landelijk Gebied

nr	Partij en indiener	Punt	PFH	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						Gedeputeerde Staten (GS) willen het landelijke convenant over gewasbeschermingsmiddelen niet ondertekenen tenzij voldaan wordt aan een aantal voorwaarden. GS willen geen financiële en juridische verplichtingen aangaan voordat duidelijkheid is over de teksten van de deelconvenanten. Daarnaast vinden GS deelname van natuur- en milieuorganisaties aan de deelconvenanten belangrijk. GS hebben dit standpunt ingebracht bij het Interprovinciaal Overleg (IPO). Andere provincies onderschrijven het belang van deze gestelde voorwaarden. Het IPO-bestuur heeft op 10 september besloten het convenant mede te ondertekenen en bij de ondertekening aantal kanttekeningen te plaatsen, waaronder die van provincie Noord Holland. Wij blijven betrokken bij de verdere uitwerking van de deelconvenanten.
	PvdD	5a	Beemsterboer	Voordracht Tweede begrotingswijziging 2026	1) In de 'Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling' staat onder 5.2 (blz. 64) een gewijzigde post: "Faunabeheereenheid, uitvoering gecoördineerd beheer, door de FBE Noord-Holland: €4.000.000." a) Wat was het bedrag eerst? Als het nu een hoger bedrag is, wat is daarvan de	1) De te verlenen subsidie aan de FBE voor de uitvoering van het ganzenbeheer blijft zoals dat is aangegeven in de kaderbrief 2026 (Document NoordHolland – Kaderbrief 2026 – iBabs Publiekspitaal). De wijziging op deze lijst buiten uitvoeringsregeling betreft alleen een verschuiving van de subsidie in de tijd. De reden hiervoor is dat de subsidie gebruikt wordt voor de uitvoering van langjarige onderzoeken. Door de

Technische vragen commissie Landelijk Gebied

nr	Partij en indiener	Punt	PFH	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					reden? b) Welke kosten worden uit deze 4 miljoen euro betaald? 2) In de 'Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling' staat onder 5.2 (blz. 65) een nieuwe post: "Faunabeheereenheid Noord-Holland, Plan van aanpak predatiebeheer weidevogels: €10.000". a) Wat wordt met een plan van aanpak predatiebeheer weidevogels beoogd? Afschot van vossen? b) Wat is het bedrag dat de FBE jaarlijks al ontvangt van de provincie, en waarom wordt een PvA daar niet uit betaald?	beschikking voor dit jaar te verhogen kunnen de onderzoeken sneller van start gaan. Deze 2 miljoen waarmee het bedrag dit jaar is verhoogd, komt dus volgend jaar niet meer terug op de lijst buiten uitvoeringsregeling. Er stond oorspronkelijk 2 miljoen in 2026 en 2 miljoen in 2027 op de lijst hiervoor. 2) a) Een plan van aanpak voor predatiebeheer beoogt het opstellen van een bestuurlijke agenda met daarin de acties die nodig zijn voor het verbeteren van het inzicht in de impact van predatiedruk en de mogelijke maatregelen hiervoor. Het is een gezamenlijk plan van Boerennatuur en de FBE, waarvoor de FBE optreedt als penvoerder. Predatorenbeheer betreft niet alleen vossen, maar alle predatoren die impact (kunnen) hebben op de weidevogelpopulatie. b) Onder de subsidies die de FBE ontvangt ligt een activiteitenplan waarin het opstellen van dit plan van aanpak niet is opgenomen. Om die reden is dit nu apart toegevoegd op de lijst.
	PvdA	10b	Beemsterboer/Gielen	Consequenties landelijk	Zijn er naar aanleiding van de plannen van het kabinet in NH ook stikstofgevoelige natuurgebieden in	Ons beleid in de NNN-strategie en PLG kent een stikstofzone van 250 meter vanaf stikstofgevoelig habitat en een overgangszone van 500 meter rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Per

Technische vragen commissie Landelijk Gebied

nr	Partij en indiener	Punt	PFH	Onderwerp	Vraag	Antwoord
				stikstofbeleid op NH	Noord-Holland waar binnen de bestaande aanpak van PNH nog een aanvullende zone nodig is? Zo ja, welke zijn dit en hoeveel agrariërs worden op welke wijze hierdoor geraakt?	gebied bepalen wij welke begrenzing, maatregelen en ondersteuning nodig zijn. Het Rijk werkt de selectie van gebieden en de bijbehorende instructieregels nog samen met de provincies uit. De voorgestelde Rijkskoers bevat voor Noord-Holland elf zones van 500 meter en één zone van 1.000 meter rond Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske. Onze gebiedsanalyses en gebiedsplannen in het najaar van 2026 voor de twaalf stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden moeten vervolgens onderbouwen welke maatregelen, borging en monitoring per gebied nodig zijn. Daarom kunnen wij nu nog niet aangeven welke agrariërs in welke aantallen door eventuele zonering worden geraakt. De concrete inzet wordt per gebied samen met gebiedspartners uitgewerkt en vastgelegd in gebiedsafspraken.
	VVD	5a	Gielen	Voordracht Tweede begrotingswijziging 2026	Graag zou ik wat meer uitleg willen hebben over het onderdeel 5.2. Het beheren van natuur waar 8 miljoen extra wordt toegevoegd aan de begroting. De totale uitbreiding ten opzichte van de primaire begroting bedraagt daarmee 25 miljoen. In de toelichting wordt	- Nee, deze zijn middelen zijn geboekt op de begrotingspost Natuur-en Landschapsbeheer onder Beleidsdoel 5.2 - In ieder geval hebben wij eind vorig jaar een openstellingsbesluit genomen voor extra Anlb voor de beheerjaren 2026, 2027 en 2028. Hiermee kan het agrarisch natuurbeheer worden uitgebreid en kunnen de subsidietarieven worden geïndexeerd. PS is hierover geïnformeerd bij brief van 13 november 2025, kenmerk

Technische vragen commissie Landelijk Gebied

nr	Partij en indiener	Punt	PFH	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					oa gesproken over 6,6 miljoen decentralisatie uitkering. En mijn vraag is of deze uitkering aan de algemene middelen in de begroting is toegevoegd? 2. Zo ja waarom is gekozen om de begroting van beheren natuur te verhogen in plaats van het tekort te verminderen. 3. Nieuwe subsidies. Het valt mij op dat er veel bedragen als nieuwe subsidies worden opgevoerd. Bijvoorbeeld Staatsbosbeheer 752k, natuurmonumenten 395k en mijn vragen zijn: Worden deze verhogingen verantwoord via deze begrotingswijziging? En zo ja waarom zijn deze bedragen niet opgevoerd bij de begroting 2026. Er wordt tevens gesproken over een SNL verhoging in 2027. Het lijkt er dus op dat de verhoging nu	2441730/2441739. Daarin is ook aangegeven dat deze extra openstelling volledig via Rijksmiddelen wordt gefinancierd. Conform afspraak zijn de Rijksmiddelen voor 2026 via een DU binnengekomen. Deze worden nu met deze TBW toegevoegd aan de betreffende begrotingspost. 3. Het Rijk stelt per eind september 2026 via een decentrale uitkering middelen beschikbaar als bijdrage aan het oplossen van de tekorten bij de natuurbeheerders met het verzoek deze nog dit jaar beschikbaar te stellen. Bij het opstellen van de begroting 2026 vorig jaar was dit nog niet bekend. Wij komen hierop nog terug bij onze brief aan PS over het Natuurbeheerplan 2027. Overigens worden de genoemde subsidies bij een volgende begrotingswijziging van de lijst afgehaald, omdat we inmiddels binnen de subsidieverordening Natuur en Landschap juridisch passender mogelijkheden zien om te beschikken. Nee, het klopt niet dat de incidentele verhogingen structureel worden gemaakt bij de begroting 2027. De tegemoetkoming 2026 staat op zichzelf en is uitsluitend mogelijk omdat er – voor dit jaar- 'harde' dekking is. Over 2027 lopen nog bestuurlijke gesprekken.

Technische vragen commissie Landelijk Gebied

nr	Partij en indiener	Punt	PFH	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					incidenteel is maar dat vooruitgelopen wordt op een structurele verhoging in 2027. Klopt het dus dat deze incidentele verhogingen structureel gemaakt worden bij de begroting van 2027.	

Verslag concept

Commissie Landelijk Gebied

Datum commissievergadering	:	14 september 2026
Commissievoorzitter	:	Dhr. C. Vonk
Commissie-adviseur	:	Dhr. D. van der Voort
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 46 28 / dylan.van.der.voort@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter	:	Dhr. C. Vonk
Commissie-adviseur	:	Dhr. D. van der Voort
Leden van de commissie	:	VVD Mw. L. Ouderkerken, dhr. P. Dijkman
		BBB Dhr. G. Vendrig, mw. D. Sijbenga
		GroenLinks Statenleden R. Bwefar, B. Bulucu
		PvdA Dhr. T. Veenboer
		D66 Mw. K. Jansen
		JA21 Mw. C. Gordijn
		CDA Dhr. S. Dijk, dhr. D. Heijnen
		FvD Dhr. J. Dessing
		PvdD Mw. A. Egbers, dhr. M. Mattens
		PVV Dhr. R. van Tiggelen, dhr. P. van Haasen
		SP Dhr. J. Kes
		CU Dhr. M. Klein
		50PLUS Mw. A. van der Helm-Chandansingh, dhr. R. Nijkamp
		Volt Mw. J. Schneemann
		Fractie De –
		Weerdt
Gedeputeerden	:	Mw. A. Gielen (GL), dhr. J. Beemsterboer (BBB)
Afwezig:	:	Mw. R. Alberts-Oosterbaan
		<i>(Met bericht van verhindering)</i>
Notulist	:	mw. A. Smakman (Notuleerservice Nederland)

Agenda

5	0	Technische briefing RWBP 2028–2033 (conceptversie KRW-deel)
	1	<u>Opening en mededelingen</u>
	2	<u>Vaststellen agenda, het verslag van de vorige vergadering, lijsten moties en toezeggingen</u>
	2.a	<u>Planningsoverzicht</u>
	3	<u>Inspreekhalftuur</u>
10	4	<u>Terugkoppeling externe vertegenwoordiging door GS- en PS-leden</u>
	5	<u>A-agenda Algemeen</u>

- 5.a Voordracht Tweede begrotingswijziging 2026
- 6 A-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Gielen)
- 6.a Natuur: Voordracht Treffen gemeenschappelijke regeling uitvoeringstaken Natuur en
15 Omgeving (UNO) t.b.v. de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF)
- 7 B-agenda Landbouw, Visserij, dierenwelzijn, Faunabeheer, PPLG en Cultureel Erfgoed (gedeputeerde Beemsterboer)
- 7.a Landbouw: Agenderingsverzoek ChristenUnie, CDA, Volt, GroenLinks, PvdA over de consequenties landelijk stikstofbeleid op Noord-Holland
- 20 7.b Landbouw: Afdoening motie M26-2026 'Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes'
- 8 B-agenda Algemeen
- 8.a Veegbrief moties
- 8.a.1 Afdoeningsvoorstel M127-2024 - Weidevogels
- 25 8.a.2 Afdoeningsvoorstel M49-2025 - PNH kan zo grote doelen niet halen
- 8.a.3 Afdoeningsvoorstel M89-2025 - Deadline pilot PAS-melders Texel
- 8.a.4 Afdoeningsvoorstel M117-2025 - Grip of faunaschade
- 9 Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer
- 10 B-agenda Natuur, landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Gielen)
- 30 10.a Water: Afdoening motie M78-2025 - KRW-doelen: duurzaam verpachten van gronden
- 11 Rondvraag gedeputeerde Gielen
- 12 Sluiting

0 Technische briefing RWBP 2028–2033 (conceptversie KRW–deel)

35 **1 Opening en mededelingen**

De **voorzitter** opent de vergadering om 13.04 uur en heet de aanwezigen en belangstellenden van harte welkom bij de commissievergadering Landelijk Gebied van 14 september 2026.

40 *Mededelingen*

- Er is een quorum vastgesteld.
- De spreektijd is vastgesteld op vier uur.
- Deze vergadering wordt live uitgezonden.
- Er is een berichten van verhindering ontvangen van mevrouw Alberts–Oosterbaan (SP).
- 45 • De voorzitter verzoekt de commissieleden in hun bijdrage rekening te houden met de hoeveelheid vragen. Technische vragen konden vooraf schriftelijk worden gesteld, zodat de discussie in de commissie zich kan toespitsen op de bestuurlijk–politieke aspecten.
- Voor het insprekhalftuur heeft zich voorafgaand aan de vergadering één inspreker aangemeld, agendapunt 3, en acht insprekers bij agendapunt 7.a, het
- 50 agenderingsverzoek over de consequenties van landelijk stikstofbeleid op Noord–Holland.
- Er is voorafgaand aan de vergadering één rondvraag door de fractie van D66 ingediend voor gedeputeerde Gielen (agendapunt 11).

2 Vaststellen agenda, het verslag van de vorige vergadering, lijsten moties en toezeggingen

55

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt bij wijze van punt van orde of de oude spreektijdregeling nog geldt. De **voorzitter** bevestigt dat de commissie nog volgens de oude regeling werkt, omdat pas met de ingebruikname van het nieuwe audiovisuele systeem wordt overgeschakeld naar een nieuwe regeling.

60

De **voorzitter** constateert dat de agenda van de commissievergadering van 14 september 2026 en het verslag van de commissievergadering en de lijsten moties en openstaande toezeggingen van 8 juni 2026 ongewijzigd vastgesteld.

65 **2.a Planningsoverzicht**

Mevrouw **Jansen** (D66) vraagt om twee aanvullingen op het planningsoverzicht. Zij wil dat het concept dat volgens de technische briefing volgende maand wordt vastgesteld, wordt opgenomen omdat dit nu pas voor 2027 lijkt te staan. Daarnaast vraagt zij om opname van het

70 onderzoek naar een mogelijk verbod op kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen in kwetsbare gebieden in de omgevingsverordening, dat volgens een brief uit maart 2026 in het derde kwartaal zou worden voorgelegd.

De **voorzitter** zegt namens de Agendacommissie toe dat het eerste punt wordt opgenomen in het

75 planningsoverzicht. Over het tweede punt wordt nagevraagd wat de status is. Met deze opmerkingen wordt het planningsoverzicht vastgesteld.

3 Insprekhalftuur

80 De heer **Schat** De heer Schat spreekt namens de commissie Noord–Holland van Bond Heemschut in

over de brochure 'De Stelling van Den Helder'. Hij licht toe dat Heemschut met dergelijke brochures aandacht vraagt voor erfgoedprojecten die complex zijn, meerdere partijen raken en ondanks eerdere onderzoeken onvoldoende voortgang boeken. Volgens hem geldt dat ook voor de Stelling van Den Helder: de cultuurhistorische waarde is al breed erkend, veel onderdelen zijn
85 rijksmonument en rapporten concluderen al decennialang dat Den Helder grote kansen heeft, maar die rapporten leiden volgens hem niet tot uitvoering.

De heer Schat benadrukt dat hij niet wil voorschrijven welke bestemming de stelling moet krijgen, welke invulling het beste is of wie wat had moeten doen. Zijn oproep is volgens hem eenvoudiger:
90 er moet iets gebeuren. Dat begint met samenwerking tussen partijen die het vestingwerk vooruit willen helpen. Hij verwijst naar de presentatie van de brochure, waar ongeveer zestig betrokkenen aanwezig waren, onder wie vertegenwoordigers van Defensie, raads- en Statenleden, Mooi Noord-Holland, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Stichting Menno van Coehoorn. Volgens hem was er brede energie en overeenstemming dat er kansen liggen, maar zette niemand de eerste
95 stap.

De heer Schat stelt daarom voor de betrokken partijen bijeen te roepen en uit hun midden een zogenoemde stellingploeg te vormen. Die ploeg zou een projectleider moeten aanwijzen en een professionele fondsenwerver moeten aantrekken. Het doel is dat gemeente, provincie en Rijk de
100 Stelling van Den Helder nadrukkelijker op het netvlies krijgen en bestuurlijk verankeren, bijvoorbeeld in intentieovereenkomsten, coalitieakkoorden, bestuursvisies en het ontwikkelingsperspectief Noord-Holland Noord.

De heer Schat vraagt de Statencommissie kennis te nemen van de brochure, oog te krijgen voor de
105 kansen die de stelling volgens hem biedt voor economie, toerisme, cultuurhistorie, leefomgeving en regionale identiteit, en Den Helder te helpen bij het zetten van de eerste stap.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.

De heer **Heijnen** (CDA) zegt dat zijn enthousiasme is aangewakkerd en vraagt of al concreet
110 contact is geweest met Gedeputeerde Staten over wat de provincie via bestaande regelingen kan betekenen.

De heer **Schat** antwoordt dat dit contact in wording is. Hij heeft gevraagd de brochure aan de gedeputeerde te mogen overhandigen, waarna de provincie voorstelde eerst ambtelijk overleg te voeren met twee erfgoedambtenaren die ook leefomgeving in hun portefeuille hebben. Dat overleg
115 wordt volgens hem op korte termijn gepland. De ambtelijke reactie vanuit de provincie stemt hem positief, omdat breed wordt begrepen dat er iets moet gebeuren, terwijl het initiatief volgens hem niet uit Den Helder zelf komt.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt waarom Den Helder dit niet zelf oppakt, terwijl de stelling
120 juist voor de gemeente grote kansen kan bieden.

De heer **Schat** antwoordt dat in Den Helder veel andere problemen spelen, ook binnen het gemeentebestuur. Daardoor is de aandacht volgens hem afgeleid. Bedragen als circa € 60 miljoen voor herstel leiden volgens hem tot terughoudendheid en uitstel, terwijl een inventarisatie en herstelplan het project meer behapbaar kunnen maken. Hoe langer wordt gewacht, hoe duurder het
125 herstel volgens hem wordt.

Statenlid **Bulucu** (GroenLinks) vraagt wat Provinciale Staten concreet kunnen doen. Zij merkt op dat er al aandacht is voor de stelling, dat ambtelijk overleg wordt voorbereid en dat er brede bereidheid lijkt te zijn om mee te denken.

130 De heer **Schat** zegt dat voor een projectleider, een professionele fondsenwerver en het maken van een plan middelen nodig zijn. De gemeente kan dat volgens hem niet dragen. Hij heeft geen pasklaar plan, maar vraagt de provincie mee te denken en te kijken of binnen de begroting ruimte bestaat. Daarna zouden onder meer de Rijksdienst, de gemeente en de provincie samen verder moeten spreken.

135 Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) vraagt of in het genoemde grote herstelbedrag ook achterstallig onderhoud zit en waar dat in de tijd is blijven haken.
De heer **Schat** antwoordt dat hij dit niet volledig heeft onderzocht en verwijst naar de brochure. Hij wijst erop dat de gebouwen rijksmonumenten zijn en eigendom zijn van onder meer het
140 Rijksvastgoedbedrijf en de gemeente. Hij vindt het opvallend dat overheden particuliere monumenteigenaren aanspreken op onderhoud, terwijl dit erfgoed volgens hem zelf is verwaarloosd. Ook noemt hij Fort Harssens, met een imponerend gangenstelsel, maar wat geen monumentenstatus heeft.

145 Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) zegt dat zij nu goed inzicht heeft in de kwestie en verwijst naar Pampus als voorbeeld van wat volgens haar ook daar mogelijk zou moeten zijn. De heer **Schat** bedankt haar voor die reactie.

Volgens de heer **Dijkman** (VVD) is het een complex onderwerp. Hij doet de oproep om als commissie een werkbezoek aan de forten te brengen.

150 De heer **Schat** reageert dat zo'n werkbezoek goed te organiseren is. Hij noemt Den Helder ver, maar goed bereikbaar, en wijst op de Westoever als geschikte ontvangstlocatie waar veel te zien is. Volgens hem is het goed als de Statencommissie daarvan kennisneemt.

De **voorzitter** constateert dat de commissie geen verdere vragen heeft en dankt de heer Schat voor
155 zijn inspraak.

De **voorzitter** stelt voor de vragenronde af te sluiten en een werkbezoek te organiseren. Ook suggereert hij dat de heer Schat de brochure alvast informeel aan gedeputeerde Beemsterboer kan overhandigen.

160 Gedeputeerde **Beemsterboer** zegt dat hij de brochure graag ontvangt, maar merkt op dat daarmee mogelijk het moment verloren gaat om de overhandiging groter te maken. Tegelijkertijd vindt hij het prima om de brochure direct te ontvangen.

De heer **Schat** reageert dat er creatief genoeg naar een ander moment kan worden gezocht.

165 Gedeputeerde **Beemsterboer** stemt daarmee in. Hij voegt toe dat de tekst en boodschap over erfgoed volgens hem goed zouden passen in verkiezingsprogramma's, maar benadrukt dat dit aan de fracties is.

170 De heer **Schat** overhandigt vervolgens de brochure aan de gedeputeerde.

[Applaus]

4 Terugkoppeling externe vertegenwoordiging door GS- en PS-leden

175 *De agendacommissie heeft dit punt aan alle commissie agenda's toegevoegd. Naast terugkoppeling door externe vertegenwoordigers vanuit PS (voor deze commissie betreft het RRK en IPO) geeft het punt ruimte aan GS-leden om een korte terugkoppeling te geven over de activiteiten in bijvoorbeeld Europa, verbonden partijen en samenwerkingsverbanden.*

180 *Terugkoppeling Gedeputeerde Staten*

Gedeputeerde **Gielen** koppelt vanuit IPO-verband terug over het convenant Gewasbeschermingsmiddelen. Zij meldt dat het IPO-bestuur op 10 september heeft besloten het landelijke convenant mede te ondertekenen, met kanttekeningen die volgens haar overeenkomen met het eerder ingenomen Noord-Hollandse standpunt.

185

Gedeputeerde Staten wilden het convenant volgens haar alleen ondertekenen als aan enkele randvoorwaarden werd voldaan: de ondertekening mag geen financiële of juridische verplichtingen meebrengen, het convenant moet antwoord bieden op het handhavingsvraagstuk en de deelname van natuur- en milieuorganisaties aan deelconvenanten moet gewaarborgd blijven. Deze inzet is ingebracht, door de provincies onderschreven en met die kanttekeningen is het IPO tot ondertekening overgegaan.

190

Gedeputeerde **Beemsterboer** geeft een korte update over de pilot voor de legalisatie van PAS-melders op Texel. Hij meldt dat het extra ecologisch onderzoek, uitgevoerd met ecooloog Reinoud Kleijberg, inmiddels is afgerond en nog wordt gecontroleerd door de heer Kleijberg, een externe jurist en de interne organisatie. De verwachting is dat binnen ongeveer twee weken meer resultaten beschikbaar zijn.

195

De gedeputeerde verwacht de commissie bij de volgende vergadering uitgebreider te kunnen informeren. Daarnaast is het de bedoeling om in oktober, bij voorkeur begin oktober, op Texel opnieuw met de betrokken agrariërs in gesprek te gaan over de pilot.

200

5 A-agenda Algemeen

5.a Voordracht Tweede begrotingswijziging 2026

205 *Toelichting:*

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze tweede begrotingswijziging is een bijstelling van de begroting 2026.

210 *Begrotingswijzigingen worden voorafgaand aan de vaststelling in Provinciale Staten behandeld in de Statencommissies. Elke commissie bespreekt deze vanuit de vakinhoudelijke invalshoek. De bespreking vanuit financiële invalshoek vindt voornamelijk plaats in de commissie Bestuur.*

215

De commissie wordt gevraagd Provinciale Staten te adviseren over de voordracht Tweede begrotingswijziging.

Eerste termijn commissie

Mevrouw **Gordijn** (JA21) stelt twee vragen over de tweede begrotingswijziging. Zij vindt het onduidelijk waarom lagere verwachte lasten en een lagere onttrekking uit de reserve Groen al effect hebben op het lopende jaar 2026, terwijl de achterliggende gegevens volgens haar pas in

220

het Programma Natuurnetwerk 2027 staan en de besluitvorming daarover nog moet plaatsvinden.

Daarnaast vraagt mevrouw Gordijn waarom binnen het programma Landelijk Gebied € 2,6 miljoen eerder wordt overgeheveld uit de reserve Coalitieakkoord voor het PPLG. Het bedrag stond volgens haar voor 2029 gepland en wordt nu naar 2026 gehaald.

De heer **Klein** (ChristenUnie) sluit aan bij de vraag over de PNN-update en vraagt daarnaast naar het naar voren halen van middelen voor het versterken van Kansrijke Landbouw. Zijn fractie is positief dat er kennelijk veel gebeurt op dit dossier, maar vreest dat de provincie zichzelf in de vingers snijdt als middelen uit latere jaren nu al worden ingezet. Gezien het verwachte overschot vraagt hij of het niet logischer was geweest om Provinciale Staten in deze fase om extra geld te vragen.

De heer **Mattens** (PvdD) is blij dat in de tweede begrotingswijziging € 400.000 provinciale bijdrage voor de wildopvang is opgenomen. Hij hoopt dat daarmee belangrijke tekorten worden opgevangen en de Noord-Hollandse wildopvangcentra betere zorg aan wilde dieren kunnen bieden. Tegelijkertijd wijst hij erop dat het om incidenteel geld gaat, waardoor de structurele financiering van de wildopvang volgens hem onzeker blijft. De Partij voor de Dieren zal hier bij de begroting opnieuw aandacht voor vragen.

Daarnaast vraagt de heer Mattens hoe Gedeputeerde Staten aankijken tegen het in één keer beschikken van de volledige subsidie van € 4 miljoen aan de Faunabeheereenheid, in plaats van per jaarlaag. Hij vraagt dit in relatie tot het budgetrecht van Provinciale Staten en de rechtmatigheid van grote, langjarige subsidies, omdat dit volgens hem de kans op strijdigheid met de Aanbestedingswet 2012 kan vergroten.

Tot slot geeft de heer Mattens mee dat bij middelen voor een plan van aanpak om predatiedruk op weidevogels te verlagen ook had moeten worden afgewogen of de opdracht bij de Faunabeheereenheid hoort. Volgens hem zijn er meerdere, diervriendelijkere oplossingen dan jacht denkbaar, waardoor ook andere partijen in aanmerking zouden kunnen komen. Hij vraagt daarom of is overwogen de opdracht aan een andere partij te verstrekken en, als dat niet zo is, waarom niet.

Mevrouw **Jansen** (D66) stelt drie vragen over de tweede begrotingswijziging. Zij vraagt eerst waarom € 6,7 miljoen voor het versterken van Kansrijke Landbouw, oorspronkelijk voorzien voor 2027 tot en met 2029, nu naar voren wordt gehaald. D66 vindt dat opvallend, omdat het geld daarmee uit de periode na deze coalitie wordt gehaald en volgens haar nog niet scherp is wat het college precies onder versterking van de landbouw verstaat.

Mevrouw Jansen vraagt vervolgens of de lagere uitgaven voor het PPLG in 2026 vooral een verschuiving in het kasritme zijn of betekenen dat de uitvoering achterloopt. Zij noemt daarbij onder meer koplopergelden en bos- en parkaanleg. Het beeld dat geld overblijft in het landelijk gebied vindt zij lastig te rijmen met de omvang van de problemen.

Tot slot vraagt mevrouw Jansen wat de ambtenaren van wie de capaciteit voor stikstof en woningbouw vanuit het budget Wet natuurbescherming wordt overgeheveld naar Duurzame

Landbouw, concreet gaan doen. Ook wil zij weten waarom deze capaciteit organisatorisch en financieel onder Duurzame Landbouw wordt ondergebracht.

270

Statenlid **Bwefar** (GroenLinks) is blij dat de provinciale bijdrage van € 400.000 voor de wildopvang is geregeld. Zij is benieuwd hoe de wildopvangcentra zelf met het bedrag omgaan en wil dat ook bij hen navragen. GroenLinks kan instemmen met het afhandelen van de motie over dit onderwerp.

275

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD)

Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) is blij dat voor wildopvanglocaties geld is vrijgemaakt en beschouwt de motie hierover daarom als afgedaan. Wel merkt zij op dat dit twee jaar heeft geduurd. Zij vraagt of het gaat om een structurele voorziening of om een eenmalige impuls voor 2026.

280

Verder vraagt mevrouw Van der Helm–Chandansingh naar het voordeel binnen natuur en landelijk gebied. Omdat de voordracht de verbetering van het begrotingsresultaat grotendeels incidenteel noemt en verwijst naar technische herfaseringen, wil zij weten of sprake is van daadwerkelijk lagere kosten, vertraagde uitvoering van natuurprojecten of het doorschuiven van middelen.

285

Tot slot vraagt mevrouw Van der Helm–Chandansingh om een nadere toelichting op de hogere lasten voor Europese landbouwprojecten, omdat die volgens haar als tegenvaller worden genoemd zonder dat hier een verdere uitleg over is gegeven.

290

Mevrouw **Schneemann** (Volt) vraagt naar de middelen voor natuurbrandpreventie. Zij wijst erop dat Noord-Holland tot en met 2029 ongeveer € 3,7 miljoen ontvangt, waarvan € 1,5 miljoen is bedoeld voor capaciteit en planvorming en € 2,2 miljoen voor maatregelen, terwijl het provinciale plan pas in de zomer van 2027 wordt verwacht. Omdat er nog geen plan ligt en toch € 160.000 wordt teruggestort naar de algemene middelen, vraagt zij of dit bedrag onderdeel is van de € 3,7 miljoen. Als dat zo is, wil zij weten waarom het geld al wordt teruggestort voordat de plannen zijn gemaakt; als dat niet zo is, vraagt zij waar het geld dan vandaan komt.

295

Daarnaast sluit mevrouw Schneemann zich aan bij de vragen van de ChristenUnie en D66 over het naar voren halen van geld voor landbouw. Ook wijst zij erop dat in 2026 bijna € 10 miljoen minder wordt uitgegeven aan het Programma Landelijk Gebied. Volt vindt onduidelijk wat daarmee precies wordt uitgesteld en vraagt welke projecten vertraging oplopen, welke resultaten daardoor later worden bereikt en welke bedragen aantoonbaar later terugkomen.

305

De heer **Heijnen** (CDA) sluit zich aan bij de vragen over de € 6,7 miljoen voor versterking van Kansrijke Landbouw. Hij begrijpt dat het beschikbare budget wordt overschreden en dat daarom middelen uit 2027 tot en met 2029 naar voren worden gehaald. Het CDA steunt doelgerichte stappen op dit dossier, maar maakt zich zorgen over de gevolgen voor de komende jaren, omdat juist dan budget nodig is voor uitvoering en implementatie. Hij vraagt de gedeputeerde daarom wat de impact is van het naar voren halen van dit budget.

310

Schorsing van 13.37 uur tot 14.01 uur.

315 De **voorzitter** wijst de commissie erop dat de gestelde vragen grotendeels technisch van aard waren. Hij benadrukt dat zulke technische vragen beter vooraf hadden kunnen worden ingediend, ook al kunnen er politieke vervolgvragen uit voortkomen.

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

320 Gedeputeerde **Gielen** beantwoordt de twee vragen uit haar portefeuille. Over de reserve Groen bevestigt zij dat het bedrag voor 2026 lager is uitgevallen. Dat komt onder meer doordat het begrote bedrag voor het baggeren van fase 1 in de Oostelijke Vechtplassen lager uitviel en inmiddels is afgerond, terwijl andere projecten, zoals de schil Naardermeer, vertraging hebben opgelopen.

325 De verwijzing naar het Programma Natuurnetwerk 2027 hangt volgens de gedeputeerde samen met de programmering voor de komende jaren. Daarin wordt zichtbaar hoe middelen die dit jaar niet zijn uitgegeven, later alsnog worden ingezet. Het PNN 2027 komt binnenkort naar de commissie en staat op de agenda van oktober.

330 Op de vraag van Volt over € 160.000 voor natuurbrandpreventie zegt gedeputeerde Gielen dat het om een financieel-technische schuif gaat. De provincie heeft extra middelen van het Rijk ontvangen, maar kan die pas aan een specifiek budget toevoegen zodra er een bestedingsplan is. Dat plan wordt opgesteld. Daarna kunnen de middelen opnieuw worden gelabeld.

335 Gedeputeerde **Beemsterboer** beantwoordt de vraag van JA21 over het naar voren halen van € 2,6 miljoen binnen het PLG. Volgens hem gaan enkele maatregelen sneller dan verwacht, onder meer op het gebied van water en klimaatbuffers in de binnenduinrand, waardoor eerder middelen nodig zijn.

340 Op de vraag van de ChristenUnie over € 6,7 miljoen voor Kansrijke Landbouw zegt gedeputeerde Beemsterboer dat het om extra uitvoeringskosten van RVO gaat. RVO voert landbouwsubsidies uit en vraagt volgens hem extra geld voor uitvoeringskosten. De provincie wil de Europese middelen kunnen blijven inzetten en zag volgens de gedeputeerde weinig ruimte om de hogere kosten te vermijden. Hij erkent dat het naar voren halen van middelen gevolgen kan hebben voor latere jaren, vooral voor de cofinanciering van Europese landbouwbudgetten, zoals het NSP. Bij de reguliere begrotingsbehandeling kan daarop worden teruggekomen als een bijstelling nodig blijkt. Voor nu waren de middelen volgens hem nodig om de uitvoering door te laten gaan.

350 De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt of de € 6,7 miljoen naar organisatiekosten van RVO gaat of ten goede komt aan boeren.

Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt dat het bedrag naar de organisatiekosten van RVO gaat. Hij licht toe dat RVO voor de afhandeling van subsidies meer geld vraagt en dat volgens hem alle overheden daarover ontevreden zijn, maar het tegelijk moeten accepteren omdat zij RVO nodig hebben. Hij geeft aan dat hij dit liever anders had gezien.

355 Op vragen van de Partij voor de Dieren over de Faunabeheereenheid zegt gedeputeerde Beemsterboer dat de beschikbare € 4 miljoen voor onderzoeken, oorspronkelijk verdeeld over twee boekjaren, nu in één keer wordt gevraagd zodat alle onderzoeken direct kunnen starten. Ook dit ziet hij als een versnelling.

360 Over de vraag of predatiebeheer ook door anderen dan de FBE kan worden uitgevoerd, stelt gedeputeerde Beemsterboer dat de FBE volgens Gedeputeerde Staten goed werk levert en meer

doet dan jacht alleen. Hij noemt onder meer verjagen en andere vormen van faunabeheer. Voor het weidevogelproject over predatie is volgens hem bovendien overlegd met collectieven en terreinbeherende organisaties, die ook deel uitmaken van het bestuur van de FBE.

365 Op de vraag van D66 over capaciteit voor Duurzame Landbouw zegt gedeputeerde Beemsterboer dat dit vooral een organisatorische ingreep is omdat het stikstofdossier veel extra inzet vraagt, ook vanuit andere sectoren, om weer stappen te kunnen zetten.
Gedeputeerde Beemsterboer zegt over de € 400.000 voor wildopvang dat Provinciale Staten hiervoor een incidenteel budget beschikbaar hebben gesteld en dat het bedrag daarom ook
370 incidenteel is verwerkt.

Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) merkt op dat zij daar geen vraag over had gesteld, maar dat de vraag wel is beantwoord.

375 Op de vraag van Volt naar uitgestelde projecten binnen het Programma Landelijk Gebied zegt gedeputeerde **Beemsterboer** dat het bedrag van ongeveer € 10 miljoen bestaat uit een optelsom van kleine wijzigingen. Hij verwijst voor meer inzicht naar de commissie van oktober, waarin zowel de planning van het PNN als de kortetermijnagenda worden gedeeld, en vraagt de commissie daarop te wachten.

380 *Tweede termijn commissie*

De heer **Mattens** (PvdD) verduidelijkt dat zijn vraag vooral ging over de betrokkenheid van partijen buiten de Faunabeheereenheid. Hij wil weten in hoeverre ook niet-gelieerde partijen worden meegenomen, mede vanwege mogelijke aanbestedingsrisico's. Daarbij verwijst hij naar
385 de bredere discussie of subsidierelaties soms als aanbestedingsplichtige relaties moeten worden gezien.

Mevrouw **Jansen** (D66) vraagt in tweede termijn om een nadere toelichting op het verhaal over de extra kosten voor RVO, omdat zij dat niet begrijpt.

390 Ook merkt zij op dat haar vraag over de neerwaartse bijstelling van PLG-projecten volgens haar nog niet is beantwoord, onder meer waar het gaat om de koplopergelden en mogelijke vertraging in de uitvoering.

395 Tot slot vraagt mevrouw Jansen opnieuw wat de ambtenaren voor extra inzet op stikstof concreet gaan doen. Zij wil ook weten waarom deze capaciteit onder Duurzame Landbouw wordt gebracht.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) zegt dat enkele vragen nog niet zijn beantwoord. Zij vraagt of zij goed begrijpt dat de € 6,7 miljoen voor Europese landbouwprojecten naar voren wordt gehaald
400 om RVO te financieren, of dat zij daarin een denkfout maakt. Daarbij vraagt zij om bevestiging of Noord-Hollandse ondernemers hier dus niet van profiteren.

Daarnaast herhaalt mevrouw Ouderkerken haar vraag over de € 2,6 miljoen uit het PLG. Zij wil concreet weten waarvoor deze middelen worden ingezet en hoe wordt geborgd dat de beoogde
405 versnelling daadwerkelijk tot uitvoering leidt.

De heer **Klein** (ChristenUnie) is verbaasd over het antwoord over de middelen voor RVO. Hij verwacht dat geld dat Provinciale Staten beschikbaar stellen voor Kansrijke Landbouw uiteindelijk

ten goede komt aan agrariërs in Noord-Holland. Omdat dit volgens hem in deze discussie niet
410 helder wordt, stelt hij voor om een toelichting of briefing te krijgen over de financiering van RVO,
wat de provincie daarvoor terugkrijgt en welk deel naar organisatiekosten gaat.

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt hoe het naar voren halen van € 6,7 miljoen financieel doorwerkt in
latere jaren. Hij verwijst naar de begroting, waarin volgens hem bij de kaderbrief voor 2027 € 5,1
415 miljoen extra is toegevoegd, terwijl de middelen voor 2028 en 2029 nog steeds ontbreken. Hij
vraagt of de gedeputeerde bij de begroting terugkomt op een langjarige dekking, zodat de
provincie haar bijdrage kan blijven leveren, naast de bredere vraag waarom dit geld naar RVO
gaat en niet rechtstreeks naar boeren.

420 Mevrouw **Schneemann** (Volt) vraagt of gedeputeerde Beemsterboer bereid is met het Rijk te kijken
hoe de extra kosten voor RVO kunnen worden verlaagd. Volgens haar zal Noord-Holland
waarschijnlijk niet de enige provincie zijn die hiermee te maken heeft. Zij ziet dit niet alleen als
een provinciale kwestie, maar ook als een systeemvraagstuk waarvoor mogelijk een gezamenlijk
signaal van de provincies nodig is.

425 Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) laat de vragen over RVO rusten, maar herhaalt
haar vraag over programma 5 Natuur en landelijk gebied. Zij zegt dat het eerdere antwoord voor
haar onvoldoende duidelijk was en vraagt opnieuw of het voordeel van bijna € 6 miljoen
voortkomt uit daadwerkelijk lagere kosten of uit vertraagde uitvoering van natuurprojecten die
430 naar een volgend jaar worden doorgeschoven. Daarbij verwijst zij naar de voordracht, waarin de
verbetering van het begrotingsresultaat grotendeels incidenteel wordt genoemd, mede door
technische herfaseringen.

Tweede termijn Gedeputeerde Staten

435 Gedeputeerde **Gielen** antwoordt op de vraag van mevrouw Van der Helm-Chandansingh over
programma 5 Natuur en landelijk gebied dat het om beide gaat. Een deel van het voordeel
ontstaat doordat projecten goedkoper uitvallen, zoals het baggeren van fase 1 in de Oostelijke
Vechtplassen. Tegelijk lopen andere projecten vertraging op, waardoor in 2026 minder kosten
worden gemaakt.

440 Volgens de gedeputeerde wordt in het PNN, dat in oktober naar de commissie komt, zichtbaar
hoe de programmering voor de komende jaren verschuift en wanneer de middelen alsnog tot
uitgaven leiden.

445 Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt de Partij voor de Dieren dat Gedeputeerde Staten bij
opdrachten rekening houden met het aanbestedingsrecht. Daarbij wijst hij erop dat de
Faunabeheereenheid volgens hem een unieke opdracht van de provincie heeft, maar dat dit de
naleving van regelgeving niet wegneemt.

450 Over de € 6,7 miljoen voor RVO zegt gedeputeerde Beemsterboer dat hij hier schriftelijk op
terugkomt. Hij schetst alvast dat RVO volgens hem voor meerdere opdrachtgevers, waaronder
ministeries, aangeeft niet meer uit te komen met ongeveer 10% uitvoerings- en
afhandelingskosten en richting ongeveer 15% gaat. Hij houdt daarbij een voorbehoud bij de
exacte cijfers. Volgens de gedeputeerde hebben overheden hierover stevig bezwaar gemaakt,

455 maar zijn er weinig alternatieven voor uitvoering door RVO. Ook zal schriftelijk worden toegelicht hoe dit in de begroting is verwerkt.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt of dit alleen bij dit programma speelt of ook bij andere programma's.

460

Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt dat dit speelt bij alle programma's waarvoor RVO voor de provincie uitvoering doet. Hij zegt toe in te gaan op de vraag of er ook andere Noord-Hollandse programma's zijn waarop dit effect heeft, omdat hij dat niet uit zijn hoofd weet.

465 Op de vervolgvraag van D66 over capaciteit voor stikstof zegt gedeputeerde Beemsterboer dat het programma Stikstofreductie en natuurherstel veel tijd vraagt, onder meer voor uitvoering, zonering en reacties op kabinetsbeleid. De capaciteit wordt volgens hem bij het stikstofteam ondergebracht, en dat team valt onder het programma Duurzame Landbouw.

470 Op de vraag van de VVD over de € 2,6 miljoen uit het PLG zegt gedeputeerde Beemsterboer dat hij die in eerste termijn had opgevat als dezelfde vraag als die van JA21. Hij herhaalt dat enkele maatregelen sneller gaan dan verwacht, namelijk watermaatregelen, klimaatbuffers en de binnenduinrand.

475 De **voorzitter** concludeert dat het agendapunt voldoende is besproken. De voordracht Tweede begrotingswijziging 2026 zal als bespreekstuk worden doorgeleid naar de Provinciale Statenvergadering van 5 oktober 2026. De samenvatting van deze bespreking zal aan de stukken van de Provinciale Statenvergadering worden toegevoegd.

480 **6 A-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Gielen)**

6.a Natuur: Voordracht Treffen gemeenschappelijke regeling uitvoeringstaken Natuur en Omgeving (UNO) t.b.v. de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF)

Toelichting:

485 *De twaalf provincies zitten in het proces om de gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving op te richten voor de uitvoering van de NDFF. In januari 2026 hebben de Provinciale Staten van de provincies hun zienswijze kenbaar gemaakt. Deze zijn voorzien van reactie en waar nodig is de gemeenschappelijke regeling gewijzigd. Gedeputeerde Staten vragen nu Provinciale Staten toestemming om de gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving te mogen treffen.*

490

De commissie wordt gevraagd Provinciale Staten te adviseren over de voordracht Treffen gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving (UNO) ten behoeve van de Nationale Database Flora en Fauna.

495 *Eerste termijn commissie*

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) steunt het belang van betrouwbare landelijke natuurdata, omdat goede gegevens nodig zijn voor zorgvuldig beleid. Tegelijk heeft zij zorgen over de voorliggende gemeenschappelijke regeling. Die gaan vooral over kosten, zeggenschap en de mate waarin de provincie zich voor langere tijd bindt.

500

Over de kosten vraagt zij welke concrete waarborgen er zijn dat de bijdrage van Noord-Holland de komende jaren niet geleidelijk oploopt, zonder dat Provinciale Staten daar vooraf grip op hebben. Daarbij wijst zij erop dat GS een kostenplafond afwijzen, onder meer vanwege open data en mogelijke toekomstige verplichtingen voor gemeenten en waterschappen.

505

Daarnaast vraagt mevrouw Van der Helm-Chandansingh welke sturingsmogelijkheden Provinciale Staten buiten de begroting om behouden, omdat besluiten van het UNO-bestuur niet standaard aan een zienswijze worden onderworpen. Zij wijst er ook op dat Noord-Holland eerder geen zienswijze heeft ingediend.

510

Tot slot vraagt zij of de gedeputeerde deelt dat de provincie feitelijk voor onbepaalde tijd aan de regeling is gebonden, nu GS de uittredingsregeling in de kern theoretisch noemen en vereenvoudiging niet haalbaar achten. Zij wil weten of dit meeweegt bij de afweging om toestemming te verlenen.

515

De heer **Dijkman** (VVD) verwijst naar de kritische opmerkingen die de VVD eerder maakte over evaluatie, financiering en governance van de gemeenschappelijke regeling. Hij onderschrijft het belang van de NDFF, maar vraagt waarom daarvoor deze gemeenschappelijke regeling nodig is. Volgens hem blijft het feitelijke beheer bij BIJ12 liggen en roept de constructie de vraag op of de subsidie en de uitvoeringskosten niet anders kunnen worden georganiseerd.

520

Daarnaast wil de heer Dijkman duidelijk onderscheid maken tussen het duurzaam faciliteren van de NDFF en het optuigen van een structuur waarin later ook andere natuurtaken kunnen worden ondergebracht. Juist dat laatste baart hem zorgen. Hij vraagt daarom om een toezegging dat Provinciale Staten niet zomaar meewerken aan taakuitbreiding. Een zienswijze ziet hij daarbij niet als echte zeggenschap, omdat Provinciale Staten volgens hem met een gemeenschappelijke regeling een deel van hun budgetrecht op afstand zetten.

525

De heer **Van Haasen** (PVV) vindt dat een landelijke databank met feitelijke gegevens over flora en fauna nuttig kan zijn. Zijn zorg zit vooral in de bestuurlijke constructie rond de UNO, net als bij eerdere sprekers. Hij vraagt of eventuele uitbreiding van taken altijd in overleg met Provinciale Staten plaatsvindt en of de gedeputeerde kan garanderen dat de jaarlijkse bijdrage van Noord-Holland niet zomaar verder oploopt.

530

Mevrouw **Gordijn** (JA21) sluit aan bij eerdere zorgen over de UNO en mogelijke uitbreiding van taken. Zij vraagt om een toezegging dat Provinciale Staten inhoudelijk worden geïnformeerd en zich kunnen uitspreken als de taken verder worden uitgebreid dan het beheer van de NDFF.

535

Daarnaast vraagt mevrouw Gordijn verduidelijking over de financiële afspraak. In de stukken staat volgens haar dat de kosten maximaal gelijk blijven aan de huidige beheerkosten, behalve indexatie, maar ook dat open data tot hogere kosten kan leiden. Zij wil weten of de regeling meer gaat kosten dan alleen indexatie.

540

Tot slot vraagt mevrouw Gordijn hoe wordt gewaarborgd dat waarnemingen uit nieuwe technieken, zoals beeld- en geluidsherkenning, voldoende zijn gevalideerd voordat zij als betrouwbare gegevens in de NDFF worden gebruikt.

545

De heer **Klein** (ChristenUnie) geeft aan dat zijn fractie bij de komende Statenvergadering afwezig is, maar positief adviseert over het voorstel.

550

De heer **Vendrig** (BBB) is blij dat de NDFF grotendeels openbaar is geworden en sluit zich aan bij de eerdergenoemde zorgen over de gemeenschappelijke regeling. Hij begrijpt dat het nu gaat om het inrichten van die regeling, maar ziet ook kansen in het praktische gebruik van de databank.

555

Volgens de BBB zou het waardevol zijn om naast flora- en faunagegevens ook de verschillende drukfactoren in beeld te brengen. Door die gegevens per locatie te koppelen, kunnen volgens de heer Vendrig eenvoudiger logische conclusies worden getrokken. Hij vraagt de gedeputeerde of de provincie daar iets mee kan.

560

De heer **Kes** (SP) wijst erop dat Noord-Holland in februari geen zienswijze heeft ingediend en vindt dat de discussie daarom kort kan blijven. Hij deelt de wens dat een gemeenschappelijke regeling niet ideaal is, maar ziet die, net als bij een parlementaire democratie, als de minst slechte beschikbare vorm. Volgens hem moeten Provinciale Staten er bij elke gemeenschappelijke regeling op kunnen vertrouwen dat het college en de uitvoerende organisatie hen goed informeren. In lijn met eerdere vragen vraagt hij de gedeputeerde om dit toe te lichten en de betrokkenheid van Provinciale Staten te borgen. De SP kan verder instemmen met het voorstel.

565

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

570

Gedeputeerde **Gielen** herkent de zorgen die eerder dit jaar ook al bij de gemeenschappelijke regeling zijn besproken. Volgens haar gaan die zorgen vooral over kosten, grip en de rol van Provinciale Staten. Zij benadrukt dat de bijdrage van Noord-Holland aan de gemeenschappelijke regeling via de provinciale begroting loopt en daarmee onder het budgetrecht van Provinciale Staten valt.

575

Daarnaast wijst de gedeputeerde erop dat zienswijzen op de begroting van de gemeenschappelijke regeling zelf ook langs Provinciale Staten komen. Daarmee worden de sturingsmogelijkheden van Provinciale Staten op de NDFF volgens haar beter gewaarborgd dan tot nu toe het geval was.

580

Op de vraag van de VVD waarom een gemeenschappelijke regeling nodig is, antwoordt gedeputeerde Gielen dat die nodig is om van de NDFF daadwerkelijk een wettelijk natuurregister te maken. De uitvoering blijft via BIJ12 lopen. Voor de wettelijke verankering is volgens haar de gemeenschappelijke regeling nodig.

585

Over mogelijke taakuitbreiding zegt gedeputeerde Gielen dat dit in overleg met Provinciale Staten gebeurt. Omdat uitbreiding van taken meestal ook extra middelen vraagt, komt de sturing volgens haar opnieuw terug via het budgetrecht.

590

Op de vraag van JA21 over datakwaliteit antwoordt de gedeputeerde dat de NDFF een eigen validatieproces kent. Ook is volgens haar in de databank te achterhalen met welke protocollen gegevens zijn verzameld.

Op de vraag van BBB over drukfactoren zegt gedeputeerde Gielen dat het in beeld brengen daarvan inderdaad van belang is. De NDFF kan daarbij volgens haar helpen, voor zover

595 soortgegevens relevant zijn om drukfactoren te beoordelen. Zij ziet de databank daarmee ook als een instrument voor monitoring.

Tweede termijn commissie

600 De heer **Dijkman** (VVD) vindt de beantwoording nog niet volledig bevredigend. Hij betwijfelt of instemmingsrecht op de begroting voldoende feitelijke zeggenschap geeft, omdat zienswijzen van provincies niet altijd worden overgenomen en een gedeputeerde in de gemeenschappelijke regeling kan worden overstemd als een meerderheid de begroting accepteert.

605 Daarnaast vraagt de heer Dijkman of voor een wettelijk natuurregister niet vooral een publiekrechtelijk orgaan nodig is en of daarvoor ook een minder bureaucratische vorm dan een gemeenschappelijke regeling denkbaar was.

Tweede termijn Gedeputeerde Staten

610 Gedeputeerde **Gielen** antwoordt dat zij de zorgen van de VVD vooral ziet als onderdeel van een bredere discussie over het instrument gemeenschappelijke regeling. Zij begrijpt de zorg over de feitelijke invloed van Provinciale Staten, maar benadrukt dat het budgetrecht een van de sterkere rechten van Provinciale Staten is.

615 Volgens de gedeputeerde is de gemeenschappelijke regeling, gezien de gezamenlijke provinciale opgave en de fase waarin het proces zich bevindt, op dit moment de meest logische stap om de wettelijke verankering van de NDFF mogelijk te maken. Zij benadrukt dat Noord-Holland niet de enige provincie is met zorgen over kosten en betrokkenheid. Juist omdat die zorgen breed leven, verwacht zij dat daar blijvend aandacht voor blijft.

620 De **voorzitter** concludeert dat het agendapunt voldoende is besproken. De voordracht Treffen gemeenschappelijke regeling uitvoeringstaken Natuur en Omgeving (UNO) ten behoeve van de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF) zal als hamerstuk worden doorgeleid naar de Provinciale Statenvergadering van 5 oktober 2026. De samenvatting van deze bespreking zal aan de stukken van de Provinciale Statenvergadering worden toegevoegd.

625

7 B-agenda Landbouw, Visserij, dierenwelzijn, Faunabeheer, PPLG en Cultureel Erfgoed (gedeputeerde Beemsterboer)

7.a Landbouw: Agenderingsverzoek ChristenUnie, CDA, Volt, GroenLinks, PvdA over de consequenties landelijk stikstofbeleid op Noord-Holland

630 *Behandelvoorstel:*

De commissie kan het agenderingsverzoek en in het specifiek de vragen uit het agendaverzoek met de commissie en gedeputeerde bespreken.

Voorafgaand aan de commissievergadering hebben zich acht insprekers aangemeld.

635

De heer **Glas** spreekt op persoonlijke titel als akkerbouwer over de gevolgen van het landelijke stikstofbeleid voor Noord-Holland. Dierlijke rundveemest vormt op zijn bedrijf de basis voor de teelt, onder meer vanwege sporenelementen, humusopbouw, waterhuishouding en het vasthouden van mineralen. Samenwerking tussen veehouderij en akkerbouw vindt hij op zichzelf werkbaar, 640 maar de grens van 25 kilometer is volgens hem te krap, omdat akkerbouwgebieden in Noord-Holland bij krimp van de veehouderij mogelijk verder weg mest moeten zoeken, bijvoorbeeld in

Friesland.

645 De heer Glas wijst erop dat stikstof voor planten een belangrijk voedingselement is. Een goede bemesting draagt volgens hem bij aan sterke gewassen die minder gevoelig zijn voor ziekten, plagen, onkruid en insecten. Tegelijk maakt het kleiner wordende pakket aan gewasbeschermingsmiddelen de teelt kwetsbaarder, omdat wisselen van middelen moeilijker wordt en resistentie sneller kan ontstaan. Groene middelen zou hij graag gebruiken, maar toelating blijkt volgens hem lastig doordat de werking minder consistent is dan bij chemische middelen.

650 Hij noemt concrete problemen in de slateelt en koolteelt, waar insectendruk tot schade, afval, extra werk en lagere opbrengsten leidt. De sector probeert chemie volgens hem zo veel mogelijk te vermijden, bijvoorbeeld door na de oogst een volggewas te zaaien, goed te bemesten, grond te ruilen met veehouders en waar nodig te beregenen. Ook ziet hij kansen in automatisering, zoals
655 robots die gericht onkruid bestrijden, al zijn die machines nog duur en beperkt inzetbaar.

Biologische teelt ziet de heer Glas niet als eenvoudige oplossing. In het begin kan dat volgens hem goed gaan, maar na enkele jaren neemt de plaagdruk toe, zeker wanneer meer bedrijven in een gebied biologisch gaan telen. Als de kwaliteit of opbrengst ondanks alle inspanningen tegenvalt,
660 kan een product soms nog als koevoer worden afgezet. Daarmee benadrukt hij zijn kernpunt: akkerbouw en veehouderij zijn in Noord-Holland sterk met elkaar verweven, en hij vraagt de commissie daar rekening mee te houden.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.

665 De heer **Veenboer** (PvdA) vraagt hoe samenwerking tussen akkerbouwers en melkveehouders in Noord-Holland wél kan werken als de grens van 25 kilometer te beperkend is. Volgens de heer **Glas** is er in Noord-Holland te weinig mest om de akkerbouw te bedienen. Als de afstandsgrens vervalt, ontstaat volgens hem meer ruimte om mest uit bijvoorbeeld Friesland of het Groene Hart te halen.

670 Mevrouw **Gordijn** (JA21) wil weten of nieuwe landbouwtechnieken volgens de heer Glas perspectief bieden en hoe die ontwikkeling het best op gang kan worden gebracht. De heer **Glas** ziet vooral potentie in onkruidbestrijding met nieuwe technieken. Die ontwikkeling staat volgens hem nog in de kinderschoenen en vraagt verdere ontwikkeling, mogelijk met subsidie.

675 De heer **Vendrig** (BBB) vraagt of de heer Glas zelf moeilijkheden ervaart bij het verkrijgen van biologische of minder belastende gewasbeschermingsmiddelen, en waar dat uit blijkt. De heer **Glas** antwoordt dat zulke middelen onvoldoende beschikbaar zijn. Voor trips is volgens hem weinig effectief middel voorhanden. Groene middelen wil hij graag gebruiken wanneer ze werken,
680 maar toelating is lastig doordat hun werking minder consistent is dan die van chemische middelen en toelating juist om herhaalbare werking vraagt.

De **voorzitter** constateert dat de commissie geen verdere vragen heeft en dankt de heer Glas voor zijn inspraak.

685

De heer **Stuijt** spreekt op persoonlijke titel als melkveehouder uit De Wijdewormer. Hij doet dat namens zijn familie, de coöperatie Boeren met Toekomst, Farmers Defence Force en boeren in de

Wijdewormer. Zijn familiebedrijf bestaat al 65 jaar en heeft twee opvolgers klaarstaan. Daarmee staat voor hem niet alleen een bedrijf, maar ook een generatieverhaal op het spel.

Volgens de heer Stuijt raakt de stikstofbrief van minister Van Essen de Wijdewormer hard. Het gebied van 1.700 hectare ligt ingeklemd tussen Natura 2000-gebieden en volgens hem zou 80% van de Wijdewormer onder de zonering vallen. Daardoor zouden inkomsten en grondwaarde wegvallen en kunnen banken zich terugtrekken. Hij legt de verantwoordelijkheid nadrukkelijk bij provincie, gemeenten, waterschappen en andere bestuurders, omdat zij volgens hem moeten opkomen voor degenen die voedsel produceren.

De gevolgen beperken zich volgens hem niet tot de melkveehouderij. Ook tuinbouw, akkerbouw en bollensector zijn afhankelijk van mest en grondroolatie. In de Wijdewormer zijn volgens de heer Stuijt nog elf melkveehouders en enkele vleeshouders over, waar dat er vroeger zestig waren. Als de zonering bedrijven niet raakt, dan doen volgens hem de reductie op fosfaatrechten of de CO₂-heffing dat alsnog.

De heer Stuijt noemt Noord-Holland extensief en vindt dat het landelijke model daar onvoldoende rekening mee houdt. Reducties zijn volgens hem niet haalbaar zonder zeer grote investeringen, terwijl nieuwe technieken niet of moeilijk kunnen worden vergund. Minder koeien houden acht hij financieel onhoudbaar, mede omdat de melkprijs volgens hem achterblijft bij de kostprijs.

Zijn waarschuwing is dat de maatregelen kunnen leiden tot halvering of verdere krimp van de sector en het verdwijnen van familiebedrijven. Daarmee komt volgens hem ook de voedselvoorziening meer in handen van grote internationale partijen of import uit landen met andere regels voor milieu, dierenwelzijn en voedselveiligheid. Dat ziet hij als een onwenselijke bestuurlijke keuze.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt of de heer Stuijt, naast zijn kritiek op de maatregelen uit de stikstofbrief, andere mogelijkheden ziet om de stikstofneerslag in het gebied te verminderen. Hij noemt daarbij ook samenwerking in een gebiedsproces.

De heer **Stuijt** herhaalt dat stikstof volgens hem vooral als middel wordt gebruikt om grond in handen van de overheid te krijgen. Hij wijst erop dat de veehouderij in Noord-Holland met één à twee koeien per hectare al extensief is. Ook benadrukt hij opnieuw de afhankelijkheid van akkerbouw en bollenteelt van mest en grondwisseling. Als die samenhang wegvalt, valt volgens hem de hele boerensector uiteen.

De heer **Dessing** (FvD) zegt dat hij het betoog van de heer Stuijt helder vindt en dat hij diens zorgen over de combinatie van de stikstofbrief en de stapeling van mestmaatregelen deelt. Hij vraagt wat deze stapeling volgens de heer Stuijt betekent voor bedrijven die hij vertegenwoordigt of kent.

De heer **Stuijt** antwoordt dat de zonering de Wijdewormer volgens hem al direct raakt en dat de ruimte voor verdere aanpassing op bedrijven op is. Hij noemt grondprijzen, het vervallen van eerdere regelingen, het lage aantal koeien per hectare en de verhouding tussen melkprijs en kostprijs als redenen waarom bedrijven financieel klem komen te zitten. Volgens hem krijgen boeren het niet meer rond en leidt de opeenstapeling van maatregelen tot grote druk en uitval in de sector.

735 De heer **Dessing** (FvD) zegt mee te leven met de heer Stuijt en stelt dat de provincie volgens Forum voor Democratie bij de uitvoering van deze maatregelen tegengas moet geven. Hij geeft aan dat zijn fractie zich in Den Haag zal inzetten om de maatregelen tegen te houden.

740 De **voorzitter** constateert dat de commissie geen verdere vragen heeft en dankt de heer Stuijt voor zijn inspraak.

745 De heer **Swaag** spreekt namens LTO Noord over de gevolgen van het landelijke stikstofbeleid voor Noord-Holland. Hij verwijst naar zijn eerdere waarschuwing dat het intrekken van rechtsgeldige natuurvergunningen, zoals in Brabant dreigt, het vertrouwen in de overheid ernstig aantast. Volgens hem gaat het om boerengezinnen die vrezen voor de toekomst van hun bedrijf. LTO Noord heeft Gedeputeerde Staten op 4 augustus per brief opgeroepen te voorkomen dat dit ook in Noord-Holland gebeurt.

750 De heer Swaag benadrukt dat Noord-Holland met de overeenkomst over stikstofreductie en natuurherstel al een eigen koers heeft ingezet. Die rust volgens hem op emissiereductie, juridisch en praktisch geborgd natuurherstel en gebiedsspecifiek maatwerk. Melkveehouders hebben volgens monitoring al 18% reductie gerealiseerd op weg naar de afgesproken 30% in 2030. Hij vraagt de provincie deze koers te blijven steunen, ook richting het Rijk, omdat duidelijke doelen volgens hem
755 ruimte geven aan vakmanschap, vertrouwen en waardering.

Voor natuurherstel vraagt de heer Swaag om langdurig geborgde maatregelen en objectieve monitoring met betrouwbare veldgegevens. Daarbij moeten volgens hem ook andere drukfactoren dan stikstof worden betrokken, zoals waterhuishouding, wildbeheer en het beheer van
760 natuurgebieden. Die bredere onderbouwing is volgens hem nodig om vergunningverlening juridisch houdbaar op gang te brengen.

Over zonering stelt de heer Swaag dat, als zones aantoonbaar nodig zijn, Noord-Holland moet vasthouden aan het eerdere vertrekpunt van maximaal 250 meter vanaf stikstofgevoelige
765 hexagonen, met vrijwilligheid, maatwerk en financiële ondersteuning als uitgangspunt. Zones van 500 meter of één kilometer vindt hij onnodig kostbaar en nauwelijks effectief. Hij spreekt waardering uit voor het gesprek met de provincie en de gedeputeerden en roept Provinciale Staten op het Noord-Hollandse stikstofproject te steunen, zodat vergunningverlening weer mogelijk wordt.

770 *De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.*

De heer **Vendrig** (BBB) wil van LTO Noord weten hoe boeren op dit moment naar het Noord-Hollandse stikstofreductiebeleid kijken.

Volgens de heer **Swaag** groeit het vertrouwen in de provinciale overheid voorzichtig. De landelijke discussie in Den Haag helpt volgens hem niet, omdat die veel emotie oproept. LTO Noord probeert
775 ondertussen duidelijk te maken wat er gebeurt en welk perspectief daarbij hoort. Voorwaarde blijft dat vergunningverlening weer op gang komt, ook vanwege de handhavingsverzoeken die landelijk spelen. Goed geborgd natuurherstel, met zicht op alle drukfactoren, brengt dat volgens hem dichterbij.

In een vervolgvraag vraagt de heer **Vendrig** (BBB) of boeren ook achter de manier staan waarop
780 Noord-Holland het beleid nu vormgeeft.

De heer **Swaag** kan niet zeggen of alle boeren daar volledig achter staan. Wel benadrukt hij dat LTO Noord laat zien welke stappen worden gezet en waarom die inzet belangrijk is.

785 De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt welke onderdelen van de brief van minister Van Essen volgens LTO Noord niet helpen in Noord-Holland en haaks staan op, of in de weg zitten van, de provinciale aanpak.

De heer **Swaag** noemt onder meer de GVE-norm, die volgens hem niets met stikstofreductie te maken heeft, en de koppeling van fosfaatrechten aan CO₂. Die onderdelen leiden volgens hem tot een halvering van de veestapel, zeker zolang innovaties en vergunningverlening niet eerst op gang zijn gebracht. Ook wijst hij opnieuw op de zones. Volgens hem biedt de Noord-Hollandse uitgangspositie perspectief, maar wordt het lastiger als de brief met deze thema's door de provinciale aanpak heen fietst.

795 De heer **Heijnen** (CDA) waardeert dat al 18% reductie is gerealiseerd en ziet daarin inzet van verschillende kanten. Hij vraagt of LTO Noord signalen heeft dat ook in Noord-Holland rechtsgeldige vergunningen kunnen worden ingetrokken, zoals in Brabant dreigt. Daarnaast vraagt hij of de gekozen route om vergunningverlening weer mogelijk te maken snel genoeg verloopt en wanneer vergunningen volgens LTO Noord daadwerkelijk los zouden kunnen komen. De heer **Swaag** laat de vraag over mogelijke intrekking van vergunningen in Noord-Holland aan de gedeputeerde. Zijn uitgangspunt is dat dit in Noord-Holland niet gebeurt en ook niet mag gebeuren. 800 Over het tempo zegt hij dat het niet snel genoeg gaat; wat LTO Noord betreft had vergunningverlening al eerder los moeten komen. De heer **Swaag** benadrukt dat hier hard aan wordt gewerkt en dat het volgens hem een gezamenlijke opgave is.

805 De **voorzitter** constateert dat de commissie geen verdere vragen heeft en dankt de heer **Swaag** voor zijn inspraak.

810 De heer **Rijlaarsdam** spreekt als melkveehouder uit Stompvoren over de gevolgen van de rijksplannen voor het provinciale beleid. Volgens hem belooft minister Van Essen met de Kamerbrief vergunningverlening weer mogelijk te maken, maar lukt dat niet als alleen op stikstof wordt gestuurd. Door het additionaliteitsvereiste moet volgens hem eerst aan kritische depositiewaarden worden voldaan voordat vergunningen kunnen worden verleend, terwijl in Noord-Holland gebieden zijn waar de achtergronddepositie ruim boven de kritische depositiewaarde ligt en een deel van de depositie uit het buitenland komt. 815

Als alternatief wijst de heer **Rijlaarsdam** op de Habitatrichtlijn, waarin volgens hem centraal staat dat natuur niet mag verslechteren. Als dat met goede natuurmonitoring wordt geborgd, is volgens hem aan de Europese regels voldaan. Nederland kan daarnaast hogere ambities voor natuur nastreven, 820 maar die hoeven volgens hem niet onder dezelfde strikte voorwaarden te vallen als het verslechteringsverbod.

Aan de hand van de Eilandspolder stelt de heer **Rijlaarsdam** dat natuur zich goed kan ontwikkelen ondanks een hogere stikstofdepositie dan de KDW voorschrijft. Hij vraagt daarom of rigide 825 maatregelen zoals overgangszones, GVE-normen, uitkoop of vermindering van vee daar wel nodig zijn, of dat de provincie moet prioriteren en ruimte moet laten wanneer de natuur aantoonbaar op orde is.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.

830 De heer **Vendrig** (BBB) brengt de rekenkundige ondergrens van 0,005 mol in. Hij vraagt of eerdere invoering dan eind 2027 zou helpen en of Noord-Holland per gebied zelf een hogere ondergrens zou kunnen toepassen.

Voor de heer **Rijlaarsdam** is een rekenkundige ondergrens een belangrijke sleutel. Een grens van een halve of één mol zou volgens hem veel PAS-melders in één keer kunnen legaliseren en ook
835 maatschappelijke ontwikkelingen weer ruimte geven. Hij ziet niet waarom invoering pas eind 2027 mogelijk zou zijn als de systematiek bekend is. Met de reeds gerealiseerde reductie in de melkveehouderij ziet hij ook ruimte voor een provinciale stap en roept hij de gedeputeerden op die te zetten.

840 De heer **Dessing** (FvD) leest in de bijdrage van de heer Rijlaarsdam een oproep om in Noord-Holland meer vanuit de Habitatrichtlijn te kijken en stikstof niet als enige sturingsmiddel te gebruiken. Hij wil weten welke ruimte de provincie daarin zelf heeft, of dat vooral een landelijke kwestie is, en hoe zo'n provinciale aanpak er volgens de inspreker uit zou kunnen zien.

Voor de heer **Rijlaarsdam** begint dat bij betrouwbare natuurdata. Het eerder besproken
845 natuurregister ziet hij als een goede eerste stap, mits ook drukfactoren in beeld worden gebracht. Wanneer de natuur achteruitgaat, moet volgens hem worden onderzocht waardoor dat komt en welke verbetering nodig is. Stikstof is in die benadering één van de middelen, niet het doel zelf.

De **voorzitter** constateert dat de commissie geen verdere vragen heeft en dankt de heer Rijlaarsdam
850 voor zijn inspraak.

De heer **Klaver** spreekt op persoonlijke titel als veehouder in Burgerbrug, waar hij samen met zijn zoon een bedrijf voert met een omzet van circa € 2 miljoen. Die omzet wordt volgens hem vooral
855 lokaal besteed. Hij was naar eigen zeggen een van de eersten met een Wabo-vergunning voor zijn bedrijf.

De brief van minister Van Essen levert volgens de heer Klaver voor Noord-Holland meer schade op dan voordeel. Hij wijst op de lage gemiddelde GVE-norm in de provincie, ongeveer 0,7 per
860 hectare, en stelt dat er eigenlijk geen koe meer kan verdwijnen zonder problemen voor de mestvoorziening van de akkerbouw en de melkstroom voor de Noord-Hollandse kaasproductie. Noord-Holland importeert volgens hem nu al mest en melk.

Zoneringen van 500 tot 1000 meter dragen volgens de heer Klaver weinig bij aan de natuur,
865 omdat na 250 meter nauwelijks nog ammoniakuitstoot te meten zou zijn. De boeren binnen die zones zijn volgens hem juist nodig om het gebied te onderhouden en intact te houden. De koppeling van ammoniak aan fosfaatrechten noemt de heer Klaver funest voor zijn bedrijf en voor de sector, ook voor biologische bedrijven. Voor zijn eigen bedrijf zou dat neerkomen op 42% reductie. Beschikbare technieken zijn volgens hem schaars, geborgd noch betaalbaar; als
870 voorbeeld noemt hij investeringen van € 4 miljoen voor techniek en € 2,5 miljoen voor extra fosfaatrechten. Zulke bedragen zijn voor zijn bedrijf niet op te brengen.

De heer Klaver vraagt wat de provincie wil voorkomen: een netto-importeur worden van melk en mest, of de overblijvende boeren ondersteunen zodat zij kunnen blijven. Hij wijst op vergrijzing,

875 te weinig jonge boeren en het belang van circulaire landbouw voor verschillende sectoren in Noord-Holland. Als de plannen van minister Van Essen worden uitgevoerd, ziet hij dat als een nekslag voor de provincie.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.

880 Mevrouw **Egbers** (PvdD) vraagt of de door de heer Klaver genoemde norm van 0,7 ziet op het aantal koeien per hectare landbouwgrond.

De heer **Klaver** bevestigt dat het gaat om het aantal koeien in Noord-Holland gedeeld door het aantal hectares landbouwgrond.

Mevrouw **Egbers** (PvdD) vraagt vervolgens wat de norm op zijn eigen grond is.

885 Op zijn eigen bedrijf komt de heer **Klaver** uit op ongeveer 1,5 koe per hectare. Daarbij neemt hij ook de natuurgronden mee die hij beheert.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) vraagt wat de provincie volgens de heer Klaver concreet voor boeren moet doen. Zij wil weten hoe Noord-Holland hem en andere ondernemers het beste kan

890 ondersteunen.

De heer **Klaver** waarschuwt de provincie vooral niet verder te reduceren via koeien of vergelijkbare maatregelen. Volgens hem moeten boeren die nog in Noord-Holland actief zijn worden ondersteund en moeten vergunningen weer loskomen. In zijn vervolgantwoord roept hij de provincie op meer
895 tegengas te geven richting minister Van Essen, omdat Noord-Holland in zijn ogen al een extensieve provincie is en verdere reductie niet bijdraagt aan de doelen.

De **voorzitter** constateert dat de commissie geen verdere vragen heeft en dankt de heer Klaver voor zijn inspraak.

900

Mevrouw **Kok** spreekt op persoonlijke titel als melkveehouder in Ursem. Zij plaatst de stikstofplannen van minister Van Essen in een bredere kritiek op natuurbeleid, met het Natuurnetwerk Nederland als voorbeeld. Volgens haar krijgen boeren in en naast NNN-gebieden
905 tegelijk te maken met minder bemesting, verplichte extensivering en aanvullende beperkingen uit het stikstofbeleid.

Haar eigen bedrijf heeft grond in de Mijzenpolder. Een perceel van de buurman is al als NNN aangewezen en zij verwacht dat haar grond kan volgen. Mevrouw Kok verwijt de provincie dat
910 beleid volgens haar vooral op kaartresultaten wordt gestuurd en onvoldoende op de werkelijkheid in het gebied. Zij noemt het ontbreken van nulmetingen voor weidevogels en waterkwaliteit, onduidelijkheid over predatoren en volgens haar onvoldoende aandacht voor andere oorzaken van waterkwaliteitsproblemen.

915 Boeren in de Mijzenpolder hebben volgens mevrouw Kok zelf een verbeterplan aangeleverd dat aansloot bij de natuurdoelen van de provincie. Na een korte pilot volgde volgens haar geen vervolg, nadat bleek dat minimaal € 0,25 per liter melk extra nodig was om het plan rendabel te maken. Ook de uitkoop van familie Smit noemt zij als voorbeeld van beleid dat anders uitpakt dan bedoeld: de overblijvende boeren konden daardoor niet extensiever werken en de weidevogels verdwenen
920 volgens haar juist.

Voor mevrouw Kok laat de Mijzenpolder zien dat niet eerst wordt gemeten wat nodig is, maar dat volgens haar naar een vooraf bepaalde uitkomst wordt toegewerkt. Zij vraagt de provincie daarom niet verder te gaan met het aanwijzen van nieuwe NNN-grond en het maken van nieuwe regels.

925

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt of er zicht is op nieuwe voortgang in het gebiedsproces voor de Mijzenpolder, of dat het nog steeds stil ligt.

930

Mevrouw **Kok** zegt dat er geen projectleider is en dat boeren niets horen. Volgens haar ontbreken zelfs nulmetingen voor waterkwaliteit en weidevogels, waardoor niet kan worden vastgesteld of het beleid de natuur daadwerkelijk verbetert.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt naar de alternatieve plannen die boeren zelf hadden ontwikkeld en waarom zij die als betere oplossing zagen.

935

Mevrouw **Kok** noemt als voorbeeld de eis om geen rundveedrijfmest meer te gebruiken. Dat zou aanpassingen aan stallen, extra arbeid en minder koeien vragen, met hogere kosten tot gevolg. Ook was er volgens haar een plan voor jongvee op de plek van boer Smit, maar zij heeft niet gemerkt dat daar iets mee is gedaan.

940

De heer **Vendrig** (BBB) haakt daarop in en vraagt of het oorspronkelijke idee was om natuur meer in het midden van de polder te concentreren en bedrijven meer aan de randen te plaatsen, met geleidelijk zwaarder beheer vanaf de bedrijfspercelen.

945

Volgens mevrouw **J** was minder intensief grondgebruik inderdaad de richting. Eén boer in het midden van de polder wilde worden verplaatst en boeren dachten aan een grotere natuurgerichte kern. Omdat de provincie volgens haar niets doet, gaat het gebied juist achteruit.

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt wanneer het eerdere gebiedsproces met de provincie is opgehouden.

950

Mevrouw **Kok** antwoordt dat er vorig jaar nog een interim-projectleider was, maar dat die na enkele maanden stopte. Sindsdien is er volgens haar geen voortgang meer gemeld.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) vraagt wat mevrouw Kok nodig zou hebben als opnieuw een gebiedsproces wordt gestart.

955

Mevrouw **Kok** antwoordt dat volgens haar juist minder bemoeienis van de provincie nodig is. Zij wijst erop dat het gebied volgens haar goed functioneerde, met onder meer weidevogelbeheer door boer Smit, en dat de landbouw er door de veengrond al niet intensief is. In haar beleving gingen de problemen beginnen toen de provincie zich ermee ging bemoeien.

De **voorzitter** constateert dat de commissie geen verdere vragen heeft en dankt mevrouw Kok voor haar inspraak.

960

De heer **Griep** spreekt op persoonlijke titel als algemeen directeur van CONO Kaasmakers. In reactie op de eerdere insprekers vraagt hij niet alleen naar de juridische houdbaarheid van het beleid, maar ook naar een morele afweging: is het eerlijk, verantwoord en menswaardig? Volgens hem raken de stikstofplannen niet alleen melkveehouders, maar de hele regionale zuivelketen.

965

CONO werkt met ongeveer 370 melkveehouders, van wie de meesten in Noord-Holland zijn

gevestigd. De heer Griep schetst dat deze veehouders al jarenlang investeren in duurzaamheid via
970 het programma Caring Dairy, onder meer op klimaatimpact. Toch hoort hij dagelijks veel
onzekerheid en frustratie. Wanneer boeren verdwijnen, worden volgens hem ook transporteurs,
leveranciers, verwerkers en aanverwante bedrijven geraakt. Werkgelegenheid, landschapsbeheer en
voedselvoorziening komen daardoor onder druk.

975 Ook voor CONO zelf zijn de gevolgen volgens de heer Griep groot. De kaasmakerij heeft voldoende
melk nodig om te blijven draaien en te kunnen investeren in kwaliteit, duurzaamheid en innovatie.
Verdwijnt een boer, dan komt die volgens hem niet terug. Productie en werkgelegenheid kunnen
verschuiven naar landen met andere normen voor dierenwelzijn, milieu en voedselveiligheid, terwijl
uitstoot zich dan vooral verplaatst.

980 Boeren willen volgens de heer Griep vooruit en nemen verantwoordelijkheid, maar hebben daarvoor
duidelijkheid, perspectief en betrouwbaar langetermijnbeleid nodig dat uitvoerbaar is. Een
Europees gelijk speelveld en een feitelijke, lokale onderbouwing noemt hij daarbij voorwaarden. Hij
vraagt de commissie de gevolgen voor boeren en de bredere zuivelketen mee te wegen, bedrijven
985 te beoordelen op werkelijke prestaties en ruimte te geven aan maatregelen met aantoonbaar effect.

Werkbare oplossingen ontstaan volgens de heer Griep wanneer provincie, ondernemers en
gebiedspartners samen werken vanuit een gedeelde visie en breed draagvlak. Hij waarschuwt voor
te snelle verandering van een sector die in tientallen jaren is gevormd. Duurzame verandering
990 vraagt volgens hem om tijd en ontwikkeling, niet om revolutie. CONO Kaasmakers en de
aangesloten veehouders willen daaraan meewerken.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.

995 Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) vraagt wat de heer Griep bedoelt met een morele
toets. Zij wijst erop dat het om landelijk beleid gaat dat ook raakt aan Europese wetgeving en wil
weten hoe hij de verschillende belangen weegt en welke rol hij daarbij voor de provincie ziet.
De heer **Griep** verduidelijkt dat hij geen formele toets bedoelt, maar aandacht vraagt voor de
menselijke gevolgen van het beleid. Agrariërs staan volgens hem al onder grote druk door
veranderende regelgeving, financiële zorgen en een negatief imago. Juridisch kan beleid worden
1000 beoordeeld, maar de impact achter de bedrijven blijft volgens hem te vaak buiten beeld. Hij
vraagt meer oog voor het persoonlijke leed op boerenbedrijven.

De **voorzitter** constateert dat de commissie geen verdere vragen heeft en dankt de heer Griep voor
zijn inspraak.
1005

De heer **Konijn** spreekt op persoonlijke titel als ondernemer van een gemengd agrarisch
familiebedrijf in de Beemster. Samen met zijn vrouw, ouders en broer houdt hij ongeveer honderd
koeien met jongvee, teelt hij aardappelen en tulpen en runt hij een boerderijwinkel. De
1010 onzekerheid door voortdurend veranderend beleid raakt volgens hem niet alleen de
bedrijfsvoering, maar ook het gezinsleven en de motivatie aan de keukentafel.

De heer Konijn schetst dat zijn bedrijf al generatieslang verduurzaamt en dat ook de huidige
generatie verschillende stappen zet om de impact op de omgeving te verlagen. Hij noemt onder
1015 meer een emissiearme staltechniek, agrarisch natuurbeheer, een regeneratieve studiegroep, meer

dan twintig hectare kruidenrijk grasland, aangepaste beweiding voor betere bodembioïologie, een boerderijwinkel, rondleidingen en open dagen. Daarmee wil hij laten zien dat het bedrijf verduurzaming niet alleen bespreekt, maar ook uitvoert.

1020 Zijn oproep aan de commissie is om vast te houden aan de ingezette provinciale koers en de plannen niet opnieuw open te breken. De huidige aanpak is volgens hem tot stand gekomen na intensief overleg en afspraken met de sector, waarna provincie en boeren positief zijn gestart met ledenbijeenkomsten en de Stikstofacademie. Als de doelen nu weer veranderen, vreest hij dat het resterende draagvlak en de geloofwaardigheid onder boeren verdwijnen.

1025 Omdat het kabinet ruimte biedt voor alternatieve, gebiedseigen maatwerkoplossingen, vraagt de heer Konijn de provincie die ruimte te gebruiken om de gemaakte afspraken overeind te houden. Noord-Holland moet volgens hem laten zien dat het al is begonnen en boeren rust, waardering en vertrouwen geven. Voor familiebedrijven staat de volgende generatie daarbij voorop.

1030 *De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.*

Mevrouw **Egbers** (PvdD) ziet in de gemengde bedrijfsvoering van de heer Konijn mogelijk een voorbeeld voor andere boeren. Zij vraagt wat hij daarin kan betekenen en hoe de provincie hem en andere boeren daarbij zou kunnen ondersteunen.

1035 De heer **Konijn** plaatst zijn bedrijf niet als uniek voorbeeld. Veel collega's werken volgens hem ook gemengd, vaak in samenwerking met akkerbouwers of andere agrariërs in de omgeving. Zijn bedrijf doet die combinatie vooral op het eigen erf. Ook bredere maatschappelijke activiteiten, zoals een boerderijwinkel, rondleidingen, zorgtaken of bestuurlijke inzet, ziet hij bij meer collega's terug. De kracht van de provinciale aanpak zit volgens de heer Konijn juist in ruimte voor ondernemerschap
1040 vanuit de eigen bedrijfspraktijk. Boeren kunnen dan kiezen wat past bij hun bedrijf en dat samen met collega's verder brengen. Die manier van werken levert volgens hem veel meer energie op dan maatregelen die van bovenaf worden opgelegd.

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt of er op het bedrijf van de heer Konijn plannen of investeringen zijn die hij wil uitvoeren, maar die door huidige regelgeving of onzekerheid niet of moeilijk van de grond komen.

De heer **Konijn** noemt de bedrijfsovername als zijn grootste zorg. Zijn vader bereikt volgend jaar de pensioenleeftijd en hij wil hem een goede oude dag kunnen bieden, terwijl overname financiering vraagt. Investerings in emissiearme technieken of extra fosfaatrechten zouden
1050 volgens hem ten koste kunnen gaan van die ruimte, zonder dat zij direct bijdragen aan de continuïteit van het bedrijf. Dat raakt hem persoonlijk.

De **voorzitter** constateert dat de commissie geen verdere vragen heeft en dankt de heer Konijn voor zijn inspraak.

1055

Schorsing van 15.40 uur tot 15.51 uur.

Eerste termijn commissie

1060 De heer **Klein** (ChristenUnie) De heer Klein (ChristenUnie) dankt de commissie voor het agenderen van de gevolgen van de stikstofbrief van minister Van Essen voor Noord-Holland en bedankt Gedeputeerde Staten voor hun toelichtende brief. Zijn fractie is voorzichtig positief dat de

1065 rijksbrief een stap kan zijn om vergunningverlening weer op gang te brengen, maar ziet ook pijnlijke maatregelen. De insprekers hebben volgens hem duidelijk gemaakt wat die maatregelen betekenen voor bedrijven en gezinnen.

1070 Vooral de zones van 500 meter of 1000 meter rond Natura 2000-gebieden baren de heer Klein zorgen. Daar moet de uitstoot extra omlaag en gaan landelijke maatregelen gelden. Juist daarom ziet hij belang in de ruimte die het Rijk provincies biedt om met alternatieve plannen te komen, mits die even effectief zijn. Noord-Holland heeft volgens hem al stappen gezet, onder meer met 18% stikstofreductie, maar de tijd is beperkt: vóór 1 januari 2028 moeten zulke plannen gereed zijn.

1075 De ChristenUnie wil dat de provincie boeren in de betrokken zones maximaal ondersteunt. De heer Klein pleit voor alternatieve gebiedsplannen die samen met agrariërs worden gemaakt en op zo veel mogelijk draagvlak kunnen rekenen. De inzet en ideeën uit de sector moeten daarbij worden benut, ook omdat de inspraak liet zien dat gebiedsprocessen kunnen vastlopen of verkeerd kunnen uitpakken.

1080 Omdat niet overal actieve gebiedsprocessen lopen, vraagt de heer Klein of nieuwe processen moeten worden gestart in de zones die door de rijksplannen worden geraakt. Dat kost geld, maar volgens hem is dit het moment om als provincie naast de boeren te staan. Hij vraagt de andere fracties of zij die lijn delen en wil van Gedeputeerde Staten weten wat nodig is om dit concreet uit te voeren.

1085 De heer **Heijnen** (CDA) wil dat vergunningverlening snel weer mogelijk wordt en dat Noord-Holland van het stikstofslot komt. Het CDA steunt dat het kabinet stappen zet richting perspectief en rechtszekerheid, maar ziet ook de onrust in de agrarische sector. Volgens de heer Heijnen moet de provincie duidelijk maken wat de rijksmaatregelen concreet betekenen voor
1090 Noord-Hollandse landbouwbedrijven.

1095 In de provinciale uitwerking ziet het CDA ruimte voor een sterke landbouw, een gezonde leefomgeving en een vitaal platteland. Die ruimte is er volgens de heer Heijnen alleen als Noord-Holland kiest voor gebiedsgericht maatwerk, doelsturing en rechtszekerheid voor boeren. De brief van Gedeputeerde Staten noemt hij een eerste aanzet, maar nog te summier en procesmatig. Daarom kondigt hij veel vragen aan, waarvan een deel wat hem betreft schriftelijk kan worden beantwoord.

1100 De heer **Kes** (SP) waardeert dat het CDA het landelijke en provinciale beleid met elkaar verbindt. Hij vraagt of de heer Heijnen bedoelt dat landbouw en natuur in Noord-Holland zonder grote maatregelen naast elkaar kunnen blijven bestaan.

1105 De heer **Heijnen** (CDA) antwoordt dat eerst per gebied duidelijk moet worden wat de echte opgave is. Noord-Holland verschilt volgens hem van andere provincies, onder meer door de extensieve landbouw. Zijn hoop en verwachting is dat met gebiedsgerichte, soms ingrijpende maatregelen veel boeren kunnen blijven. Voor een beperkt aantal bedrijven kan verplaatsing volgens hem in uiterste gevallen nodig zijn, maar juist onzekerheid over de gevolgen van de rijksbrief vraagt om snelle provinciale duidelijkheid.

1110 Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) onderschrijft de gebiedsgerichte aanpak, maar wil dat de gedeputeerde daarbij nadrukkelijk naar de integraliteit van het hele pakket kijkt. Uit de inspraak blijkt volgens haar dat die samenhang niet altijd wordt ervaren.

1115 De heer **Heijnen** (CDA) deelt het belang van een integrale gebiedsgerichte aanpak. Hij noemt het jammer dat eerdere gebiedsprocessen zijn stilgevallen nadat het landelijke budget wegviel. Zonder dat financieringsverlies waren die processen volgens hem mogelijk verder geweest dan nu het geval is.

1120 De heer **Vendrig** (BBB) vraagt of de heer Heijnen erkent dat het eerder weggevalen budget grotendeels bedoeld was voor uitkoop van boeren en daarmee feitelijk tot sanering van de sector zou leiden.

1125 De heer **Heijnen** (CDA) bestrijdt dat. In gebiedsprocessen is uitkoop volgens hem geen doel op zichzelf; het gaat om toekomst voor het platteland binnen de natuurdoelen en juridische randvoorwaarden. Hij wijst erop dat de rechter eerst daadwerkelijke maatregelen en stikstofreductie verlangt voordat een hogere rekenkundige ondergrens mogelijk wordt. Het budget ziet hij daarom juist als middel om toekomst voor de sector mogelijk te maken.

1130 In zijn vervolginerruptie houdt de heer **Vendrig** (BBB) vol dat destijds wel degelijk werd ingezet op een zeer aantrekkelijke uitkoopregeling.

1135 De heer **Heijnen** (CDA) blijft bij zijn eerdere antwoord en constateert dat BBB en CDA de waardering voor de agrarische sector delen, maar verschillend naar de benodigde maatregelen kijken.

De heer **Dessing** (FvD) vraagt of het CDA met de verwijzing naar mogelijke verplaatsing in uiterste gevallen feitelijk accepteert dat sanering van bedrijven soms onvermijdelijk is. Hij stelt dat verplaatsing door beperkte ruimte, restricties en uitbreiding van Natura 2000-gebied in de praktijk vaak niet haalbaar zal zijn.

1140 De heer **Heijnen** (CDA) wijst die koppeling van verplaatsing aan sanering af. Hij spreekt naar eigen zeggen over verplaatsing als absolute uiterste maatregel, niet over sanering van de sector. Zijn voorkeur blijft dat zo veel mogelijk boeren ook in de zones kunnen blijven. Alleen wanneer op de huidige locatie geen toekomst meer is, kan verplaatsing naar een andere plek volgens hem een oplossing zijn, bijvoorbeeld waar geen opvolger is. Hij maakt bezwaar tegen de suggestie dat hij sanering bepleit.

1150 De heer **Dessing** (FvD) houdt vast aan zijn redenering dat verplaatsing praktisch moeilijk uitvoerbaar is en daardoor alsnog op sanering kan neerkomen.

De heer **Heijnen** (CDA) herhaalt dat hij het woord sanering niet gebruikt, de conclusie van FvD niet deelt en verplaatsing niet gelijkstelt aan sanering.

1155 De **voorzitter** merkt op dat de heer Heijnen een groot aantal vragen zal stellen en verwacht niet dat die direct mondeling worden beantwoord. De vragen kunnen volgens de heer **Heijnen** (CDA) ook per mail worden nagezonden. De heer Heijnen stelt de volgende vragen:

- 1160 • Programma Natuurherstel en stikstofvermindering: wanneer ontvangen Provinciale Staten het ontwerp van het programma en op welke momenten worden zij tussentijds betrokken?
- Doelen per Natura 2000-gebied: welke provinciale doelen gelden voor stikstofreductie, natuurherstel en vergunningverlening, hoe worden die meetbaar gemaakt en wanneer zijn de eerste resultaten zichtbaar?
- 1165 • Vergunningverlening: waarom biedt de Kamerbrief volgens Gedeputeerde Staten wel perspectief, maar nog geen directe vergunningsruimte, en wanneer kan vergunningverlening voor woningbouw, infrastructuur en economische ontwikkeling daadwerkelijk ruimer worden?
- Prioritering van projecten: welke Noord-Hollandse projecten krijgen voorrang zodra vergunningsruimte ontstaat?
- 1170 • Landbouw en perspectief voor boeren: welke garanties kunnen Gedeputeerde Staten geven dat maatregelen primair vrijwillig blijven, hoe blijft keuzevrijheid in de zones geborgd en hoe wordt langdurige onzekerheid voor ondernemers voorkomen?
- Gevolgen van zonering: wat betekenen zones van 250, 500 of mogelijk 1000 meter concreet voor agrarische ondernemers, welke zonering wil Noord-Holland per gebied hanteren, hoeveel bedrijven worden geraakt en welke economische gevolgen verwachten Gedeputeerde Staten?
- 1175 • Onderbouwing van 250 meter: waarom kiest Noord-Holland voor 250 meter rond stikstofgevoelige habitats, welke ecologische onderbouwing ligt daaronder en wat gebeurt er als het Rijk bredere zones verlangt?
- 1180 • Betrokkenheid van grondeigenaren: hoe worden grondeigenaren betrokken bij gebiedsafspraken rondom zonering?
- Financiën: welke aanvullende rijksmiddelen verwachten Gedeputeerde Staten, welke financiële risico's ontstaan als die uitblijven en welk deel van de totale aanpak komt voor rekening van Noord-Holland?
- 1185 • PAS-melders: welke kansen zien Gedeputeerde Staten om de legalisatie van PAS-melders vóór 2028 te versnellen?
- Juridische houdbaarheid: welke juridische risico's zien Gedeputeerde Staten nog in de huidige aanpak?
- Landelijke wetswijziging: wat gebeurt er met de Noord-Hollandse aanpak als de
- 1190 voorgenomen landelijke wetswijziging vertraagt of juridisch strandt?

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt hoe het CDA de brief van minister Van Essen op zichzelf beoordeelt, los van de provinciale uitwerking.

- 1195 De heer **Heijnen** (CDA) herhaalt dat zijn fractie het zetten van stappen steunt, omdat Nederland en Noord-Holland na jaren van stilstand van het stikstofslot af moeten. Tegelijk vindt hij dat de impact van de brief snel duidelijk moet worden. Boeren hebben volgens hem vooral behoefte aan helderheid over wat de maatregelen betekenen voor hun gebied, hun bedrijf en hun gezin. In Noord-Holland, waar al veel is gebeurd en de landbouw relatief extensief is, hoopt hij dat de gevolgen op onderdelen kunnen meevallen, maar daarvoor is eerst een impactassessment nodig.
- 1200

In een vervolgvraag vraagt de heer **Vendrig** (BBB) welke onderdelen van de rijksbrief het CDA ongewenst vindt of in Noord-Holland liever niet zou uitvoeren.

1205 De heer **Heijnen** (CDA) noemt de grens van 25 kilometer voor samenwerking tussen veehouderij en akkerbouw onpraktisch. Die beperking kan volgens hem via provinciaal maatwerk worden bekeken; op Texel zou de afstand bijvoorbeeld al snel niet werkbaar zijn. Hij licht toe dat het CDA dit onderwerp mede heeft geagendeerd om helder te krijgen waar Noord-Holland al voorloopt, welke specifieke opgaven hier spelen en hoe de provincie meer grip en zekerheid kan
1210 bieden aan ondernemers.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) schetst de stikstofopgave als een vastgelopen dossier waarvoor geen tijdelijke uitweg meer volstaat. Na jaren van stilstand en mislukte noodoplossingen is volgens haar een juridisch houdbare langetermijnrichting nodig, zodat sectoren weten waar zij aan toe
1215 zijn en Nederland weer ruimte krijgt om verder te bouwen.

Voor Volt moet die oplossing drie doelen verbinden: een toekomstbestendige agrarische sector, herstel van biodiversiteit en het loskrijgen van vergunningverlening. Perspectief betekent daarbij niet alleen dat uitkomsten positief zijn, maar vooral dat boeren en andere sectoren duidelijke
1220 kaders krijgen voor de komende decennia. Waar mogelijk ziet Volt die koers het liefst in Europees verband.

De reactie van Gedeputeerde Staten op de stikstofbrief vindt mevrouw Schneemann nog te procesmatig. De rijksbrief ligt er al enkele maanden en juist de uitvoering wordt volgens haar nu
1225 bepalend. Zij vraagt daarom meer richting van het college: hoe wil de provincie de komende jaren concreet verder, en hoe worden keuzes gemaakt die later niet opnieuw moeten worden bijgesteld?

Bij de 250 meter-zone begrijpt Volt waarom Gedeputeerde Staten die als uitgangspunt nemen, maar de fractie wil voorkomen dat dit opnieuw tot bijsturing leidt als de afstand onvoldoende blijkt. Ook de terugkeer van gebiedsprocessen beoordeelt zij positief, zolang de provincie duidelijk maakt hoe zij het vertrouwen herstelt nadat eerdere stikstofplannen zijn gestopt. De vraag aan Gedeputeerde Staten is daarom hoe zij die processen opnieuw oppakken en toekomstbestendig maken.
1235

Statenlid **Bwefar** (GroenLinks) bedankt de insprekers en Gedeputeerde Staten voor de snelle inhoudelijke reactie op het agenderingsverzoek. GroenLinks waardeert dat Gedeputeerde Staten een tijdlijn hebben geschetst, maar ziet in de reactie vooral vergunningverlening als eerste prioriteit terug. Voor de fractie is het belangrijk dat het vergunningsslot wordt opgelost, ook voor
1240 woningbouw, bedrijven, boeren en PAS-melders, maar natuurherstel vormt volgens haar de noodzakelijke basis.

Die volgorde leidt bij GroenLinks tot vragen over de zonering. Het Rijk zet in op een zone van 500 meter waarin naast stikstof ook hydrologische maatregelen en natuurherstel een rol spelen, terwijl Noord-Holland voor stikstof uitgaat van 250 meter rond natuurgebieden. Statenlid Bwefar wil weten of voldoende is onderzocht of deze keuze houdbaar is en of hierover specifiek is
1245 gesproken met Noord-Hollandse boerenbedrijven, biologische boerenbedrijven en terrein beherende organisaties.

1250 Verder vraagt Statenlid Bwefar hoe realistisch bedrijfsverplaatsing via herkaveling of een andere route is als de provincie daarvan een uitvoerbare oplossing wil maken. Ook mist zij in de reactie van Gedeputeerde Staten aandacht voor dierenwelzijn, juist omdat innovaties daar mogelijk ruimte voor bieden. De hoofdlijn van Gedeputeerde Staten – sturen op doelbereik, aansluiten bij wat in Noord-Holland past en natuurherstel als essentieel uitgangspunt – kan GroenLinks wel steunen.

De heer **Veenboer** (PvdA) vindt het goed dat het agendapunt wordt besproken, al vraagt hij zich af of een sterk politieke discussie altijd helpt bij zo'n ingewikkeld onderwerp. Juist daarom waardeert hij de ruimte die aan de insprekers is gegeven. Hun bijdragen zijn volgens hem serieus gehoord en genoteerd. Ook dankt hij Gedeputeerde Staten voor de snelle brief, die volgens hem veel bruikbare input gaf voor het debat.

Voor de PvdA draait de kabinetsaanpak om een uitweg uit een langdurige impasse. Vergunningverlening moet weer mogelijk worden, de natuur moet herstellen en boeren hebben duidelijkheid en ondersteuning nodig. De heer Veenboer erkent dat het pakket pijn zal doen, maar waarschuwt dat geen plan, een half plan of verder uitstel het land nog langer op slot kan houden.

De provincie krijgt volgens de heer Veenboer een belangrijke rol in de gebiedsprocessen rond Natura 2000-gebieden. Hij noemt de terugkeer van die processen bijna een herstart en ziet in de planning van Rijk en provincie aanleiding om tempo te maken. Provinciale Staten moeten daarbij goed worden meegenomen in komende besluitstukken. Maatschappelijke partijen, terrein beherende organisaties en natuurorganisaties moeten volgens hem eveneens aangesloten blijven.

1275 Als aandachtspunten noemt de heer Veenboer een duidelijke nulmeting, waardering voor boeren die al veel hebben gedaan en steun voor boeren die moeten investeren. Ook de uitwisseling tussen akkerbouw en veehouderij verdient volgens hem aandacht. Zijn enige concrete vraag aan Gedeputeerde Staten is of de provincie voldoende capaciteit heeft voor het intensieve traject dat eraan komt.

1280 De heer **Vendrig** (BBB) vraagt hoe de oproep tot stevig beleid zich verhoudt tot de radeloosheid van de insprekers, die juist eigen oplossingen zien en waarschuwen voor te harde maatregelen.

De heer **Veenboer** (PvdA) antwoordt dat de impact op boeren zwaar weegt en dat gebiedsprocessen en beschikbare middelen daarvoor moeten worden benut. Tegelijk vreest hij dat te veel afzwakken ertoe leidt dat de stikstofimpasse niet wordt doorbroken. Dat wil hij voorkomen.

1290 Mevrouw **Jansen** (D66) bedankt de fracties die het onderwerp hebben geagendeerd. Volgens D66 staat Noord-Holland onder grote druk, omdat woningbouw, natuur en andere opgaven vastlopen en het stikstofslot moet worden doorbroken. De insprekers hebben volgens haar duidelijk gemaakt hoe onzeker boeren zijn over de toekomst van hun bedrijf. Dat raakt D66, maar volgens mevrouw Jansen is ook een eerlijk en duidelijk verhaal nodig.

1295 Het pakket ziet D66 als een noodzakelijke doorbraak om Nederland van het stikstofslot te halen. Met de vrijgemaakte € 20 miljard moeten boeren perspectief krijgen. Provinciale maatregelen,

zoals voorgesteld door de ChristenUnie en andere fracties, zijn voor D66 bespreekbaar, zolang het doel om het stikstofsloot op te lossen voorop blijft staan.

- 1300 De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt of mevrouw Jansen het ermee eens is dat alternatieve gebiedsplannen juist binnen hetzelfde doel moeten blijven en daarom beter kunnen aansluiten bij de lokale situatie dan landelijke voorschriften.

- 1305 Mevrouw **Jansen** (D66) kan daar op dat moment geen ja of nee op zeggen. Zij ziet ruimte voor flexibiliteit, maar waarschuwt dat maatwerk ook kan leiden tot een glijdende schaal en nieuwe onduidelijkheid. Boeren hebben volgens haar juist behoefte aan vaste kaders en duidelijke spelregels. Het voorliggende pakket is mogelijk niet het antwoord waarop zij hopen, maar D66 ziet er wel duidelijkheid en perspectief voor de langere termijn in.

- 1310 Mevrouw **Egbers** (PvdD) dankt de fracties die het onderwerp hebben geagendeerd en brengt terug waar het stikstofdossier volgens haar om draait. Ammoniak uit de veehouderij en stikstof uit onder meer luchtvaart en industrie slaan neer, verzuren de bodem en tasten natuurgebieden aan. Zij noemt afstervende eiken, vogels die onvoldoende kalk vinden voor hun eieren en verlies aan biodiversiteit als voorbeelden van de bredere natuurschade. Voor de Partij voor de Dieren horen
- 1315 ook stabiel klimaat, schoon water en schone lucht bij diezelfde beschermingsopgave.

- In het kabinetsvoorstel ziet mevrouw Egbers enkele stappen vooruit, zoals erkenning van het probleem, extra geld voor natuurherstel en maatregelen om uitstoot of neerslag van stikstof te verminderen. Tegelijk twijfelt zij of het pakket genoeg is en juridisch standhoudt. Daarbij verwijst
- 1320 zij naar de Greenpeace-uitspraak over de stikstofreductiedoelen en naar het doorschuiven van doelen van 2030 naar 2035.

- Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) vraagt of Egbers het belangrijker vindt dat vogels eieren kunnen leggen dan dat boerenbedrijven en familiebedrijven blijven bestaan.

- 1325 Mevrouw **Egbers** (PvdD) noemt die vergelijking niet passend. Het voorbeeld van de eieren gebruikt zij als symptoom van een groter natuurprobleem, vergelijkbaar met een klein zichtbaar teken dat op een ernstiger onderliggende oorzaak kan wijzen.

- 1330 De Partij voor de Dieren wil betere borging, mede om een herhaling van de situatie rond PAS-melders te voorkomen. Mevrouw Egbers vraagt of de Noord-Hollandse plannen voldoende gericht zijn op duurzame landbouw van de toekomst en of daarmee ook doelen voor dierenwelzijn, water en klimaat worden gehaald. Boeren moeten volgens haar niet investeren in stallen of mestvergisters waarvan later blijkt dat die niet toekomstbestendig zijn.

- 1335 Buiten de bufferzones maakt mevrouw Egbers zich zorgen over de toekomst van veehouderij en natuur. Zij noemt grondgebondenheid zonder grond bij de stal en onvoldoende geborgde technologische innovaties als risico's voor dierenwelzijn. Ook wijst zij erop dat meer inzet op mestvergiftiging kan betekenen dat dieren vaker binnenblijven. Zij vraagt welke plannen Noord-
- 1340 Holland hiervoor heeft.

De heer **Vendrig** (BBB) brengt in dat volgens de insprekers alle Noord-Hollandse bedrijven al grondgebonden zijn en vraagt hoe mevrouw Egbers' opmerking zich daartoe verhoudt.

1345 Mevrouw **Egbers** (PvdD) zegt dat zij het precieze aantal in Noord-Holland niet kende. Als alle bedrijven inderdaad grondgebonden zijn, roept dat bij haar de vraag op of dit in Noord-Holland dan minder zorgelijk is.

1350 Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) vraagt vervolgens waarom mevrouw Egbers technische innovatie slecht voor dieren zou vinden, terwijl insprekers juist innovatieve ideeën hebben genoemd die dieren kunnen helpen.

1355 Mevrouw **Egbers** (PvdD) corrigeert dat beeld. Zij is niet tegen technische innovatie, maar waarschuwt voor innovaties die onvoldoende zijn geborgd. Als later blijkt dat zij niet passen bij dierenwelzijnseisen, kunnen boeren voor niets hebben geïnvesteerd.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) vraagt waarom mevrouw Egbers vooraf zo veel wil vastleggen, terwijl innovatie juist vraagt om experimenteren en onzekerheid accepteren.

1360 Mevrouw **Egbers** (PvdD) hoeft innovatie niet vooraf volledig vast te liggen. Pilots kunnen volgens haar, zolang zij beperkt blijven en boeren niet met grote financiële risico's opzadelen.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) verwijst kort naar financiële gevolgen bij ganzenschade.

1365 Mevrouw **Egbers** (PvdD) gaat daar niet inhoudelijk op in en wil de besprekingsruimte niet aan dat onderwerp besteden.

1370 De Partij voor de Dieren steunt de oproep van de ChristenUnie om in bufferzones samen met boeren plannen te maken en daarbij de natuurdoelen voorop te zetten. Mevrouw Egbers vraagt hoe Gedeputeerde Staten de risico's inschatten die het Planbureau voor de Leefomgeving noemt, zoals beperkte uitvoeringscapaciteit, technische tegenvallers en gebrek aan medewerking. Ook wil zij weten waarom het gebiedsproces waar mevrouw Kok over sprak is vastgelopen, of dit alleen door geldgebrek kwam en of Gedeputeerde Staten kritisch kijken naar het verlies aan vertrouwen bij agrariërs.

1375 Tot slot vraagt mevrouw Egbers welke kansen Noord-Holland ziet voor uitbreiding van natuurareaal, omdat het Planbureau voor de Leefomgeving dat nodig acht voor een gunstige staat van de natuur. Ook wil zij weten hoe Gedeputeerde Staten kijken naar bufferzones van 500 tot 1000 meter rond Natura 2000-gebieden, of de provincie uitgaat van 500 meter in plaats van
1380 1000 meter en welke maatregelen volgen als stimuleren onvoldoende werkt.

1385 Mevrouw **Gordijn** (JA21) wil de landelijke stikstofaanpak niet automatisch één op één naar Noord-Holland vertalen. Volgens JA21 moet de provincie eerst vaststellen wat in de eigen natuurgebieden daadwerkelijk nodig is om natuurherstel juridisch te borgen en vergunningverlening weer mogelijk te maken. Daarbij moet niet alleen naar stikstof worden gekeken, maar ook naar de bredere opgave onder de Habitatrictlijn.

1390 Als voorbeeld noemt mevrouw Gordijn de aanpak van Friesland. Daar wordt per Natura 2000-gebied bekeken welke habitattypen onder druk staan, welke rol stikstof speelt en welke andere factoren, zoals verdroging, waterkwaliteit, beheer, versnippering of exoten, meewegen. Die

gebiedsgerichte benadering spreekt JA21 aan, mede omdat de opgave niet overal hetzelfde is en de Friese aanpak tot 2035 uitgaat van maximale vrijwilligheid.

- 1395 Voor de juridische onderbouwing wijst mevrouw Gordijn op het additionaliteitsvereiste. Volgens haar is per Natura 2000-gebied een geborgd maatregelenpakket nodig voordat vergunningverlening kan worden hervat. Zij verwijst naar onderzoek door Wageningen University & Research voor Friesland, waarin ruimtelijk is gekeken naar maatregelen rond stikstofgevoelige habitattypen, hexagonen en leefgebieden en waarin ook andere drukfactoren zijn meegenomen.
- 1400 JA21 stelt voor om ook voor Noord-Holland een vergelijkbaar onderzoek te laten uitvoeren, zodat duidelijk wordt welke drukfactoren waar spelen en waarop de provincie werkelijk moet inzetten. Die feitenbasis kan volgens mevrouw Gordijn helpen om gericht maatregelen te nemen, ruimte te maken voor vergunningverlening en ook een volgend college snel verder te laten werken. Zij vraagt de commissie en Gedeputeerde Staten om met dit voorstel mee te denken.

- 1405 Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) bedankt de indienende fracties en de insprekers. Het kabinetspakket van 26 juni 2026 heeft volgens haar ook in Noord-Holland grote impact. 50PLUS voelt zich, net als de agrariërs, overvallen door de snelheid waarmee het Rijk de plannen uitwerkt en verantwoordelijkheden richting provincies, gemeenten en andere partijen
- 1410 doorschuift.

De heer **Veenboer** (PvdA) vraagt wanneer 50PLUS de vergunningverlening dan wel vlotgetrokken wil zien, als het huidige tempo te hoog ligt.

- 1415 Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) noemt die vraag suggestief. Zij wil geen termijn noemen, maar pleit voor een zorgvuldige afweging tussen natuurherstel en echt perspectief voor agrariërs. Extensivering mag volgens haar niet leiden tot kapitaalvernietiging of het onnodig verdwijnen van levensvatbare bedrijven, zeker niet wanneer het tempo voortkomt uit een strakke deadline.
- 1420 50PLUS sluit zich daarom aan bij de vragen aan Gedeputeerde Staten over de tijdlijn en wil weten hoe bestaande maatregelen eventueel kunnen worden versneld zonder de zorgvuldigheid richting betrokken partijen te verliezen.

- 1425 Statenlid **Bwefar** (GroenLinks) maakt een punt van orde over de toon van het debat. Zij vindt het onprettig dat in een bijdrage rechtstreeks naar een ander Statenlid wordt teruggesproken in plaats van via de voorzitter.

- 1430 Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) reageert dat zij over haar eigen woorden gaat. Volgens haar sprak zij de heer Veenboer niet rechtstreeks aan, maar verwees zij naar een eerdere opmerking van hem.

- 1435 De heer **Van Tiggelen** (PVV) schetst het belang van de agrarische sector vanuit historisch en economisch perspectief. Hij wijst op de voedselzekerheid na de Tweede Wereldoorlog, de latere melkquota en superheffing, de afname van het aantal melkkoeien en landbouwgrond en de groei van de bevolking. Volgens de PVV werken boeren inmiddels zeer efficiënt, met hoge normen voor

dierenwelzijn en lage impact op de omgeving, maar worden zij telkens geconfronteerd met nieuwe regels die forse investeringen vragen.

1440 Als voorbeeld noemt de heer Van Tiggelen investeringen in melkrobots, die bij een gedwongen halvering van de veestapel moeilijk zijn terug te verdienen. Hij vindt dat boeren en koeien in het debat te negatief worden neergezet. De PVV bestrijdt bovendien de grondslag van de stikstofcrisis en stelt dat de normen in Nederland sterk afwijken van wat elders gebruikelijk is.

1445 De heer Van Tiggelen verwijst naar een eerdere vraag aan de gedeputeerde over nitraten door onweersbuien en noemt cijfers die volgens hem afkomstig zijn van de heer Schumann, Hunter Riser, NASA en het Goddard Instituut. Daarmee plaatst hij vraagtekens bij het eerder gegeven antwoord dat dit niet significant zou zijn, zeker in verhouding tot de grenswaarde van 0,005 mol. Hij vraagt of de gedeputeerde bereid is die kwalificatie te heroverwegen.

1450 Volgens de PVV wijzen metingen erop dat de stikstofdepositie in Noord-Holland, samen met Zeeland, laag is ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De heer Van Tiggelen vindt de voorgestelde wetgeving daarom niet passend en stelt dat boeren door de plannen direct in hun bestaan worden bedreigd. De aanpak moet volgens hem fysiek en economisch uitvoerbaar zijn;
1455 iets onmogelijks vragen komt in zijn ogen neer op het afbreken van de voedselvoorziening. De heer Van Tiggelen spreekt waardering uit voor boeren die volgens hem ver gaan om de overheid tegemoet te komen. Zij hebben volgens de heer Van Tiggelen de volledige steun van zijn fractie.

1460 De heer **Kes** (SP) noemt het stikstofdossier ingewikkeld en geeft aan dat hij deze commissie zijn twee collega's vervangt.

Voor de SP gaat het minder om technische grenswaarden en meer om de hoofdlijn: boeren hebben decennialang gedaan wat van hen werd gevraagd door te intensiveren en efficiënter te produceren. Volgens hem moet daarbij onderscheid worden gemaakt tussen de boer en de agro-
1465 industrie.

De heer Kes verwijst naar de eerdere bijdrage van de heer Stuijt over de kostprijs en opbrengst van melk. Zijn conclusie is dat er in de keten wel wordt verdiend, maar niet door de boer. Een
1470 betere prijs voor landbouwproducten ziet hij als kernpunt: als boeren beter betaald worden, kunnen zij met minder vee toe, zonder dat het aantal boeren hoeft af te nemen.

Provinciaal zoekt de SP naar een constructieve vertaling van landelijk beleid. De heer Kes spreekt waardering uit voor de manier waarop de heer Heijnen namens het CDA landelijk en provinciaal
1475 beleid met elkaar verbindt. Ook noemt hij het voorstel van JA21 om deskundigheid van Wageningen University & Research te benutten een voorbeeld van een constructieve benadering.

Voor de SP staat vast dat er iets moet veranderen. Tegelijk mogen boeren die jarenlang hebben gedaan wat overheid en samenleving van hen vroegen, volgens de heer Kes niet de dupe worden
1480 van die verandering. Hij kondigt aan het verdere debat kritisch te blijven volgen.

De heer **Dessing** (FvD) bedankt de indienende fracties voor de agendering, maar maakt duidelijk dat zijn fractie fundamenteel anders naar de stikstofbrief kijkt. De insprekers hebben volgens hem laten zien dat de rek bij boeren eruit is en dat wat van hen wordt gevraagd onmogelijk is.

1485

Volgens de heer Dessing betekent de landelijke stikstofbrief een nekslag voor de agrarische sector, ook in Noord-Holland. Maatwerk of ondersteuning binnen de voorgestelde koers noemt hij onvoldoende, omdat de brief wat FvD betreft van tafel moet.

1490

De provincie moet volgens hem geen uitvoeringsloket van Den Haag worden. Hij roept Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten op zich tegen de rijksbrief te verzetten en duidelijk te maken dat Noord-Holland niet kan meewerken aan beleid dat volgens FvD de agrarische sector definitief raakt.

1495

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt hoe de heer Dessing de verantwoordelijkheid van de provincie ziet als de rijksbrief wordt verworpen, maar de vergunningverlening wel moet worden losgetrokken. Hij wil weten welke route FvD dan voor zich ziet om zowel boeren duidelijkheid te geven als juridisch houdbare ruimte te creëren.

1500

De heer **Dessing** (FvD) antwoordt dat de kern volgens FvD niet ligt in verdere provinciale uitwerking van de rijksbrief, maar in verzet daartegen. Hij ziet het stikstofbeleid als een politieke keuze die de agrarische sector onevenredig treft en vindt dat Noord-Holland niet moet meewerken aan maatregelen die volgens hem tot krimp of beëindiging van bedrijven leiden. In zijn afsluitende betoog houdt de heer Dessing vast aan die lijn. FvD wil dat de provincie richting Den Haag duidelijk maakt dat de stikstofbrief voor Noord-Holland onacceptabel is. Maatwerk binnen de voorgestelde koers biedt volgens hem geen oplossing zolang de uitgangspunten van het rijksbeleid blijven staan. De provincie moet zich daarom niet beperken tot uitvoering, maar politiek-bestuurlijk afstand nemen van de brief.

1505

1510

De heer **Vendrig** (BBB) dankt de partijen die het onderwerp hebben geagendeerd en de insprekers. De centrale vraag is volgens hem welke gevolgen het voorgenomen stikstofbeleid van het kabinet heeft voor Noord-Holland. Als dat beleid onverkort wordt doorgezet, verwacht BBB grote gevolgen voor de veehouderij: de samenloop van grondgebondenheid, zonering, emissiebeperking en mogelijke generieke kortingen via productierechten zou volgens hem alle bedrijven raken, ongeacht omvang of bedrijfsvoering. Hij verbindt die onzekerheid aan de onrust onder boeren, het risico dat bedrijven niet kunnen voortbestaan en de toegenomen druk op Loket TABOER.

1515

1520

Volgens BBB was die onrust in Noord-Holland afwezig of in elk geval beperkter voordat de stikstofbrief van minister Van Essen verscheen. Tegelijk wordt in de provincie volgens de heer Vendrig al succesvol gewerkt aan reductie van stikstofemissie: ongeveer de helft van de afgesproken reductie uit het Noord-Hollandse convenant is gerealiseerd. Hij noemt het beleid succesvol omdat het draagvlak heeft bij landbouw-, natuur- en politieke partijen, al door Provinciale Staten is vastgesteld en de uitvoering is gestart. Een belangrijk onderdeel is voor BBB de monitoring van de daadwerkelijke staat van de natuur, waarbij breder wordt gekeken dan stikstof alleen. Daarom vindt hij voortzetting van het Noord-Hollandse beleid vanzelfsprekend en wil hij met de minister bespreken hoe dat beleid kan worden voortgezet, mede omdat het

1525

rijksbeleid nog voorgenomen beleid is en volgens hem ruimte laat voor lokaal beleid of initiatieven.

1530

Over de brief van GS van 10 september is BBB op hoofdlijnen positief. De heer Vendrig leest daarin vooralsnog voortzetting van de Noord-Hollandse koers, met zonering vanaf 250 meter rond stikstofgevoelige habitats in plaats van rond het volledige natuurgebied. Ook waardeert hij dat gebiedsanalyses en gebiedsplannen maatregelen voor natuur, hydrologie, waterkwaliteit, duurzaam beheer, invasieve exoten en lokale stikstofvermindering samenbrengen. Die integrale benadering past volgens hem bij de kern van het provinciale convenant.

1535

Mevrouw **Schneemann** (Volt) vraagt hoe BBB kan zeggen dat het ingezette stikstofbeleid goed werkt, terwijl het college op 27 augustus heeft gemeld dat Noord-Holland door stikstof en netcongestie tegen grenzen aanloopt. Zij wijst erop dat BBB deel uitmaakt van de coalitie die deze boodschap heeft uitgedragen.

1540

De heer **Vendrig** (BBB) erkent dat de provincie tegen grenzen aanloopt, maar ziet het provinciale beleid juist als bewijs dat stikstofreductie mogelijk is met draagvlak van de partijen die de maatregelen moeten uitvoeren. Dat er al reductie is bereikt en de uitvoering loopt, maakt het voor hem een positief signaal richting het debat over de stikstofproblematiek.

1545

Mevrouw **Schneemann** (Volt) vindt die redenering moeilijk te rijmen met het uitroepen van een stikstofcrisis. Zij onderschrijft dat Noord-Holland al veel goede inzet heeft gepleegd, maar ziet spanning tussen de boodschap van het college en de indruk dat BBB zegt dat het bestaande beleid al voldoende is.

1550

De heer **Vendrig** (BBB) bestrijdt dat BBB vindt dat er al genoeg is gedaan. De provincie zit volgens hem op 18% reductie, terwijl het doel 30% is. Juist daarom moet de reductie doorgaan; stoppen zou volgens hem betekenen dat BBB het probleem al als opgelost beschouwt, en dat is niet zijn boodschap.

1555

De heer **Dessing** (FvD) wil scherp krijgen of BBB het bestaande stikstofbeleid wil blijven uitvoeren en stikstof wil blijven reduceren, of dat de fractie het stikstofbeleid inmiddels failliet acht. Hij verwijst daarbij naar de zware gevolgen die insprekers hebben geschetst en plaatst vraagtekens bij verdere reductie binnen de gestelde grenzen.

1560

De heer **Vendrig** (BBB) antwoordt dat Noord-Holland volgens BBB op dit moment het goede doet om vooruit te komen. BBB is niet tevreden over de stikstofbrief uit Den Haag; als het Noord-Hollandse beleid daarin het uitgangspunt was geweest, zou die brief er volgens hem anders hebben uitgezien. Daarmee maakt hij onderscheid tussen steun voor de provinciale aanpak en kritiek op de landelijke brief.

1565

De heer **Dessing** (FvD) houdt BBB voor dat het blijven steunen van reductie volgens hem geen antwoord biedt op boeren die aangeven dat het water aan de lippen staat. Hij ziet als enige oplossing dat Noord-Holland richting Den Haag laat weten te willen stoppen met de uitvoering van dit stikstofbeleid.

1570

De **voorzitter** constateert dat dit vooral een politieke stelling is en geen duidelijke vervolgvraag.

1575

De heer **Heijnen** (CDA) noemt de bereikte 18% reductie een terechte pluim en ziet daarin goede stappen. Hij legt vervolgens twee vragen voor. Ten eerste wil hij weten of BBB tevreden is over de snelheid waarmee die reductie tot stand komt, vooral in relatie tot het legaliseren van PAS-melders en de eerder aangenomen motie met als datum 1 januari 2026, die volgens hem bij lange na niet is gehaald. Ten tweede vraagt hij welke maatregelen BBB voorstaat om de stap naar 30% reductie te zetten en of de fractie kan garanderen dat die maatregelen nergens pijn doen in de agrarische sector.

1580

De heer **Vendrig** (BBB) begint bij de vraag of maatregelen pijnloos kunnen zijn. Dat kan hij niet garanderen: volgens hem doen maatregelen pijn, en speelt die pijn al sinds 2019. Tegelijk ziet hij in de sector nog draagkracht, juist omdat niets doen ondernemers volgens BBB kwetsbaarder maakt. Voor de verdere reductie richting 30% noemt hij voermaatregelen, innovatieve maatregelen en extensivering. Daarbij vindt hij van belang dat de keuze voor de inzet van maatregelen bij de ondernemer ligt.

1590

Op de vraag naar de snelheid wijst de heer Vendrig erop dat na jaren discussie direct na het sluiten van het convenant met de uitvoering is begonnen. Hij noemt het bijzonder dat de sector het meteen heeft opgepakt en ook resultaat laat zien.

1595

Aansluitend reageert hij alsnog op de heer Dessing: de kern is volgens BBB dat natuurherstel of het voorkomen van verslechtering niet alleen langs de stikstoflijn moet worden beoordeeld, maar ook aan de hand van andere drukfactoren. De heer Vendrig leest in de brief van GS van 10 september terug dat gebiedsanalyses en gebiedsplannen ook die bredere factoren meenemen. Tegelijk wijst hij op de juridische werkelijkheid; ook als BBB de Haagse stikstofbrief liever van tafel ziet, moet Noord-Holland volgens hem binnen de beschikbare juridische ruimte laveren en de mogelijkheden maximaal benutten.

1600

Daarna rondt de heer Vendrig zijn eigen bijdrage af met een aanvullende vraag aan GS. In de randvoorwaarden mist de heer Vendrig aandacht voor boeren die dicht bij stikstofgevoelige natuur zitten. Het gaat volgens hem vaak om extensieve bedrijven die juist nodig zijn voor het beheer van die gebieden. Hij vraagt of GS deelt dat maatregelen niet tot vertrek van deze ondernemers moeten leiden, maar tot ondersteuning, en of daar rekening mee wordt gehouden.

1605

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) dankt de collega's die het onderwerp hebben geagendeerd en de insprekers. Zij noemt de verhalen van boeren en ondernemers schrijnend.

1610

De VVD ziet positieve elementen in het landelijke stikstofpakket, zoals sturen op emissies, ruimte voor innovatie en perspectief op vergunningverlening. Voor haar staat echter centraal wat dit concreet betekent voor Noord-Hollandse boeren, woningbouw, infrastructuur en industrie.

1615

Zij wijst op de beantwoording van schriftelijke vragen over door het Rijk voorgestelde zones van één kilometer rond IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Het Twiske en 500 meter rond elf andere Natura 2000-gebieden. Omdat de gevolgen voor bedrijven nog onduidelijk zijn en onderzoek van de UvA volgens haar laat zien dat slechts een beperkt deel van de uitstoot van een individueel bedrijf binnen 500 meter neerslaat, wil zij weten hoe het Rijk de vaste zones

1620

onderbouwt. Ook vraagt zij hoe wordt voorkomen dat boeren binnen zo'n zone automatisch met extra beperkingen te maken krijgen.

1625 De onzekerheid achter de plannen raakt volgens mevrouw Ouderkerken boerengezinnen, bedrijven en ondernemers. Zij vraagt wat de gedeputeerde doet om snel duidelijkheid te bieden, bijvoorbeeld via één aanspreekpunt en onafhankelijke begeleiding. Voor de VVD blijft het bestaande Noord-Hollandse beleid het vertrekpunt: gebiedsgericht maatwerk, samenwerking, vrijwilligheid en integraliteit. De overgangszone mag volgens haar geen dwingend planologisch instrument worden. Noord-Holland moet niet vooruitlopen op onduidelijke rijksregels of zelf
1630 extra beperkingen invoeren voordat noodzaak, effectiviteit en gevolgen voor boeren en vergunningverlening helder zijn. Zij vraagt bevestiging dat de provincie voorlopig vasthoudt aan het bestaande beleid.

1635 Over de gebiedsanalyses die dit najaar worden gemaakt, wil mevrouw Ouderkerken weten of daarin ook de gevolgen voor bedrijven, vergunningen en sociaaleconomische ontwikkelingen worden meegenomen en of ondernemers vanaf het begin worden betrokken. Daarnaast signaleert zij dat de landelijke plannen nog geen directe vergunningsruimte bieden. Projecten die structureel minder uitstoot opleveren, kunnen volgens haar toch vastlopen op tijdelijke uitstoot tijdens bouw of omschakeling, wat onder meer landbouw, energie,
1640 infrastructuur en industrie in de IJmond raakt. Zij vraagt wanneer de eerste concrete toestemmingsroutes voor aantoonbaar emissie verminderende projecten worden verwacht, welke projecten daarvan als eerste kunnen profiteren en of eerder behaalde emissiereducties volledig worden meegewogen.

1645 Tot slot vraagt mevrouw Ouderkerken welk bedrag Noord-Holland nodig heeft uit de door het Rijk aangekondigde 20 miljard euro, welk bedrag de provincie verwacht te ontvangen en wanneer daar duidelijkheid over komt. De VVD wil geen nieuwe meerjarige ronde van plannen en onderzoeken, maar snel helderheid over de gevolgen van het rijksplan. Tot die tijd houdt de fractie vast aan de Noord-Hollandse aanpak. Daarna moet worden beoordeeld wat daadwerkelijk
1650 nodig en uitvoerbaar is, met perspectief voor natuur, boeren, woningbouw en economie. In reactie op de heer Klein (ChristenUnie) noemt zij het evident dat de VVD achter de boeren staat. Het voorstel van mevrouw Gordijn (JA21) beoordeelt zij op dat moment positief.

1655 De heer **Kes** (SP) plaatst de actuele zorgen in een langere tijdlijn. Hij zegt eveneens "buikpijn" te hebben bij de indruk dat het probleem nu acuut zou zijn ontstaan, terwijl volgens hem tien tot vijftien jaar geleden vergunningen zijn verleend die wettelijk niet hadden gemogen. Hij vraagt mevrouw Ouderkerken, vanuit haar politieke overtuiging, of zij destijds ook buikpijn had.

1660 Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) reageert dat de boeren dat op dat moment ook niet wisten.

De heer **Kes** (SP) verduidelijkt dat dit juist zijn punt is: boeren zijn in een situatie terechtgekomen waarvan zij de gevolgen niet konden overzien. Hij neemt dat de boeren niet kwalijk, maar verwijt het Rijk dat wel. Volgens hem had het eerlijke gesprek vijftien jaar eerder gevoerd moeten worden. Hij vraagt hoe mevrouw Ouderkerken kijkt naar de druk die zij nu wil zetten, terwijl
1665 boeren jarenlang volgens hem een verkeerd perspectief is voorgehouden.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) verwijst naar haar eerdere pleidooi voor duidelijkheid, één aanspreekpunt en onafhankelijke begeleiding voor boeren. Zij richt zich liever op wat nu kan worden gedaan dan op terugkijken.

1670

Mevrouw **Schneemann** (Volt) vraagt om reflectie op de rol van de VVD in de afgelopen jaren, omdat volgens haar één partij de afgelopen zestien jaar in Nederland in de regering heeft gezeten. Zij ervaart spanning tussen het betoog van mevrouw Ouderkerken en het feit dat de kwestie volgens haar mede door de VVD is laten liggen.

1675

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) wil niet uitgebreid reflecteren op de landelijke politieke geschiedenis. Zij spreekt als Noord-Hollands Statenlid namens de VVD en verwijst naar haar betoog over de provinciale problematiek en gewenste aanpak. Daarbij spreekt zij waardering uit voor het voorstel en initiatief van Volt en laat het daarbij.

1680

De **voorzitter** sluit de eerste termijn aan de zijde van de commissie af. Omdat er geen tijd meer is voor een reactie vanuit het college, schorst hij de vergadering. De voortzetting wordt aangekondigd voor donderdag 17 september om 18.00 uur.

1685

Voorafgaand aan de afronding vraagt de voorzitter aan mevrouw Jansen (D66) of zij ermee kan instemmen dat haar rondvraag schriftelijk wordt afgedaan, of dat zij die donderdag alsnog wil stellen (agendapunt 11). Uit haar reactie maakt hij op dat zij bereid is mee te werken aan schriftelijke afdoening.

1690

Mevrouw **Jansen** (D66) doet een ordevoorstel. Door de langere spreektijd in het debat komt D66 volgens haar in de knel voor de resterende agenda; zij vraagt om ruimte, omdat de spreektijd donderdag doorloopt.

1695

De **voorzitter** bevestigt dat de spreektijd doorloopt en verwacht dat de commissie donderdag coulant moet omgaan met de beperkte resterende spreektijd van enkele fracties, waaronder CDA en ChristenUnie. Hij legt dit voor aan mevrouw Van der Helm-Chandansingh, voorzitter van de Agendacommissie.

1700

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) wil hierover niet alleen beslissen. Zij stelt voor dit met de griffie kort te sluiten.

De **voorzitter** zegt toe de commissie te informeren over de uitkomst van dit gesprek.

1705

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) wijst erop dat fracties hun spreektijd vooraf kennen en daarmee rekening kunnen houden.

12 Schorsing

1710

De **voorzitter** dankt de aanwezigen voor hun inbreng en schorst de vergadering om 17.20 uur. Het vervolg van deze vergadering vindt plaats op donderdag 17 september 2026 vanaf 18.00 uur.

Schorsing om 17.20 uur.

Op 14 september zijn oa door de VVD diverse vragen gesteld over de begrotingswijziging bij landbouw, paragraaf 5.6.2. Reserve Europese landbouwprojecten. Deze reserve wordt gebruikt voor de provinciale cofinanciering aan het NSP-GLB en de uitvoeringskosten die het NSP-GLB met zich brengt. Deze uitvoeringskosten lopen via RVO. In de vraagstelling zijn deze twee posten door elkaar gaan lopen.

Er is een wijziging om 6,7 miljoen naar voren te halen. Dit bedrag is bedoeld voor de cofinanciering van projecten onder het NSP-GLB. Het NSP-GLB programma is volop in uitvoering en al het beschikbare budget voor het programma is middels subsidieregelingen weggezet. De uitbetaling van de subsidies vindt t/m 2029 plaats. Nu we richting het einde van de GLB-periode gaan is met de accountant kritisch gekeken naar de openstaande verplichtingen. Hieruit kwam naar voren dat het noodzakelijk is om het volledig beschikte bedrag beschikbaar te hebben omdat we met de verlening van de subsidies de verplichtingen reeds zijn aangegaan voor de komende jaren. Het gaat hier slecht om een verschuiving van middelen tussen de jaren, er is geen extra budget nodig voor de cofinanciering van het NSP-GLB

De uitvoering van het NSP-GLB loopt via RVO. Deze kosten zijn in 2022 te laag geraamd. Destijds zijn deze kosten geraamd op basis van de vorige GLB periode (POP3). De eerste meerjarige offerte van RVO voor de huidige programmaperiode is in de loop van 2025 ontvangen. In de huidige programmaperiode zijn de kosten voor de uitvoering flink gestegen. Daarom is er bij de kaderbrief 5,1 miljoen extra aangevraagd. De hogere kosten kennen verschillende redenen. Enerzijds zijn de personele kosten gestegen, anderzijds heeft dit te maken met de aard van het NSP-programma. In de vorige GLB-periode (POP3) werd er vanuit Europa slechts gestuurd op budget. Nu gebeurt dit ook op outputs en resultaten met als gevolg dat er minder gestuurd kan worden op de omvang van projecten. In de POP3 periode is er meer ingezet op grote projecten om de uitvoeringskosten te drukken. Het NSP-programma laat dat minder toe. We hebben in vergelijking met de vorige GLB-periode dan ook veel meer subsidies verleend. Ook blijken sommige regeling arbeidsintensief, zoals LEADER (plattelandontwikkeling) en EIP (samenwerking voor innovatie). Dit tezamen maakt dat de uitvoeringskosten zijn gestegen.

Ter vergelijking in de POP3 periode waren de uitvoeringskosten ongeveer 10% van het beschikbare budget voor projecten (EU-geld en cofinanciering), inmiddels is dit gestegen tot circa 18%.

De andere provincies die met RVO werken en LVVN zijn ook tegen deze gestegen kosten aangelopen. Gezamenlijk hebben we ook meerdere gesprekken met RVO hierover gevoerd. Er zijn provincies die de uitvoering via SNN of Stimulus laten lopen, hier is het beeld van de kosten echter vergelijkbaar. Met het oog op de nieuwe GLB-periode (2028-2034) waarbij het GLB onderdeel zal zijn van het Nationaal Regionaal Partnerschapsplan (NRPP) zijn de uitvoeringskosten voor alle provincies groot punt van aandacht. Het IPO laat momenteel, via TwijnstraGudde, onderzoek doen naar de uitvoeringskosten van het GLB en ook in het IPO position paper over het nieuwe GLB (nog in ontwikkeling) is het beheersbaar houden van deze kosten en versimpeling van het programma een belangrijk punt.

Het agrarisch natuur- en landschapsbeheer verloopt ook via RVO. Hierbij zijn de uitvoeringskosten niet toegenomen.

Daarnaast heeft oa de VVD de vraag gesteld over de € 2,6 miljoen uit het PLG. Zij wil concreet weten waarvoor deze middelen worden ingezet en hoe wordt geborgd dat de beoogde versnelling daadwerkelijk tot uitvoering leidt.

Betreft het naar voren halen van een storting vanuit de reserve Coalitieakkoord naar de reserve PPLG, zodat de reserve PPLG niet negatief uitkomt. De storting is deels bestemd voor de KTA-

maatregel Water- en klimaatbuffers in de Binnenduinrand. Voor deze maatregel hadden we budget gereserveerd, maar verspreidt over de jaren en bedoeling is om dit nu naar voren te halen.

Agenda Commissie Landelijk gebied

Datum 14-09-2026
Tijd 13:00 – 17:00
Locatie Vergaderzaal 1.4
Voorzitter Chris Vonk
Griffier/Secretar Dylan van der Voort
is

Toelichting De agenda Statencommissie Landelijk Gebied 14 september wordt op donderdag 3 september gepubliceerd.

De vergadering vindt in hybride vorm plaats. De vergadering is openbaar en online live te volgen via <https://noord-holland.stateninformatie.nl>.

De commissievergadering is toegankelijk voor publiek. Het is mogelijk om in te spreken in de vergadering. Dat kan zowel fysiek als digitaal.

Inspreken kan bij de agendapunten die ter bespreking staan geagendeerd (A- en B-agenda), of tijdens het inspreekhalfuur op andere punten die vallen onder de beleidsterreinen van de commissie Landelijk Gebied.

Voor het inspreken moet u zich aanmelden bij de Statengriffie. Dat kan tot 15.00 uur op de voorafgaande werkdag (vrijdag 11 september) door het aanmeldformulier in te vullen: [Aanmeldformulier inspreken commissievergadering](#)

Let op: alle genoemde tijden bij de afzonderlijke agendapunten zijn richttijden. Indien er geen, of een beperkt aantal, aanmeldingen zijn voor het inspreekhalfuur zullen de agendapunten na punt 3 eerder beginnen.

0	Technische briefing: RWBP 2028–2033 (conceptversie KRW deel) (12:15–13:00 uur)
1	Opening en mededelingen
2	Vaststellen agenda, het verslag van de vorige vergadering, Lijsten moties en toezeggingen
2.a	Planningsoverzicht
3	Inspreekhalfuur
13:00	
4	Terugkoppeling externe vertegenwoordiging door GS en PS leden

13:30

De agendacommissie heeft dit punt aan alle commissie agenda's toegevoegd. Naast terugkoppeling door externe vertegenwoordigers vanuit PS (voor deze commissie betreft het RRK en IPO) geeft het punt ruimte aan GS leden om een korte terugkoppeling te geven over de activiteiten in bijvoorbeeld Europa, verbonden partijen en samenwerkingsverbanden.

5 A-agenda algemeen

5.a Voordracht Tweede begrotingswijziging 2026

13:40

Toelichting:

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze tweede begrotingswijziging is een bijstelling van de begroting 2026.

Begrotingswijzigingen worden voorafgaand aan de vaststelling in PS behandeld in de Statencommissies. Elke commissie bespreekt deze vanuit de vakinhoudelijke invalshoek. De bespreking vanuit financiële invalshoek vindt voornamelijk plaats in de commissie Bestuur.

Behandelveorstel:

PS adviseren over de voordracht Tweede begrotingswijziging.

6 A-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Gielen)

6.a Natuur: Voordracht Treffen gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken

14:10 **Natuur en Omgeving (UNO) t.b.v. de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF)**

Toelichting:

De 12 provincies zitten in het proces om de gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving op te richten voor de uitvoering van de NDFF. In januari 2026 hebben de Provinciale Staten van de provincies hun zienswijze kenbaar gemaakt. Deze zijn voorzien van reactie en waar nodig is de gemeenschappelijke regeling gewijzigd. Gedeputeerde Staten vragen nu Provinciale Staten toestemming om de gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving te mogen treffen.

Behandelveorstel:

Provinciale Staten adviseren over de voordracht treffen gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving (UNO) t.b.v. de Nationale Database Flora en Fauna

7 B-agenda Landbouw, Visserij, Dierenwelzijn, Faunabeheer, PPLG en Cultureel Erfgoed (gedeputeerde Beemsterboer)

7.a Landbouw: Agenderingsverzoek CU, CDA, Volt, GL, PvdA over de consequenties landelijk stikstofbeleid op Noord-Holland

14:55

Behandelveorstel:

De commissie kan het agenderingsverzoek en in het specifiek de vragen uit het agendaverzoek met de commissie en gedeputeerde bespreken.

7.b Landbouw: Afdoening motie M26-2026 'Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes'

15:55

Toelichting:

Het college informeert Provinciale Staten over de uitwerking van motie 26-2026 'Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes' en vragen de motie als afgedaan te beschouwen.

Behandelveorstel:

De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.

8 B-agenda algemeen

8.a Veegbrief moties

16:10

Toelichting:

Vanuit de veegbrief moties van GS zijn in de commissievergadering van juni een aantal moties afgedaan.

Van de vier onderstaande moties heeft de commissie aangegeven deze nog verder te willen bespreken:

M127-2024 – Weidevogels

M49-2025 PNH kan zo grote doelen niet halen

M89-2025 – Deadline pilot PAS-melders Texel

M117-2025 grip op faunaschade

8.a.1 Afdoeningsvoorstel M127-2024 – Weidevogels

Toelichting:

Zie voor een toelichting op het afdoeningsvoorstel de veegbrief moties.

Behandelveorstel:

De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.

8.a.2 Afdoeningsvoorstel M49–2025 PNH kan zo grote doelen niet halen

Toelichting:

Zie voor een toelichting op het afdoeningsvoorstel de veegbrief moties.

Behandelveorstel:

De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.

8.a.3 Afdoeningsvoorstel M89–2025 – Deadline pilot PAS–melders Texel

Toelichting:

Zie voor een toelichting op het afdoeningsvoorstel de veegbrief moties.

Behandelveorstel:

De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.

8.a.4 Afdoeningsvoorstel M117–2025 grip op faunaschade

Toelichting:

Zie voor een toelichting op het afdoeningsvoorstel de veegbrief moties.

Behandelveorstel:

De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken en hierbij aangeven of de motie als afgedaan beschouwd kan worden.

9 Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer

10 B–agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Gielen)

10.a **Water: Afdoening motie 78–2025 KRW doelen: Duurzaam verpachten van
16:45** **gronden**

Toelichting:

In de PS-vergadering van 7 juli 2025 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen waarin het college werd verzocht om te onderzoeken of een verbod op niet-biologische gewasbeschermingsmiddelen kan worden opgenomen in nieuwe pachtcontracten voor de provinciale pachtgronden. Het college informeert Provinciale Staten op welke wijze invulling is gegeven aan de motie. Deze motie is in februari besproken en toen niet afgedaan, omdat er een brief zou komen. Deze brief aan PS over de voortgang van landbouwbeschermingsmiddelen is in de commissievergadering van maart besproken. Per abuis is toen de motie niet ter afdoening geagendeerd. Om deze reden is de betreffende motie nu geagendeerd ter afdoening.

Behandelveorstel:

De commissie wordt gevraagd of motie 78 van 2025 afgedaan kan worden.

11 **Rondvraag gedeputeerde Gielen**

12 **Sluiting**

13 **C-agenda: ingekomen stukken commissie Landelijk Gebied 14 september
2026**

Verslag concept

Commissie Landelijk Gebied

Datum commissievergadering	:	8 juni 2026
Commissievoorzitter	:	Dhr. C. Vonk
Commissie-adviseur	:	Dhr. C. Borst
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 46 28 / corne.borst@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter	:	Dhr. C. Vonk
Commissie-adviseur	:	Dhr. C. Borst
Leden van de commissie	:	VVD Mw. G. Bakker, mw. L. Ouderkerken
		BBB Dhr. G. Vendrig, mw. D. Sijbenga
		GroenLinks Statenleden R. Bwefar, B. Balucu
		PvdA Mw. W. Terra, dhr. T. Veenboer
		D66 Dhr. S. Mülder, mw. K. Jansen, mw. N.S. Vroom
		JA21 Mw. C. Gordijn
		CDA Dhr. S. Dijk, dhr. D. Heijnen
		FvD Dhr. J. Dessing
		PvdD Mw. I. Haas, mw. M. van Aesch
		PVV Dhr. R. van Tiggelen, dhr. P. van Haasen
		SP Mw. H. Bouhlef-Lascaris, mw. R. Alberts-Oosterbaan
		CU Mw. Y. Buit, dhr. M. Klein
		50PLUS Mw. A. van der Helm-Chandansingh
		Volt Mw. J. Schneemann
		Fractie De –
		Weerd
Gedeputeerden	:	Mw. A. Gielen (GL), dhr. J. Beemsterboer (BBB)
Afwezig:	:	–
<i>(Met bericht van verhindering)</i>		
Notulist	:	mw. A. Smakman (Notuleerservice Nederland)

Agenda

5	0	Technische briefing Voortgang NNN-strategie
	1	<u>Opening en mededelingen</u>
	2	<u>Vaststellen agenda, het verslag van de vorige vergadering, lijsten moties en toezeggingen</u>
	2.a	<u>Planningsoverzicht</u>
	3	<u>Inspreekhalftuur</u>
10	11	<u>Rondvraag gedeputeerde Gielen (rondvraag inzake Kortenhoef-Oost van PvdA)</u>
	4	<u>Terugkoppeling externe vertegenwoordiging door GS- en PS-leden</u>

- 5 A-agenda Algemeen
- 5.a Financiën: Jaarstukken 2025 (A-agenda alle commissies juni 2026)
- 5.b Rapport en bevindingen van de accountant (te betrekken bij Jaarstukken 2025)
- 15 6 A-agenda Landbouw, Visserij, dierenwelzijn, Faunabeheer, PPLG en Cultureel Erfgoed
 (gedeputeerde Beemsterboer)
- 6.a Cultureel erfgoed: Kadernota 2027, Ontwerpbegroting 2027 en voorlopige Jaarrekening
2025 Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies
- 7 A-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Gielen)
- 20 7.a Water: Rekenkamerrapport Water gewogen
- 8 B-agenda Algemeen
- 8.a Veegbrief afdoening moties (B-agenda alle commissies)
- 9 Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer
- 10 B-agenda Natuur, landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Gielen)
- 25 10.a Bodem: Afdoening motie M75-2024 over voormalige stortplaats Groenewoud
- 10.a.1 Schriftelijke insprekbijdrage(s) (te betrekken bij agendapunt 10.a)
- 11 Rondvraag gedeputeerde Gielen
- 12 Sluiting

30 **0 Technische briefing Voortgang NNN–strategie**
 1 Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de vergadering om 13.25 uur en heet de aanwezigen en belangstellenden van harte welkom bij de commissievergadering Landelijk Gebied van 8 juni 2026.

35

Mededelingen

- Er is een quorum vastgesteld.
- De spreektijd is vastgesteld op 3 uur.
- Deze vergadering wordt live uitgezonden.
- 40 • Er zijn geen berichten van verhindering ontvangen.
- De voorzitter verzoekt de commissieleden in hun bijdrage rekening te houden met de hoeveelheid vragen. Technische vragen konden vooraf schriftelijk worden gesteld, zodat de discussie in de commissie zich kan toespitsen op de bestuurlijk–politieke aspecten.
- Voor het inspreekhelfuur hebben zich voorafgaand aan de vergadering vier sprekers
- 45 aangemeld (agendapunt 3).
- Er zijn voorafgaand aan de vergadering drie rondvragen door de fracties van de SP, Partij van de Arbeid en D66 ingediend voor gedeputeerde Gielen (agendapunt 11).

Mededelingen Gedeputeerde Staten

- 50 Gedeputeerde **Beemsterboer** meldt dat de provincie werkt aan de legalisatie van elf PAS–melders op Texel. Eerder onderzoek van Witteveen + Bos bracht de ecologische mogelijkheden in beeld, maar bleef beperkt tot een bureaustudie. Volgens de gedeputeerde is nu een grondigere onderbouwing nodig, omdat in het gebied zelf relevante ontwikkelingen plaatsvinden. Hij noemt als voorbeeld de gegraven kerven op Texel, die stikstofeffecten helpen beperken. Ook wijst hij op de relatief lage
- 55 stikstofdruk op het eiland. In sommige gevallen ligt die nog boven de kritische depositiewaarde, maar de verwachting is dat heel Texel in 2044 onder die waarde uitkomt, ook zonder extra maatregelen. Daarom heeft de provincie ecooloog Reinoud Kleiberg gevraagd om te beoordelen of de onderbouwing kan worden afgemaakt. Volgens Gedeputeerde Beemsterboer ziet hij daarvoor perspectief en ligt er al een eerste aanzet. De provincie werkt die nu ambtelijk uit. Afronding wordt
- 60 verwacht in juli of augustus, met een voorbehoud. Hekkelman Advocaten ondersteunt daarbij. Volgens de gedeputeerde moet die extra zorgvuldigheid leiden tot een stevigere motivering en geeft de huidige stand van zaken reden voor vertrouwen.

65

De **voorzitter** constateert dat er geen mededelingen van Provinciale Staten zijn.

2 Vaststellen agenda, het verslag van de vorige vergadering, lijsten moties en toezeggingen

- Mevrouw **Bouhlef–Lascaris** (SP) meldt dat haar rondvraag over Camping Vogelenzang vervalt. Gedeputeerde Rommel heeft toegezegd de beantwoording schriftelijk te sturen en mevrouw
- 70 Bouhlef–Lascaris verwacht dat zij dit ook met de commissie zal delen.

De heer **Veenboer** (PvdA) vraagt of zijn rondvraag over Kortenhoef–Oost na de spreker op dit onderwerp kan worden behandeld. Zo kan de spreker de bespreking direct volgen.

- 75 De **voorzitter** constateert dat de commissie daarmee instemt. Daarmee is de agenda van de commissievergadering van 8 juni 2026 aldus vastgesteld. Voorts zijn de verslagen van de

commissievergaderingen van 11 en 21 mei 2026 en de lijsten moties en openstaande toezeggingen van 8 juni 2026 ongewijzigd vastgesteld.

80 **2.a Planningsoverzicht**

De **voorzitter** constateert dat het planningsoverzicht ongewijzigd is vastgesteld.

85 **3 Inspreekhalftuur**

De heer **Van Haaster** spreekt namens verontruste bloembollenkwekers uit de binnenduinrand van Zuid-Kennemerland, vooral rond Vogelenzang. Hij zegt dat de provincie dit gebied als NNN-gebied wil aanwijzen. Volgens hem zijn agrariërs wel betrokken, maar voelen zij zich in het proces structureel overvleugeld door natuurorganisaties. Daardoor ervaren zij onvoldoende invloed op de conclusies en de plannen die nu ter inzage liggen.

De heer Van Haaster verzet zich tegen een beoogde bufferzone van 400 meter naast de nieuwe natuur. Volgens hem beperkt die zone de bollenteelt zwaar, omdat gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen op termijn verboden ordt. Hij stelt daarom voor om die zone binnen het natuurgebied aan te leggen en niet op landbouwgrond. Zo kan volgens hem eerst zichtbaar worden wat de feitelijke invloed van de bollenteelt op de natuur is.

Verder zegt De heer Van Haaster dat bollenkwekers werken aan vermindering van gewasbeschermingsmiddelen en verbetering van de waterkwaliteit, samen met het Hoogheemraadschap. Hij waarschuwt dat het weren van boezemwater uit de Vogelenzangse Polder tot verdroging leidt en de bollenteelt daar in gevaar brengt. Daarmee verbindt hij de natuurplannen direct aan de toekomst van agrarische bedrijven en families die al generaties in het gebied werken. Daarom vraagt hij Provinciale Staten om natuurbelangen en agrarische belangen in samenhang af te wegen.

105 *De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.*

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt welke inkomensschade de beoogde bufferzone van 400 meter voor de betrokken bollenkwekers veroorzaakt.

De heer **Van Haaster** zegt dat een exacte berekening nog ontbreekt. Wel verwacht hij verlies van 30 tot 35 hectare bollenteelt, mogelijk meer. Voor de familie Hulsebosch zou dat betekenen dat bollenteelt in Vogelenzang-Noord volledig wegvalt. Hij schat de opbrengstderving op 25.000 tot 30.000 euro per hectare per jaar.

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt of De heer Van Haaster planschade bij de provincie wil indienen. De heer **Van Haaster** zal dit zeker doen. Echter, de financiële compensatie voor bollenkwekers is geen oplossing om het bedrijf te beëindigen. Daarmee benadrukt hij dat de sector wil doorgaan en niet wil vertrekken.

De heer **Dessing** (FvD) vraagt in hoeverre de vrijwilligheid in het gebied nog echt vrijwillig is. Ook vraagt hij wat Provinciale Staten concreet kunnen doen om de positie van de bollenkwekers te versterken.

De heer **Van Haaster** antwoordt dat bollenkwekers niet vrijwillig instemmen met beperkingen naast nieuw NNN-gebied. Volgens hem werkt de sector al jarenlang aan verduurzaming, maar vraagt de laatste stap meer tijd. Daarmee reageert hij direct op de vraag over vrijwilligheid. Verder zegt hij dat

125 bollenkwekers eerder juist buiten het NNN-gebied zijn gehouden en nu alsnog met nieuwe beperkingen worden geconfronteerd. Daarom vraagt hij Provinciale Staten om de sector ruimte te geven om te blijven telen en tegelijk verder te verduurzamen.

130 Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) vraagt of de bollensector zich vooral in de minderheid voelt in het gebiedsproces, of dat de sector ook inhoudelijk onvoldoende wordt gehoord. Daarmee scherpt zij de proceskritiek van De heer Van Haaster aan.

De heer **Van Haaster** antwoordt dat bollenkwekers al jaren deelnemen aan bijeenkomsten over het NNN-gebied. Volgens hem worden die bijeenkomsten sterk gedomineerd door natuurorganisaties. Daardoor raakt het agrarische geluid volgens hem ondergesneeuwd en wegen de conclusies te veel richting natuurbelangen. Daarmee bevestigt hij dat de sector zich niet alleen in de minderheid voelt, 135 maar zich ook onvoldoende gehoord vindt.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) vat samen dat meerdere belangen in het gebied botsen. Zij vraagt vervolgens welke concrete oplossing De heer Van Haaster voor zich ziet: meer ruimte in het gebiedsproces, ruimere compensatie of een andere aanpak.

140 De heer **Van Haaster** antwoordt dat de bollensector vooral wil dat bestaande bollengrond buiten nieuwe beperkingen blijft. Zijn belangrijkste punt is dat een bufferzone van 400 of 500 meter binnen het natuurgebied moet liggen en niet op landbouwgrond. Tegelijk zegt hij dat de sector wil doorgaan met verduurzaming. Daarmee kiest hij niet voor ruimere compensatie, maar voor minder ingrijpende begrenzing en meer ruimte om te blijven telen.

145 Mevrouw **Bouhlef-Lascaris** (SP) vraagt hoeveel tijd de bollensector nog nodig heeft om de verduurzaming af te ronden.

De heer **Van Haaster** antwoordt dat bollenkwekers al tientallen jaren stap voor stap verduurzamen. Volgens hem is inmiddels ongeveer 90% van het middelengebruik van 45 jaar geleden afgebouwd. De volgende 5% lijkt volgens hem binnen vijf jaar haalbaar. De laatste 5% is volgens hem veel 150 moeilijker. Daarmee laat hij zien dat verdere verduurzaming mogelijk is, maar meer tijd vraagt.

Mevrouw **Haas** (PvdD) vraagt wat de bollensector van de provincie nodig heeft om de laatste stap in de verduurzaming sneller te zetten.

155 De heer **Van Haaster** antwoordt dat extra onderzoeksgeld kan helpen, maar benadrukt vooral dat de sector meer tijd nodig heeft. Daarmee reageert hij direct op de vraag van Mevrouw Haas (PvdD) over versnelling van de laatste verduurzamingsstap.

Mevrouw **Bakker** (VVD) vraagt welke concrete beperkingen bollenkwekers ondervinden als hun percelen naast nieuw NNN-gebied komen te liggen.

160 De heer **Van Haaster** antwoordt dat bollenteelt volgens hem niet mogelijk blijft als gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen verdwijnt. Daarmee maakt hij de gevraagde beperking concreet.

Mevrouw **Bakker** (VVD) vraagt aanvullend wat de provincie concreet heeft aangekondigd.

165 De heer **Van Haaster** antwoordt dat de provincie een beschermingszone van 400 meter naast het natuurgebied wil aanleggen. Volgens hem komt die zone daardoor op bollengrond te liggen.

De **voorzitter** constateert dat de commissie geen verdere vragen heeft en dankt de heer Van Haaster voor zijn inspraak.

De heer **Goudsblom** is vicevoorzitter van en spreekt in namens LTO Noord, afdeling HLS, en namens omliggende grondeigenaren en bollentelers uit Sint Maartenszee.

175 De heer Goudsblom zegt dat LTO Noord geen bezwaar heeft tegen uitbreiding van Camping Aan Noordzee, maar wel tegen de gekozen locatie. Volgens hem hangt die uitbreiding al ruim vijftien jaar boven het bollenconcentratiegebied als een blijvende bedreiging. Daarmee plaatst hij zijn bijdrage direct in het spanningsveld tussen recreatie en landbouw.

180 Volgens De heer Goudsblom zijn agrarische belangen in dit dossier structureel gepasseerd. Zijn centrale punt is dat de Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling, de ARO, buiten spel is gezet. Daardoor ontbreekt volgens hem een onafhankelijke toets op een ingrijpende functiewijziging van beschermde bollengrond naar intensieve verblijfsrecreatie.

185 De heer Goudsblom stelt dat dit dossier binnenskamers is afgehandeld en niet aan de ARO is voorgelegd. Ook zegt hij dat verzoeken om opheldering hierover in 2024 en 2025 zijn afgewezen. Daarmee verbindt hij zijn kritiek op de locatie direct aan kritiek op de gevolgde procedure.

190 Verder wijst De heer Goudsblom op de ligging naast Natura 2000-gebied Duinen Zijpe en Hazepolder. Volgens hem leidt uitbreiding met honderden kampeerplaatsen tot onaanvaardbare stikstofdepositie en verstoring van beschermde habitats. In dat verband zegt hij dat de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord nog geen instemming heeft verleend, omdat een sluitende passende beoordeling ontbreekt.

195 Daarnaast stelt De heer Goudsblom dat omliggende agrariërs in hun bedrijfsvoering worden beperkt en dat twee bedrijven vrijwel ingesloten raken. Volgens hem probeert de gemeente Schagen het plan via een omgevingsvergunning door te zetten zonder vereiste instemming van de Omgevingsdienst en zonder onafhankelijk advies van de ARO. Daarom roept hij Provinciale Staten op hun controlerende rol te nemen en Gedeputeerde Staten te vragen het dossier alsnog eerst aan de ARO voor te leggen.

200

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt of De heer Goudsblom zijn zorgen ook aan de gemeente Schagen heeft voorgelegd en wat de reactie daarop was.

205 De heer **Goudsblom** antwoordt dat zijn bezwaren bij de gemeente Schagen bekend zijn, maar volgens hem niet zijn overgenomen.

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt vervolgens hoe de gemeente Schagen verder kan gaan als de Omgevingsdienst geen akkoord geeft.

De heer **Goudsblom** zegt dat hij daarop geen antwoord kan geven, omdat de gemeente daar volgens hem nooit schriftelijk op heeft gereageerd.

210

De heer **Dessing** (FvD)) vraagt welke alternatieve locatie logischer zou zijn voor de uitbreiding van Camping Aan Noordzee, waarom de huidige locatie is gekozen en wat Provinciale Staten concreet kunnen doen behalve het onderwerp agenderen.

215 De heer **Goudsblom** antwoordt dat een locatie langs de Zeeweg, richting het strand, volgens hem logischer zou zijn. Ook noemt hij een gedraaide ligging als mogelijk alternatief. Daarmee reageert hij direct op de vraag naar een betere inpassing. Tegelijk zegt hij dat uitbreiding achter de bedrijven

langs voor hem onaanvaardbaar is, omdat omliggende agrarische bedrijven daardoor buitenspel raken.

220 De **voorzitter** constateert dat de commissie geen verdere vragen heeft en dankt de heer Goudsblom voor zijn inspraak.

225 De heer **Milatz** spreekt in namens v.o.f. De Dinkelhoeve. De heer Milatz zegt dat hij een maand na zijn vorige inspraak nog geen persoonlijke reactie van de provincie heeft ontvangen. Volgens hem past dat in een patroon van trage en onduidelijke communicatie. Wel zag hij dat de commissie tijdens de commissievergadering van 21 mei al wel een reactie kreeg.

230 Verder bekritiseert de heer Milatz het rapport van Bureau TAUW. Volgens hem is dat gebaseerd op Street View en satellietbeelden en niet op veldonderzoek. Het betreffende bureau heeft geen onderzoek op het land zelf gedaan. Daardoor acht hij de aannames over soortenrijkdom en kwel in zijn weiland onvoldoende betrouwbaar.

235 De heer Milatz zegt daarnaast dat het rapport geen rekening houdt met de rijksmonumentale status van het weiland bij buitenplaats Ipenrode. Volgens hem is onvoldoende onderbouwd hoe vernatting zich verhoudt tot die erfgoedstatus.

240 Ook plaatst De heer Milatz vraagtekens bij de vrijwilligheid van het proces nu zijn perceel in een buitenfocusgebied ligt. Hij zegt dat termen als planologische opname en feitelijke realisatie voor hem te vaag blijven. Daardoor is volgens hem onduidelijk wat vrijwilligheid in de praktijk betekent en of onteigening echt van tafel is.

245 Verder zegt De heer Milatz dat eerder toegezegde duidelijkheid en een bezoek van een procescoördinator nog steeds uitblijven. Volgens hem duurt deze onzekerheid al zes jaar. Daarmee versterkt hij zijn punt dat de provincie afspraken niet tijdig nakomt.

250 Tot slot waarschuwt De heer Milatz dat vernatting van het weiland gevolgen kan hebben voor omliggende woonwijken, waar al grondwaterproblemen bestaan. Volgens hem ontbreekt onderzoek naar die effecten. Daarmee verbindt hij de natuurplannen niet alleen aan zijn eigen perceel, maar ook aan mogelijke risico's voor de omgeving.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.

255 De heer **Dessing** (FvD) zegt dat hij het verhaal van de heer Milatz schrijnend vindt. Hij zegt ook dat voor hem onduidelijk blijft wat precies wordt gezegd en waarom de gedeputeerde en ambtenaren geen helderheid geven. Verder vraagt hij wat Provinciale Staten kunnen doen om duidelijkheid te krijgen over de status van het proces en over wat er voor de heer Milatz wordt gedaan.

260 De heer **Milatz** antwoordt dat hij met zijn perceel buiten het NNN wil blijven. Ook vraagt hij opnieuw om duidelijkheid. Volgens hem was dat de vorige keer ook al zijn vraag. Hij zegt dat de gedeputeerde daar nog steeds niet op reageert.

De **voorzitter** constateert dat de commissie geen verdere vragen heeft en dankt de heer Milatz voor zijn inspraak.

265

Mevrouw **Wind** is wethouder van de gemeente Wijdmeren en spreekt in namens het college van Burgemeester en Wethouders van deze gemeente.

270

Mevrouw Wind zegt dat de gemeente Wijdmeren het belang van natuurontwikkeling in de Oostelijke Vechtplassen onderschrijft. Tegelijk noemt zij dit dossier ingrijpend voor de gemeente. Daarom volgt de gemeente de uitwerking van het proces nauwgezet. Zij waardeert dat de provincie inloopbijeenkomsten heeft georganiseerd voor inwoners en grondeigenaren. Ook vindt zij het goed dat de provincie op 9 juni 2026 een toelichting geeft aan de gemeenteraad. Volgens haar past dat bij het open gesprek dat nodig is.

275

Mevrouw Wind zegt ook dat het om een langlopend proces gaat, dat eerder is stilgevallen en later opnieuw is begonnen. Zij noemt daarbij het wegvallen van middelen in Den Haag en personeelsswisselingen. Volgens haar maakt dat het onderwerp voor veel mensen lastig, ook omdat het om een ingewikkeld dossier gaat. Zij zegt dat natuurverbetering op steun kan rekenen, maar dat het tegelijk gaat over grond, bedrijven, gezinnen en families die al generaties in het gebied wonen en werken. Daarom vraagt deze opgave volgens haar niet alleen om tempo, maar ook om zorgvuldigheid, duidelijkheid en respect voor de betrokken inwoners.

280

285

Mevrouw Wind zegt dat de gemeente na het bekend worden van het projectbesluit een aantal aandachtspunten aan de provincie heeft meegegeven. Zij noemt goede participatie, heldere communicatie, een realistische planning, goede compensatie en uiterste inspanning om met grondeigenaren tot overeenstemming te komen. Volgens haar moet onteigening zo veel mogelijk worden voorkomen.

290

Verder vraagt mevrouw Wind om duidelijkheid over Het Hol, Groenewoud en de overgangszones. Zij zegt dat Het Hol een apart proces is, maar dat het onderwerp wel leeft onder inwoners. Ook zegt zij dat Groenewoud formeel losstaat van dit project, maar voor inwoners wel samenhangt met dit dossier. Daarom vraagt zij om Groenewoud in ieder geval in denken en communicatie bij dit project te betrekken.

295

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt of inwoners en grondeigenaren vinden dat er voldoende mogelijkheden zijn geweest om mee te praten.

300

Mevrouw **Wind** zegt dat reacties van inwoners verschillen per positie. Volgens haar zijn veel inwoners positief over meer groen. Grondeigenaren steunen natuur ook, maar hebben vragen over hun bedrijf, dieren en het beheer van het landschap. Zij zegt dat vooral duidelijkheid ontbreekt over bufferzones. Die vraag is volgens haar vaker gesteld.

305

Over de inloopbijeenkomsten zegt zij dat die goed waren georganiseerd door de provincie en dat veel mensen tevreden weggingen. Volgens haar helpt goede communicatie, maar blijft duidelijkheid over bufferzones nodig.

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt in hoeverre het huidige plan afwijkt van een ouder plan waarvoor volgens hem al grotendeels overeenstemming bestond.

310

Mevrouw **Wind** zegt dat de oude plannen van tafel zijn. Volgens haar zijn er in de loop van de tijd meerdere plannen geweest, die zijn gestart en later weer zijn gestopt. Zij zegt dat inwoners nu te maken hebben met het plan waar het college een besluit over heeft genomen.

De heer **Dessing** (FvD) zegt dat hij het bijzonder vindt dat mevrouw Wind als wethouder moet inspreken. Hij noemt het spanningsveld tussen de natuurdoelen en de belangen van inwoners. Hij vraagt hoe het college van Wijdmeren dat heeft afgewogen. Ook vraagt hij wat de positie van het college is als de belangen van inwoners zwaarder wegen.

315 Mevrouw **Wind** antwoordt dat zij inspreekt omdat de provincie een projectbesluit heeft genomen. Zij zegt dat de gemeente begrijpt dat de wet moet worden uitgevoerd. Volgens haar willen inwoners vooral duidelijkheid over het vervolg en over de gevolgen voor hun eigen situatie. Zij zegt ook dat de positie van inwoners verschilt, bijvoorbeeld tussen inwoners zonder grond en grondeigenaren.

320 Verder zegt zij dat de gemeente partner is van de provincie, maar als college ook dichterbij de inwoners staat. Daarom spreekt zij namens het college in.

De heer **Veenboer** (PvdA) zegt dat mevrouw Wind steun uitsprekt voor het proces, maar ook spanningen en zorgen van inwoners benoemt. Hij vraagt vervolgens of voor haar duidelijk is uitgelegd waarom Het Hol en Groenewoud buiten het projectbesluit zijn gehouden, of dat daar nog veel vragen over zijn.

325

Mevrouw **Wind** antwoordt dat voor inwoners drie onderwerpen samenkomen: Groenewoud, Het Hol en de bufferzones. Zij zegt dat Groenewoud formeel buiten dit projectbesluit valt en dat voor Het Hol een apart besluit wordt genomen. Ook de bufferzones worden formeel apart benaderd. Volgens Mevrouw Wind klopt die formele uitleg, maar roept die bij inwoners nog steeds vragen op. Zij zegt dat inwoners dit als één geheel zien. Daarom vraagt zij om in de communicatie niet te blijven verwijzen naar aparte trajecten.

330

335 De **voorzitter** constateert dat de commissie geen verdere vragen heeft en dankt mevrouw Wind voor haar inspraak.

Rondvraag inzake Kortenhoef-Oost, ingediend door de Partij van de Arbeid

340 De heer **Veenboer** (PvdA) noemt dat de commissie tijdens de technische briefing is meegenomen in de NNN-realisatie voor dit gebied. Hij zegt dat zijn fractie daarachter staat. Hij vraagt gedeputeerde Gielen (VVD) om meer uitleg over het participatieproces bij het voornemen tot het projectbesluit. Ook vraagt hij waarom Het Hol en Groenewoud volgens hem buiten dit projectbesluit zijn gehouden.

345 Gedeputeerde **Gielen** zegt dat één projectbesluit is gemaakt voor Ster van Loosdrecht, Weersloot en Kortenhoef-Oost. Volgens haar is dat gedaan omdat deze deelgebieden samen één gebiedsproces vormen. Daardoor kan ook de participatie gezamenlijk plaatsvinden. Zij zegt dat dit samenhangt met de NNN-begrenzing, de natuurambitiekaart en het gebiedsbrede inrichting- en beheerplan. Als dat later nodig blijkt, kan het projectbesluit volgens haar technisch alsnog worden opgeknipt. Verder zegt zij dat het projectbesluit in nauwe afstemming met het college van Wijdmeren is voorbereid. Zij noemt structureel ambtelijk overleg met Wijdmeren, uitbreiding van het overleg met Hilversum sinds januari 2026 en periodiek overleg met de verantwoordelijke wethouder. Ook zegt zij dat de gemeenteraad op verzoek van het college voor

355 de tweede keer wordt geïnformeerd. Daarmee beantwoordt zij de vraag over het participatieproces en de afstemming met de gemeente.

Over Groenewoud zegt gedeputeerde Gielen dat dit gebied niet buiten het projectbesluit valt. Groenewoud ligt volgens haar in Kortenhoef-Oost en valt daarom binnen dit projectbesluit. Zij
360 zegt dat daar ook een sanering is gepland en dat dit in de communicatie met inwoners wordt meegenomen. Over Het Hol zegt zij dat dit gebied eerder is gestart en daarom een andere planning heeft. Daarom is volgens haar gekozen voor een aparte projectbesluitprocedure voor Het Hol.

365 **4 Terugkoppeling externe vertegenwoordiging door GS- en PS-leden**

De agendacommissie heeft dit punt aan alle commissie agenda's toegevoegd. Naast terugkoppeling door externe vertegenwoordigers vanuit PS (voor deze commissie betreft het RRK en IPO) geeft het punt ruimte aan GS leden om een korte terugkoppeling te geven over de activiteiten in bijvoorbeeld Europa, verbonden partijen en samenwerkingsverbanden.

370

De **voorzitter** constateert dat er deze maand geen terugkoppeling is vanuit Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

5 A-agenda Algemeen

375 **5.a Financiën: Jaarstukken 2025 (A-agenda alle commissies juni 2026)**

Toelichting: In de jaarstukken leggen Gedeputeerde Staten verantwoording af over het gevoerde beleid en de provinciale baten en lasten in 2025. De onderwerpen uit de Jaarrekening die betrekking hebben op de commissie Landelijk Gebied worden besproken.

380 *Behandelveorstel: Aan de commissie wordt gevraagd de verantwoording en de kwaliteit van de behaalde resultaten opgenomen in de Jaarstukken 2025 te bespreken die betrekking hebben op de portefeuille van deze commissie. Besluitvorming vindt plaats in de PS-vergadering op 30 juni.*

en

385

5.b Rapport en bevindingen van de accountant (te betrekken bij Jaarstukken 2025)

*Publiek Belang Accountants is in de afrondende fase van de controle over de Jaarrekening 2025 en heeft hierover gerapporteerd in een concept Verslag van bevindingen. Het college geeft een bestuurlijke reactie op de bevindingen en aandachtspunten uit het accountantsverslag en stuurt de
390 bestuurlijke reactie ter informatie aan Provinciale Staten. Dit is geen apart agendapunt maar het rapport wordt betrokken bij de behandeling van de jaarstukken.*

Eerste termijn commissie

De heer **Van Tiggelen** (PVV) zegt dat de jaarstukken volgens hem te weinig inzicht geven in
395 doelen, uitgaven, resultaten en evaluatiecriteria. Hij mist een duidelijke lijn van huidige situatie naar gewenste situatie en aanpak. Volgens hem zijn er eerder middelen beschikbaar dan scherp geformuleerde doelen. Verder zegt hij dat hij het beeld van een natuur in crisis niet deelt. Hij noemt natuur en klimaat voortdurend in beweging. Ook zegt hij dat de provincie voor drinkwater afhankelijk is van het IJsselmeer en de Lek, terwijl de vraag volgens hem toeneemt door
400 bevolkingsgroei en datacenters. Daarnaast zegt hij dat ongerepte natuur in Noord-Holland niet bestaat en dat beleid volgens hem te veel uitgaat van maakbare natuur. Over ondernemers zegt hij dat het beleid volgens hem geen perspectief biedt, vooral niet aan boeren. Hij verwijst daarbij naar stikstofbeleid en klimaatbeleid. Tot slot zegt hij dat beleid volgens hem te ver van de praktijk af staat.

405

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) zegt dat de VVD zich bij de jaarstukken vooral richt op de sterk stijgende faunaschade door ganzen. Zij noemt een bedrag van ongeveer 40 miljoen euro per jaar en zegt dat dit volgens haar een structureel probleem is. Volgens mevrouw Ouderkerken worden boeren, ondernemers en inwoners hierdoor geraakt. Zij zegt dat faunabeleid volgens de VVD niet alleen over schade vergoeden moet gaan, maar vooral over schade voorkomen. Daarom steunt de VVD het Faunabeheerplan Ganzen 2025–2031. Tegelijk vraagt zij welk effect dat plan concreet moet hebben. Zij vraagt met hoeveel de ganzenpopulatie volgens Gedeputeerde Staten moet afnemen, wanneer boeren minder schade gaan merken en welk bedrag aan faunaschade over drie jaar nog acceptabel is.

415

Statenlid **Bwefar** (GroenLinks) zegt dat het programma in februari is gestart en vorig jaar al uitgebreid is besproken. Volgens haar gaat het om een langetermijnproject. Daarom vraagt zij waarom dezelfde vraag nu opnieuw wordt gesteld.

420

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) antwoordt daarop kort dat dat antwoord '40 miljoen euro' luidt.

425

De heer **Mülder** (D66) zegt dat hij de zorgen over faunaschade deelt. Tegelijk wijst hij erop dat het plan net is gestart en dat in technische sessies is besproken dat het effect vertraagd kan optreden. Daarom vraagt hij waarom de VVD niet ook heeft gekeken naar maatregelen die de kosten eerder kunnen verlagen.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) zegt dat zij die vraag later in haar betoog wil beantwoorden.

430

Mevrouw **Schneemann** (Volt) zegt dat zij dezelfde vraag heeft als de heer Mülder (D66). Zij noemt het antwoord van mevrouw Ouderkerken (VVD) met alleen het bedrag van 40 miljoen euro te beperkt. Daarom vraagt zij om een inhoudelijker toelichting.

435

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) zegt dat zij begrijpt dat het effect van het beleid pas op langere termijn zichtbaar kan worden. Toch wil zij nu van gedeputeerde Beemsterboer weten wat de stand van zaken is van de ganzenschade en het afschot. Ook vraagt zij opnieuw welk bedrag aan faunaschade over drie jaar nog acceptabel is en wanneer kan worden vastgesteld dat het beleid werkt.

440

Verder zegt zij dat de VVD kritisch wil kijken naar het huidige schadevergoedingssysteem. Volgens haar is een systeem waarin hoge schadebedragen worden uitgekeerd zonder duidelijke afname van de schade op termijn niet houdbaar. Daarom vraagt zij Gedeputeerde Staten om het systeem te evalueren en te onderzoeken of preventie, actief beheer en aantoonbare schadebeperking sterker kunnen worden beloond dan vergoeding achteraf.

445

Statenlid **Bwefar** (GroenLinks) vraagt of de VVD ook wil kijken naar de basis van het probleem, namelijk de inrichting van de velden die volgens haar aantrekkelijk is voor ganzen.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) antwoordt dat zij dat ziet als schadebeperking.

450

Statenlid **Bwefar** (GroenLinks) vraagt of dat een bevestigend antwoord is.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) noemt als voorbeelden het stimuleren van lokale jagerscollectieven, agrarische collectieven en een bonus op schadepreventie.

455 Statenlid **Bwefar** (GroenLinks) vraagt of volgens de VVD niet juist de basisoorzaak aangepakt moet worden.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) zegt dat schadepreventie gaat over het voorkomen van schade. Volgens haar kan dat ook gaan over gewassen, maar ook over het stimuleren van
460 jagerscollectieven.

Mevrouw **Schneemann** (Vlt) zegt dat zij positief verrast is dat de VVD bereid lijkt om stappen te zetten. Zij wijst op de urgentie en zegt dat in technische briefings al veel maatregelen zijn besproken. Daarom vraagt zij welke maatregelen volgens de VVD direct kunnen worden ingezet.
465

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) zegt dat de VVD wil kijken naar manieren om uitgaven te beperken. Zij noemt opnieuw lokale jagerscollectieven, agrarische collectieven en een bonus op schadepreventie als mogelijke maatregelen.

470 De heer **Veenboer** (PvdA) vraagt of dit een motie in wording is.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) antwoordt dat dat mogelijk zo is. Zij zegt dat zij in ieder geval wil weten wat er nog meer mogelijk is om het schadevergoedingssysteem te evalueren en andere opties te bekijken.
475

Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) zegt dat zij de lijn van de VVD niet helder vindt. Zij noemt de discussie over schadevergoeding, schadepreventie en populatiebeperking door elkaar lopen. Volgens haar moet de ganzenpopulatie op langere termijn omlaag. Zij vraagt daarom welke basismaatregelen de VVD daarvoor wil nemen.
480

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) antwoordt dat voor haar vooral de financiële schade omlaag moet. Zij zegt dat als daarvoor een kleinere populatie nodig is, dat dan zo is.

Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) zegt dat volgens haar duidelijk is dat de ganzenpopulatie te groot is. Zij vraagt opnieuw waar de VVD concreet op wil inzetten, behalve afschot.
485

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) antwoordt dat zij wel degelijk inzet op afschot. Zij zegt dat haar grootste bezwaar de stijgende financiële schade is. Volgens haar moet daarom worden nagedacht over een ander systeem dan onbeperkt vergoeden.
490

Mevrouw **Buit** (ChristenUnie) zegt dat actief beheer iets anders is dan het aanpassen van het schadevergoedingssysteem. Zij vraagt daarom waar mevrouw Ouderkerken (VVD) precies naar wil kijken.
495

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) antwoordt dat zij voorbeelden noemt van actief beheer, zoals jagerscollectieven, agrarische collectieven en een bonus op schadepreventie. Zij zegt dat dit verder moet worden onderzocht.

500 Mevrouw **Buit** (ChristenUnie) zegt dat dit volgens haar juist beheermaatregelen zijn. Zij zegt dat zij nog geen voorbeelden hoort van aanpassing van het vergoedingssysteem.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) zegt dat zij in de technische briefing heeft gehoord dat schadebeperking ook een vorm van preventie kan zijn.

505

Mevrouw Ouderkerken vervolgt haar betoog met de stelling dat Noord-Holland niet moet accepteren dat de faunaschade blijft oplopen. Zij zegt dat de samenleving jaarlijks tientallen miljoenen euro's betaalt. Daarom verwacht de VVD van Gedeputeerde Staten niet alleen beheerplannen, maar ook aantoonbare resultaten. Volgens haar is de maatstaf van succes dat boeren volgend jaar minder schade hebben dan dit jaar.

510

De heer **Vendrig** (BBB) dankt de opstellers van de jaarstukken en zegt dat BBB de cijfers over het algemeen solide vindt.

515 Voor deze commissie beperkt de BBB zich in hun bijdrage tot programma 5. De heer Vendrig vraagt welk effect aangroei van veen en herstel van veenmos heeft op de kritische depositiewaarde en op de stikstofgevoeligheid van natuur. Ook vraagt hij wat de gevolgen zijn als extra rijksfinanciering voor natuurbeheer uitblijft. Daarbij noemt hij mogelijke gevolgen voor natuur, vergunningverlening en de prioritering van beheermaatregelen door Gedeputeerde Staten.

520

Verder vraagt de heer Vendrig (BBB) naar de uitkomst van gesprekken met natuurbeheerders en agrarische collectieven over de uitvoering van beheer. Hij wil weten welke afspraken zijn gemaakt over subsidies en vergoedingen en welke resultaten wel en niet zijn bereikt. Daarbij verwijst hij naar aanbeveling 5 uit het verslag van bevindingen, waarin staat dat de jaarstukken beperkt inzicht geven in de doeltreffendheid van subsidieregelingen. Daarom vraagt hij of Gedeputeerde Staten Provinciale Staten hierover uitgebreider kunnen informeren.

525

Tot slot maakt hij een tekstuele opmerking over pagina 76. Daar staat volgens hem dat in 2025 een generieke stikstofreductie van 30% is gerealiseerd. Hij stelt voor om dat jaartal te veranderen in 2035.

530

Mevrouw **Gordijn** (JA21) zegt dat in de jaarstukken veel geld beschikbaar is voor het landelijk gebied, maar dat de uitvoering volgens haar achterblijft. Zij verwijst naar terugkerende onderbesteding en naar een stijgende schuldpositie van de provincie. Daarom vraagt zij waarom wordt geleend voor plannen die niet of maar deels worden uitgevoerd. Ook zegt zij dat in het Provinciaal Programma Landelijk Gebied en de Korte Termijnagenda veel maatregelen en budget staan, terwijl voor haar onduidelijk blijft welke resultaten zijn bereikt voor boeren, ondernemers en inwoners.

535

540

Mevrouw Gordijn vraagt daarna aandacht voor de PAS-melders. Zij zegt dat deze ondernemers al jaren op duidelijkheid wachten. Ook zegt zij dat stikstof in de stukken opnieuw wordt genoemd als belemmering voor vergunningverlening en ontwikkeling. Daarom vraagt zij hoeveel PAS-melders in 2025 daadwerkelijk zijn geholpen. Verder vraagt zij aandacht voor het provinciaal grondbeleid. Volgens haar is de provincie als grondeigenaar en verpachter medeverantwoordelijk

545

voor het toekomstperspectief van boeren. Zij wil voorkomen dat via grond- en pachtbeleid meer beperkingen ontstaan zonder voldoende zicht op de economische gevolgen voor agrarische ondernemers.

550 Ook noemt mevrouw Gordijn de faunaschade door onder meer ganzen. Zij zegt dat boeren daarvoor moeten worden vergoed, maar dat schade vooral moet worden voorkomen. Daarom vraagt zij welke concrete resultaten het nieuwe ganzenbeleid moet opleveren en wanneer boeren daarvan iets merken.

555 Tot slot gaat zij in op de Kaderrichtlijn Water. Zij zegt dat eerst duidelijk moet zijn wat aanvullende maatregelen en mogelijke beperkingen op gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest betekenen voor boeren en voedselproductie. Volgens haar moet beleid voor het landelijk gebied zichtbaar resultaat opleveren voor boeren, ondernemers en inwoners.

560 Daarbij stelt mevrouw Gordijn vier concrete vragen aan Gedeputeerde Staten. Zij vraagt hoeveel PAS-melders in 2025 zijn gerealiseerd, hoeveel nog wachten en wat de planning voor 2026 is. Ook vraagt zij of op provinciale gronden extra gebruiksbeperkingen zijn toegevoegd en wat die betekenen voor de bedrijfsvoering van boeren. Verder vraagt zij welk reductiedoel Gedeputeerde Staten hanteren voor ganzenoverlast en faunaschade in 2026 en 2027. Tot slot vraagt zij of
565 Gedeputeerde Staten bereid zijn om eerst een economische impactanalyse voor de landbouw uit te voeren voordat nieuwe beperkingen op gewasbeschermingsmiddelen of kunstmest worden overwogen.

De heer **Mülder** (D66) zal zich in zijn bijdrage beperken tot de Bossenstrategie. Volgens hem is
570 daar in de kadernota wel iets over opgenomen, maar ontbreekt nog steeds een duidelijke strategie. Hij zegt dat de provincie de Bossenstrategie in 2020 heeft vastgesteld als aanvulling op het Natuurnetwerk Nederland. Volgens hem is dat nodig, omdat Noord-Holland relatief weinig bos heeft. Hij noemt daarbij klimaatadaptatie, het tegengaan van hittestress, recreatie en CO₂-opslag als belangrijke redenen om meer bos aan te leggen. Ook zegt hij dat eerder is aangegeven
575 dat het om nieuw bos moet gaan en niet om compensatiebos. Daarnaast zegt hij dat recreatiekoppelkansen apart gefinancierd moeten worden. Daarom vraagt hij het college om meer duidelijkheid over de uitvoering van de Bossenstrategie en over de vraag wat de provincie daar concreet mee wil bereiken.

580 Mevrouw **Gordijn** (JA21) vraagt waarom D66 boskap in de Schoorlse Duinen steunt, terwijl volgens haar in Noord-Holland nauwelijks ruimte is voor nieuwe aanplant.

De heer **Mülder** (D66) zegt dat de boskap in de Schoorlse Duinen volgens hem al is uitgevoerd. Hij zegt ook dat daarvoor compensatiebos moet komen en dat hij het onlogisch vindt als dat ver
585 van de kaplocatie ligt. Verder zegt hij dat de kap volgens hem is uitgevoerd om de natuurwaarde van het Natura 2000-gebied te vergroten. Tegelijk zegt hij dat nieuw bos in de omgeving belangrijk blijft. Volgens hem kan de Bossenstrategie andere doelen dienen, zoals recreatie, agroforestry en andere functies. Daarom ziet hij de boskap in de Schoorlse Duinen en de Bossenstrategie als twee aparte onderwerpen.

590 Mevrouw **Gordijn** (JA21) zegt dat verdere boskap in de Schoorlse Duinen nog op de planning staat. Zij zegt ook dat Gedeputeerde Staten meermaals hebben gezegd dat er nu geen ruimte is

voor extra bosaanplant. Daarom vraagt zij of D66 bereid is om nieuwe boskap uit te stellen totdat er nieuwe locaties voor aanplant zijn.

595

De heer **Mülder** (D66) antwoordt dat hij wel ruimte ziet voor nieuwe bossen. Ook zegt hij dat hij organisaties heeft gesproken die die ruimte ook zien. Hij wil daar in zijn bijdrage verder op ingaan.

600

De heer **Dessing** (FvD) zegt dat zijn interruptie aansluit op die van mevrouw Gordijn (JA21). Hij vraagt hoe kostenefficiënt het is om bos te kappen en dat elders tegen hoge kosten te compenseren. Volgens hem kan dat anders en goedkoper. Daarom vraagt hij of D66 dat met Forum voor Democratie eens is.

605

De heer **Mülder** (D66) antwoordt dat hij het niet eens is met Forum voor Democratie. Hij zegt dat de inrichting van Noord-Holland op sommige punten achteraf niet logisch is geweest. Volgens hem is het aan Provinciale Staten om daar opnieuw naar te kijken en zo nodig een betere ruimtelijke indeling te maken. Hij zegt ook dat dat niet altijd kostenefficiënt is, maar volgens hem wel nodig kan zijn. Daarbij zegt hij dat Forum voor Democratie volgens hem problemen

610

ontkent.

De heer **Dessing** (FvD) vraagt of hij de heer Mülder goed begrijpt. Volgens hem zegt D66 daarmee dat de bossen in de Schoorlse Duinen op de verkeerde plek liggen. Hij vraagt of dat inderdaad het standpunt van D66 is.

615

De heer **Mülder** (D66) antwoordt dat het volgens hem gaat om de natuurwaarden van de Schoorlse bossen. Hij zegt dat niet zomaar tot boskap wordt besloten. Volgens hem gaat het om bossen met weinig natuurwaarde voor dat gebied. Daarom vindt hij kap in dat geval verdedigbaar. Ook zegt hij dat de aanplant op die plek achteraf geen goede keuze was.

620

De heer Mülder vervolgt zijn bijdrage met de opmerking dat er blijkbaar wel beleid is voor de Bossenstrategie, omdat daarover wordt gerapporteerd. Tegelijk zegt hij dat hij dat beleid nauwelijks kan terugvinden. Hij verwijst naar de Korte Termijnagenda, maar vindt onduidelijk wat de provincie precies met de Bossenstrategie wil doen, naast de aanleg van 103 hectare bos. Ook

625

vraagt hij wat de provincie met dat bos wil bereiken. Volgens de heer Mülder is daarvoor een duidelijke ruimtelijke claim nodig. Daarnaast zegt hij dat extra aandacht nodig is voor gebieden in Noord-Holland waar bos schaars is. Hij noemt daarbij vooral het noorden van de provincie. Tot slot vraagt hij de gedeputeerde om opnieuw toe te lichten wat de provincie concreet met de Bossenstrategie gaat doen.

630

Statenlid **Bwefar** (GroenLinks) vraagt aandacht voor de wildopvang. Zij zegt dat Provinciale Staten in november 2024 een motie van Partij voor de Dieren en GroenLinks hebben aangenomen voor een eenmalige bijdrage van 400.000 euro. Volgens haar bleef daarna lang onduidelijk hoe die motie zou worden uitgevoerd. In november 2025 is gezegd dat zou worden bekeken of dit uit het

635

rekeningresultaat van programma Natuur en Landelijk Gebied kon komen. Daarna stond in de voordracht bij de jaarstukken dat bij de tweede begrotingswijziging een integrale afweging zou volgen. Volgens statenlid Bwefar zou uitvoering daarmee opschuiven naar november 2026. Zij zegt dat Provinciale Staten op 4 juni vervolgens een brief van Gedeputeerde Staten ontvingen. Daarin staat volgens haar dat Gedeputeerde Staten vooruitlopend op het formele besluit toch

640 starten met de uitvoering van de motie. Statenlid Bwefar zegt dat GroenLinks daar blij mee is en uitkijkt naar de overmaking van het geld.

Mevrouw **Haas** (PvdD) sluit zich aan bij de bijdrage van statenlid Bwefar (GroenLinks) over de wildopvang. Zij zegt dat de eenmalige bijdrage van 400.000 euro nu eindelijk lijkt te zijn
645 geregeld. Ook zegt zij blij te zijn met de brief aan Provinciale Staten en uit te kijken naar de uitvoering. Volgens haar helpt die bijdrage om dieren weer gezond terug te brengen in het wild.

Verder zegt mevrouw Haas dat de Partij voor de Dieren blij is met de aanpak Groen kapitaal. Volgens haar laat dit team zien dat inzet op groen concrete resultaten oplevert. Daarom vraagt zij
650 of dit team ook een rol kan spelen bij de uitvoering van de Bossenstrategie of bij de groenblauwe dooradering.

Over de Bossenstrategie zegt mevrouw Haas dat de Partij voor de Dieren een vergelijkbare lijn kiest als D66. Zij zegt dat de uitvoering niet alleen over boscompensatie moet gaan, maar om
655 een zelfstandig programma voor nieuw bos. Volgens haar worden de doelen anders niet gehaald. Daarom vraagt zij om meer inzet op nieuw bos, voedselbossen en groenblauwe dooradering.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) vraagt hoe de Partij voor de Dieren aankijkt tegen boskap in de Schoorlse Duinen, terwijl volgens haar in Noord-Holland weinig ruimte is voor nieuwe aanplant.
660

Mevrouw **Haas** (PvdD) antwoordt dat het in haar bijdrage gaat over nieuw bos en niet over compensatiebos.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) vraagt vervolgens hoe de Partij voor de Dieren kijkt naar plannen voor boskap zolang er nog geen zicht is op nieuw bos.
665

Mevrouw **Haas** (PvdD) antwoordt dat haar bijdrage over de Bossenstrategie gaat en niet over boscompensatie of kapplannen elders.

670 Mevrouw Haas vraagt Gedeputeerde Staten in het vervolg van haar betoog wanneer voor de Bossenstrategie een apart programma beschikbaar komt. Zij zegt dat de strategie in het Programma Landelijk Gebied wel wordt genoemd, maar nog niet is uitgewerkt. Verder zegt zij dat extra geld voor natuur alleen effect heeft als ook de oorzaken van de biodiversiteitscrisis en natuurcrisis worden aangepakt. Daarom vraagt zij om maatregelen, actie en een verbod op PFAS-houdende
675 pesticiden, en om stimulering van biologische landbouw.

Tot slot vraagt mevrouw Haas om meer concrete informatie over de gebiedsgerichte uitwerking van natuurherstel en beheer voor de stikstofdoelen. Zij wil weten welke maatregelen en transitiefases zijn ingezet, welke resultaten worden beoogd en hoe die bijdragen aan natuurherstel.
680

De heer **Veenboer** (PvdA) zegt dat hij de jaarstukken 2025 concreter vindt dan die van 2024. Volgens hem is nu duidelijker te zien welke acties de provincie heeft uitgevoerd. Tegelijk zegt hij dat in de jaarstukken nog vaak zichtbaar is wat wordt gedaan, maar minder wat het effect daarvan is. Als voorbeeld noemt hij kringlooplandbouw. Hij zegt dat hij in de stukken niet kan terugvinden hoeveel
685 boeren daar nu extra aan meedoen.

Over de PAS-melders zegt hij dat hij daar later bij de veegbrief op terugkomt.

690 Tot slot vraagt hij naar de registratie van faunaschade. De PvdA had daar eerder technische vragen over gesteld. Volgens de heer Veenboer was het antwoord daarop voor zijn fractie onbevredigend. Daarom vraagt hij of faunaschade in de begroting alsnog apart zichtbaar wordt gemaakt, zoals eerder is toegezegd.

695 De heer **Dessing** (FvD) dankt Gedeputeerde Staten voor de jaarstukken, die hij op zichzelf redelijk helder vindt. Tegelijk zegt hij dat uit de stukken blijkt dat bij de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland veel nog niet is uitgevoerd. Hij wijst erop dat 121 hectare is gerealiseerd, terwijl nog ruim 4.000 hectare resteert. Volgens hem is de afstand tot het einddoel daardoor groot. Ook zegt hij dat de accountant opnieuw een duidelijke onderbesteding constateert. Daarom vraagt hij naar de oorzaken daarvan. Hij zegt dat structurele uitvoeringsproblemen, bijvoorbeeld in de
700 ambtelijke uitvoering, aanleiding kunnen zijn om realistischer te begroten.

Verder zegt de heer Dessing dat volgens hem onvoldoende zichtbaar is wat de bestede middelen concreet opleveren. Daarbij sluit hij aan bij eerdere bijdragen van JA21, de PVV en de PvdA over het meten van resultaten. Hij zegt dat een normale organisatie werkt volgens het principe plan-
705 do-check-act en dat hij die lijn in de jaarstukken mist. Volgens hem gaat veel aandacht uit naar plannen, strategieën en subsidies, terwijl de realisatie achterblijft. Ook zegt hij dat de afhankelijkheid van rijksmiddelen en voortdurende vertraging vragen oproepen over haalbaarheid en doelmatigheid.

710 Tot slot verwijst hij naar het bedrag van 1 miljard euro dat in de technische briefing is genoemd. Volgens hem is dat een zeer groot bedrag, waar later nog over moet worden gesproken.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) zegt dat de jaarstukken laten zien dat veel in gang is gezet, maar dat het tempo achterblijft bij de ambitie. Zij wijst op terugkerende
715 onderbesteding.

Ook zegt zij dat voor programma 5 ongeveer 200 miljoen euro beschikbaar is voor het Natuurnetwerk Nederland, terwijl in 2025 121 hectare is gerealiseerd.

720 Over faunaschade zegt zij dat daar al veel over is gezegd en dat zij de beantwoording afwacht.

Verder zegt mevrouw Van der Helm-Chandansingh dat het wegvallen van het Transitiefonds en het NPLG de provincie kwetsbaar maakt.

725 Ook zegt zij de beantwoording van de vragen van D66 over de Bossenstrategie af te wachten. Volgens haar is die strategie van belang voor onder meer hittestress en recreatie. Daarbij zegt zij dat zij het niet heeft over compensatiegroen, dat zij schaamgroen noemt.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) begint haar betoog positief, omdat volgens haar bij de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland weer enige voortgang zichtbaar is. Tegelijk zegt zij dat het
730 einddoel nog ver weg is. Zij herinnert eraan dat eerder nog werd gesproken over afronding in 2029.

735 Verder zegt mevrouw Schneemann dat op meerdere posten veel geld is begroot maar niet is uitgegeven. Soms vindt zij dat logisch, bijvoorbeeld als plannen binnen het Provinciaal Programma Landelijk Gebied goedkoper uitvallen. Tegelijk zegt zij dat daardoor andere plannen worden uitgesteld of niet worden ingepland. Daarom vraagt zij wat Gedeputeerde Staten gaan doen om het programma Landelijk Gebied realistischer te begroten.

740 Zij stelt dezelfde vraag over programma Water. Volgens haar zijn daar ook grote opgaven, terwijl geld niet wordt gebruikt en sprake is van onderbesteding. Zij vraagt hoe Gedeputeerde Staten daarop reflecteren en wat nodig is om de doelen dichterbij te brengen.

745 Over faunaschade zegt mevrouw Schneemann dat dit bedrag nog steeds erg hoog is. Zij zegt dat zij het goed vindt dat de VVD nu maatregelen wil bespreken, maar dat het stimuleren van jagerscollectieven volgens haar niet op korte termijn tot lagere kosten leidt. Daarom zegt zij dat de regeling zelf volgens Volt nog steeds de belangrijkste route is om daar iets aan te doen.

750 Tot slot zegt mevrouw Schneemann dat de afzonderlijke verschillen samen oplopen tot bijna 8 miljoen euro, terwijl daar volgens haar geen volledig overzicht van de mutaties tegenover staat. Zij vraagt Gedeputeerde Staten om daarop te reflecteren.

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

755 Gedeputeerde **Beemsterboer** zegt dat enkele vragen vooral financieel van aard zijn. Volgens hem horen die daarom thuis in de commissie Bestuur, omdat daar een vollediger antwoord kan worden gegeven. Daarna gaat hij in op de vragen over zijn portefeuille.

760 In reactie op mevrouw Ouderkerken (VVD) zegt hij dat haar bijdrage voor hem vooral klonk als een pleidooi om de financiële schade voor de provincie te verlagen. Tegelijk zegt hij dat de schade door ganzen volgens hem breder is. Hij noemt risico's voor de vliegveiligheid, schade voor ondernemers, hogere prijzen voor inwoners doordat gewassen worden opgegeten en schade aan natuurgebieden doordat habitats kaalgevreten worden. Volgens hem moet ook die bredere schade worden meegewogen.

765 Over de faunaschade zegt gedeputeerde Beemsterboer dat het Faunabeheerplan Ganzen uitgaat van een daling naar 1 miljoen euro schade per jaar. Volgens hem gaat het dan om een groot deel van de totale faunaschade. Hij zegt dat er daarnaast ook andere schadeveroorzakende dieren zijn en dat er nog een beperkte extra factor meespeelt door de ganzenfoerageergebieden. Tegelijk zegt hij dat dit wel de orde van grootte is waar de provincie naartoe werkt. Over de populatiedoelstelling zegt hij
770 dat de provincie wettelijk geen directe doelstelling heeft voor een exact aantal ganzen. Volgens hem is de maatschappelijk aanvaardbare schade leidend. Wel noemt hij een richtinggevend doel. Hij zegt dat de huidige populatie standganzen ongeveer 150.000 tot 160.000 dieren omvat en dat de provincie wil uitkomen op ongeveer 20.000 grauwe ganzen. Volgens hem is dat al lange tijd de provinciale doelstelling.

775
780 Op de vraag wanneer het beleid werkt, zegt gedeputeerde Beemsterboer dat de provincie eerder al heeft aangegeven dat het afschot in de eerste jaren juist omhoog zal gaan. Volgens hem is de bedoeling om dat afschot ongeveer drie jaar lang te verdubbelen. Daarna moet een situatie ontstaan met een stabiel lage populatie, een stabiel laag schadebeeld en minder risico's op de andere genoemde effecten. Hij verwacht dat de schade in 2026 eerst zal stabiliseren en daarna zal dalen.

Daarbij wijst hij erop dat schade aan de eerste snede gras al vroeg in het jaar ontstaat, dus nog voordat het nieuwe beleid volledig effect kan hebben. Daarom verwacht hij dat het effect in de loop van het jaar beter zichtbaar wordt.

785 Over de eerste resultaten zegt gedeputeerde Beemsterboer dat hij eerder al over februari heeft gerapporteerd. Inmiddels zijn volgens hem ook de cijfers over februari tot en met april beschikbaar. In 2024 ging het in die periode om ruim 15.000 geschoten ganzen. In 2025 waren dat er ruim 18.000. In 2026 zijn dat er volgens hem ruim 31.000. Daarmee gaat het afschot volgens hem richting de beoogde verdubbeling. Hij benadrukt opnieuw dat het doel is om uiteindelijk juist met minder afschot toe te kunnen, omdat dan een stabiel lage populatie is bereikt.

795 Over houtduiven zegt gedeputeerde Beemsterboer dat de provincie vanaf dit lopende boekjaar is gestopt met het vergoeden van schade. Volgens hem is dat mogelijk geworden doordat er weer ruimte is gekomen voor verjaging met ondersteunend afschot. Hij zegt dat de provincie daarvoor eigen beleidsstukken en een beheerplan heeft opgesteld en vastgesteld.

Op de vraag van de BBB over uitgebreidere verslaglegging zegt hij dat dit vooral een vraag is voor de commissie Bestuur en voor de manier waarop in de jaarrekening wordt gerapporteerd.

800 Ook gaat hij in op de opmerking van de BBB over pagina 76. Hij zegt dat daar ten onrechte staat dat de afgesproken stikstofreductie van 30% in de melkveehouderij in 2025 bereikt moet zijn. Volgens hem is dat 2035. Hij zegt dat dit vóór de behandeling in Provinciale Staten wordt gecorrigeerd.

805 Over de PAS-melders zegt gedeputeerde Beemsterboer dat in 2025 nog geen enkele PAS-melder is gelegaliseerd. Hij zegt dat dit hem raakt en dat de provincie daar veel op inzet. Volgens hem is de situatie sinds december 2024 moeilijker geworden, omdat intern salderen toen door de Raad van State niet meer mogelijk werd. Daardoor zijn de middelen om PAS-melders individueel te helpen beperkter geworden. Hij zegt dat het helpen van PAS-melders nu meer samenloopt met de algemene aanpak van stikstofreductie en natuurherstel. In dat verband verwijst hij naar de aanpak op Texel.

810 Volgens hem kan het aanvullende ecologische onderzoek daar worden gezien als een eerste stap richting een meer algemeen geborgde gunstige staat van instandhouding van de natuur en daarmee ook richting bredere vergunningverlening. Hij zegt dat de provincie eerder met de PAS-melders bezig is dan dat dit nu al tot legalisatie leidt. Ook zegt hij te hopen daar volgend jaar meer resultaat over te kunnen melden. Over pachtgronden zegt hij dat in deze collegeperiode geen nieuwe beperkingen zijn opgelegd. Wel lagen er volgens hem al beperkingen uit de vorige collegeperiode.

820 Over de wildopvang zegt gedeputeerde Beemsterboer dat de financiële verwerking lastig was, omdat het gebruikelijk is om zulke verwerking mee te nemen in de tweede tussenrapportage. Volgens hem is nu toch gekozen om uitvoering te geven aan de motie, omdat eerder richting Provinciale Staten concreet was aangegeven dat dit bij de jaarrekening zou worden verwerkt. Hij verwijst daarbij ook naar het feit dat dit eerder al uit het PPLG-budget was weggefallen. Volgens hem moet de nagezonden brief daarom recht doen aan de verwachtingen die hierover bij Provinciale Staten waren ontstaan.

825 Over de vraag van de Partij voor de Dieren naar concretere informatie over de stikstofaanpak zegt gedeputeerde Beemsterboer dat dit een brede vraag is. Hij zegt dat via de herziening van de Omgevingsverordening regels ter inzage worden gelegd waarmee de stikstofaanpak juridisch vorm

kan krijgen. Tegelijk zegt hij dat veel onderdelen nog worden uitgewerkt, soms zelfs nog op gebiedsniveau. Hij noemt drie sporen in de stikstofaanpak. Het eerste spoor is generiek. Daaronder
830 vallen volgens hem afspraken voor onder meer de melkveehouderij, industrie, mobiliteit en woningbouw. Het tweede spoor is gebiedsgericht. Daarbij gaat het volgens hem om gebieden die ook na generieke maatregelen nog overbelast blijven. Het derde spoor betreft aanvullende afspraken met terreinbeherende organisaties over gebieden waar nog steeds te veel stikstofdepositie is. Volgens hem zijn er gebieden waar zelfs zonder economische activiteiten nog overbelasting blijft
835 bestaan. In zulke gebieden zal volgens hem meer financiële compensatie voor natuurbeheer nodig zijn om de effecten weg te nemen. Hij zegt dat de provincie daarmee werkt aan een aanpak die lijkt op de landelijke lijn. Tegelijk zegt hij dat het pakket nog niet volledig is uitgewerkt en dat juist daardoor nu nog niet meer detail kan worden gegeven. Tot slot benadrukt hij dat vergunningverlening pas weer mogelijk is als het hele pakket compleet is en aan de juridische
840 voorwaarden is voldaan. Volgens hem loopt vergunningverlening via het spoor van een geborgde gunstige staat van instandhouding van de natuur.

Mevrouw **Haas** (PvdD) vraagt of binnen de stikstofaanpak ook een juridische toets plaatsvindt. Zij vraagt daarnaast of Provinciale Staten daar tussentijds nader over kunnen worden geïnformeerd,
845 bijvoorbeeld met een brief.

Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt dat zo'n juridische toets pas mogelijk is als het hele pakket aan maatregelen voldoende is uitgewerkt. Volgens hem kan niet één onderdeel los worden beoordeeld zonder zicht op het geheel. Hij zegt dat pas kan worden vastgesteld of iets voldoende is
850 als duidelijk is wat het totale pakket precies omvat. Wel zegt hij dat juristen later worden gevraagd om de aangeleverde gegevens, de ecologische mogelijkheden en het pad naar vergunningverlening te beoordelen. Volgens hem is dat punt nu nog niet bereikt.

Op vragen van de heer Veenboer (PvdA) over concrete resultaten van kringlooplandbouw zegt
855 gedeputeerde Beemsterboer dat veel agrariërs al stappen zetten binnen die beweging. Hij noemt daarbij onder meer technologische innovatie en extensivering. Volgens hem gaat het soms om kleine stappen en soms om grotere aanpassingen in de bedrijfsvoering. Tegelijk zegt hij dat dit niet eenvoudig in een exact aantal boeren is uit te drukken en ook niet zo concreet is te monitoren. Wel noemt hij het een sectorbrede beweging.

860 Over de registratie van faunaschade zegt gedeputeerde Beemsterboer dat eerder is toegezegd dit in de begroting zichtbaar los te knippen. Volgens hem is dat bij de vorige begroting niet gebeurd. Hij zegt dat daarvoor excuses zijn gemaakt en dat dit bij de komende begroting alsnog wordt verwerkt. Daarbij zegt hij dat het waarschijnlijk geen apart hoofdstuk wordt, maar wel een duidelijk
865 afzonderlijk onderdeel binnen de begroting.

Op de vraag van mevrouw Schneemann (Vlt) over realistischer begroten zegt gedeputeerde Beemsterboer dat in programma Landelijk Gebied vooral de Korte Termijnagenda grote financiële bewegingen veroorzaakt. Volgens hem staan daarin al heel specifieke budgetten. Hij zegt dat een
870 evaluatie in voorbereiding is, waarschijnlijk nog dit jaar. Daarmee moet voor Provinciale Staten concreter zichtbaar worden wat er met de beschikbare middelen gebeurt.

Gedeputeerde **Gielen** reageert eerst op de vragen van de BBB over natuurbeheer. Zij zegt dat vernattingsmaatregelen in sommige gebieden ook bedoeld zijn om veenmos te ontwikkelen. Volgens

- 875 haar past dat bij Natura 2000-doelen. Zij noemt uitbreiding van veenmos daarom op zichzelf positief. Tegelijk zegt zij dat zo'n ontwikkeling ertoe kan leiden dat de kritische depositiewaarde daalt en het gebied stikstofgevoeliger wordt. Volgens haar hoort dat bij het realiseren van de gewenste habitat.
- 880 Over de gestegen kosten van natuurbeheer zegt gedeputeerde Gielen dat hierover al eerder is gesproken. Zij verwijst naar de brief van april over de financiering en verantwoording van natuurbeheer. Volgens haar heeft onvoldoende beheer direct negatieve gevolgen voor de natuur. Zij zegt daarom dat het belangrijk is dat het beheer goed kan worden uitgevoerd. Tegelijk ziet zij nu geen reden om als provincie een eigen alternatief financieringsplan te maken. Volgens haar wordt
- 885 het belang van natuurbeheer ook door het Rijk erkend. Zij zegt dat de provincie daarom met het Rijk in gesprek is over structurele financiering. Daarbij wijst zij erop dat dit onderwerp ook in het landelijke coalitieakkoord wordt genoemd. Daarom spreekt zij de verwachting uit dat hierover afspraken mogelijk zijn.
- 890 Op de vraag naar inzicht in de resultaten van natuurbeheer zegt gedeputeerde Gielen dat daar al vaker over is gesproken. Zij legt uit dat voor beheerders die SNL-vergoeding ontvangen een vaste controlecyclus geldt. Volgens haar wordt daarbij jaarlijks gekeken hoe het beheer verloopt en hoe de kwaliteit wordt geborgd. Daarnaast zegt zij dat het Rijk en de provincies samen de landelijke voortgangsrapportage Natuur opstellen. Volgens haar wordt daarin de ontwikkeling van de
- 895 natuurkwaliteit in beeld gebracht.

De heer **Vendrig** (BBB) zegt dat hij meer inzicht wil in de doeltreffendheid van de middelen voor natuurbeheer. Hij vraagt daarom hoeveel geld naar terreinbeherende organisaties gaat en wat daar inhoudelijk voor terugkomt. Daarbij wil hij niet alleen zicht op het totale budget, maar ook op de

900 resultaten van dat beheer.

Gedeputeerde **Gielen** antwoordt dat het totale bedrag aan SNL-subsidie in Noord-Holland beschikbaar is en desgewenst kan worden nagezonden. Zij legt uit dat beheerders met die subsidie verschillende taken uitvoeren. Volgens haar kan binnen die subsidie maar een klein deel naar

905 recreatieve voorzieningen gaan, zoals paden. Het grootste deel is volgens haar bedoeld voor kwaliteitsverbetering van de natuur. Tegelijk zegt zij dat natuurbeheer niet zo werkt dat een bepaald bedrag automatisch leidt tot terugkeer van een soort. Volgens haar kan vooral worden gekeken naar de inspanningen die met die middelen worden geleverd. Zij zegt dat die beoordeling ook onderdeel is van de financieringssystematiek van het SNL.

910 De heer **Vendrig** (BBB) zegt dat hij signalen hoort van terreinbeherende organisaties dat het budget ontoereikend is om de gewenste resultaten te behalen. Daarom vraagt hij wat uit de gesprekken met deze organisaties naar voren is gekomen over de beschikbare middelen en de haalbaarheid van de doelen.

915 Gedeputeerde **Gielen** antwoordt dat dit precies het gesprek is dat de provincie nu met het Rijk voert. Zij zegt dat de huidige middelen voor natuurbeheer te laag zijn om de taak goed uit te voeren. Volgens haar zijn de kosten van natuurbeheer de afgelopen jaren sterk gestegen. Daarom zegt zij dat de provincie via het IPO met het Rijk in gesprek is over verhoging van de bijdrage voor

920 natuurbeheer. Zij zegt ook dat het Rijk dit probleem serieus neemt. Volgens haar is dat gesprek bedoeld om tegemoet te komen aan de zorgen van terreinbeherende organisaties.

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt tot slot of de gedeputeerde nog ruimte ziet voor een alternatief, als terreinbeherende organisaties met het huidige budget hun doelen niet kunnen halen.

925

Gedeputeerde **Gielen** antwoordt dat zij daarvoor nu geen provinciaal alternatief ziet. Volgens haar moet het Rijk de beheervergoeding op orde brengen, zodat de kostprijs beter wordt gedekt. Zij verwijst naar de brief die eerder aan de commissie is gestuurd over de kostprijsfinanciering. Volgens haar moet het vraagstuk binnen het SNL-stelsel worden opgelost. Daarom ziet zij de

930

verantwoordelijkheid nu vooral bij het Rijk.

Gedeputeerde Gielen reageert vervolgens op een vraag van mevrouw Gordijn (JA21) over mogelijke beperkingen van gewasbeschermingsmiddelen. Zij zegt dat de provincie nu onderzoek doet naar het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in Natura 2000-gebieden en

935

grondwaterbeschermingsgebieden. Volgens haar wordt daarbij niet alleen gekeken of een verbod effectief zou zijn, maar ook of zo'n maatregel proportioneel is. Zij zegt dat de effecten voor de omgeving en voor de sector daarom nadrukkelijk worden meegewogen. De resultaten van dit onderzoek worden volgens haar in het najaar verwacht.

940

Daarna reageert gedeputeerde Gielen op vragen van D66, 50PLUS en de Partij voor de Dieren over de Bossenstrategie. Zij noemt dit een belangrijk onderwerp waar de commissie volgens haar niet vaak over spreekt. Op de vraag wat het beleid nu precies is, zegt zij dat de landelijke Bossenstrategie ook voor Noord-Holland het beleidskader vormt. Volgens haar is die strategie uitgewerkt in het Programma Landelijk Gebied en in de Korte Termijnagenda. Zij zegt dat de

945

provincie op dit moment op die manier uitvoering geeft aan de Bossenstrategie.

Over de uitvoering zegt gedeputeerde Gielen dat vanuit de Korte Termijnagenda budget beschikbaar is voor de Bossenstrategie en voor compensatiebos. Volgens haar komt dat geld vooral uit de koplopersgelden. Zij zegt dat met die middelen ook regelingen zijn opengesteld,

950

bijvoorbeeld voor gemeenten die nieuw bos willen realiseren. Tegelijk maakt zij duidelijk dat dit op dit moment het beschikbare budget is.

Mevrouw **Haas** (PvdD) vraagt of het kan helpen om voor de Bossenstrategie een apart programma op te stellen. Volgens haar kan zo'n programma duidelijk maken welk budget nodig is en waar dat eventueel vandaan kan komen. Zij zegt dat Provinciale Staten dan ook beter kunnen beoordelen of daar extra middelen voor beschikbaar moeten komen.

955

Gedeputeerde **Gielen** antwoordt dat Provinciale Staten zelf over de financiële kaders gaan en dus kunnen besluiten om budget beschikbaar te stellen. Tegelijk zegt zij dat een apart programma nu nog niet verstandig lijkt. Volgens haar stel je zo'n programma liever op als er ook meer zicht is op de beschikbare middelen. Zij wijst erop dat een deel van die middelen ook van het Rijk moet komen, omdat de landelijke Bossenstrategie een gezamenlijke afspraak met het Rijk is. Volgens haar was er eerder uitzicht op extra middelen, maar is sinds de ontwikkelingen rond de financiering van het landelijk gebied onzeker geworden wat daarvan overblijft. Zij zegt dat het gesprek over budget en

960

kaders daarom ook op dat niveau gevoerd moet worden. Daarbij wijst zij erop dat de landelijke Bossenstrategie ook richting geeft aan de vraag waar binnen en buiten het Natuurnetwerk Nederland ruimte is voor bos.

965

970 Mevrouw **Haas** (PvdD) zegt dat zij het daar niet helemaal mee eens is. Volgens haar kan een programma juist helpen om inzichtelijk te maken welk budget nodig is en uit welke bronnen dat zou kunnen komen. Zij zegt dat zo'n programma volgens haar meer richting kan geven dan de Korte Termijnagenda nu doet.

975 Gedeputeerde **Gielen** neemt die opmerking voor kennisgeving aan en bedankt mevrouw Haas daarvoor.

Gedeputeerde Gielen reageert vervolgens op de bijdrage van mevrouw Haas (PvdD) over Groen kapitaal. Zij zegt dat zij dat enthousiasme deelt. Volgens haar is Groen kapitaal een belangrijk programma dat veel aandacht verdient. Ook zegt zij dat er al een koppeling wordt gelegd tussen 980 Groen kapitaal en de klimaataanpak. Volgens haar wordt daarbij gekeken waar beide sporen elkaar raken. Zij bedankt mevrouw Haas voor de aandacht voor dit onderwerp.

Daarna reageert gedeputeerde Gielen op opmerkingen van Forum voor Democratie en 50PLUS over de resultaten van het Natuurnetwerk Nederland. Zij zegt dat de 121 hectare betrekking heeft op de 985 jaarstukken over 2025. Volgens haar is de nieuwe realisatiestrategie, met de bijbehorende programmering, pas in november 2025 vastgesteld. Daarom vindt zij het niet logisch om die nieuwe strategie al met terugwerkende kracht te verbinden aan de gerealiseerde hectares in datzelfde jaar.

Verder zegt gedeputeerde Gielen dat ook in 2026 waarschijnlijk nog geen plotselinge sterke 990 toename van het aantal gerealiseerde hectares zichtbaar zal zijn. Zij wijst erop dat de commissie daarover net nog een technische briefing heeft gehad. Volgens haar kost het tijd voordat een nieuwe realisatiestrategie in de praktijk zichtbaar resultaat oplevert. Ook zegt zij dat ongeveer 90% van het Natuurnetwerk Nederland al is gerealiseerd. Volgens haar zit de grootste ingewikkeldheid juist in de laatste 10%.

995 De heer **Dessing** (FvD) zegt dat het lagere aantal gerealiseerde hectares in 2025 volgens hem wel degelijk samenhangt met de onderbesteding. Hij noemt dat een feitelijke constatering. Daarom vraagt hij hoe gedeputeerde Gielen daarnaar kijkt. Ook vraagt hij of dit niet eerlijker en realistischer vooraf gepland en begroot had moeten worden.

1000 Gedeputeerde **Gielen** antwoordt dat zij juist daarop doelde in haar eerdere reactie. Zij zegt dat in november 2025 een nieuwe programmering voor het Natuurnetwerk Nederland is vastgesteld, tegelijk met de realisatiestrategie. Volgens haar is daarin ook aangegeven hoe de provincie de verdeling van de 200 miljoen euro ziet die Provinciale Staten beschikbaar hebben gesteld. Zij zegt 1005 dat die middelen aan een aantal gebieden zijn gekoppeld om daar meer zekerheid te bieden. Tegelijk zegt zij dat de provincie ook ruimte wil houden om kansen die zich voordoen te benutten. Volgens haar is dat de programmering waarmee de provincie nu werkt.

Tweede termijn commissie

1010 Mevrouw **Haas** (PvdD) zegt in tweede termijn dat zij nog niet tevreden is over het plan voor de Bossenstrategie. Ook zegt zij nog geen reactie te hebben gehoord op haar vraag over de groenblauwe dooradering. Zij vraagt gedeputeerde Gielen daarom om daar alsnog op in te gaan.

De heer **Mülder** (D66) zegt dat hij iets positiever is over de Bossenstrategie. Hij zegt dat hij blij is 1015 dat de provincie daar nu meer mee doet. Tegelijk vraagt hij of de provincie dit aan het einde van

het jaar concreter kan maken. Volgens hem wordt dan beter zichtbaar welke partijen kunnen bijdragen aan de realisatie van de 103 hectare bos. Ook vraagt hij om daarover aan de commissie te rapporteren.

1020 Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) zegt dat de beantwoording over de Bossenstrategie voor haar nog niet bevredigend is. Zij zegt dat er volgens haar een afweging is gemaakt met andere opgaven, waar D66 eerder op heeft gewezen. Ook zegt zij dat de uitleg over de 121 hectare en de nieuwe aanpak sinds november 2025 voor haar nog niet duidelijk maakt hoe die aanpak meer zekerheid moet bieden. Daarom zegt zij dat 50PLUS dit punt blijft volgen.

1025 Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) zegt dat zij blij is dat Gedeputeerde Staten ook oog hebben voor bredere effecten van de ganzenproblematiek dan alleen de uitgekeerde faunaschade. Zij vraagt of Gedeputeerde Staten bereid zijn om ook de maatschappelijke effecten in beeld te brengen. Zij noemt daarbij gevolgen voor de agrarische bedrijfsvoering, natuurbeheer, waterkwaliteit, 1030 voedselproductie en recreatie.

Daarnaast zegt zij dat haar eerdere vraag over evaluatie van het huidige schadevergoedingssysteem nog niet is beantwoord. Daarom vraagt zij alsnog of Gedeputeerde Staten bereid zijn om het systeem te evalueren en een alternatief te onderzoeken in relatie tot 1035 schadebeperking.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) concludeert dat haar vragen voor een groot deel volgende week in de commissie Bestuur worden besproken. Zij wil wel alvast meegeven dat het haar opviel dat juist bij het hoofdstuk natuur het verschil in mutaties hoog is. Volgens haar ligt dat verschil met 8 1040 miljoen euro duidelijk hoger dan bij andere programma's. Zij zegt dat zij dit punt daarom volgende week in de commissie Bestuur zal bespreken.

Tweede termijn Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde **Beemsterboer** zegt dat de VVD een terecht punt noemt met de bredere 1045 maatschappelijke effecten van faunaschade. Volgens hem is het belangrijk om die effecten in beeld te blijven brengen. Hij zegt dat dit niet alleen gaat over de uitgekeerde schade, maar ook over bredere gevolgen.

Over het stelsel van schadevergoeding zegt gedeputeerde Beemsterboer dat hierover op landelijk 1050 niveau een actuele discussie loopt. Volgens hem gaat het om een bredere herziening van het stelsel rond faunabeheer en jacht. Hij zegt dat het IPO daarin een prominente rol speelt. Daarbij wijst hij erop dat de kosten in veel provincies sterk zijn gestegen, ook in Noord-Holland. Daarmee plaatst hij de vraag van de VVD in een breder landelijk kader.

1055 Gedeputeerde **Gielen** zegt dat de provincie voor de groenblauwe dooradering werkt met een subsidieregeling die is gekoppeld aan het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Volgens haar staat die regeling open en komen daar nu projecten uit voort die in uitvoering gaan. Zo geeft de provincie daar op dit moment invulling aan.

1060 Over de Bossenstrategie zegt gedeputeerde Gielen dat de provincie daar niet alleen aan werkt. Zij noemt samenwerking met gemeenten, terreinbeherende organisaties en maatschappelijke partijen zoals Meer Bomen Nu en Trees for All. Volgens haar zijn ook partijen vanuit Groen kapitaal daarbij

1065 betrokken. Zij zegt dat de provincie met deze partijen kijkt welke mogelijkheden er zijn en hoe daar concreet werk van kan worden gemaakt. Tegelijk zegt zij dat de energie van de provincie nu vooral zit in het vormgeven van de boscompensatie en in de uitvoering vanuit de Korte Termijnagenda.

1070 De heer **Mülder** (D66) zegt dat hij het goed vindt als de provincie de samenwerking rond de Bossenstrategie zichtbaarder maakt. Volgens hem wordt dan duidelijker wat er gebeurt en welke projecten lopen. Hij zegt dat hij daar tot nu toe nog weinig van heeft gezien.

Gedeputeerde **Gielen** antwoordt dat de provincie de commissie voor het einde van het jaar een update kan geven over de stand van zaken van de samenwerking rond de Bossenstrategie.

1075 Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) geeft in de afronding van dit agendapunt aan dat de fractie van 50PLUS tijdens de commissievergadering Bestuur moties en amendementen aan zal kondigen.

1080 De **voorzitter** concludeert dat het agendapunt voldoende is besproken. De Jaarstukken 2025 zullen als besprekstuk worden doorgeleid naar de Provinciale Statenvergadering van 30 juni 2026. De samenvatting van deze bespreking zal aan de stukken van de Provinciale Statenvergadering worden toegevoegd.

Schorsing van 15.30 uur tot 15.44 uur.

1085 **6 A-agenda Landbouw, Visserij, dierenwelzijn, Faunabeheer, PPLG en Cultureel Erfgoed (gedeputeerde Beemsterboer)**

6.a Cultureel erfgoed: Kadernota 2027, Ontwerpbegroting 2027 en voorlopige Jaarrekening 2025 Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies

1090 *Toelichting: De provincie Noord-Holland is deelnemer in het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies. De Conceptbegroting 2027 en de voorlopige Jaarstukken 2025 van de Gemeenschappelijke regeling siteholderschap werelderfgoed Hollandse Waterlinies zijn aan Provinciale Staten toegezonden, zodat Provinciale Staten een zienswijze op conceptbegroting kunnen geven.*

1095 *Behandelveorstel: Aan de commissie wordt gevraagd Provinciale Staten te adviseren over de voordracht Zienswijze Ontwerpbegroting 2027 Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies.*

Eerste termijn commissie

1100 Mevrouw **Vroom** (D66) zegt dat zij het goed vindt dat cultureel erfgoed weer in deze commissie wordt besproken. Zij noemt de Hollandse Waterlinies daarbij een bijzonder onderdeel van het erfgoed. Financieel en bestuurlijk ziet zij op hoofdlijnen geen grote problemen. Wel zegt zij twijfels te hebben over de omvang van de reserves en de manier waarop die worden ingezet.

1105 Voor D66 is vooral belangrijk dat het gesprek niet alleen over cijfers en bestuur gaat, maar ook over de inhoudelijke waarde en bescherming van het erfgoed. Zij zegt dat die kant in de stukken nog te weinig zichtbaar is. Daarom vraagt zij hoe het staat met het delen van kennis over de Hollandse Waterlinies. Ook vraagt zij in hoeverre archieven toegankelijk zijn, welk publiek de waterlinies nu bereiken en wat de actuele stand is van de outstanding universal values. Daarmee

1110 vraagt zij Gedeputeerde Staten om niet alleen naar de bestuurlijke kant te kijken, maar ook naar de inhoudelijke voortgang van bescherming, kennisdeling en publieksbereik.

1115 De heer **Dessing** (FvD) zegt dat Forum voor Democratie het behoud van cultureel-historisch erfgoed belangrijk vindt. Tegelijk plaatst hij vraagtekens bij de verhouding tussen middelen en resultaten. Hij wijst erop dat een relatief groot deel van het budget naar communicatie en organisatie gaat. Hij noemt daarbij bedragen van 355.000 euro en 525.000 euro. Daarom vraagt hij waarom die posten volgens Gedeputeerde Staten zo hoog zijn en of dat ook met minder middelen zou kunnen.

1120 Verder wijst hij op de onderbesteding, vooral bij bescherming. Volgens hem roept dat vragen op over de uitvoeringskracht.

Ook zegt hij dat de structurele meerkosten nu uit de reserves worden gedekt. Daardoor ziet hij het risico dat de provinciale bijdrage later moet stijgen.

1125 De heer **Klein** (ChristenUnie) dankt Gedeputeerde Staten en de organisatie achter het gemeenschappelijk orgaan voor de jaarrekening, de kadernota en de begroting. Hij zegt dat het goed is om te zien dat met verschillende activiteiten aandacht is gevraagd voor dit belangrijke cultureel erfgoed. Hij noemt als voorbeelden een werkconferentie, een herdenkingsmunt, een lespakket en communicatiemateriaal. Tegelijk zegt hij dat de ChristenUnie nog een aantal vragen heeft.

1135 Zijn eerste punt gaat over de vraag wat het gemeenschappelijk orgaan precies wil bereiken. Volgens de heer Klein gaat veel tijd zitten in vertegenwoordiging van de provincies, verantwoording en rapportage. Hij zegt dat dit belangrijk en essentieel is, maar niet direct zichtbaar effect heeft voor inwoners. Daarnaast noemt hij voorbeelden van activiteiten die volgens hem wel concrete toegevoegde waarde hebben, zoals nieuwe wandelroutes en informatiepanelen. Juist daarom zegt hij dat in de begroting en kadernota te weinig concrete activiteiten en doelen staan. Hij stelt voor om in een zienswijze op te nemen dat het orgaan jaarlijks concretere doelen formuleert. Hij noemt als voorbeeld dat duidelijker kan worden

1140 gemaakt bij welke forten of op welke locaties in de komende jaren iets gerealiseerd moet worden.

1145 Daarnaast maakt de heer Klein een financieel punt over de reserve. Hij zegt dat die reserve nu zo groot is dat de uitgaven in de komende jaren kunnen stijgen zonder dat de provinciale bijdrage stijgt. Volgens hem lijkt dat gunstig, maar ontstaat daardoor later alsnog een forse stijging van de bijdrage, bijvoorbeeld vanaf 2030. Daarom vindt hij het zuiverder om de reserve nu terug te storten aan de provincies en vervolgens jaarlijks een bijdrage af te spreken die past bij de werkelijke uitgaven.

1150 Tot slot sluit de heer Klein zich aan bij eerdere vragen over de uitvoeringskracht. Hij wijst erop dat met meerdere kleine deeltijdaanstellingen wordt gewerkt en vraagt of die bezetting stabiel genoeg is om de doelen te realiseren. In reactie op een vraag van de voorzitter verduidelijkt hij dat zijn voorstel voor een zienswijze zich richt op het eerste punt: het opnemen van concretere doelen in de jaarplannen.

1155

1160 Statenlid **Balucu** (GroenLinks) zegt dat de jaarstukken overzichtelijk en voldoende duidelijk zijn. Volgens haar heeft de indeling van het gemeenschappelijk orgaan in twee werkgroepen geleid tot een slagvaardige organisatie. Zij noemt het positief dat de werkgroep Bescherming haar adviesrol proactief oppakt, bijvoorbeeld door de wisselende kwaliteit van Heritage Impact Assessments bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed aan te kaarten. Ook noemt zij het lespakket van de werkgroep Uitdragen een goed initiatief om de bekendheid met en bescherming van de Hollandse Waterlinies te versterken.

1165 Tegelijk vraagt statenlid Balucu aandacht voor de uitvoeringskracht. Zij vraagt zich af of de bezetting stabiel genoeg is om de doelen en ambities te halen. Ook vraagt zij waarom de werkgroep Bescherming maar eens per kwartaal vergadert. Volgens haar is die werkgroep niet alleen bedoeld om te reageren op wat binnenkomt, maar ook om zelf signalen op te pakken en vooruit te kijken naar wat nodig is voor verdere bescherming van het gebied. Daarom vraagt zij of die frequentie voldoende is om die signaalfunctie goed te vervullen.

1170 Mevrouw **Bakker** (VVD) zegt dat de VVD het belang van de Hollandse Waterlinies als UNESCO-werelderfgoed onderschrijft. Tegelijk zegt zij dat de kadernota vooral beschrijft welke activiteiten worden uitgevoerd, maar minder welke concrete resultaten daarmee worden bereikt. Volgens haar bevat de kadernota ambitieuze plannen, maar ontbreken meetbare doelstellingen. Daarom
1175 vraagt zij hoe Provinciale Staten kunnen beoordelen of de inzet van publieke middelen daadwerkelijk leidt tot betere bescherming, grotere zichtbaarheid en meer maatschappelijke meerwaarde van het werelderfgoed.

1180 Zij zegt verder dat de compacte organisatie op zichzelf wordt gewaardeerd, maar dat juist dan goed zichtbaar moet zijn wat iedere euro oplevert.

Ook zegt zij dat haar de omvang van de reserve is opgevallen en de vraag of die wel of niet moet worden teruggestort. Daarom vraagt zij hoe de prestaties van het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies worden gemeten en op welke manier Provinciale Staten daar inzicht in
1185 krijgen. Volgens haar moet niet alleen op activiteiten worden gestuurd, maar vooral op resultaten.

1190 Mevrouw **Gordijn** (JA21) sluit zich deels aan bij eerdere bijdragen. Zij zegt dat Noord-Holland goed is in het in beeld brengen van waterbelangen, het verbinden van partijen en het organiseren van samenwerking. Tegelijk vindt zij dat het maken van politieke keuzes achterblijft. Volgens haar gaat het juist om belangrijke afwegingen over waterveiligheid, drinkwater, waterkwaliteit, woningbouw, landbouw, natuur, energie en economie. Zij zegt dat de ruimte schaars is en dat daarom niet te lang kan worden volstaan met overleg en procestafels. Volgens haar zijn
1195 duidelijke keuzes nodig. Daarom noemt zij aanbeveling 2 uit het rapport belangrijk en vraagt zij om meer politieke keuzes en meer zicht op concrete resultaten.

1200 De heer **Van Haasen** (PVV) benoemt dat Noord-Holland jaarlijks 300.000 euro bijdraagt aan het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies voor de bescherming van het UNESCO-werelderfgoed. Volgens hem laat de Jaarrekening 2025 zien dat bijna de helft van het budget van ruim 1 miljoen euro opgaat aan apparaatkosten. Hij noemt daarbij dat voor 3,8 fte ongeveer een half miljoen euro wordt uitgegeven. Ook zegt hij dat voor daadwerkelijke bescherming van het

erfgoed slechts 37.580 euro overbleef. Daarom vraagt hij of het gemeenschappelijk orgaan zijn beschermingstaak wel serieus genoeg oppakt.

- 1205 Verder zegt de heer Van Haasen dat in de Ontwerpbegroting 2027 de apparaatkosten verder oplopen en dat tegelijk op de reserves wordt ingeteerd. Volgens hem ligt in 2028 al een voorstel voor een hogere provinciale bijdrage in het verschiet. Daarom vraagt hij of Noord-Holland straks meer gaat betalen aan een organisatie die volgens hem nu al te veel aan zichzelf uitgeeft.
- 1210 Daarnaast wijst de heer Van Haasen op plannen voor windturbines bij de Gaasperplas en het Abcoudermeer, aan de rand van het Geingebied. Hij zegt dat forten, schootsvelden en open polders daar onlosmakelijk deel uitmaken van het werelderfgoed. Ook zegt hij dat UNESCO in 2023 expliciet heeft gevraagd of het beoordelingskader voor windturbines nabij het erfgoed wel deugt.
- 1215 Tegen die achtergrond vindt hij het opvallend dat Gedeputeerde Staten voorstellen geen zienswijze in te dienen. Daarom vraagt hij hoe gedeputeerde Beemsterboer aankijkt tegen de verhouding tussen apparaatkosten en beschermingstaken en of hij bereid is niet op voorhand in te stemmen met een hogere provinciale bijdrage zolang die verhouding niet verbetert.
- 1220 Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) zegt dat het werelderfgoed Hollandse Waterlinies goed moet worden beheerd en behouden voor volgende generaties. Zij zegt dat haar fractie bij de jaarrekening twee punten heeft en bij de kadernota nog een aanvullende vraag.
- 1225 Haar eerste punt gaat over de rechtmatigheid. Zij zegt dat de extra accountantskosten mede zijn ontstaan door een incompleet controleplan rechtmatigheid bij de controle over 2024. Daarom vraagt zij het college om de zekerheid dat de controleverklaring zonder voorbehoud zal volgen.
- 1230 Haar tweede punt gaat over de indexatie en de reserves. Zij zegt dat door de indexatie op de reserves wordt ingeteerd en dat in 2028 een besluit over een hogere provinciale bijdrage in beeld komt. Volgens haar hebben inwoners recht op een doelmatige besteding van publieke middelen, ook als het om relatief beperkte bedragen gaat. Daarom vraagt zij of het college kan toezeggen dat bij de eerstvolgende begroting van het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies wordt gestuurd op een sluitende meerjarenraming.
- 1235 Tot slot vraagt mevrouw Van der Helm-Chandansingh of het college in de zienswijze wil opnemen dat het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies de reserve in alle jaren op de wettelijke 20% houdt. Ook vraagt zij of vóór de begroting 2028 een sluitende en onderbouwde meerjarenraming kan worden voorgelegd.
- 1240 Mevrouw **Sijbenga** (BBB) sluit aan bij de vragen over de concrete doelen en de indexatie en wacht het antwoord van de gedeputeerde hierop af.
- 1245 Mevrouw **Terra** (PvdA) zegt dat de Partij van de Arbeid zich kan aansluiten bij de punten die eerder in het debat zijn genoemd. In het bijzonder steunt zij het voorstel van de heer Klein (ChristenUnie) om in de zienswijze concretere doelen op te nemen.

Daarnaast zegt zij dat de portefeuille cultureel erfgoed haar aanspreekt. Daarom vraagt zij ook hoe gedeputeerde Beemsterboer zelf naar deze portefeuille kijkt.

1250

Schorsing van 16.00 uur tot 16.10 uur.

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

1255 Gedeputeerde **Beemsterboer** zegt dat over dit onderwerp veel goede en geïnteresseerde vragen zijn gesteld. In reactie op mevrouw Terra (PvdA) zegt hij dat hij deze portefeuille met veel plezier beheert. Hij zegt dat hij voor deze portefeuille veel forten bezoekt en dat hij dat indrukwekkend vindt. Ook zegt hij dat hij het mooi vindt hoe forten nu niet alleen als erfgoed beleefbaar zijn, maar ook een functie hebben in het huidige gebruik. Hij noemt voorbeelden als musea, horeca, kaasopslag en een saunacomplex in de Beemster. Volgens hem maakt dat het erfgoed niet alleen
1260 zichtbaar in het landschap, maar ook bruikbaar in de samenleving van nu. Hij zegt dat zijn hoofdtaak is om het erfgoed in goede staat door te geven, zodat een volgende gedeputeerde het minstens even goed of beter aantreft.

1265 Verder zegt gedeputeerde Beemsterboer dat meerdere vragen gingen over de reserves en de financiële structuur. Hij zegt dat Gedeputeerde Staten die vragen herkennen. Daarom is besloten om de financiële structuur van het Sitebureau Hollandse Waterlinies in 2028 te herzien. Volgens hem moet die structuur dan beter aansluiten op de praktijk.

1270 Daarna maakt gedeputeerde Beemsterboer een onderscheid tussen het Sitebureau Hollandse Waterlinies en de bredere financiering van erfgoed. Hij zegt dat het Sitebureau vooral gaat over de specifieke rol van het UNESCO-werelderfgoed. Volgens hem gaat het bureau in de basis niet over de volledige financiële kant van behoud en beleefbaarheid. Hij legt uit dat veel grotere uitgaven voor behoud en gebruik van het erfgoed lopen via andere geldstromen, zoals rijksmonumentensubsidies en provinciale monumentensubsidies. Daardoor lijkt het alsof een deel van het erfgoedbeleid
1275 losstaat van het Sitebureau. Tegelijk zegt hij dat dit niet echt los van elkaar staat, omdat het behoud van het geheel juist van groot belang is.

Gedeputeerde Beemsterboer zegt dat hij het een goed idee vindt om in de financiële stukken meer zichtbaar te maken wat er inhoudelijk gebeurt. Volgens hem kan daarin niet op dezelfde manier
1280 financieel verantwoording worden afgelegd over alle erfgoedprojecten. Wel zegt hij dat in de stukken meer beleving en meer concrete informatie kan worden opgenomen. Hij noemt als voorbeeld dat projecten kunnen worden uitgelicht waar de komende periode aan wordt gewerkt. Ook zegt hij dat daar meer meetbare houvast bij kan worden gegeven, zodat duidelijker wordt wat er wanneer gebeurt. Volgens hem gaat het college dat vanaf de volgende kadernota doen.

1285

Mevrouw **Vroom** (D66) zegt dat zij deze lijn toejuicht. Tegelijk vraagt zij of er niet ook een meer overkoepelend verslag of een voortgangsbrief moet komen over cultureel erfgoed in bredere zin. Volgens haar zijn er ook andere erfgoedonderwerpen waar Provinciale Staten zich zorgen over maken. Daarom vraagt zij of dit niet los van de financiële jaarstukken breder kan worden
1290 gedeeld.

Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt dat de provincie in de eigen begroting al wel inzicht geeft in onderdelen van het erfgoedbeleid, bijvoorbeeld via rijksmonumentensubsidies. Hij zegt dat er intern ook overzichten bestaan van wat is aangepakt. Tegelijk zegt hij dat die informatie nu nog niet als

1295 vast onderdeel richting Provinciale Staten wordt gestuurd. Daarom zegt hij dat daar meer mee kan worden gedaan.

De heer **Klein** (ChristenUnie) omarmt deze toezegging. Hij vraagt wel of dit technisch gezien als zienswijze moet worden vastgelegd of dat het college dit gewoon gaat uitvoeren. Daarnaast
1300 benadrukt hij dat het niet alleen een overzicht van mooie voorbeelden moet worden. Volgens hem moet ook zichtbaar worden welke doelen zijn gesteld en wat daarvan is gerealiseerd, zodat Provinciale Staten de voortgang kunnen volgen.

Gedeputeerde **Beemsterboer** zegt dat hij het ook zo bedoelt. Volgens hem moet in de kadernota
1305 zichtbaar worden wat de komende jaren wordt gedaan. Daarmee wordt volgens hem ook beter zichtbaar waarop het college aanspreekbaar is. Hij zegt dat dit niet per se via een zienswijze hoeft, maar ook als toezegging kan worden uitgevoerd.

Tot slot gaat gedeputeerde Beemsterboer in op vragen over de organisatiekosten. Hij zegt dat deze
1310 kosten ook samenhangen met de specifieke rol van het Sitebureau Hollandse Waterlinies. Volgens hem is veel afstemming nodig tussen de vier provincies, UNESCO, het Rijk en verschillende ministeries. Hij noemt als voorbeeld dat nu wordt gewerkt aan een ruimtelijk perspectief voor het hele UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Volgens hem is dat gevraagd door UNESCO, omdat niet alleen losse ingrepen moeten worden beoordeeld, maar ook het totaalbeeld van de
1315 ruimtelijke ontwikkeling rond het erfgoed. Hij zegt dat dit veel organisatorische inzet vraagt.

Over de deeltijdfuncties zegt hij dat het college dit niet als probleem ziet. Volgens hem is het juist een voordeel dat medewerkers van de erfgoedteams van de vier provincies ook deels voor het Sitebureau werken. Daardoor is de verbinding met de provinciale erfgoedafdelingen volgens hem
1320 juist sterk.

Tot slot zegt hij richting 50PLUS dat de controleverklaring wordt verwacht en dat deze er ook komt.

De **voorzitter** concludeert dat het agendapunt voldoende is besproken. De Zienswijze
1325 Ontwerpbegroting 2027 Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies zal als hamerstuk worden doorgeleid naar de Provinciale Statenvergadering van 30 juni 2026. De samenvatting van deze bespreking zal aan de stukken van de Provinciale Statenvergadering worden toegevoegd.

7 A-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Gielen)

1330 7.a Water: Rekenkamerrapport Water gewogen

Toelichting: de Rekenkamer heeft een rapport opgesteld over water in de openbare ruimte en daarin een aantal aanbevelingen gedaan. Deze aanbevelingen zijn in de voordracht opgenomen.

Behandelveorstel: Provinciale Staten adviseren over de voordracht Rekenkamerrapport Water gewogen.
1335

Eerste termijn commissie

De heer **Dijk** (CDA) opent met de constatering dat Noord-Holland al eeuwen met waterveiligheid te maken heeft en dat daarvoor altijd goede samenwerking nodig was. Volgens hem laat het
1340 rapport van de Randstedelijke Rekenkamer zien dat die samenwerking nu nog niet overal voldoende duidelijk is. Hij wijst erop dat gemeenten en waterschappen volgens de Rekenkamer

behoefte hebben aan meer helderheid over de provinciale rol in de gebiedssamenwerking. Daarom vraagt hij hoe Gedeputeerde Staten die rol concreter gaan invullen.

1345 Daarnaast zegt hij dat het rapport bevestigt wat het CDA al vaker heeft gezegd, namelijk dat duidelijke keuzes te lang uitblijven. Volgens hem brengt de provincie waterbelangen wel in beeld, maar maakt zij nog onvoldoende expliciete keuzes in gebieden waar waterveiligheid onder druk staat. Daarom vraagt hij hoe Gedeputeerde Staten ervoor gaan zorgen dat die keuzes wel concreet worden gemaakt.

1350 Tot slot zegt hij te hopen op een constructievere houding van Gedeputeerde Staten dan hij tot nu toe uit de reacties heeft afgeleid.

Mevrouw **Alberts-Oosterbaan** (SP) bedankt eerst de Randstedelijke Rekenkamer voor het rapport. 1355 Zij zegt dat zij anders naar de voordracht kijkt dan de heer Dijk (CDA). Volgens haar nemen Gedeputeerde Staten alle aanbevelingen uit het rapport over en worden die verwerkt in de Omgevingsvisie en het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Daarom zegt zij dat het voorstel voor haar in beginsel een hamerstuk is.

1360 Vervolgens gebruikt mevrouw Alberts-Oosterbaan (SP) haar bijdrage om aandacht te vragen voor het Spui- en gemaalcomplex bij IJmuiden. Zij zegt dat dit complex van groot belang is voor het waterpeilbeheer in een groot deel van Noord-Holland en Zuid-Holland. Volgens haar zijn daarbij ongeveer 4 miljoen inwoners betrokken. Zij wijst erop dat de zeespiegel stijgt en dat daardoor de afwatering van onder meer de Amstel en het Noordzeekanaalgebied naar zee steeds moeilijker 1365 wordt. Volgens haar is spuien daardoor niet altijd meer voldoende en wordt pompen belangrijker.

Verder zegt mevrouw Alberts-Oosterbaan dat het gemaal oud is en niet groot genoeg voor de opgave die eraan komt. Zij verwijst daarbij naar informatie van Rijkswaterstaat. Volgens haar wordt er nog onderzoek gedaan en zou de voorkeursvariant vóór de zomer van 2026 bekend 1370 worden. Daarom vraagt zij hoe het contact van de provincie met Rijkswaterstaat hierover verloopt en of er op korte termijn meer duidelijkheid komt.

Mevrouw **Jansen** (D66) bedankt de Randstedelijke Rekenkamer voor het rapport. Zij zegt dat het rapport laat zien dat Noord-Holland het belang van water beter erkent, maar dat de uitvoering 1375 nog achterblijft bij de ambities. Volgens haar is klimaatverandering geen toekomstscenario meer, maar al zichtbaar in periodes van droogte en wateroverlast. Daarom zegt zij dat waterbelangen bij ruimtelijke keuzes veel zwaarder moeten meewegen. Zij wijst erop dat het rapport de provincie waardeert om haar rol in samenwerking en gebiedsregie, maar tegelijk oproept tot heldere kaders en expliciete keuzes. Daarom vraagt zij in hoeverre die aanbevelingen voldoende 1380 zijn geborgd in de nieuwe concept-Omgevingsvisie en of Gedeputeerde Staten vinden dat dit genoeg is.

Mevrouw **Buit** (ChristenUnie) zegt dat waterveiligheid, watervoorziening en waterkwaliteit allemaal zwaar wegen. Volgens haar moet de provincie daarom keuzes maken met het oog op de 1385 toekomst. Zij wijst op het tekort aan zoetwater dat ontstaat en zegt dat daar tijdig op moet worden gehandeld. Tegelijk noemt zij het positief dat de provincie volgens het rapport op de goede weg is. Ook zegt zij dat het goed is dat in de Omgevingsvisie expliciet staat dat water en bodem sturend zijn bij besluiten over ruimtegebruik.

1390 Verder sluit zij zich aan bij de conclusie van de Rekenkamer dat nog te weinig expliciete keuzes worden gemaakt. Daarom vraagt zij of Gedeputeerde Staten vinden dat water nu voldoende is geborgd en of de provincie al op weg is naar een toekomstbestendige waterhuishouding, of dat daarvoor nog meer nodig is.

1395 Daarnaast vraagt mevrouw Buit aandacht voor drinkwaterbesparing. Zij verwijst naar het initiatief van Bouwtafel Waterzuinige Wijken. Volgens haar laat dit initiatief zien dat opgaven in de gebouwde omgeving en waterbeheer beter kunnen worden verbonden. Zij zegt dat op 16 juli een manifest, position paper, over drinkwaterbesparing aan de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening worden aangeboden. Daarbij hebben
1400 volgens haar ongeveer zestig partijen zich aangesloten, waaronder andere provincies. Zij vraagt hoe Gedeputeerde Staten tegenover dit initiatief staan en of zij bereid zijn zich erin te verdiepen en eventueel aan te sluiten.

Mevrouw **Sijbenga** (BBB) bedankt de Rekenkamer voor het rapport en zegt dat BBB de voordracht
1405 in beginsel kan volgen. Wel ziet zij een verschil tussen twee passages in het rapport. Zij wijst erop dat op pagina 21 staat dat de provincie overweegt het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en kunstmest in grondwaterbeschermingsgebieden en Natura 2000-gebieden te beperken. Op pagina 25 staat volgens haar dat de provincie onderzoekt of een verbod mogelijk is. Daarom vraagt zij of Gedeputeerde Staten nu uitgaan van beperking van dat
1410 gebruik, of van onderzoek naar een verbod via aanpassing van de Omgevingsverordening.

Mevrouw **Van Aesch** (PvdD) zegt dat het rapport Water gewogen laat zien dat de provincie waterbelangen goed in beeld brengt en goed samenwerkt met partners. Dat vindt haar fractie positief. Tegelijk zegt zij dat het rapport ook laat zien dat de provincie nog onvoldoende
1415 expliciete keuzes maakt op momenten dat die nodig zijn. Volgens haar is dat zorgelijk, omdat een gezond watersysteem van groot belang is voor natuur, biodiversiteit, dieren, landbouw, drinkwater en de leefomgeving.

Daarnaast zegt mevrouw Van Aesch dat een aantal aanbevelingen volgens haar nog onvoldoende wordt overgenomen. Zij noemt als voorbeeld de aanbeveling om technisch neutrale beleidsopties ter informatie aan Provinciale Staten aan te bieden, mede met het oog op de Statenverkiezingen van 2027 en de daaropvolgende coalitievorming. Zij zegt dat Gedeputeerde Staten deze werkwijze niet voorstaan, maar vraagt of dat standpunt kan worden heroverwogen. Volgens haar kunnen per gebied doelen, prioriteiten en beleidsopties helpen om meer richting te geven aan
1425 het beleid.

Verder zegt mevrouw Van Aesch dat Gedeputeerde Staten volgens haar nog onvoldoende expliciete keuzes maken als waterbelangen botsen met andere ruimtelijke ontwikkelingen. Juist daarin ziet zij de kern van het probleem. Volgens haar moet water en bodem sturend ook
1430 betekenen dat sommige ontwikkelingen niet vanzelfsprekend kunnen doorgaan. Zij noemt daarbij kwetsbare natuurgebieden, gebieden met toenemende verzilting en gebieden die nodig zijn voor waterberging en zoetwaterbescherming. Zij wijst erop dat de Rekenkamer waarschuwt voor hogere maatschappelijke kosten als keuzes uitblijven. Daarom vraagt zij waarom Gedeputeerde Staten de aanbeveling over een maatschappelijke kosten- en batenafweging nog in
1435 beraad houden, terwijl zij de meerwaarde daarvan wel erkennen. Ook vraagt zij welke stappen

Gedeputeerde Staten bereid zijn te zetten om dit instrument alsnog op korte termijn in het omgevingsbeleid toe te passen.

1440 Tot slot zegt zij dat volgens haar nu niet meer vooral onderzoek nodig is, maar bestuurlijke keuzes.

1445 Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) zegt dat het rapport volgens haar bevestigt wat 50PLUS al langer ziet. De provincie is volgens haar sterk in het in beeld brengen van problemen en in het verbinden van partijen, maar minder sterk in het maken van keuzes. Zij zegt dat de Rekenkamer die analyse ondersteunt en dat haar fractie zich daarin herkent.

1450 Daarnaast zegt mevrouw Van der Helm–Chandansingh dat in de afweging tussen water, wonen, energie en economie de positie van inwoners volgens haar te weinig zichtbaar is. Zij noemt daarbij vooral ouderen en minder mobiele inwoners, die volgens haar extra kwetsbaar zijn bij overstromingen en hitte. Daarom vraagt zij of de provincie die kwetsbaarheid van inwoners expliciet meeneemt in keuzes over klimaatadaptatie, of dat dit nog een blinde vlek is.

1455 Tot slot zegt mevrouw Van der Helm–Chandansingh dat de Rekenkamer adviseert om vóór de Statenverkiezingen neutrale beleidsopties aan Provinciale Staten voor te leggen. Zij zegt dat het college dat nu afwijst en noemt dat onverstandig. Volgens haar moeten Provinciale Staten straks zelf richting kunnen kiezen. Daarom vraagt zij of gedeputeerde Gielen bereid is die beleidsopties alsnog aan Provinciale Staten voor te leggen.

1460 Mevrouw **Gordijn** (JA21) geeft aan dat zij aanbeveling 2 uit het rapport belangrijk vindt. Volgens haar moeten meer politieke keuzes worden gemaakt en moeten beleidsopties tijdig aan Provinciale Staten worden voorgelegd. Zij zegt dat haar fractie zich vooral zorgen maakt over de reactie van Gedeputeerde Staten op het onderdeel van de aanbeveling dat gaat over het expliciet meewegen van maatschappelijke kosten en baten op korte en lange termijn. Volgens haar is het voor Provinciale Staten moeilijk om goede keuzes te maken als de financiële en maatschappelijke gevolgen van beleid niet helder zijn. Daarom vraagt zij waarom Gedeputeerde Staten dit deel van de aanbeveling nog niet direct overnemen.

1470 Daarnaast zegt mevrouw Gordijn dat water en bodem sturend volgens haar concreter moet worden ingevuld. Zij vraagt wat dit straks betekent voor woningbouwlocaties, de landbouw en andere ruimtelijke afwegingen. Ook vraagt zij wanneer water in de praktijk een randvoorwaarde is en wanneer het echt doorslaggevend wordt. Verder zegt zij dat beperkte middelen en capaciteit om prioritering vragen. Daarom wil zij weten welke wateropgaven volgens Gedeputeerde Staten voorrang krijgen. Tot slot vraagt zij of de huidige drinkwaterbeschikbaarheid op termijn een beperkende factor kan worden voor verdere woningbouw in Noord–Holland.

1480 Statenlid **Balucu** (GroenLinks) zegt dat haar fractie met veel belangstelling heeft kennisgenomen van het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer. Zij noemt de aanbevelingen waardevol en zegt dat het rapport het belang van water door klimaatverandering positief op de agenda zet. Tegelijk vindt zij dat de voordracht de kritische kanttekeningen uit het rapport te summier behandelt. Volgens haar wordt te vaak verwezen naar stukken die nog in voorbereiding zijn of naar uitwerkingen die later volgen.

1485 Als eerste voorbeeld noemt statenlid Balucu de aanbeveling over gebiedsregie. Zij zegt dat de Rekenkamer adviseert om de provinciale rol als gebiedsregisseur steviger in te vullen. Volgens haar wordt in de voordracht te snel verwezen naar het principe 'decentraal, tenzij'. Juist bij water vindt zij de 'tenzij' van toepassing, gezien de urgentie. Daarom vraagt zij om concreter te maken hoe de provincie die regierol ambtelijk en bestuurlijk invult. Ook wil zij weten of het rapport aanleiding is om de huidige werkwijze aan te passen.

1490 Daarna gaat statenlid Balucu in op aanbeveling 4 en 5 over samenwerking en kennisdeling. Zij zegt dat de Rekenkamer hier volgens haar waardevolle lessen geeft, juist omdat op het thema water nog verbetering mogelijk is. Volgens haar wordt aanbeveling 4 in de reactie van Gedeputeerde Staten te veel gelezen als een oproep om vooral in gesprek te blijven. Zij vindt dat
1495 het verder moet gaan dan dat. Volgens haar moet duidelijker worden hoe kennis nu ambtelijk wordt gedeeld en hoe de samenwerking met ketenpartners concreet wordt versterkt.

Samenvattend zegt statenlid Balucu dat GroenLinks het ermee eens is dat de aanbevelingen verder worden uitgewerkt en dat Provinciale Staten daarover worden geïnformeerd. Tegelijk
1500 vraagt zij om die uitwerking gedetailleerder met Provinciale Staten te delen, zodat beter zichtbaar wordt hoe de provincie de aanbevelingen concreet oppakt.

Mevrouw **Terra** (PvdA) zegt dat zij signalen heeft opgehaald bij collega's in de waterschappen, in het bijzonder bij Amstel, Gooi en Vecht. Volgens haar is die informatie niet objectief, maar wel
1505 relevant. Zij zegt dat daar vooral behoefte bestaat aan meer regie van de provincie. Daarmee sluit zij aan bij de aanbeveling van de Rekenkamer dat de provincie steviger regie moet nemen. Volgens haar botst dat met de lijn van Gedeputeerde Staten om eerst uit te gaan van 'decentraal, tenzij'.

1510 Als voorbeeld noemt mevrouw Terra het Oer-IJ als mogelijke locatie voor een waterberging. Zij zegt dat bij hevige buien veel water tegelijk valt en dat dit zonder opvang kan leiden tot wateroverlast, overstromingen op straat en volle kelders. Volgens haar is het Oer-IJ geschikt om water op te vangen. Zij zegt dat zo'n gebied verloren kan gaan als de provincie daar niet tijdig een leidende en sturende rol neemt, bijvoorbeeld wanneer woningbouw voorrang krijgt. Daarom
1515 zegt zij dat juist via de Omgevingsvisie of anders via het uitvoeringsprogramma meer regie van Gedeputeerde Staten nodig is.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) bedankt de Randstedelijke Rekenkamer voor het rapport en noemt het nuttig. Zij zegt dat het rapport laat zien dat Noord-Holland waterbelangen goed in beeld
1520 heeft en partijen efficiënt en effectief verbindt. Dat waardeert haar fractie. Tegelijk zegt zij dat volgens Volt de stap van onderzoek en samenwerking naar duidelijke keuzes nog onvoldoende wordt gezet.

Volgens mevrouw Schneemann is een langetermijnvisie met heldere doelstellingen essentieel om de wateropgaven te halen. Zij zegt dat Gedeputeerde Staten wel aangeven dat dit al gebeurt,
1525 maar dat de Rekenkamer volgens haar laat zien dat dit nog niet voldoende is. Juist in een provincie waar de ruimte schaars is, moeten volgens haar transparante keuzes worden gemaakt. Daarbij moet duidelijk zijn welke belangen voorrang krijgen en wat daarvan de gevolgen zijn op langere termijn. Daarom steunt Volt de aanbevelingen van de Rekenkamer. Ook hoopt zij dat Gedeputeerde Staten de aanbevelingen op onderdelen nog verder uitwerken.

1530

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde **Gielen** dankt de commissie en de Rekenkamer voor het rapport. Zij noemt het rapport behulpzaam en actueel. Volgens haar laat het goed zien hoe waterbelangen steeds zwaarder meewegen in de ruimtelijke ordening. Zij verbindt dat direct aan de ontwerp-Omgevingsvisie, waarin
1535 water en bodem volgens haar nadrukkelijk ordenend zijn. Daarmee reageert zij op eerdere vragen over de rol van de provincie, het maken van keuzes en de opvolging van de aanbevelingen.

Volgens gedeputeerde Gielen worden de aanbevelingen vooral uitgewerkt via twee sporen. Dat zijn de ontwerp-Omgevingsvisie en het Regionaal Water- en Bodemprogramma. In dat programma
1540 worden de keuzes uit de Omgevingsvisie verder geconcretiseerd. Zij noemt daarbij waterkwaliteit, wateroverlast, drinkwater en waterveiligheid. Daarmee geeft zij aan dat de provincie niet alleen principes vastlegt, maar die ook wil vertalen naar uitvoerbaar beleid. Zij zegt dat de belangrijkste verdere uitwerking in het najaar volgt.

1545 Aan de heer Dijk (CDA) antwoordt gedeputeerde Gielen dat de provincie de aanbevelingen daadwerkelijk overneemt. Zij verwijst opnieuw naar de Omgevingsvisie en het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Daarmee weersprekt zij de suggestie dat de reactie van Gedeputeerde Staten te beperkt zou zijn. Haar lijn is dat de provincie al een beleidswijziging heeft ingezet en dat verdere keuzes binnenkort zichtbaar worden.

1550

Op vragen van mevrouw Alberts-Oosterbaan (SP) over het spui- en gemaalcomplex in IJmuiden zegt gedeputeerde Gielen dat daar een grote opgave ligt. Zij zegt dat de provincie hierover intensief overlegt met Rijkswaterstaat en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Volgens haar erkennen beide partijen de urgentie. Zij benadrukt dat ook financiering nodig is. Daarom zet de
1555 provincie in op lobby en bestuurlijke druk. Daarmee koppelt zij de bespreking van het Rekenkamerrapport aan een concreet voorbeeld van waterveiligheid in de praktijk.

Mevrouw **Alberts-Oosterbaan** (SP) vraagt om Provinciale Staten actief te informeren over ontwikkelingen rond het spui- en gemaalcomplex in IJmuiden. Zij zegt dat dit onderwerp meestal
1560 niet vanzelf in de verslaglegging terugkomt, terwijl het wel belangrijk is voor het waterprogramma. Daarom vraagt zij om tussentijdse informatie, bijvoorbeeld wanneer een voorkeursvariant wordt gekozen. Daarmee sluit zij aan op haar eerdere vragen over de urgentie van dit dossier.

1565 Gedeputeerde **Gielen** reageert positief op dat verzoek. Zij zegt dat het logisch is om de commissie bij relevante ontwikkelingen een update te geven. Volgens haar kan dat via het onderdeel relevante ontwikkelingen aan het begin van de commissieagenda. Daarmee zegt zij geen aparte structurele rapportagelijn toe, maar wel een praktische manier om Provinciale Staten tussentijds te informeren.

1570 Gedeputeerde Gielen zegt in antwoord op mevrouw Jansen (D66) dat het college vindt dat water en bodem in de concept-Omgevingsvisie voldoende zijn geborgd. Volgens haar krijgen beide thema's daarin een prominente plek. Zij zegt dat de verdere uitwerking volgt in het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Ook zegt zij dat de provincie daarmee volgens haar voldoende op weg is naar een toekomstbestendige waterhuishouding.

1575

Over het initiatief voor drinkwaterbesparing zegt gedeputeerde Gielen dat zij dit nog niet kende. Daarom wil zij het initiatief eerst bekijken voordat zij daarop inhoudelijk reageert.

1580 Mevrouw **Buit** (ChristenUnie) vraagt wanneer gedeputeerde Gielen over het initiatief voor drinkwaterbesparing terugkomt op de inhoud. Zij zegt dat een reactie vóór de eerstvolgende vergadering van Provinciale Staten prettig zou zijn, zodat haar fractie zo nodig nog een motie kan indienen.

1585 Gedeputeerde **Gielen** antwoordt dat zij die termijn nu nog niet kan toezeggen, omdat zij het initiatief eerst wil beoordelen. Wel zegt zij toe dat zij vóór de komende vergadering van Provinciale Staten laat weten wanneer een inhoudelijke reactie volgt. Als dat niet op tijd lukt, zal zij ook uitleggen waarom dat niet lukt. Daarmee biedt zij mevrouw Buit (ChristenUnie) op korte termijn duidelijkheid over het vervolg.

1590 Gedeputeerde Gielen zegt in antwoord op mevrouw Sijbenga (BBB) dat Gedeputeerde Staten vorig jaar hebben besloten onderzoek te doen naar beperkende maatregelen voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden en Natura 2000-gebieden. Volgens haar kan een verbod daar ook onderdeel van zijn. Zij zegt dat in dit onderzoek wordt gekeken naar de proportionaliteit en effectiviteit van verschillende maatregelen. De uitkomsten
1595 worden in het najaar verwacht.

Mevrouw **Sijbenga** (BBB) vraagt hoe dit zich verhoudt tot eerdere formuleringen over beperking en verbod. Zij zegt dat een verbod voor haar verder gaat dan een algemene beperking en daarom om een duidelijke toelichting vraagt.

1600 Gedeputeerde **Gielen** antwoordt dat een verbod een vorm van beperking is en daarom binnen hetzelfde onderzoek valt. Volgens haar worden meerdere varianten onderzocht, van lichtere beperkingen tot een volledig verbod. Juist vanwege de mogelijke gevolgen wordt daarbij gekeken naar proportionaliteit en effectiviteit. Zij zegt dat het onderzoek nog loopt en dat daarom nog niet
1605 kan worden vooruitgelopen op de uitkomst.

Op vragen van mevrouw Van Aesch (PvdD) over beleidsopties zegt gedeputeerde Gielen dat nieuw beleid wordt uitgewerkt in het concept-Regionaal Water- en Bodemprogramma. Volgens haar wordt dat programma in het najaar met de Statencommissie besproken. Daarmee zegt zij toe dat
1610 Provinciale Staten over de voorgestelde beleidsrichting in gesprek gaan.

Over het maken van keuzes binnen water en bodem sturend zegt gedeputeerde Gielen dat dit per gebied maatwerk vraagt. Volgens haar worden de uitgangspunten daarvoor vastgelegd in de ontwerp-Omgevingsvisie. In het Regionaal Water- en Bodemprogramma volgt daarna een concretere
1615 uitwerking. Daarmee geeft zij aan dat de ontwerp-Omgevingsvisie richting geeft en het programma de keuzes verder invult.

Mevrouw **Van Aesch** (PvdD) vraagt of gedeputeerde Gielen hiermee alsnog bedoelt dat Provinciale Staten verschillende beleidsopties krijgen voorgelegd. Zij zegt dat voor haar nog niet duidelijk is of Gedeputeerde Staten deze aanbeveling nu wel of niet overnemen.
1620

Gedeputeerde **Gielen** antwoordt dat Gedeputeerde Staten niet van plan zijn om Provinciale Staten een brede set beleidsopties voor te leggen. Volgens haar ziet het college het als zijn taak om, binnen de provinciale rol, zelf tot een onderbouwd beleidsvoorstel te komen. Zij zegt dat dat voorstel wordt
1625 gebaseerd op onderzoek en inhoudelijke afwegingen. Daarna is het aan Provinciale Staten om zich daarover uit te spreken. Daarmee maakt zij duidelijk dat Gedeputeerde Staten wel met voorstellen komen, maar niet met een neutrale keuzelijst van alternatieven.

Op de vraag van mevrouw Van der Helm–Chandansingh (50PLUS) over de positie van inwoners zegt
1630 gedeputeerde Gielen dat de mens volgens haar juist centraal staat in het waterbeleid. Zij wijst erop dat waterveiligheid en schoon water direct van belang zijn voor een gezonde en veilige leefomgeving. Daarmee zegt zij dat de belangen van inwoners volgens haar al besloten liggen in de keuzes rond waterveiligheid en waterkwaliteit.

Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) zegt dat zij begrijpt dat de belangen van
1635 inwoners indirect worden meegewogen. Tegelijk vraagt zij opnieuw aandacht voor het onderdeel over maatschappelijke kosten en baten. Zij zegt dat Gedeputeerde Staten de andere aanbevelingen wel overnemen, maar dit deel van aanbeveling 2 nog in beraad houden. Volgens haar raakt die afweging juist direct aan verschillende groepen, doelen en belangen. Daarom
1640 vraagt zij hoe gedeputeerde Gielen daartegen aankijkt.

Gedeputeerde **Gielen** antwoordt dat zij de zorg van mevrouw Van der Helm–Chandansingh (50PLUS) over kwetsbare groepen begrijpt en deelt. Zij noemt daarbij onder meer inwoners die extra geraakt kunnen worden door wateroverlast en hittestress. Tegelijk zegt zij dat Gedeputeerde Staten nog
1645 zoeken naar een passende manier om deze belangen expliciet mee te nemen, mede gezien de provinciale rol. Volgens haar gaat het bij provinciale keuzes vaak om maatregelen op een hoger abstractieniveau, zoals investeren in het gemaal in IJmuiden of het aanwijzen van noodoverloopgebieden. Zij zegt dat zulke keuzes alle inwoners raken, en dus ook kwetsbare groepen, maar niet altijd direct op het niveau van één specifieke doelgroep zijn af te bakenen.
1650 Daarom houdt het college dit onderdeel nog in beraad, terwijl er wel verder over wordt nagedacht.

Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) zegt dat de toelichting van het college op pagina 46 voor haar nog niet overtuigend is. Zij zegt dat zij daarom verder wil nadenken over hoe zij dit punt politiek wil markeren. Daarbij sluit zij een motie niet uit.
1655

Gedeputeerde **Gielen** zegt tegen mevrouw Van der Helm–Chandansingh (50PLUS) dat zij graag verder over dit onderwerp in gesprek gaat. Tegelijk vraagt zij zich af of een motie op dit moment helpt. Volgens haar wordt de uitwerking van het onderdeel over maatschappelijke kosten en baten opgenomen in het ontwerp–Regionaal Water– en Bodemprogramma, dat na de zomer met Provinciale
1660 Staten wordt besproken. Daarom zegt zij dat het logischer is om het inhoudelijke gesprek bij dat programma te voeren. Daarmee ontraadt zij een motie niet expliciet, maar geeft zij wel aan dat zij die stap nu vroeg vindt.

Op vragen van mevrouw Gordijn (JA21) zegt gedeputeerde Gielen dat drinkwaterbeschikbaarheid op
1665 dit moment nog geen directe beperkende factor is voor woningbouw. Tegelijk zegt zij dat de druk op de drinkwatervoorziening wel toeneemt, omdat het gebruik niet afneemt. Daarom werkt de provincie samen met drinkwaterbedrijven aan uitbreiding van de productiecapaciteit. Zij zegt dat in de ontwerp–Omgevingsvisie daarvoor ook zoekgebieden zijn opgenomen.

- 1670 Op opmerkingen van statenlid Balucu (GroenLinks) dat de reactie van Gedeputeerde Staten te summier is, zegt gedeputeerde Gielen dat de brief slechts één onderdeel van de opvolging is. Volgens haar zijn Gedeputeerde Staten inmiddels al breder en steviger aan de slag met de aanbevelingen, vooral via de ontwerp-Omgevingsvisie en het ontwerp-Regionaal Water- en Bodemprogramma. Zij zegt dat water en bodem daarin een prominente plaats krijgen, juist vanwege hun grote invloed op de fysieke leefomgeving in de komende jaren.
- 1675
- In reactie op mevrouw Terra (PvdA) zegt gedeputeerde Gielen dat het contact met de waterschappen bestuurlijk en ambtelijk goed verloopt. Zij verwijst naar een extra overleg naar aanleiding van de ontwerp-Omgevingsvisie over het borgen van water en bodem. Volgens haar was dat overleg constructief en zijn daarin veel aandachtspunten van de waterschappen meegenomen. Zij zegt dat daarbij ook waardering is uitgesproken voor de manier waarop water en bodem nu in de ontwerp-Omgevingsvisie zijn verwerkt.
- 1680
- Mevrouw **Van Aesch** (PvdD) vraagt in hoeverre gedeputeerde Gielen hierover afstemming zoekt met andere provincies. Zij wijst erop dat in het rapport staat dat Zuid-Holland en Utrecht op dit punt al verdergaande ruimtelijke keuzes maken. Daarom vraagt zij of Noord-Holland met deze provincies samen optrekt en van hun aanpak leert.
- 1685
- Gedeputeerde **Gielen** antwoordt dat Noord-Holland hierover veel afstemt met Zuid-Holland en Utrecht. Zij noemt deze provincies logisch, omdat zij overlappende waterschappen hebben en met vergelijkbare wateropgaven te maken hebben. Als voorbeeld noemt zij het spui- en gemaalcomplex in IJmuiden, waarvoor zij samen met de gedeputeerde van Utrecht optrekt richting het Rijk. Volgens haar raakt deze opgave niet alleen Noord-Holland, maar ook Utrecht en delen van Zuid-Holland. Daarnaast zegt zij dat de provincie met beide provincies contact heeft over wateroverlast, onder meer binnen het Deltaprogramma Zuidwestelijke Delta. Ook zegt zij dat Zuid-Holland en Utrecht, net als Noord-Holland, werken aan hun Omgevingsvisie. Volgens haar verschillen de tijdpaden, maar wordt inhoudelijk wel in afstemming opgetrokken. Daarmee zegt zij dat Noord-Holland van andere provincies leert en tegelijk een eigen, concrete invulling geeft aan water en bodem sturend.
- 1690
- 1695
- 1700 De **voorzitter** concludeert dat het agendapunt voldoende is besproken. Omdat de fractie van 50PLUS een motie heeft aangekondigd, zal het Rekenkamerrapport Water gewogen als besprekingsstuk worden doorgeleid naar de Provinciale Statenvergadering van 30 juni of 2 juli 2026. De samenvatting van deze bespreking zal aan de stukken van de Provinciale Statenvergadering worden toegevoegd.
- 1705
- 8 B-agenda Algemeen**
- 8.a Veegbrief afdoening moties (B-agenda alle commissies)**
- Toelichting: Op verzoek van Provinciale Staten wordt de veegbrief besproken in alle vakcommissies. In de veegbrief stellen Gedeputeerde Staten voor een aantal moties als afgedaan te beschouwen.*
- 1710 *Tijdens de behandeling worden uitsluitend de moties afgedaan waar geen discussie over bestaat. Wanneer Statenleden aanleiding zien om een motie inhoudelijk te bespreken, wordt deze niet als afgedaan beschouwd. De betreffende motie wordt dan op een later moment afzonderlijk geagendeerd voor een volgende commissievergadering.*
- 1715 *Voor de commissie Landelijk gebied betreft het de volgende moties:*

- *M138-2022 Sociaaleconomische impactanalyse gebiedsprocessen*
- *M238-2022 Regionale Veenweidestrategie (RVS) zo snel mogelijk concreet!*
- *M79-2023 IPO visie verslechteringsverbod*
- *M100-2023 Gebruik kennis van dierenwelzijnexperts*
- 1720 • *M127-2024 Weidevogels*
- *M165-2024 Terugbrengen van de faunaschade NU!*
- *M49-2025 PNH kan zo grote doelen niet halen*
- *M58-2025 Benut ganzenvlees in plaats van verspilling*
- *M80-2025 Monitoring voortgang klimaatadaptatie*
- 1725 • *M82-2025 Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie – Formuleren Tussendoelen*
- *M83-2025 Klimaatadaptatie opnemen in verschillende portefeuilles*
- *M89-2025 Deadline pilot PAS-melders Texel*
- *M117-2025 Grip op faunaschade*
- *M11-2026 Oplossing voor PAS-melders ligt in Den-Haag*

1730

De voorzitter stelt vast dat de volgende moties als afgedaan kunnen worden beschouwd:

- *M138-2022 Sociaaleconomische impactanalyse gebiedsprocessen*
- *M238-2022 Regionale Veenweidestrategie (RVS) zo snel mogelijk concreet!*
- *M79-2023 IPO visie verslechteringsverbod*
- 1735 • *M100-2023 Gebruik kennis van dierenwelzijnexperts*
- *M165-2024 Terugbrengen van de faunaschade NU!*
- *M58-2025 Benut ganzenvlees in plaats van verspilling*
- *M80-2025 Monitoring voortgang klimaatadaptatie*
- *M82-2025 Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie – Formuleren Tussendoelen*
- 1740 • *M83-2025 Klimaatadaptatie opnemen in verschillende portefeuilles*
- *M11-2026 Oplossing voor PAS-melders ligt in Den-Haag*

De volgende moties worden ter bespreking geagendeerd en kunnen nog niet als afgedaan worden beschouwd:

- *M127-2024 Weidevogels*
- 1745 • *M49-2025 Provincie Noord-Holland kan zo grote doelen niet halen*
- *M117-2025 Grip op faunaschade*
- *M89-2025 Deadline pilot PAS-melders Texel*

1750 Mevrouw **Gordijn** (JA21) geeft aan dat de in motie M11-2026 gevraagde brief over de oplossing voor PAS-melders in Den Haag niet is verzonden, omdat de actualiteit deze heeft ingehaald. De motie kan daarom als afgedaan worden beschouwd.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) vraagt of acties die in motie M117-2025 zijn opgenomen, nog wel worden uitgevoerd als de motie als afgedaan kan worden beschouwd.

1755 De **voorzitter** zegt dat het college heeft aangegeven welke acties worden uitgevoerd en dat die doorgaan, ook als de motie als afgedaan wordt beschouwd.

Mevrouw **Van der Helm–Chandansingh** (50PLUS) merkt op dat de technische briefing inmiddels heeft plaatsgevonden en vraagt de VVD welke punten de fractie nog wil bespreken.

1760

De **voorzitter** constateert dat een motie op verzoek van een fractie niet als afgedaan wordt beschouwd.

De voorzitter concludeert dat het agendapunt voldoende is besproken.

1765

9 Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer

Voorafgaand aan de vergadering zijn er geen rondvragen ingediend aan gedeputeerde Beemsterboer. Dit agendapunt is vervallen.

1770

10 B-agenda Natuur, landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Gielen)

10.a Bodem: Afdoening motie M75–2024 over voormalige stortplaats Groenewoud

10.a.1 Schriftelijke insprekbijdrage(s) (te betrekken bij agendapunt 10.a)

1775

Toelichting: Op 30 september 2024 is in de vergadering van Provinciale Staten motie M75 aangenomen over voormalige stortplaats Groenewoud. Gedeputeerde Staten hebben Provinciale Staten geïnformeerd over hoe ze uitvoering hebben gegeven aan de motie.

1780

Behandelveorstel: De commissie kan het afdoeningsvoorstel met elkaar en de gedeputeerde bespreken. De commissie wordt door Gedeputeerde Staten gevraagd of Motie M75 van 2024 afgedaan kan worden.

Eerste termijn commissie

1785

De heer **Klein** (ChristenUnie) bedankt Gedeputeerde Staten voor de brief met de actuele stand van zaken. Ook noemt hij het positief dat de eerste monitoringsresultaten beschikbaar zijn. Volgens hem lijkt het vuil zich op dit moment niet verder te verspreiden. Tegelijk zegt hij dat de zorgen van omwonenden begrijpelijk blijven. Hij verbindt die zorgen direct aan de duur van de monitoring. In het monitoringsplan staat dat slechts twee jaar monitoring wordt geadviseerd. De heer Klein vindt dat te kort. Hij vraagt waarom niet jaarlijks, of in een vaste meerjarige cyclus, peilbuizen en oppervlaktewater worden gecontroleerd. Daarmee vraagt hij om blijvende zekerheid over mogelijke verspreiding van verontreiniging.

1790

Zijn conclusie is dat de motie wat de ChristenUnie betreft kan worden afgedaan, maar alleen als Gedeputeerde Staten zorgen voor continue monitoring. Zo kunnen omwonenden volgens hem beter worden geïnformeerd en gerustgesteld.

1795

Mevrouw **Bakker** (VVD) sluit zich aan bij de bijdrage van de ChristenUnie.

De heer **Vendrig** (BBB) sluit zich aan bij de oproep van de heer Klein (ChristenUnie) om langdurige monitoring te borgen.

1800

Daarnaast vraagt hij of het klopt dat het waterpeil in en rond Groenewoud niet wordt verhoogd, zoals volgens hem tijdens een informatiebijeenkomst is gezegd. Ook vraagt hij of de monitoringsresultaten alsnog met bewoners kunnen worden gedeeld, omdat bewoners aangeven die niet te hebben ontvangen. Tot slot vraagt hij of Gedeputeerde Staten kunnen garanderen dat

1805 maatregelen volgen als uit peilbuizen of ander onderzoek blijkt dat verontreiniging zich alsnog verspreidt.

De heer **Dessing** (FvD) zegt dat de motie volgens hem kan worden afgedaan, omdat de saneringsmaatregelen zijn gestart en de monitoring geen verspreiding naar diep grondwater laat zien. Tegelijk sluit hij zich aan bij de oproep om langdurige monitoring te borgen. Volgens hem blijft dat nodig om mogelijke problemen tijdig te signaleren.

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

1815 Gedeputeerde **Gielen** zegt dat zij op de vraag over de duur van de monitoring nog geen volledig antwoord heeft. Zij komt daar schriftelijk op terug.

Wel constateert zij dat de commissie de motie in beginsel als afgedaan wil beschouwen. Naar aanleiding van motie M75–2024 zijn volgens haar saneringsmaatregelen opgesteld en zijn de eerste monitoringsresultaten gepresenteerd.

1820 Op de vraag van de heer Vendrig (BBB) over het delen van de resultaten met bewoners zegt zij dat deze resultaten eind februari op de projectwebsite Sanering Groenewoud zijn geplaatst. Daarmee zijn ze beschikbaar voor inwoners en andere belangstellenden. Verder zegt zij dat op dit moment een studie loopt naar de hydrologische effecten. Die studie hangt samen met de discussie over het waterpeil. Ook op dat punt kan zij nog geen inhoudelijk antwoord geven.

De tweede monitoringsronde vindt volgens haar halverwege 2027 plaats. Zij stelt voor om de nieuwe resultaten dan opnieuw met de commissie te delen. Ook worden die resultaten weer op de projectwebsite geplaatst.

1830 Op de vraag waarom na die tweede ronde niet verder wordt gemonitord, komt zij schriftelijk terug.

Mevrouw **Bakker** (VVD) sluit zich aan bij de beantwoording van gedeputeerde Gielen. Zij zegt dat de motie wat de VVD betreft als afgedaan kan worden beschouwd.

1835 De heer **Vendrig** (BBB) vraagt opnieuw of het klopt dat het waterpeil in en rond Groenewoud niet wordt verhoogd, zoals volgens hem tijdens de informatiebijeenkomst is gezegd. Hij benadrukt dat deze vraag ook onder bewoners leeft.

1840 Gedeputeerde **Gielen** zegt dat zij ook op de vraag over het waterpeil schriftelijk terugkomt.

De heer **Vendrig** (BBB) zegt dat BBB terughoudend blijft om de motie nu al als afgedaan te beschouwen. Hij wil voorkomen dat nieuwe maatregelen alsnog leiden tot verspreiding van verontreiniging.

1845 De **voorzitter** inventariseert of de motie als afgedaan kan worden beschouwd.

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt wanneer de commissie opnieuw een update krijgt als motie M75–2024 als afgedaan wordt beschouwd. Hij wil voorkomen dat het onderwerp voormalige stortplaats Groenewoud na afdoening van de motie uit beeld raakt.

1850

De heer **Klein** (CU) vraagt om het onderwerp opnieuw te kunnen agenderen als de schriftelijke beantwoording van gedeputeerde Gielen onvoldoende is.

1855 De **voorzitter** zegt dat de commissie het onderwerp altijd opnieuw kan agenderen.

De voorzitter concludeert dat het agendapunt voldoende is besproken en dat motie M75–2024 als afgedaan kan worden beschouwd.

1860 **11 Rondvraag gedeputeerde Gielen**

Rondvraag inzake Natuurplan, ingediend door de D66

1865 Mevrouw **Jansen** (D66) vraagt welke inbreng de provincie Noord-Holland heeft geleverd voor het nieuwe nationale natuurplan. Zij wijst erop dat Nederland in september een eerste versie bij de Europese Commissie moet indienen. Daarna volgt feedback van de Europese Commissie, waarna het plan verder wordt verbeterd en later definitief wordt gemaakt.

1870 Gedeputeerde **Gielen** zegt dat Noord-Holland op verschillende manieren input heeft geleverd voor het nationale natuurplan, vooral via het IPO. Volgens haar verloopt het proces onder hoge tijdsdruk en is nog veel in ontwikkeling. Ook is volgens haar nog niet altijd duidelijk hoe de rolverdeling tussen Rijk en provincies eruitziet. Daarom hebben de provincies via het IPO vooral aandacht gevraagd voor duidelijke afspraken over uitvoering, taken, middelen en verdeling daarvan. Ook hebben zij gevraagd om aansluiting bij bestaand beleid en om te voorkomen dat het natuurplan leidt tot extra vergunningensystematiek.

1875 Verder zegt gedeputeerde Gielen dat de provincie ambtelijk betrokken is bij het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Volgens haar heeft het ministerie aangegeven dat er nu te weinig tijd is om alle ambtelijke reacties goed te beoordelen. Daarom volgt na indiening van het concept-natuurplan in september een consultatieronde. Noord-Holland reageert dan
1880 opnieuw, afhankelijk van de inhoud van het ontwerp. Gedeputeerde Gielen zegt toe dat zij Provinciale Staten in september informeert over de provinciale reactie.

1885 Mevrouw **Jansen** (D66) vraagt of Provinciale Staten de provinciale reactie op het nationale natuurplan vooraf kunnen bespreken, voordat die bij het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur wordt ingediend.

1890 Gedeputeerde **Gielen** zegt dat zij dit niet kan toezeggen. Volgens haar is het tijdpad voor de reactie nog niet duidelijk. Ook kan de reactie mogelijk via het IPO lopen. Zij benadrukt dat Noord-Holland reageert binnen de beleidskaders die Provinciale Staten eerder hebben vastgesteld. Zij zegt toe Provinciale Staten hierover te informeren, maar kan niet garanderen dat bespreking vooraf mogelijk is.

1895 Mevrouw **Jansen** (D66) zegt dat zij begrijpt dat de reactie voortbouwt op bestaand beleid. Tegelijk noemt zij het nationale natuurplan aanvullend en daarom betekenisvol voor Noord-Holland. Zij vraagt daarom of Provinciale Staten in elk geval de IPO-inbreng tot nu toe kunnen ontvangen. Ook vraagt zij welke inzet Noord-Holland daarbij heeft geleverd.

Gedeputeerde **Gielen** zegt dat zij zal bekijken wat zij hierover schriftelijk extra kan toelichten. Zij

1900 merkt op dat de vergadercyclus en stukken van het IPO niet met Provinciale Staten worden gedeeld. Wel vindt zij het zinvol om het proces beter te duiden. Ook wil zij schriftelijk toelichten welke rol Noord-Holland tot nu toe heeft gehad richting het IPO en de ambtelijke werkgroepen.

12 Sluiting

1905 De **voorzitter** wijst op het werkbezoek op maandag 31 augustus 2026 in het kader van het Regionaal Water- en Bodemprogramma. De commissie bezoekt hoogwaterboerderij KTC Zegveld, waar wordt geëxperimenteerd met vernatting van veenweidegebieden. Aanmelden kan via e-mail aan de commissie Landelijk Gebied. De voorzitter dankt de aanwezigen voor hun inbreng en sluit de vergadering om 17.26 uur.

1910

Sluiting om 17.26 uur.

Num mer	Onder werp	Fracti e	Datum PS	Portefe uilleho uder	Inhoud	Stand van zaken GS
M88– 2026	Realis atie Natuurtoilet ten	Christ enUni e, Groen Links, PvdA	29-06- 2026	Gielen, A.	PS verzoekt GS: • De realisatie van natuurtoiletten bij (de ingang van) Noord-Hollandse natuurgebieden te stimuleren; • Daartoe een voorstel te doen voor een tijdelijke en begrensde subsidieregeling (bijv. Voor maximaal 10 toiletten) waarin de provincie bijdraagt aan de opzetkosten voor de aanleg en eerste paar jaar onderhoud van natuurtoiletten; • Hiervoor 50.000 euro op te nemen in de begroting 2027 en te dekken uit de algemene reserve; • Indien nodig hiervoor in contact te treden met de provincie Utrecht, het MDL-fonds en TBO's; • Deze regeling onder de aandacht te brengen van TBO's en gemeenten,	

M79–2026	Regio certificering	BBB, JA21, VVD, CDA	29-06-2026	Beemsterboer, J.	PS verzoekt het college van Gedeputeerde Staten: om, voor de verdere verduurzaming van de bollensector, voor de regiocertificering vier jaar lang een bedrag van € 200 000 euro beschikbaar te stellen en te dekken uit de algemene reserves.	
M48–2026	Versnellingsstofreductie via gericht te vergunningverlening	D66, BBB, CDA, VVD, Groen Links, 50PLUS, Partij van de Arbeid, Volt, SP	30-03-2026	Beemsterboer, J.	PS verzoekt het college: • te onderzoeken op welke wijze binnen de geldende juridische kaders een systematiek kan worden ingericht waarbij vergunningverlening mogelijk wordt gemaakt voor projecten die aantoonbaar leiden tot een substantiële, structurele en geborgde netto reductie van stikstofdepositie; • daarbij expliciet uit te gaan van de situatie dat er geen vrij beschikbare stikstofruimte is, en dus alleen ruimte ontstaat door het project zelf; • te verkennen welke criteria en drempelwaarden gehanteerd kunnen	20-08-2026: We zijn gestart met een verkenning van opties voor de uitvoering van de motie. Zoals in de Kamerbrief van 26 juni 2026 is aangekondigd, gaan provincies met het Rijk in overleg over mogelijke toestemmingsroutes voor verduurzamingsactiviteiten. De uitkomsten daarvan nemen we mee in onze verdere aanpak van de motie. De uitwerking ervan proberen we zo efficiënt mogelijk mee te nemen in de uitwerking van onze eigen programma "natuurherstel en stikstofreductie".

					worden om te bepalen wanneer sprake is van “substantiële reductie”; • specifiek aandacht te besteden aan toepassingen binnen de landbouw (bijvoorbeeld bedrijfsverduurzaming) en industrie; • te borgen dat de reductie juridisch houdbaar, afdwingbaar en blijvend is; • Provinciale Staten hierover zo snel mogelijk te informeren, inclusief een voorstel voor uitwerking en juridische borging;	
M29-2026	Gericht t ganze nbehe er: herijki ng van de winter rust voor	VVD, BBB, CDA, JA21, FvD	02-02-2026	Beemsterboer, J.	Verzoeken Gedeputeerde Staten: 1. Na te gaan of het juridisch mogelijk is om de pilot winterrust uit te voeren; 2. Als dat mogelijk is winter 2026 de pilot te starten waarin: * Een gerichte dataverzameling en analyse over: – Schade aan landbouw en leefomgeving; – Herkomst van en soorten ganzen (stand ganzen versus trek ganzen);	20-08-2026: Q2 is niet gehaald. Het streven is om na het zomerreces meer te kunnen melden. 23-04-2026: Uit besluitenlijst GS d.d. 21-04-2026: Stand van zaken uitvoering motie 29-2026 'pilot winterrust' Het college informeert Provinciale Staten over de stand van zaken van de uitvoering van motie 29-2026 'winterrust ganzen'. Besluit: PS te informeren middels bijgaande brief over de stand van zaken van de uitvoering van motie 29-2026 'pilot

	de grauw e gans op basis van pilotre sultat en en datav erzam eling				– Effectiviteit van winterbeheer op schadebeperking; – Populatieontwikkeling – En ecologische effecten. * Hierbij expliciet de ervaringen en data uit andere provincies waar (deels) van winterrust wordt afgeweken mee te nemen; 3. Op basis van deze data zo mogelijk een herijking van het beleid rondom winterrust voor te bereiden 4. Provinciale Staten (PS) uiterlijk maart 2027 te informeren over de eerste resultaten en PS in staat te stellen om op basis van feiten een besluit te nemen over eventuele aanpassing van het beleid;	winterrust'. 21-04-2026: De juridische analyse wordt begin Q2 2026 verwacht
M26-2026	Geen dieetb eleid en geen sturin g op consu	JA21	02-02-2026	Beemst erboer, J.	PS verzoeken het college van Gedeputeerde Staten: 1. Spreekt uit dat Noord-Holland geen beleid voert dat gericht is op het dwingend sturen van eetpatronen, maar dat ons voedselbeleid op basis van vrijwilligheid ingezet blijft worden.	20-08-2026: Staat geagendeerd voor GS van 30 juni a.s. 06-07-2026: Uit besluitenlijst GS d.d. 30 juni 2026: Afdoening motie M26-2026 'Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes' Het college informeert Provinciale Staten over de uitwerking van motie 26-2026 'Geen dieetbeleid en

	mptie keuze s					geen sturing op consumptiekeuzes' en vragen de motie als afgedaan te beschouwen. Besluit: 1. Provinciale Staten met bijgaande brief te informeren over de uitwerking van motie 26-2026 'Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes'; 2. Provinciale Staten te verzoeken de motie als afgedaan te beschouwen. 21-04-2026: Tijdens die PS vergadering van 2-2-2026 is besloten dat de motie als afgehandeld wordt beschouwd. Uitgesproken dat Noord-Holland geen beleid voert dat gericht is op het dwingend sturen van eetpatronen, maar dat ons voedselbeleid op basis van vrijwilligheid ingezet blijft worden.
M10-2026	KPI-systeem blijft vrijwillig en niet normerend	JA21, CDA	02-02-2026	Beemsterboer, J.	PS verzoeken het college van Gedeputeerde Staten: 1. Te garanderen dat KPI's niet worden gekoppeld aan vergunningverlening of handhaving; 2. Vast te leggen dat deelname vrijwillig blijft en niet indirect verplicht wordt via beleid;	20-08-2026: Motie wordt tijdens zomerreces opgepakt om af te doen, volgend op publicatie van de Kamerbrief van de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur op 26 juni a.s. 21-04-2026: De pilots betreffende doelsturing m.b.v. KPI's waar de Provincie momenteel aan werkt zijn inderdaad op vrijwillige basis. Het uiteindelijke beoogde doel van Rijk en Provincies met dit soort pilots is om te komen tot een systeem dat maatregel-

						/middelsturing kan gaan vervangen. Ook het nieuwe kabinet zet in op doelsturing, o.a. in het 8e actieprogramma nitraatrichtlijn. Het lijkt dus niet realistisch om uit te sluiten dat KPI-systematiek op termijn (deels) normerend zal worden.
M142-2025	Drijvende Wetlands in Noord-Holland	Volt	08-12-2025	Beemsterboer, J.	PS verzoekt het College van Gedeputeerde Staten: – Samen met waterschappen en natuurorganisaties te onderzoeken of de resultaten van deze proef toepasbaar zijn binnen Noord-Holland; – De Provinciale Staten hierover te informeren in Q2 van 2026	20-08-2026: geen wijzigingen 21-04-2026: We nemen deze motie mee als mogelijke maatregelen in het KRW deel van het RWBP 2028 – 2033. In het derde kwartaal 2026 bespreken we het concept ontwerp in PS. 06-02-2026: Afhandeling voorzien in Q1 2026
M126-2025	Dierenwelzijn in Begroting	Partij voor de Dieren, Groen Links	03-11-2025	Beemsterboer, J.	Provinciale Staten verzoeken het college: –met ingang van de Begroting 2027 een aantal doelen voor dierenwelzijn, passend bij het coalitieakkoord, op te nemen met een bijbehorende toelichting over het behalen hiervan	20-08-2026: Geen wijzigingen 21-04-2026: Deze motie zal worden opgepakt in verwerking van de teksten voor de begroting 2027 06-02-2026: Afhandeling voorzien in Q1 2026
M117-2025	Grip op fauna	Volt, Groen Links,	03-11-2025	Beemsterboer, J.	vraagt Gedeputeerde Staten om: ● Inzichtelijk te maken welke mogelijkheden er zijn om de	20-08-2026: Afdoeningsvoorstel is geagendeerd in Commissie Landelijk Gebied

	schade	SP, VVD, D66			kostenpost faunaschade te beperken; ● Een overzicht van de verschillende mogelijkheden met PS te delen, waarin effectiviteit en eventuele andere gevolgen van de mogelijke maatregelen wordt meegenomen; ● Dit te rapporteren voor de bespreking van de kaderbrief 2027	21-04-2026: Voorstel voor afdoen van deze motie wordt meegenomen in de veegbrief die op korte termijn wordt aangeboden 23-04-2026: Uit besluitenlijst G.S. d.d. 21-04-2026: Veegbrief afdoening moties In zijn vergadering van 2 februari 2026 heeft het Presidium van PS ingestemd met het voorstel dat er een zogenaamde veegbrief komt voor gezamenlijke afdoening van moties die door de actualiteit zijn ingehaald en afgedaan kunnen worden. Besluit: PS met bijgaande brief voor te stellen om moties M138-2022, M238-2022, M79-2023, M100-2023, M144-2023, M167-2023, M32-2024, M58-2024, M92-2024, M113-2024, M127-2024, M165-2024, M31-2025, M49-2025, M58-2025, M80-2025, M82-2025, M83-2025, M89-2025, M105-2025, M113-2025, M117-2025 en M11-2026 als afgedaan te beschouwen.
M98-2025	Dieren in de omgeving	PvdD, PvdA, Groen Links, D66	29-09-2025	Beemsterboer, J.		20-08-2026: Geen wijzigingen 21-04-2026: Geen wijzigingen 06-02-2026: De uitvoering van de motie wordt

	vingsv isie					opgepakt in het traject omgevingsvisie en zal gelijk met de omgevingsvisie in december 2026 worden afgedaan.
M94– 2025	Verste rken natuu rkwali teit en biodiv ersitei t in de omge vingsv isie	D66, PvdD, Groen Links, Christ enUni e, Volt, PvdA	29-09– 2025	Gielen, A.	Provinciale Staten verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om ten aanzien van de nieuwe Omgevingsvisie ook op de lange termijn duidelijk in te blijven zetten op het beschermen en het versterken van natuurkwaliteit en biodiversiteit in Noord-Holland.	20-08-2026: Geen wijzigingen 21-04-2026: Geen wijzigingen 06-02-2026: De uitvoering van de motie wordt opgepakt in het traject omgevingsvisie en zal gelijk met de omgevingsvisie in december 2026 worden afgedaan
M89– 2025	Deadli ne pilot PAS– melde rs Texel	PvdA, Groen Links, D66, BBB, CDA	29-09– 2025	Beemst erboer, J.	PS roept GS op, ● Om 1 januari 2026 te beschouwen als deadline voor het indienen van de eerste vergunningaanvraag uit de pilot PAS-melders op Texel. M89/PS29-09-2025 ● Om een eventueel uitstel van de deadline met redenen omkleed aan de Commissie Landelijk Gebied voor te leggen. ● Om de Commissie Landelijk	20-08-2026: Afdoeningsvoorstel is geagendeerd in Commissie Landelijk Gebied 23-04-2026: Uit besluitenlijst G.S. d.d. 21-04-2026: Veegbrief afdoening moties In zijn vergadering van 2 februari 2026 heeft het Presidium van PS ingestemd met het voorstel dat er een zogenaamde veegbrief komt voor gezamenlijke afdoening van moties die door de actualiteit zijn ingehaald en afgedaan kunnen worden. Besluit:

					Gebied maandelijks mondeling of schriftelijk over de voortgang te informeren.	PS met bijgaande brief voor te stellen om moties M138-2022, M238-2022, M79-2023, M100-2023, M144-2023, M167-2023, M32-2024, M58-2024, M92-2024, M113-2024, M127-2024, M165-2024, M31-2025, M49-2025, M58-2025, M80-2025, M82-2025, M83-2025, M89-2025, M105-2025, M113-2025, M117-2025 en M11-2026 als afgedaan te beschouwen. 21-04-2026: Voorstel voor afdoen van deze motie wordt meegenomen in de veegbrief die op korte termijn wordt aangeboden.
M78-2025	KRW doelen: Duurzaam verpachten van gronden	D66, Partij voor de Dieren, SP, Volt, ChristenUnie	07-07-2025	Gielen, A.	PS verzoeken het college • te onderzoeken of bij nieuwe contracten voor pachtgronden van de provincie duurzame pachtvoorwaarden opgenomen kunnen worden, waarbij het gebruik van niet biologische bestrijdingsmiddelen wordt uitgesloten • Provinciale Staten vóór eind 2025 te informeren over de voortgang en de te nemen vervolgstappen;	20-08-2026: Afdoeningsvoorstel wordt opnieuw geagendeerd in Commissie Landelijk Gebied, na definitieve instemming wordt motie afgedaan. 21-04-2026: Verzoek tot afdoening van deze motie is in de commissie Ruimte van 9 maart besproken, maar afdoening is aangehouden in afwachting van breder maatregelenpakket. 19-12-2025: Uit besluitenlijst GS d.d. 16-12-2025: Afdoening motie 78/PS07-07-2025 KRW doelen: Duurzaam verpachten van gronden In de PS-vergadering van 7 juli 2025 hebben

					Provinciale Staten een motie aangenomen waarin het college werd verzocht om te onderzoeken of een verbod op niet-biologische gewasbeschermingsmiddelen kan worden opgenomen in nieuwe pachtcontracten voor de provinciale pachtgronden. Het college informeert Provinciale Staten op welke wijze invulling is gegeven aan de motie. Besluit: 1. Provinciale Staten met bijgaande brief te informeren over de invulling van de motie M78/07-07-2025 KRW doelen: duurzaam verpachten van gronden; 2. Provinciale Staten voor te stellen de motie M78/07-07-2025 als afgedaan te beschouwen.
M77-2025	Tussenvaluatie KRW – Integraal overzicht maatregelen	Volt	07-07-2025	Gielen, A.	Provinciale Staten vragen Gedeputeerde Staten om: ● Bij de volgende evaluatie van de KRW Noord-Holland een integraal overzicht toe te voegen, al dan niet in tabelvorm; ● Daarin de verschillende beleidsterreinen die (indirect) raken aan het verbeteren van waterkwaliteit en genomen/geplande maatregelen ten 20-08-2026: Het KRW deel van het concept RWBP wordt eind oktober 2026 geagendeerd voor de commissie Landelijk Gebied 21-04-2025: Dit nemen wij mee in het KRW deel van het nieuwe Regionale Water en Bodemprogramma (RWBP) dat in het derde kwartaal 2026 in ontwerp gereed is. 6-02-2026: Dit nemen wij mee in het nieuwe Regionale Water en Bodemprogramma (RWBP) dat

					aanzien van het (indirect) verbeteren van de waterkwaliteit in Noord-Holland op te nemen,	medio 2026 in ontwerp gereed is. 11-11-2025: Dit nemen wij mee in het nieuwe Regionale Uitvoeringsprogramma dat medio 2026 in ontwerp gereed is.
M75-2025	Uitbreiding bollen areaal, alleen biologisch!	Partij voor de Dieren, PvdA, Groen Links, SP, D66, ChristenUnie, Volt	07-07-2025	Gielen, A.	Provinciale Staten verzoeken het college: – te verkennen hoe en met welke gevolgen in de Omgevingsverordening (OVNH2022) de uitbreiding in oppervlakte van sierteelt (inclusief bollenteelt) en het tijdelijk verhuren van grasland ten behoeve van sierteelt (inclusief bollenteelt), uitsluitend mogelijk gemaakt kan worden voor bedrijven die zonder chemisch-synthetische gewasbeschermingsmiddelen werken;	20-08-2026: Besluit GS in september 2026 daarna ter afdoening naar de Statencommissie Landelijk Gebied. 21-04-2026: We hebben meer tijd nodig om hier een reactie op te maken. De termijn is opgeschoven naar Q2 2026. 6-02-2026: Wij informeren PS met een brief in Q1 2026
M49-2025	Provincie Noord-Holland kan	D66, PvdA, Groen Links, SP, PvdD,	07-04-2025	Beemsterboer, J.	Provinciale Staten spreken uit: • Het Rijk met het huidige beleid de provincie niet in staat stelt, om aan onze provinciale opgaves te voldoen, daarmee noodzakelijke maatregelen onnodig uitstelt en agrarisch- en	20-08-2026: Afdoeningsvoorstel is geagendeerd in Commissie Landelijk Gebied 23-04-2026: Uit besluitenlijst G.S. d.d. 21-04-2026: Veegbrief afdoening moties In zijn vergadering van 2 februari 2026 heeft het

	zo grote doelen niet halen!	Volt, CU, 50PLU S, VVD			andere ondernemers in onzekerheid laat; en verzoeken het college van Gedeputeerde Staten: • dit signaal over te brengen aan het kabinet en sterk inzet op lobbyen voor financiële ondersteuning vanuit het Rijk voor het halen van de in de motie genoemde wettelijke taken	Presidium van PS ingestemd met het voorstel dat er een zogenaamde veegbrief komt voor gezamenlijke afdoening van moties die door de actualiteit zijn ingehaald en afgedaan kunnen worden. Besluit: PS met bijgaande brief voor te stellen om moties M138-2022, M238-2022, M79-2023, M100-2023, M144-2023, M167-2023, M32-2024, M58-2024, M92-2024, M113-2024, M127-2024, M165-2024, M31-2025, M49-2025, M58-2025, M80-2025, M82-2025, M83-2025, M89-2025, M105-2025, M113-2025, M117-2025 en M11-2026 als afgedaan te beschouwen. 21-04-2026: Voorstel voor afdoen van deze motie wordt meegenomen in de veegbrief die op korte termijn wordt aangeboden. 29-08-2025: In de Korte termijn agenda is uitgewerkt welke projecten en activiteiten uitgevoerd kunnen worden. Wij hebben over het geconstateerde tekort aan middelen het Rijk een brief gestuurd (2397831/2397835).
--	-----------------------------	------------------------	--	--	---	--

M26-2025	Meer beheer ten behoeve van ganzen- en faunaschade	VVD, BBB, PvdA, JA21, FvD, PVV	10-03-2025	Beemsterboer, J.	PS verzoekt Gedeputeerde Staten: – te komen met effectieve maatregelen om het gecoördineerd beheer van ganzen op te kunnen tuigen, zoals afschot in de periode van koppelvormen, eventueel met inzet van professionele wilfbeheerders; – de omgevingsverordening zo aan te passen dat de FBE meer mogelijkheden krijgt tot een gedegen uitvoer en beheersplan; – in samenwerking met betrokken partijen te onderzoeken welke bijkomende maatregelen nodig zijn om schade aan zowel landbouw als natuur op lange termijn te minimaliseren, zoals met behulp van inrichtingsmaatregelen.	20-08-2026: Geen wijzigingen 21-04-2026: Geen wijzigingen 11-11-2025: Op meerdere plekken in NH is dit jaar gecoördineerd beheer uitgevoerd in samenwerking met jagers, terreineigenaren en boeren. De resultaten worden nu door de FBE verwerkt. De FBE is in de regio met stakeholders gesprekken aan het voeren om de gecoördineerde uitvoering door de hele provincie uit te rollen. 29-08-2025: Geen wijzigingen, de uitvoering van meer beheer wordt in gang gezet. 25-04-2025: Het Faunabeheerplan ganzen 2025-2031 is goedgekeurd en de uitvoering wordt opgestart.
M166-2024	Maximale inzet, eventueel met	CDA, BBB, VVD, 50PLU S, Christ	16-12-2024	Beemsterboer, J.	PS verzoeken GS: • Om voortvarend met het rijk, als eindverantwoordelijke voor de legalisering van PAS-melders, in gesprek te gaan om tot een oplossing te komen, om de PAS-	20-08-2026: Geen wijzigingen 21-04-2026: De Eerste Kamer heeft begin februari 2026 ingestemd met de wet verlenging van het legalisatie maatwerkprogramma voor PAS-melders. Dat programma wordt op basis van een amendement

	extern en, om PAS- melde rs te legalis eren	enUni e, JA21			melders, interimmers en vrijgestelde bedrijven zo spoedig mogelijk te legaliseren; • Om daarnaast te onderzoeken hoeveel extra personeel er nodig is, met zo nodig inhuur van externen, om de PAS-melders, en voor zover mogelijk ook de interimmers en vrijgesteldebedrijven, zo spoedig mogelijk te legaliseren en de kosten hiervan bij het rijk neer te leggen; • Op reguliere basis aan PS via de commissie te rapporteren over de vorderingen van de legalisatie.	in de Tweede Kamer geconcretiseerd en afgestemd met de provincies via het IPO. Rond de zomer 2026 wordt dit uitgewerkte programma verwacht. Voor deze motie ontvangt u binnenkort een voorstel voor afdoening 11-11-2025: Het proces voor de invulling van de vacatures voor de uitbreiding met 3 fte van het Programmateam Stikstof loopt. Een afdoeningsvoorstel voor deze motie wordt voorbereid. 28-04-2025: Het rijk heeft zaakbegeleiders beschikbaar gesteld die het gesprek aan gaan met de PAS-ondernemers als deze dat wil en samen naar oplossingen en de toekomst kijken. Vooralsnog is dat met een lege instrumentenkoffer waarin geld voor PAS-melders niet de beweging geeft. Deze inzet is er gekomen dankzij de provincie Noord-Holland waarbij we op Texel zijn gestart. Hiermee hebben we al ingespeeld op het verzoek van deze motie. Door de rechterlijke uitspraken van vlak voor en na het kerstreces, is het nodig eerst de additionaliteit op orde is of beter gezegd moet de natuuranalyse waaraan getoetst moet worden op orde zijn om effectief verder te kunnen. Dit gaat op voor elke vergunningverlening
--	--	---------------------	--	--	---	---

					en niet alleen voor de PAS-melders. Door de uitspraak van de RvS zit alle vergunningverlening en daarmee ook de mogelijke legalisatie op slot. Om vergunningverlening en legalisatie mogelijk te maken zal eerst moeten worden ingezet op geborgd natuurherstel, een geborgde daling van de stikstofdeken en bronmaatregelen. We wachten dan ook met spanning op de opbrengst van de cie Schoof en de concrete maatregelen waarmee deze commissie gaat komen. Ondertussen ronden we het verificatieprogramma af op korte termijn. Dan wordt voor de melders duidelijk of ze voor legalisatie in aanmerking komen, maar legalisatie is daarmee nog niet geregeld. Daarvoor zijn stikstofruimte en/of financiële middelen nodig. De PAS-melders kunnen wel in gesprek met zaakbegeleiders om de toekomstperspectieven van het bedrijf verder te verkennen. Met onze inzet vanuit de KTA doen we wat er mogelijk is qua staatsteun, leveren we het maatwerk voor gebiedsoplossingen, proberen we knelpunten op te lossen en maatwerk op het erf te leveren om PAS-melders naar een legalisatie te helpen. Hierbij maken we gebruik van de ervaringen die we opdoen in de pilot Texel.
--	--	--	--	--	---

						07-02-2025 Vanwege het uitblijven van concrete instrumenten en middelen heeft de minister als financieel en politiek eindverantwoordelijke op 4 december 2024 aan de Tweede Kamer toegezegd om eind januari begin februari met een concreet plan van aanpak voor de PAS-melders te komen. Dit heeft ze op verzoek en in gesprek met de provinciale bestuurders op 19 december 2024 bevestigd. Het voornemen is om dit plan op 19 februari a.s. in een bestuurlijk overleg met de provincies te bespreken. Echter op 18 december 2024 heeft de Raad van State in de Rendac vergaande uitspraken gedaan die ook gevolgen heeft voor de hele stikstof opgave en de vergunningverlening waaronder ook voor de PAS-melders. Het Rijk is de gevolgen van de uitspraak nog aan het bestuderen. Het kabinet heeft een speciale commissie met ministers uit meerdere departementen in het leven geroepen onder leiding van premier Schoof. Wij zijn in afwachting van de uitkomsten van deze crisis die alle sectoren en ook andere opgaven raakt.
M127-2024	Weide vogels	Groen Links PvdA SP	11-11-2024	Gielen, A.	PS verzoeken het college van Gedeputeerde Staten: -Te onderzoeken hoe in Noord-Holland de landelijke nog	20-08-2026: Afdoeningsvoorstel is geagendeerd in Commissie Landelijk Gebied 23-04-2026: Uit besluitenlijst G.S. d.d. 21-04-2026:

					beschikbare gelden vanuit het actieplan Grutto benut zouden kunnen worden. –Te onderzoeken welke maatregelen Noord-Holland kan nemen om weidevogels beter te beschermen, anticiperend op eventuele extra financiering daarvoor van uit het Rijk, ten gevolge van de inbreukprocedure van de Europese Commissie.	Veegbrief afdoening moties In zijn vergadering van 2 februari 2026 heeft het Presidium van PS ingestemd met het voorstel dat er een zogenaamde veegbrief komt voor gezamenlijke afdoening van moties die door de actualiteit zijn ingehaald en afgedaan kunnen worden. Besluit: PS met bijgaande brief voor te stellen om moties M138-2022, M238-2022, M79-2023, M100-2023, M144-2023, M167-2023, M32-2024, M58-2024, M92-2024, M113-2024, M127-2024, M165-2024, M31-2025, M49-2025, M58-2025, M80-2025, M82-2025, M83-2025, M89-2025, M105-2025, M113-2025, M117-2025 en M11-2026 als afgedaan te beschouwen. 21-04-2026: Voorstel voor afdoen van deze motie wordt meegenomen in de veegbrief die op korte termijn wordt aangeboden. 05-02-2026: We verwachten u voor de zomer van 2026 een afdoeningsvoorstel te kunnen doen. 29-08-2025: We zijn ambtelijk aangesloten op het landelijk overleg over de beschikbare middelen voor
--	--	--	--	--	---	--

						het gruttoaanvalsplan. 28-04-2025: Geen wijzingen 07-02-2025: Geen wijzigingen
M108-2024	Steun voor Wildopvang	PvdD SP 50PLUS Groen Links D66	11-11-2024	Beemsterboer, J.	PS vraagt GS om: -incidenteel €400.000 beschikbaar te stellen voor de wildopvangcentra; -in het eerste kwartaal 2025 met een bestedingsvoorstel te komen naar de Staten; -en hiervoor een dekkingsvoorstel te doen aan de Staten;	20-08-2026: Brief van GS aan PS over uitvoering en afdoening van de motie wordt spoedig na het reces verstuurd. 12-06-2026: Uit besluitenlijst GS d.d. 2 juni 2026: Uitvoering van Motie 108-2024 Wildopvang Het college informeert PS over de uitvoering van motie 108-2024; 'Steun aan de wildopvang'. Besluit: PS te informeren middels inliggende brief over de uitvoering van motie 108-2024 'Steun aan de wildopvang' 21-04-2026: Update met bestedingsvoorstel volgt in Q2 2026. 11-11-2025: De subsidieregeling wordt in afstemming met de sector afgerond. Over de financiële dekking voor de uitvoering van de motie is nog nadere besluitvorming nodig.

					29-08-2025: Het dekkingvoorstel voor de uitvoering van deze motie is in Q2 niet geaccepteerd door PS. Er wordt onderzocht of er alsnog een alternatief voorstel voorgelegd zou kunnen worden. 28-04-2025: Een tweede BO is georganiseerd in april. Het streven is om het bestedingsvoorstel en verslag van het bestuurlijk overleg aan uw Staten voor te leggen in Q2. 07-02-2025 De motie is in behandeling; in januari '25 is hierover een BO georganiseerd.
M9-2024	Inventariseren en weide vogelgebieden waar de vos gewoerd mag	VVD, BBB	04-03-2024	Beemsterboer, J.	PS verzoekt GS: - Inventariseren of er voldoende aanbod is van jagers die de boeren en landeigenaren kunnen helpen met het beschermen van de weidevogels; - Te inventariseren of er voldoende effect is van de maatregelen die genoemd staan in het faunabeheerplan vos. 11-11-2025 t/m 20-08-2026: Geen wijzigingen 29-08-2025: Het jaarverslag van de Faunabeheereenheid geeft informatie over de uitvoering van het beheerplan voor de vos. Extra inzet is geleverd op het verbeteren van de coördinatie en de samenwerking in het veld. Het verslag is te vinden op: https://fbenoordholland.nl/wp-content/uploads/2025/07/Jaarverslag-FBE-NH-2024.pdf 28-04-2025: Het faunabeheerplan vos is in uitvoering, waarin benoemd is in welke gebieden de vos gewoerd

	worden.					mag worden. 07-02-2025: Geen wijzigingen. 19-11-2024: Geen nieuwe ontwikkelingen. Eerder is aan gegeven dat we op basis van de gepubliceerde beheercijfers hier een update over kunnen opstellen. De eerdere planning is doorgeschoven naar kwartaal 1 in 2025. 11-09-2024: Geen nieuwe ontwikkelingen. Op basis van de gepubliceerde beheercijfers zullen we hier een update over kunnen opstellen. Deze wordt verwacht in najaar 2024. 15-05-2024: Geen ontwikkelingen
M144-2023	Doden van dieren geen voorwaarde stellen voor schade	PvdD, Volt, D66, Groen Links	06-11-2023	Beemsterboer, J.	Provinciale Staten roepen GS op om te verkennen hoe boeren die enkel niet-dodelijke middelen gebruiken om dieren te verjagen ook in aanmerking kunnen komen voor schadevergoeding; hierover zo snel mogelijk te rapporteren aan PS.	23-04-2026: Uit besluitenlijst G.S. d.d. 21-04-2026: Veegbrief afdoening moties In zijn vergadering van 2 februari 2026 heeft het Presidium van PS ingestemd met het voorstel dat er een zogenaamde veegbrief komt voor gezamenlijke afdoening van moties die door de actualiteit zijn ingehaald en afgedaan kunnen worden. Besluit: PS met bijgaande brief voor te stellen om moties

	everg oedin g					M138-2022, M238-2022, M79-2023, M100-2023, M144-2023, M167-2023, M32-2024, M58-2024, M92-2024, M113-2024, M127-2024, M165-2024, M31-2025, M49-2025, M58-2025, M80-2025, M82-2025, M83-2025, M89-2025, M105-2025, M113-2025, M117-2025 en M11-2026 als afgedaan te beschouwen. 21-04-2026: Op 28 april 2025 is een verzoek tot afdoening verstuurd aan PS (kenmerk 2369801/2379397). Deze motie is op 12 mei 2025 in de commissie Landelijk Gebied besproken. Daar is besloten de motie niet als afgedaan te beschouwen. Uit de verslaglegging van de commissie is niet gebleken waar het verzoek tot afdoening aan schort. 5-02-2026: Geen wijzigingen 11-11-2025: Geen wijzigingen 28-04-2025: Een voorstel tot afdoening is verstuurd aan PS (kenmerk 2369801/2379397) 18-03-2025: Uit besluitenlijst GS d.d. 11-03-2025: Goedkeuringsbesluit Faunabeheerplan Ganzen 2025-
--	---------------------	--	--	--	--	--

					2031 en afdoening moties Het Faunabeheerplan Ganzen 2025–2031 is op 29 januari 2025 door het bestuur van de Stichting Faunabeheereenheid Noord–Holland vastgesteld en ter goedkeuring bij het college van Gedeputeerde Staten ingediend. Gedeputeerde Staten hebben getoetst of het Faunabeheerplan Ganzen 2025–2031 voldoet aan de eisen die de Omgevingswet en de Omgevingsverordening NH2022 stellen aan een faunabeheerplan. Het Faunabeheerplan 2025–2031 voldoet aan deze eisen. Gedeputeerde Staten keuren het plan daarom goed. Besluit: 1. Het Faunabeheerplan Ganzen 2025–2031, zoals dit door het bestuur van de Stichting Faunabeheereenheid Noord–Holland op 29 januari 2025 is vastgesteld en bij Gedeputeerde Staten is ingediend, goed te keuren; 2. De benodigde aanvullende financiële middelen te betrekken bij de integrale afwegingen in de Kaderbrief 2026; 3. Op basis van de beschikbare middelen afspraken te maken over het doelbereik; 4. Het goedkeuringsbesluit, genoemd onder punt 1 te publiceren in het Provinciaal Blad; 5. De Stichting Faunabeheereenheid Noord–Holland
--	--	--	--	--	---

						middels bijgevoegde brief te informeren over dit besluit; 6. Provinciale Staten voor te stellen de moties 144-2023 en 165-2024 als afgedaan te beschouwen; 7. Provinciale Staten middels bijgevoegde brief te informeren. 07-02-2025: geen wijzigingen 19-11-2024/11-09-2024: Binnenkort volgt een voorstel voor afdoening. 15-05-2024: We zijn in overleg met BIJ12 om te zien hoe we dit gevraagde onderzoek kunnen gaan oppakken. 08-02-2024: Geen wijzigingen
M203-2022	Toekomst van Noord-Hollandse wildopvang	PvdD, Groen Links	14-11-2022	Beemsterboer, J.	PS verzoeken GS: overleggen met o.a. gemeenten en de wildopvangsector te organiseren, met het doel om een mogelijk model voor structurele financiering te verkennen, waarmee een provincie-dekkend netwerk van wildopvangcentra gewaarborgd kan worden. Daarbij ook te	20-08-2026: Brief van GS aan PS over uitvoering en afdoening van de motie wordt spoedig na het reces verstuurd. 21-04-2026: Voorstel voor afdoening volgt in Q2 2026 11-11-2025: We zijn in overleg met het Rijk over de aanpak die zij voorstaan.

	centra borge n.				inventariseren hoeveel geld nodig is; – dit af ronden voor 15 maart 2023;	29-08-2025: Uitstel naar Q3 2025 01-05-2025: Een tweede BO is georganiseerd in april. Het streven is om het bestedingsvoorstel en verslag van het bestuurlijk overleg aan uw Staten voor te leggen in Q2. 10-02-2025: Relatie met motie 108-2024, steun voor de wildopvang. Bestuurlijk overleg met gemeenten en rijk heeft plaats gevonden op 15 januari. 19-11-2024: Er is overleg gaande met gemeenten, het Rijk en de sector over de vormgeving van de mogelijke acties op dit punt. Op verzoek van de gemeenten is het bestuurlijk overleg hierover gepland in kwartaal 1-2025. 11-09-2024: Een eerste bijeenkomst is voor de zomer van 2024 georganiseerd, opgevolgd door een bestuurlijk overleg najaar 2024. 15-05-2024: Op 19 maart 2024 zijn hierover schriftelijke vragen 20-2024 beantwoord. M.b.t. praktische uitvoering motie nog geen verdere
--	-----------------------	--	--	--	--	--

					wijzigingen. 08-02-2024: In de commissie LG van november 2023 is de stand van zaken gedeeld per brief. Het rapport protocollen wildopvang Noord-Holland is opgeleverd. Een bijeenkomst met gemeenten, rijk en spreekbuis van de opvangcentra is nog in voorbereiding. 10-10-2023: Brief met stand van zaken staat geagendeerd voor commissievergadering in PS van 6-11-2023. 09-10-2023: uit besluitenlijst GS d.d. 26-09-2023: In een brief worden Provinciale Staten geïnformeerd over de stand van zaken van de afhandeling van motie 203-2022 'bestuurlijk overleg wildopvang'. Besluit GS: Provinciale Staten per brief te informeren over de stand van zaken van de afhandeling van motie 203-2022 'Bestuurlijk overleg wildopvang'. 02-08-2023: Geen wijzigingen. 05-06-2023 PS zijn per brief (kenmerk 1992380/1992382) van 9 maart 2023 nader
--	--	--	--	--	--

					geïnformeerd over de uitvoering van deze motie. 20-01-2023 Momenteel worden de voorbereidingen getroffen om een bijeenkomst te organiseren waarbij de provincie in gesprek gaat met belanghebbenden over de toekomst van de wildopvang.
M61-2022	Natte weiland den bij de Oeverl anden in NNN opne men	SP, D66, PvdD,	23-05-2022	Gielen, A.	PS verzoekt GS: Te onderzoeken of het mogelijk is om deze twee weilanden in het NNN op te nemen, zodat er een mooi en logisch afgerond natuurgebied ontstaat. 20-08-2026: geen wijzigingen. 21-04-2026: we doen op korte termijn een voorstel voor afdoening van deze motie. 05-02-2026: We wachten nog op een reactie van Rijkswaterstaat omdat begrenzen alleen kan in overleg met een grondeigenaar. Nog geen reactie gekregen. Geen wijzigingen dus. 20-11-2023 t/m 1-05-2025: geen wijzigingen. 02-08-2023: Er is inmiddels een inrichtingsplan en begroting gemaakt. Momenteel loopt overleg met de hoofdeigenaar. Afhankelijk van de voortgang daarvan kan het voorstel worden meegenomen in de eerstvolgende begrenzingenronde.

						05-06-2023 Er wordt nu een ecologisch onderzoek uitgezet naar de inrichting van het gebied. 19-01-2023 We zijn ambtelijk in gesprek met de Luchtverkeersleiding, een van de eigenaren. De vraag is ook gesteld aan Rijkswaterstaat, de andere eigenaar met een groot deel van de grond. Het antwoord daarop is nog niet ontvangen. De gemeente Amsterdam heeft laten weten dat het begrenzen als NNN niet strookt met de uitgangspunten voor dit deel van de Oeverlanden in de Omgevingsvisie2050 van Amsterdam. 28-10-2022 Geen wijzigingen. 22-08-2022 Zodra de motie compleet is (wij wachten op een kaart) kan deze motie in behandeling worden genomen.
M214-2021	Motie Broedplaats	Groen Links, PvdD,	08-11-2021	Beemsterboer, J.	PS verzoeken het college: 1. Het landelijke fieldlab biologische bloembollen op het terrein van	02-08-2023: Bij brief van 30 mei 2023 hebben wij u een voorstel gedaan voor het afdoen van deze motie.

	Blake nde Bollen	SP, D66, CDA			Huiberts Bloembollen dat er mede op is gericht scholieren, studenten en wetenschappers een plek te geven voor ontmoeting en inspiratie een extra impuls te geven. 2. Dat te doen door aanstelling bij het fieldlab van een kwartiermaker die binding heeft met de sector, de broedplaats kan helpen ontwikkelen, relaties kan leggen, als ambassadeur kan optreden en telers kan helpen bij het opzetten van structurele meerjarige projecten (bodembeheer, teelt en gewasbescherming op natuurlijke basis en waterbeheer). 3. Hiervoor €50.000 op te nemen in de begroting 2022.	05-06-2023 Fieldlab is officieel gestart. 02-06-2023: uit besluitenlijst GS d.d. 30-05-2023: Provinciale Staten hebben met motie M214-2022 het college van opgeroepen om het fieldlab bloembollen een impuls te geven. Het college informeert Provinciale Staten op welke wijze invulling is gegeven aan deze motie. Besluit GS: 1. een brief aan Provinciale Staten te verzenden; 2. Provinciale Staten te verzoeken motie M214-2021 als afgedaan te beschouwen. 11-01-2023 De partijen in het veldlab zijn gestart met concrete projecten en thans wordt inzet gepleegd op het intensiveren van de samenwerking. 18-10-2022 Stichting fieldlab Bol is opgericht en de projectleider is aan de slag 25-07-2022 Voor het veldlab is recent een stichting opgericht en een projectleider aangetrokken.
--	------------------------	--------------------	--	--	--	---

						20-04-2022 Om het veldlab te realiseren werkt een aantal partijen met een projectleider samen aan de oprichting van een stichting en de voorbereiding van teeltprojecten. Er is een bedrag van € 50.000,- gereserveerd op de begroting. 23-12-2021 Wij zijn met partijen in het gebied in gesprek om het veldlab in 2022 op te starten.
M115 -2020	Weide vogels Zijpe	Groen Links, PvdA	05-10- 2020	Gielen, A.	PS verzoeken het college van GS De Zijpepolder mee te nemen in het verkenningstraject om een integrale afweging te maken tussen de ambities, opgaven en de begrenzing van het BPL in de gemeente Schagen. Daarbij ook recente informatie van lokale en regionale natuurorganisaties te betrekken.	21-04-2026: voorstel voor afdoening voorzien rond de zomer 2026 5-02-2026: We verwachten u voor de zomer van 2026 een afdoeningsvoorstel te kunnen doen. 28-08-25: Wij zijn momenteel bezig met de analyses van de weidevogelgebieden, waarin deze moties worden meegenomen. Dit zal op z'n vroegst eind 2025 afgerond zijn, waarna wij een voorstel tot afdoening zullen doen. 8-03-2024 t/m 1-05-2025: geen wijzigingen.

					11-10-2023: We streven ernaar om uiterlijk bij de eerstvolgende wijzigingsronde OV NH2022 (start maart 2024) u een voorstel ter afdoening te hebben gedaan. 09-08-2023: Geen wijzigingen 05-06-2023 Geen wijzigingen 20-01-2023 Geen wijzigingen. 25-10-2022 De moties 115 en 148, die gekoppeld zijn aan de verkenning Schagen, zijn nog niet ten uitvoering gebracht omdat de verkenning Schagen na vooronderzoek via de Fasering- en investeringsstrategie woningbouw Schagen is uitgesteld. Deze moties zijn tekstueel verbonden aan de Verkenning. Inmiddels is gezien dat de moties ook los van de verkenning uitgevoerd kunnen worden. Het resultaat van de verkenning heeft geen invloed op de verkenning van de Zijpe- en Hazepolder. De landschappen rond de Stad Schagen hebben namelijk hun eigen waarden en bijzonderheden. Daarmee
--	--	--	--	--	--

					kunnen beide verkenningstrajecten los van elkaar gelopen en beoordeeld worden. De opdracht tot het uitvoeren van de verkenningstraject voor de stad Schagen is uitgesteld naar aanleiding van de bevindingen van het Faserings- en investeringsstrategie. De moties zullen daarom buiten dit kader niet worden uitgevoerd. Op dit moment wordt nagedacht over de wijze waarop deze moties wel tot uitvoering gebracht kunnen worden. Provinciale Staten zullen hierover zo snel als mogelijk geïnformeerd worden. 22-08-2022 Na de verkenning Schagen kunnen de moties afgedaan worden. Hiervoor is reeds een plan van aanpak opgesteld en voor het eind van het jaar is de planning om PS te informeren over de bevindingen. 21-04-2022 De uitvoering van de motie hangt samen met de discussie over de verkenning van Schagen Oost. Na de meivakantie worden er 2 werksessies gehouden met betrokken partijen waar meningen en informatie met elkaar gedeeld en bediscussieerd gaan worden. Vanuit deze sessies zal een antwoord komen op de moties
--	--	--	--	--	---

					10-01-2022 De moties 115 en 148 zijn tekstueel gekoppeld aan de verkenning Schagen. Deze zijn nog niet ten uitvoering gebracht omdat de verkenning Schagen nog in een voorfase zit via een faserings- en investeringsstrategie. Inmiddels is de mogelijkheid gevonden om de moties los van de verkenning uit te voeren. Het resultaat van de verkenning heeft geen invloed op de verkenning van de Zijpe- en Hazepolder. De landschappen rond de Stad Schagen hebben namelijk hun eigen waarden en bijzonderheden en het BPL is niet uitwisselbaar. Daarmee kunnen beide verkenningstrajecten los van elkaar gelopen en beoordeeld worden. Er ligt nu een plan van aanpak klaar waarin de moties in Q1 van 2022 uitgevoerd gaan worden. Zo kunnen vooruitlopend en los van de resultaten van de faserings- en investeringsstrategie (voorverkenning Schagen) de moties worden afgehandeld. 04-11-2021 Het verkenningstraject Schagen is onlosmakelijk verbonden met de Ontwikkelvisie Schagen en het momenteel lopende Faserings- en het
--	--	--	--	--	--

					Investeringsstraject Stad Schagen van de Bouwambassadeur. De verkenning is nog in een voorfase. Omdat het BPL rond de stad Schagen niet uitwisselbaar is, is besloten de moties 115 en 148 los van de verkenning te gaan behandelen. Hiervoor ligt momenteel een plan van aanpak klaar dat in het laatste kwartaal van 2021 en het eerste kwartaal van 2022 uitgevoerd gaat worden. Volgens de planning zal in het eerste kwartaal van 2022 antwoord gegeven worden op de moties 115 en 148. 05-07-2021 Participatie vereist een overleg met stakeholders (agrarisch-natuur en landschap-gemeente) om draagvlak voor zodanige aanpassing van de begrenzing BPL te onderzoeken, dat Zijpe- en Hazepolder onder het BPL valt. Dat overleg wordt zo mogelijk nog voor het zomerreces georganiseerd 22-03-2021 De Verkenning Schagen loopt. Een mogelijke BPL begrenzing van de Zijpepolder maakt onderdeel uit van de gesprekken met de gemeente Schagen. 11-01-2021
--	--	--	--	--	---

						De Verkenning Schagen loopt. Een mogelijke BPL begrenzing van de Zijpepolder maakt onderdeel uit van de gesprekken met de gemeente Schagen. Zie ook M148-2020.
--	--	--	--	--	--	---

Onderwerp	Fractie	Behandeld in datum	Portefeuillehouder	Inhoud	Stand van zaken
Beheerkosten NNN	CDA	15-06-2026	Beemsterboer, J.	De heer Heijnen (CDA) vraagt hoe de beheerkosten voor de extra 200 miljoen euro voor het Natuurnetwerk Nederland zijn verwerkt. Gedeputeerde Beemsterboer bevestigt dat met beheerkosten rekening is gehouden. De heer Heijnen wil vooral weten of die kosten parallel meelopen met de langzame aanleg, of in één keer zijn ingeboekt. Gedeputeerde Beemsterboer zegt toe dat Gedeputeerde Staten hier schriftelijk op terugkomen.	
Monitoring voormalige stortplaats Groenewoud		06-07-2026	Gielen, A.	De tweede monitoringsronde vindt volgens haar halverwege 2027 plaats. Zij stelt voor om de nieuwe resultaten dan opnieuw met de commissie te delen. Ook worden die resultaten weer op de projectwebsite geplaatst.	
Provinciale reactie concept-natuurp	D66	08-06-2026	Gielen, A.	Verder zegt gedeputeerde Gielen dat de provincie ambtelijk betrokken is bij het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Volgens haar heeft het ministerie aangegeven dat er nu te weinig tijd is om alle ambtelijke reacties goed te beoordelen. Daarom volgt na indiening van het concept-natuurplan in september een consultatieronde. Noord-Holland reageert dan opnieuw, afhankelijk van de	

Ian LVVN				inhoud van het ontwerp. Gedeputeerde Gielen zegt toe dat zij Provinciale Staten in september informeert over de provinciale reactie.	
Provinciale samenwerking Bossenstrategie	D66	08-06-2026	Gielen, A.	De heer Mulder (D66) zegt dat hij het goed vindt als de provincie de samenwerking rond de Bossenstrategie zichtbaarder maakt. Volgens hem wordt dan duidelijker wat er gebeurt en welke projecten lopen. Hij zegt dat hij daar tot nu toe nog weinig van heeft gezien. Gedeputeerde Gielen antwoordt dat de provincie de commissie voor het einde van het jaar een update kan geven over de stand van zaken van de samenwerking rond de Bossenstrategie.	
Brief geitenhousderijen en en gezondheidsraad		09-03-2026	Beemsterboer, J.	De heer Mulder (D66) verwijst naar een eerdere toezegging tijdens de Provinciale Statenvergadering van 2 maart 2026 over maatregelen en beleid met betrekking tot geitenhousderijen. Hij vraagt zich af wanneer hierover een brief zal worden ontvangen, aangezien hij hier nog niets over heeft gezien. Gedeputeerde Beemsterboer bevestigt dat er in mei 2026 een brief naar Provinciale Staten zal worden gestuurd. Deze brief zal ingaan op de maatregelen en de huidige positie van Gedeputeerde Staten ten aanzien van de landelijke uitspraak van de Gezondheidsraad. Dit geeft een goed overzicht van hoe Gedeputeerde Staten zich verhouden tot deze uitspraak.	
Update Bossenstrategie Jaarstukken		12-01-2026	Gielen, A.	Gedeputeerde Gielen zegt toe dat er een update van de bossenstrategie komt bij de jaarstukken.	

terugkoppeling vorderingen NNN		20–11–2025	Gielen, A.	In reactie op het verzoek van mevrouw Jansen voor halfjaarlijkse monitoring geeft gedeputeerde Gielen aan hier in beginsel positief tegenover te staan. Ze stelt voor om in de zomer van 2026 met een eerste voortgangsrapportage te komen, na een half jaar uitvoering van de realisatiestrategie. Dan kan worden beoordeeld of een structurele halfjaarlijkse rapportage wenselijk en werkbaar is.	Aan planningsoverzicht toegevoegd
Maandelijks informeren PAS-melders Texel		29–09–2025	Beemsterboer, J.	Beemsterboer: En ondanks dat we nog steeds in de verwachting zijn dat we die 1 januari kunnen halen, zijn er tal van omstandigheden denkbaar in dat lijstje wat ik u zonet genoemd heb, waardoor er toch redenen zijn waardoor het nog wat langer zou duren. Maar mocht dat zich voordoen, dan komen we met redenen omkleed graag bij u terug. En ik ben met alle soorten van genoeg bereid om u maandelijks te informeren over de laatste stand van zaken met betrekking tot deze pilot.	
Dekking wildopvang centra		16–06–2025	Beemsterboer, J.	Over de financiering van de wildopvang licht Gedeputeerde Beemsterboer toe dat hier eerder al een motie over is aangenomen in Provinciale Staten. Het college is toen op zoek gegaan naar budget. Vorig jaar voor de zomer is beloofd dat er duidelijkheid zou komen, maar dat is toen niet gelukt. Als gevolg daarvan is opnieuw een motie ingediend. In de tussentijd was er binnen de coalitie afgesproken dat het budget voor de wildopvang uit het PPLG zou worden gehaald. Omdat gedeputeerde Beemsterboer niet bij dat overleg aanwezig was, kon hij die afspraak pas later terugkoppelen. Inmiddels is er een andere situatie ontstaan. Het budget voor het PPLG is kleiner geworden omdat het Rijk het NPLG niet heeft toegekend. Hierdoor is het beschikbare bedrag strikter geworden. De eerder beloofde dekking uit het PPLG is daardoor niet meer vanzelfsprekend. Dit heeft ertoe geleid dat de wildopvang tussen wal en schip is geraakt. Gedeputeerde Beemsterboer zegt toe dat hij alsnog zoekt naar een andere dekking, zoals de motie ook vraagt. Die andere dekking is echter niet eenvoudig te	

				vinden. Mogelijk biedt de post 'onvoorzien' ruimte, maar een logische plek in de begroting ziet hij op dit moment niet. Hij benadrukt dat het college hierop terugkomt en dat het onderwerp volgende week verder wordt besproken.	
Agende ring PFAS		16– 06– 2025	Kocke n, R.	Mevrouw Schneemann (Volt) merkt op dat twee onderwerpen opnieuw zijn verschoven: het PFAS-stuk en de Voedselvisie. Zij vraagt de gedeputeerde om een toelichting. Gedeputeerde Beemsterboer herinnert eraan dat er eerder over de Voedselvisie is gesproken. Volgens hem is toen aangegeven dat de visie in het derde kwartaal van 2025 zou verschijnen, met behandeling in september. De voorzitter merkt op dat de interpretaties van de afspraak verschillen. Partij voor de Dieren bevestigt de uitleg van de gedeputeerde, terwijl Volt het daarmee oneens is. Mevrouw Schneemann (Volt) reageert kritisch en geeft aan dat zij de visie eerder had verwacht, namelijk nog deze maand. Ze vindt dat het document steeds opnieuw verschuift zonder duidelijke uitleg. Gedeputeerde Beemsterboer legt uit dat het stuk oorspronkelijk voor november 2024 gepland stond. Pas drie weken geleden zag hij het eerste concept. Binnen de organisatie is nog overleg nodig, mede omdat het oorspronkelijke budget voor de looptijd van tien jaar na vijf jaar al is vervallen. Daarom moet worden bepaald wat er nog mogelijk is. De gedeputeerde streeft ernaar het stuk voor de zomer af te ronden, zodat Provinciale Staten het in september kunnen behandelen. Hij voert hierover binnenkort een vervolgesprek.	

				Gedeputeerde Kocken reageert op het PFAS-stuk. Zij geeft aan dat er nog wordt onderzocht of dit stuk daadwerkelijk is verschoven en wat daarvan de oorzaak is. Een toelichting volgt later.	
Toesturen en evaluatierapport over het beheer van de Waddenzee		12-05-2025	Kocken, R.	Gedeputeerde Kocken: Het evaluatierapport over het beheer van de Waddenzee heeft geleid tot een gezamenlijke conclusie dat er meer moet gebeuren. Er zijn afspraken gemaakt langs vier sporen en er is een beheeraanbod opgesteld dat toewerkt naar werelderfgoedwaardig beheer. Dat stuk is nog niet vastgesteld door de opdrachtgevers en beheerders, maar zodra dat gebeurt, zegt gedeputeerde Kocken toe het document aan Provinciale Staten toe te sturen.	
Transparantie over de impact van het afschot op het dierenwelzijn		12-05-2025	Beemsterboer, J.	Op verzoek van mevrouw Jansen (D66) zegt gedeputeerde Beemsterboer toe dat hij de beschikbare cijfers over de crippling rate, en dus het aandeel ganzen in de populatie met hagel in het lichaam, meeneemt in de jaarlijkse evaluaties. Mocht het in de toekomst niet mogelijk blijken om deze gegevens te verzamelen, dan zal hij dat toelichten en zich waar mogelijk verzetten tegen het stopzetten van deze monitoring. De intentie is duidelijk: transparantie over de impact	

				van het afschot op het dierenwelzijn blijft een belangrijk aandachtspunt.	
Jaarlijks e rapport age faunab eher ganzen		12– 05– 2025	Beems terboe r, J.	Gedeputeerde Beemsterboer antwoordt dat Provinciale Staten op de hoogte worden gehouden van de ontwikkelingen, zoals de populatiestand en de schadecijfers. Wanneer er aanleiding is om beleid bij te stellen, bijvoorbeeld door maatregelen af te schalen of aan te scherpen, zal dat met de Staten worden gedeeld. Op de vervolgvraag van mevrouw Jansen (D66) over de frequentie van rapportage, antwoordt gedeputeerde Beemsterboer dat hij overweegt dit jaarlijks te doen. Halfjaarlijks zou ingewikkeld zijn vanwege de migratiepatronen van sommige ganzen, zoals de zomergans, die in de winter lastig te onderscheiden is. De eerste concrete resultaten verwacht hij na 2026, als ook de middelen uit de Kadernota volledig zijn ingezet. Hij houdt nog een kleine slag om de arm.	
Behand eling evaluati e		12– 05– 2025	Beems terboe r, J.	Gedeputeerde Beemsterboer zegt dat dit hem een haalbare datum lijkt. Mochten er onverwacht problemen ontstaan, dan zal de commissie daar tijdig over worden geïnformeerd. Hij stelt voor	

voedsel visie				dat 8 september als streefdatum wordt aangehouden.	
Behandeling KRW in commissie van mei		10– 02– 2025	Kocken, R.	Gedeputeerde Kocken geeft aan dat er gesprekken met de waterschappen zijn gevoerd over de KRW en dat hierover een notitie wordt opgesteld. Zij verwacht dat deze in maart in het College ligt. Omdat de commissie niet in april vergadert, stelt zij voor om de KRW in mei te behandelen.	
Behandeling PFAS Q3 2025		10– 02– 2025	Kocken, R.	Mevrouw Jansen (D66) vraagt of de rapportage over PFAS-metingen in grondwater, gerelateerd aan drinkwater, in het derde kwartaal van 2025 kan worden behandeld. Dit sluit aan op de technische briefing van die ochtend. Gedeputeerde Kocken zegt dat als de commissie behoefte heeft om dit in Q3 2025 te bespreken, zij dit kan toezeggen. Zij vertrouwt erop dat tijdens de technische briefing correct is aangegeven dat de rapportage dan beschikbaar zal zijn.	
Knelpunten N2000 gebieden delen Longlist		10– 02– 2025	Kocken, R.	De verkenning richt zich volgens gedeputeerde Kocken vooral op situaties waarin het Rijk bij het vaststellen van Natura 2000-doelen een inschattingfout heeft gemaakt en waar doelen elders efficiënter gehaald kunnen worden. Op dit moment heeft de provincie nog geen concrete natuurdoelen in beeld die zeker verplaatst kunnen worden. De eerste inventarisatie moet half maart 2025 bij het ministerie worden ingediend. Dit betreft een longlist met mogelijke knelpunten. Vervolgens wordt beoordeeld welke doelen daadwerkelijk kansrijk zijn om te verplaatsen. De definitieve lijst wordt later	

				verder uitgewerkt. Gedeputeerde Kocken zegt toe dat PS deze longlist ontvangt zodra deze naar het Rijk wordt gestuurd.	
Informatie ontwikkelingen rondom het wateroverlast		13-01-2025	Kocken, R.	Gedeputeerde Kocken reageert op de vraag van GroenLinks om op de hoogte gehouden te worden van de ontwikkelingen rondom het wateroverlast. Ze stelt voor om na de zomer een update te geven over de voortgang en wat er op verschillende niveaus gebeurt. Dit is ook een antwoord op de vraag van mevrouw Koning (CDA) of het overleg periodiek zal plaatsvinden. De gedeputeerde wil voorkomen dat ze toezegt dit overleg regelmatig te organiseren zonder dat daar een duidelijke aanleiding voor is. Ze stelt voor om een nieuw overleg pas bijeen te roepen als dat noodzakelijk blijkt op basis van een inventarisatie van de uitvoering van watertaken door de betrokken partijen.	
Informatie over waterberging Castricum		13-01-2025	Kocken, R.	Mevrouw Gordijn (JA21) vraagt wanneer de onderzoeksresultaten over de waterberging in Castricum verwacht worden. Gedeputeerde Kocken legt uit dat het onderzoek wordt uitgevoerd door PWN en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en dat de provincie daarbij niet direct betrokken is. Ze weet daarom niet wanneer het onderzoek wordt opgeleverd, maar biedt aan dit na te vragen. Zodra zij daarover informatie ontvangt, zal ze dit aan Provinciale Staten doorgeven.	
Weidevogelgebieden		17-10-2024	Beemsterboer, J.	Statenlid Van Wijnen (GL) herhaalt haar eerdere vraag in hoeverre de maatregelen in het toekomstkader zijn beoordeeld op hun impact op weidevogelgebieden, aangezien haar is gemeld dat sommige voorgestelde maatregelen mogelijk nadelig zijn voor de weidevogelpopulaties. Ze wil weten of hier nog iets aan gedaan kan worden.	

				Gedeputeerde Beemsterboer geeft aan dat hij hier op dit moment geen antwoord op kan geven en dat GS schriftelijk zal terugkomen op deze vraag.	
Lobby Brussel Landelijk Gebied		14– 10– 2024	Beemsterboer, J.	Mevrouw Schneemann (Volt) vraagt naar de boodschap waarmee de ambtenaren richting Brussel gaan als zij lobbyen voor de Commissie Landelijk Gebied. Ze wil weten wat de provincie op dit moment uitdraagt bij de Europese instellingen. Gedeputeerde Beemsterboer geeft aan dat hij het antwoord op deze vraag schuldig moet blijven op dit moment. Hij weet dat er naar aanleiding van het regeerakkoord wordt gewerkt aan een nieuwe versie van de boodschap die de provincie naar Europa zal uitdragen. Gedeputeerde Beemsterboer belooft schriftelijk op de vraag terug te komen en voegt toe dat Provinciale Staten hierover binnenkort ook een brief kunnen verwachten met meer informatie. Mevrouw Schneemann (Volt) stelt voor om de boodschap die de provincie richting Brussel uitdraagt in de Provinciale Staten te bespreken. Ze benadrukt dat, gezien de recente inzichten, het nuttig zou zijn als PS hierover meer draagvlak kan geven. Dit zou volgens haar de boodschap concreter en sterker kunnen maken.	

				Gedeputeerde Beemsterboer omarmt deze suggestie.	
Planning Klimaat adaptatie		14- 10- 2024	Kocke n, R.	Mevrouw Schneemann (Volt) stelt een vraag aan GS over het planningsoverzicht, specifiek over punt 3.a. Ze merkt op dat het klimaatadaptatiebeleid oorspronkelijk voor deze maanden gepland stond, maar nu is doorgeschoven naar het tweede en derde kwartaal van volgend jaar. Ze vraagt naar de reden voor deze vertraging en wil weten welke stappen er in de tussentijd genomen zullen worden. Gedeputeerde Kocken komt hier op een later moment op terug	Vertraging door ambtelijke capaciteit. Het stuk komt 16-6-2025 op de B-Agenda van de commissie.
Geitenh ouderij en delegat ie mandaa t VGO- onderz oek		15- 07- 2024	Beems terboe r, J.	Hoe zit het nou met die delegatie over het mandaat op het moment dat uit het VGO-onderzoek uitstel bijvoorbeeld of dat er pas later een besluit wordt genomen, geldt er een einddatum? Gedeputeerde Beemsterboer doet toezegging willen doen. En dat is namelijk dat bij de eerstvolgende herziening, volgend jaar dus, van de Omgevingsverordening het mandaat in principe terugkomt naar de Staten, tenzij we reden hebben om hem in stand te laten en dan zullen we dat motiveren. In de basis geeft u ons het mandaat. Daar zijn wel termijnen aan gekoppeld natuurlijk en dat is ook duidelijk gekoppeld aan het RIVM-rapport. Gedeputeerde Beemsterboer gaat na of dat ook eindigt als daar niet aan voldaan wordt.	

				In het voorstel staat een verwijzing naar dat VGO-onderzoek. Wij waren net even aan het overleggen met elkaar en wij kwamen tot de conclusie dat het VGO-onderzoek zich niet beperkt tot- Dit is volgens mij dan het tweede VGO-onderzoek. Er zou in theorie nog een derde of een vierde kunnen komen als dat uitgesteld zou zijn. Dus daarom hebben we geprobeerd aan te geven: die delegatie blijft in de basis in stand tot de herziening van de Omgevingsverordening van volgend jaar.	
Geitenh ouderij en		15- 07- 2024	Beems terboe r, J.	Er zijn eigenlijk drie scenario's naar aanleiding van het RIVM-onderzoek straks, ervan uitgaande dat dat inderdaad aan het eind van het jaar komt. Ofwel die longontstekingen zijn duidelijk herleidbaar naar de geitenhouderij, ofwel die zijn duidelijk niet herleidbaar naar de geitenhouderij, ofwel het is onduidelijk of er is vervolgonderzoek nodig. Wij willen de toezegging doen dat, als het niet duidelijk herleidbaar of duidelijk niet-herleidbaar is, dat we het dan, naast wat we sowieso zullen doen, het voorleggen aan de commissie, ook voor zullen leggen voor wensen en bedenkingen aan Provinciale Staten; en dat we geen besluit nemen dan nadat het besproken is in ofwel de commissie ofwel in dat derde scenario, Provinciale Staten. Als het RIVM-rapport duidelijk is - en dat kan twee kanten op gaan: of herleidbaar of niet-herleidbaar - dan kunnen we zo snel mogelijk een besluit nemen. Dan zullen we het in die beide gevallen, dus duidelijk of niet duidelijk, wel voorleggen aan de commissie, niet aan PS, voor wensen en bedenkingen. Als het onduidelijk is of als er twijfel over is of als er vervolgonderzoek zal zijn, dan leggen we het ook voor aan PS voor wensen en bedenkingen. Dat is de toezegging die we willen doen.	
Agraris ch		27- 05- 2024	Kocke n, R.	Mevrouw Koning stelt een alternatief voor waarbij boeren hun pachtcontract behouden en het land agrarisch blijft, maar de boer het perceel op NNN-waardige wijze beheert. Ze verwijst naar een vergelijkbare aanpak in Friesland en benadrukt dat het belangrijk	De resultaten van dit onderzoek

Natuur beheer				is dat het beheerdoeltype goed wordt uitgevoerd. Mevrouw Koning-Hoeve vraagt of de gedeputeerde Kocken de regeling van Friesland en de toepasbaarheid daarvan in Noord-Holland direct wil terugkoppelen zodra er meer inzicht is. De gedeputeerde gaat ook in op de Friese methode van kwalitatieve verplichtingen op de grond, waar ze nog niet zeker van is of dit voldoende zekerheid biedt voor de lange termijn. Het onderzoek hiernaar loopt nog en gedeputeerde Kocken komt hier later op terug.	verwachten we eind 2025.
Budget en regie windop vangce ntra		27- 05- 2024	Beems terboe r, J.	Mevrouw Haas (PvdD) wijst erop dat gedeputeerde Beemsterboer eerder aangaf een budget beschikbaar te hebben. Ze vraagt of hij bereid is om een toezegging te doen richting de gemeenten voor een structurele bijdrage, zodat gemeenten gemotiveerd worden om ook bij te dragen aan de financiering van wildopvangcentra. Gedeputeerde Beemsterboer geeft aan dat de meeste gemeenten op dit moment al bijdragen aan de financiering van wildopvangcentra door de rekeningen te betalen die hen worden toegestuurd, zoals hij zag bij De Bonte Piet. Hij bevestigt de bereidheid om een budget beschikbaar te stellen, hoewel dit ten koste gaat van andere provinciale doelen binnen het PPLG Gedeputeerde Beemsterboer bevestigt dat GS zich bewust is van de noodzaak om de zorg voor wilde dieren en de regie voor samenwerking met andere overheden op zich te nemen. Dit draagt bij aan het bevorderen van biodiversiteit en het versterken van de natuurkwaliteit.	

				Gedeputeerde Beemsterboer gaat in op de vraag van de Partij voor de Dieren over de provinciale bijdrage voor de wildopvang en bevestigt dat er voor de zomer een ambtelijk gesprek en na de zomer een bestuurlijk gesprek zal plaatsvinden. Hij verwacht dat er voor de begroting duidelijkheid kan worden gegeven, hoewel het nog afhangt van de gesprekken of er een bedrag aan gekoppeld zal worden. Hij zegt toe dat dit in beeld zal zijn voor de begrotingsbehandeling.	
Reductiecijfers per Natura 2000-gebied		18-04-2024	Beemsterboer, J.	Tot slot stelt gedeputeerde Beemsterboer voor om de reductiecijfers per Natura2000-gebied, die de voortgang in stikstofreductie aantonen, schriftelijk aan de Statenleden te verstrekken om zo transparantie en duidelijkheid te bieden over de effectiviteit van het gevoerde beleid.	
Duiding koplopersprojecten		18-04-2024	Beemsterboer, J.	Gedeputeerde Beemsterboer herinnert eraan dat de projecten snel en onder druk zijn ingediend, maar ziet het belang van een duidelijke evaluatie. Hij stelt voor om voor elk van de acht projecten te verduidelijken waarom deze destijds als kansrijk werden beschouwd.	
koplopersprojecten PPLG		04-03-2024	Beemsterboer, J.	De heer KLEIN (CU): Ja, dank u wel. Ik vroeg eigenlijk ook of u een reflectie zou kunnen geven op die beoordeling in relatie tot onze plannen. Wat het inhoudelijk betekent. Zitten we nou voor een aantal plannen op een verkeerd spoor of niet? En kunt u dat in een notitie opschrijven ten behoeve van de commissievergadering? Want het is voor ons nu moeilijk zichtbaar. Is het nou een timingsprobleem? Is het een probleem dat wij inderdaad de verkeerde koplopersprojecten indienen? Dat lijkt ons	

				wel nuttig om dat met de komende commissievergaderingen te kunnen bespreken. Gedeputeerde BEEMSTERBOER: Ik denk dat dat op zich prima is. Of dat lukt voor de komende commissie, weet ik niet. Ten aanzien van de koploperprojecten, ik denk dat we een heel stuk al komen. Ten aanzien van onze algemene NPLG-doelen in ons PPLG neergelegd, ja, het lijkt me heel sterk dat we op zo'n korte termijn daar al echt een goede reflectie op kunnen geven. Ondanks dat mij is gebleken dat onze ambtenaren toch soms in staat zijn tot wonderen weet ik niet of ik dat op die termijn kan toezeggen. Maar er is natuurlijk alle bereidheid om daar een reflectie op te geven wanneer dat mogelijk is.	
13 gebieds process en PPLG		12- 02- 2024	Beems terboe r, J.	De heer Hanou (PvdD) herhaalt zijn verzoek om meer specifieke informatie over het PPLG, met name een overzicht van alle dertien gebiedsprocessen. Hij benadrukt de wens om te begrijpen of en hoe deze processen van elkaar leren, of ze vergeleken worden met processen in andere provincies, en hoe de aanbevelingen die in eerdere commissievergaderingen breed gedeeld zijn, worden meegenomen. De heer Hanou zoekt duidelijkheid over de interactie en het leren tussen de verschillende gebiedsprocessen, evenals de integratie van externe inzichten en aanbevelingen in het beleid en de uitvoering van het PPLG. Gedeputeerde Beemsterboer zegt toe dat het overzicht van de dertien gebiedsprocessen verstrekt zal worden.	

Natuurinclusieve Landbouw		12-02-2024	Beemsterboer, J.	Mevrouw Koning-Hoeve (CDA) refereert aan een recent rapport van de WUR (Wageningen University & Research) waarin wordt gesteld dat financiering van natuurinclusieve landbouw als staatssteun wordt beschouwd en daarom niet langer toegestaan is. Ze vraagt hoe men van plan is om met deze bevinding om te gaan binnen het kader van het PPLG. Gedeputeerde Beemsterboer reageert op de vraag van het CDA over de financiering van natuurinclusieve landbouw naar aanleiding van een rapport van de Wageningen University & Research (WUR), waarin gesteld wordt dat er belemmeringen zouden zijn voor deze financiering. Hij geeft aan dat deze kwestie nader bekeken moet worden en belooft schriftelijk terug te komen op dit onderwerp.	
verstrekte informatie woningbouwprojecten		15-01-2024	Beemsterboer, J.	Op de vraag van de PvdA over specifieke projecten die binnen het bereik van de provincie liggen en waarover informatie moet worden verstrekt, meldt gedeputeerde Beemsterboer dat hij een lijst van vier woningbouwprojecten heeft ontvangen. Hij zegt toe deze lijst te verstrekken en belooft ook informatie over infrastructurele projecten te geven. Hij maakt een voorbehoud dat hij moet nagaan of er juridische risico's verbonden zijn aan het delen van deze informatie.	
Brief Nederlandse Archeologievereniging	GroenLinks	12-10-2023	Beemsterboer, J.	Statenlid Van Wijnen (GL) haalt een brief van de Nederlandse Archeologievereniging aan. Deze vereniging heeft zorgen geuit over de vraag of gemeenten hun taken wel naar behoren kunnen vervullen. Hoewel deze vragen reeds zijn verspreid, herhaalt ze deze nogmaals voor de duidelijkheid. GroenLinks wil weten of de gedeputeerde bekend is met de inhoud van deze brief. Daarnaast vraagt Statenlid Van Wijnen of de gedeputeerde bereid is om in gesprek te gaan met de Nederlandse	

				Archeologievereniging over hun zorgen en of hij deze bevindingen wil delen met Provinciale Staten. Gedeputeerde Beemsterboer geeft aan dat zijn voorganger op dit dossier al in gesprek is gegaan met de Nederlandse Archeologievereniging en dat hij met de Staten het verslag van dit gesprek zal delen.	
Bedreiging boeren	Volt	12–10–2023	Beemsterboer, J.	Mevrouw Schneemann (Volt) vraagt of gedeputeerde Beemsterboer het met haar eens is dat als er signalen zijn dat boeren bedreigd zijn, er moet worden uitgezocht of dit het geval is en wat eraan gedaan kan worden. Gedeputeerde Beemsterboer zegt toe te onderzoeken welke signalen er zijn en gesprekken te voeren met boeren die zich geïntimideerd voelen en hun omgeving om te achterhalen wat er precies aan de hand is.	
Voordracht Laatste begroting swijziging 2021		29–11–2021	Beemsterboer, J.	Gedeputeerde Pels stelt voor om eerst na te gaan of de toename bij het Faunafonds incidenteel of structureel is, maar zonder eigen risico was de stijging nog hoger geweest. Dhr. Heijnen (CDA) vraagt om bij de kaderbrief een toelichting te geven op het wel of niet structurele karakter van de stijgingen van het Faunafonds. Gedeputeerde Pels zegt mede namens mevrouw Rommel toe hierop terug te komen.	

Planningsoverzicht commissie Landelijk Gebied versie tbv september 2026

Beeldvorming (Fase 1)	: BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2)	: ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3)	: Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

	2026								2027	Behandeling
		Q1		Q2		Q3		Q4		Duiding, werkafspraken en <i>geplande zaken</i>

Algemeen										
1e begrotingswijziging										
Kaderbrief										Loopt via de commissie Bestuur.
Jaarstukken										
2 ^e begrotingswijziging										
Begroting en Memorie van Antwoord										
3 ^e begrotingswijziging										
Portefeuille Natuur, water en bodem (Gielen)										
Regionaal Waterprogramma.						TB			B Brief x2	Het Regionaal waterprogramma is een programma dat valt onder de omgevingsvisie. Het programma wordt door GS vastgesteld en zal twee keer aan de commissie Landelijk Gebied van PS ter consultatie worden voorgelegd. In het vorige planningsoverzicht van maart stond een fout. Volgens de brief van GS (verzenddatum 29 januari) zijn er twee momenten dat het regionaal waterprogramma aan PS worden voorgelegd. Q1 2026: Brief planning regionaal waterprogramma Q3 2026: Eerste fase uitwerking + ontwerp KRW deel Q1 2027: Ontwerp-RWBP (PS wordt gevraagd om aandachtspunten mee te geven op het concept-ontwerp) Q3 2027: Terinzagelegging & besluitvorming (PS wordt gevraagd om aandachtspunten mee te geven aan GS over de verwerking van inspraakreacties op het concept-RWBP.
Realisatie Strategie NNN					TB + C brief		WB			Strategie over wat de provincie gaat doen met de NNN gelden. Voor de zomer van 2026 komt gedeputeerde Staten met een voortgangsbrief over de realisatie van de NNN. Na de zomer wordt er gekeken naar de mogelijkheid om een werkbezoek (WB) te organiseren.

Planningsoverzicht commissie Landelijk Gebied versie tbv september 2026

Beeldvorming (Fase 1)	: BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2)	: ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3)	: Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

	2026								2027	Behandeling
	Q1			Q2		Q3		Q4		Duiding, werkafspraken en <i>geplande zaken</i>

Programma Natuurnetwerk Nederland								A stuk		Jaarlijks wordt het programma Natuurnetwerk Nederland vastgesteld. Voor 2026 zal dat plaatsvinden in Q4.
Zienswijze Jaarstukken en begroting Waddenfonds				A stuk						Bespreking op de A agenda
Rekenkamerrapport water in de openbare ruimte				TB	A stuk					De rekenkamer doet een aantal aanbevelingen. GS adviseren over het overnemen van de aanbevelingen waarna PS besluit over het overnemen van deze aanbevelingen.
Rekenkamerrapport Water in de ruimtelijke ordening				TB	A stuk					We behandelen het Rekenkamerrapport Water in de ruimtelijke ordening. Provinciale Staten wordt voorgesteld de aanbevelingen van de Rekenkamer vasttestellen. Bijgevoegd zit de reactie van Gedeputeerde Staten.
Portefeuille Landbouw, Visserij en stikstof (Beemsterboer)										
Aanpak stikstof (o.a. programmatische aanpak)			TB				B	B		In Q3/Q4 komt de 50% versie van de programmatische aanpak die ter consultatie wordt voorgelegd.
Portefeuille Dierenwelzijn en Faunabeheer										
Technische briefing faunabeheer			TB							Tijdens de technische briefing zal er dieper worden ingegaan op de eerder gestelde vragen en voortgang van het faunabeheer.

DE STELLING VAN DEN HELDER

Het onder de aandacht brengen van De Stelling van Den Helder ziet erfgoedvereniging Heemschut als een belangrijke taak. De stelling, grotendeels rijksbeschermd, bevindt zich in een erbarmelijke staat. De Nieuwediepers, inwoners van Den Helder, hebben met deze stelling echter een belangrijke economische en toeristische troef in handen. In deze brochure wordt de geschiedenis verteld van de eeuwenoude stelling in de Kop van Noord-Holland en worden aanbevelingen gedaan hoe overheden en burgers gezamenlijk dit vestingwerkerfgoed kunnen behouden, herstellen en benutten voor komende generaties.

HEEMSCHUT

Erfgoedvereniging Bond Heemschut bestaat sinds 1911 en zet zich al 115 jaar onafgebroken in voor het behoud van cultureel erfgoed. Heemschut betekent letterlijk het schutten, beschermen van het heem, de eigen woonomgeving. Als erfgoedvereniging zetten we ons in voor het beschermen van waardevolle objecten en gebieden. Daaronder valt ook het behoud van militair en maritiem erfgoed. Ook op dit gebied wil Heemschut niet capituleren! Inzet voor erfgoed doet Heemschut altijd met behulp van onze honderden vrijwilligers, verspreid over het land.

De brochure is gratis aan te vragen via info@heemschut.nl of te downloaden op www.heemschut.nl

Nieuwezijds Kolk 28
1012 PV Amsterdam
020-622 52 92
info@heemschut.nl

www.heemschut.nl

Fort Westoever markeert de entree van Den Helder. Rechts het hoofdgebouw en links de aardwerken waarop geschut werd opgesteld met daaronder verborgen de remise. Op de achtergrond zicht op de Buitenliniegracht.

DE STELLING VAN DEN HELDER

DE SCHIJNWERPER OP DE STELLING VAN DEN HELDER

Als de tijd een landschap vormt, door inwerking van elementen en gestaag menselijk ingrijpen, lijkt dat soms al een eeuwigheid aanwezig. Unieke aspecten en typerende bijzonderheden worden nauwelijks meer opgemerkt. Den Helder is zo'n plek. Waar menselijke cultuur, gedreven door militair-strategische behoeften, al sinds de 16^e eeuw wedijvert met de natuur. Waar eilanden kwamen en gingen, gronden werden bedijkt en weer onderstoven. Waar kanalen werden gegraven, linies opgeworpen, batterijen aangelegd en imposante forten gebouwd, deels verscholen onder grond en duinen. Waar handels- en oorlogsschepen van stapel liepen, werden opgekalefaterd of konden schuilen, wederom opgetuigd en van handelsgoederen, bewapening en bemanning werden voorzien. Den Helder was een belangrijke toegang tot Holland en moest daarom zwaar verdedigd worden.

De Stelling van Den Helder getuigt van het strategische belang dat aan de haven werd gehecht. Roemrucht en groots, maar anno nu aangetast door de tand des tijds, onopgemerkt en onopvallend, omdat zij er altijd al was. En voor wie er wel naar omziet een schrikbeeld van verval. Een blok aan het been voor bestuurders. Zo wordt het niets meer met de Stelling van Den Helder. De vergelijking dringt zich op met andere grote vestingsteden in ons land en met de Hollandse Waterlinies, het

samenstel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam die het samen schopten tot een plek op de werelderfgoedlijst. Waarom is Den Helder dat niet gegeven? Waar ontbreekt het aan? Toen in de jaren '80 van de vorige eeuw het provinciaal bewustzijn ontwaakte dat men met de Stelling van Amsterdam goud in handen had, ontbeerden die verdedigingswerken de beschermende status van monument, die de stelling van Den Helder wel al had. En tóch wisten alle vereende krachten daar een succesverhaal van te maken.

Het is niet eenvoudig en gaat niet zonder slag of stoot. Wat elders kan, kan in Den Helder ook, is de overtuiging van Heemschut. En de voorsprong die Den Helder heeft, is dat er al zoveel plannen liggen en alle vestingwerken van belang al een monumentale status hebben. Maar monumenten die niet worden onderhouden, raken overwoekerd alsof ze het kasteel van Doornroosje zijn. Zie de Stelling als Doornroosje, het is hoog tijd haar wakker te kussen! En de verantwoordelijke bestuurders van Den Helder, de provincie Noord-Holland en het Rijk, zouden jullie die kus niet eens geven?

Karel Loeff
Directeur erfgoedvereniging Bond Heemschut

INHOUD

VOORWOORD	2
GOUD IN HANDEN, MAAR HET IS DOF	5
Zonder stelling geen Den Helder	5
Allure in verval	6
VAN EILAND TOT ERFGOED	11
Start van de stelling	11
Vrijheid, gelijkheid, broederschap	12
Gibraltar van het Noorden	14
Napoleon	14
Kanalenkoning	14
Historische namen	16
Achterlaadgeschut	18
Artillerietechniek en strategie	20
Pantserfort	20
Nederland neutraal	21
Eerste Wereldoorlog	22
Oog voor erfgoed	23
Versnipperd eigendom	23
HERSTEL DE STELLING	27
Zuiderwaterlinie	27
Kansrijke stelling	28
Begin van een lang traject	28
Vijf aanbevelingen	30
Ter inspiratie	33
Bourtange	33
Heusden en Woudrichem	34
Wageningen	35
MILITAIRE TERMEN	38
BRONNEN EN LINKS	39

GOUD IN HANDEN, MAAR HET IS DOF

Den Helder zou zonder stelling nooit zijn ontstaan. Op de noordelijkste reep zand verzezen militaire en maritieme werken die in ons land zonder weerga waren. De vesting werd de stad met een snoer van bastions, linies, forten en remises waar zij haar bestaan aan dankt.

Met de Stelling van Den Helder heeft de Noord-Hollandse gemeente goud in handen. Rapporten en nota's die beleidsmakers de afgelopen decennia schreven over de imposante werken, gebruiken allemaal die metafoer. Maar de jaren verstrijken en intussen ligt dat 'goud' te verkommeren. De forten met de illustere namen Erfprins, Dirksz Admiraal, West- en Oostoever en de linie die ze verbindt, hebben de beschermde status van rijksmonument of zijn onderdeel van het rijksbeschermd stadsgezicht. Maar het groen woekert op de dijk en op de aarden dekking van remises en manschappenverblijven. Boomwortels, met vocht in hun kielzog, tasten het metselwerk aan. Opstellen zijn verwaarloosd, veel onderhoudsachterstand en op sommige plaatsen zelfs instortingsgevaar. Profielen vlakken af en voor de toekomst van de stelling wordt gevreesd. Bij Fort Oostoever zijn twee remises (1880-'82) in het dijklichaam overwoekerd met bomen en struiken,

evenals de kruithamer (1856) en de twee Duitse Tobruks die uit de Tweede Wereldoorlog stammen. Zelfs bomen groeien in de remises. Deze gebouwen zijn deels opgetrokken uit baksteen, vrij zacht materiaal dat overal scheurvorming vertoont. Hoog tijd het goud dat niet alleen van plaatselijk belang is, maar ook van provinciaal, zelfs landelijk, op te pakken en op te poetsen. Doe er wat mee!

Zonder stelling geen Den Helder

Zowel het bestaansrecht als de vorm van de stad Den Helder is gedicteerd door de verdedigingswerken die er gedurende eeuwen zijn aangelegd. Zonder zou de plaats die in 1928 officieel die naam kreeg namelijk nooit hebben bestaan. En zou de grove parallellogramcontour waarbinnen de oude stad zich vormde nu niet zo helder zichtbaar zijn vanuit de lucht en op topografische kaarten.

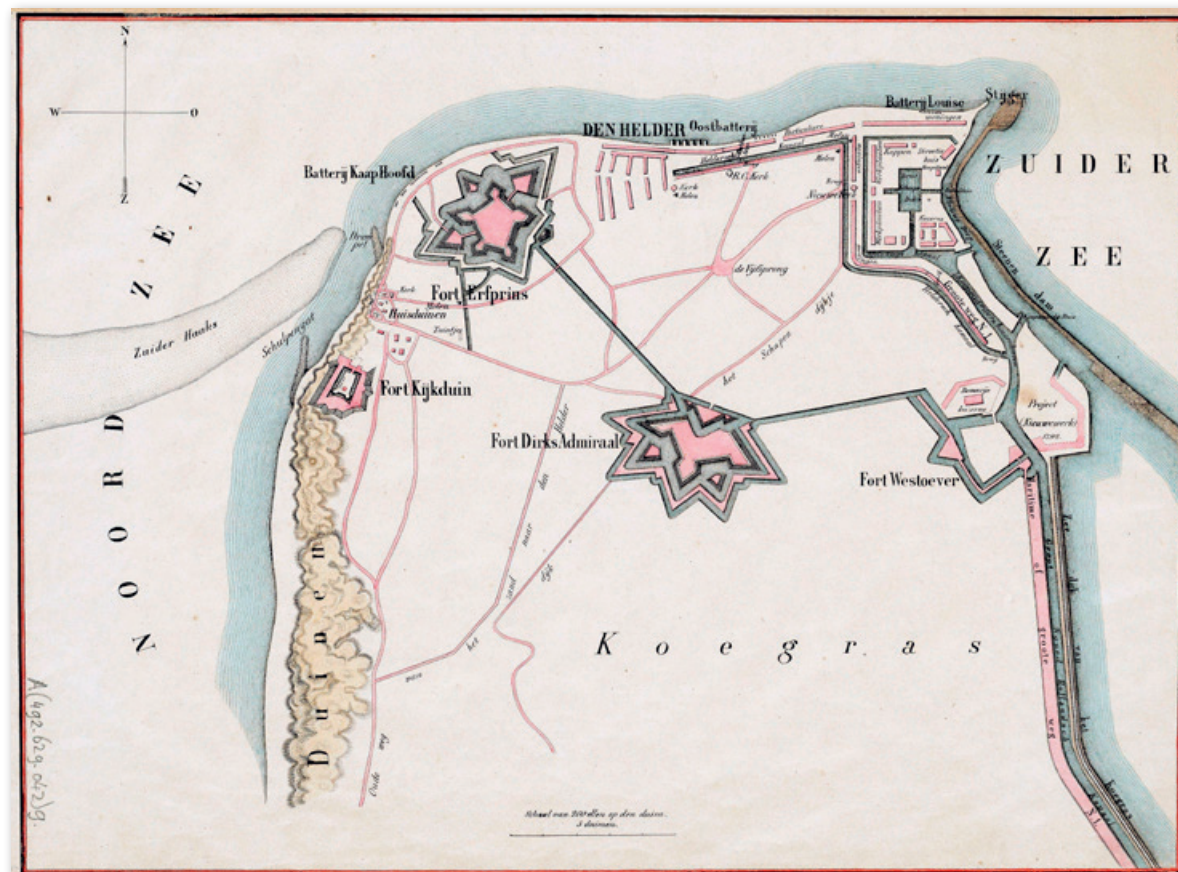
*Fort Dirksz Admiraal ligt in oktober 1953 nog in open landschap.
Foto: NHA*

De stelling doet het moderne Den Helder uiteenvallen in een oud en nieuw deel, gescheiden door een geknikte liniedijk en een op vele plekken nog open schootsveld. Dat moet vanwege de behoefte aan groen en frisse lucht zo midden in de stad gekoesterd worden. Wie het gebied nadert waar het oude dorp en de oude rijkswerf Willemsoord aan elkaar groeiden, passeert onherroepelijk de onder aarden dekking verborgen forten, kruiskamers en geschutsremises. Het geeft Den Helder de allure van vestingstad. En om eerlijk te zijn, die verdient

de stad ook, geboren uit oorlog en strijd, zonder welke Den Helder nimmer zou zijn ontstaan. Het maakt het verdedigingswerk uniek in de wereld en qua wezen en omvang alleen te beschrijven in superlatieven.

Allure in verval

De uniciteit spreekt niet alleen uit de goed bewaard gebleven samenhang van het verdedigingsstelsel rond Den Helder, maar ook uit de inbedding in het defensieve

De in 1847 door de bekende Nederlandse lithograaf Carl Wilhelm Mieling vervaardigde landkaart van de Stelling van Den Helder. Bron: NHA

stelsel van ons land. De Stelling van Den Helder had niet alleen de taak de marinehaven te beveiligen, maar ook belangrijke toegangen tot het economische hart van ons land: Amsterdam. Zij lag als een poortwachter bij de mond van het Noordhollandsch Kanaal en bestreek een van de toegangen tot de Zuiderzee. Het verklaart de enorme fortificaties rond zo'n gering oppervlak. Een concentratie van bijzondere werken, die de beleving en het bestuderen ervan zo aangenaam maken.

► *Manschappenverblijf en geschutsremise in de Linie van Den Helder.*

Wat die superlatieven aangaat: Fort Erfprins is met afstand het grootste fort van ons land en er bestaat continuïteit in strategisch gebruik van de stelling-onderdelen vanaf 1574 tot de officiële opheffing als militair vestingwerk in 1958. Een militair stempel draagt de stad nog altijd, de Koninklijke Marine is er prominent aanwezig, met opleidingsinstituten en een haven. Strategische waarde brengt ook beladen kenmerken met zich mee; Den Helder is de stad in ons land, die in de Tweede Wereldoorlog het meest gebombardeerd is.

De allure van vestingstad komt echter door de voortschrijdende staat van verval in gevaar. Aanleiding voor de Bond Heemschut om middels deze brochure aandacht te vragen voor herstel van de stelling en te wijzen op kansen die de stad al te gemakkelijk liggen laat. Alarmbellen voor de Stelling van Den Helder!

Het hoofdgebouw van Fort Westoever, gebouwd in 1825.

Op Texel werd in 1811 op last van Napoleon Fort Redoute gebouwd, ter ondersteuning van het al in 1574 door Willem van Oranje op het eiland aangelegde Fort De Schans.

VAN EILAND TOT ERFGOED

Eeuwen voordat militairen er de dienst uitmaakten, regeerde op deze plek de zee. De oudste plaatsnaam in het gebied, Huisduinen, verwijst naar bewoning op een duin. De onderkenning van het strategisch belang van het gebied, vormde het om tot een nog duidelijk herkenbaar militair landschap.

Op een kleiige bult omringd door zand en water lag in de achttste eeuw een dorpje dat werd aangeduid als Husiduna. Huisduinen is hierin te herkennen, een kern van Den Helder die nog steeds bestaat, vlak bij het Fort Kijkduin. Huizen en duinen geven aan dat er bewoning was. Het bestaan was hier niet gemakkelijk, op het scheidsvlak tussen land en water. Dan weer zat Huisduinen aan de vaste wal geklonken, dan weer sneed het zuidelijk gelegen Heersdiep de verbinding door en lag het als een eiland op het wad. Rond 1500 groeften er huizen bijeen, als 'die Helder buyrt' aangeduid en later ook wel Nieuwediep, Helder of Willemsoord geheten. Nog steeds noemen inwoners van Den Helder zichzelf Nieuwedieper. Geen Heldenaar, dat zou verwarring geven met de inwoners van Helden in Limburg. Met die verwarring hadden de posterijen ervaring, wat er in 1928 toe leidde dat het Noord-Hollandse Helder officieel het lidwoord Den ervoor kreeg.

Start van de stelling

Als de Opstand in 1568 begint, bekender als de Tachtigjarige Oorlog, loopt de belangrijkste vaarroute naar Amsterdam tussen Texel en Huisduinen door. De Rede van Texel werd geregeld gebruikt door vele koopvaardij- en oorlogsschepen en gold als verzamelpaats van vloten bij het uitzeilen. In 1574 werd de dreiging van een aanval door de Spaanse vloot werkelijkheid, doch die kon gekend worden door een overwinning van de Watergeuzen in de Slag bij Reimerswaal op de Oosterschelde. Bij Oudeschild op Texel liet Willem van Oranje het Fort De Schans opwerpen en werd de wens geuit om ook Wieringen en Huisduinen van verdedigingswerken te voorzien. Aanvankelijk werd de verdediging van het Marsdiep zowel vanaf Texel als op het vasteland gevoerd.

In de 18^e eeuw, ten tijde van de Vierde Engelse Zeeoorlog, was de Rede van Texel niet meer toereikend voor de Nederlandse oorlogsvloot en bovendien slecht te verdedigen vanaf de wal. Zodoende werd in 1781 aan de oostkant van Den Helder het Nieuwe Diep, toen niet meer dan een geul in het wad, omgevormd tot oorlogshaven en kwamen langs het Marsdiep drie kustbatterijen, om vanaf het land vijandelijke schepen te kunnen bestoken. De kiem van de Stelling van Den Helder was gelegd.

Vrijheid, gelijkheid, broederschap

Eind 18^e eeuw tekenden zich grote geopolitieke verschuivingen af, die ons land niet ongemoeid lieten. Een verre nazaat van Willem van Oranje, stadhouder Willem V, werd met Franse hulp verdreven en nam de wijk naar Engeland. Een jaar na de start van de Bataafse Revolutie in 1794 werd in ons land de Bataafse Republiek opgericht. Hiermee kwam een einde aan de zelfstandigheid van 'de provinciën'. Er werd gestreefd naar de

Charge van het Bataafse Leger op een Russisch legeronderdeel na de invasie van 1799. Bron: NHA

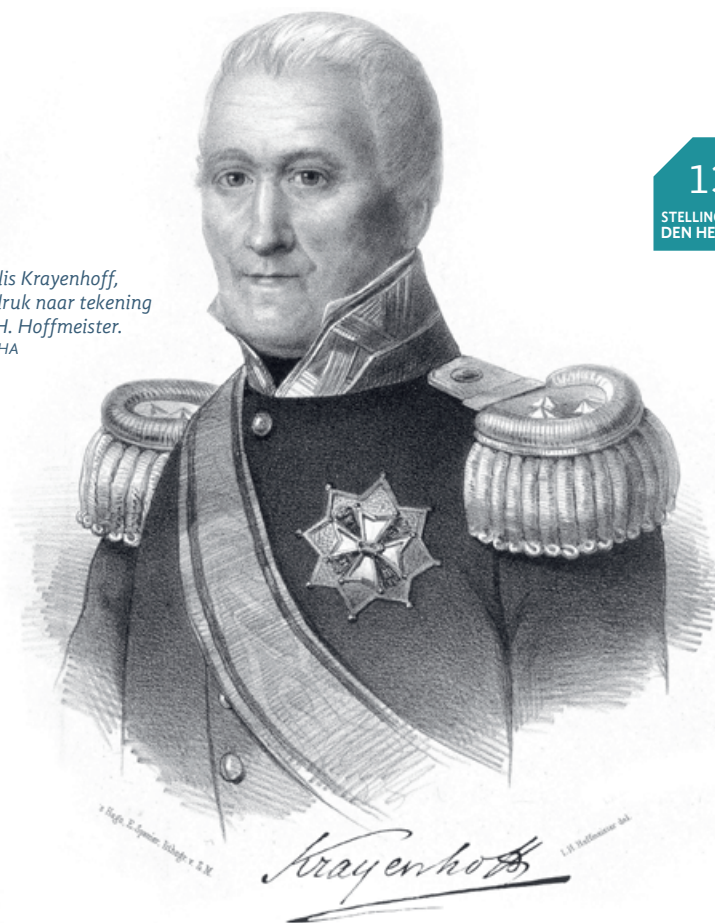

De gelande Engelsen onder vuur. Bron: NHA

idealen van de Verlichting. Dat komt mooi tot uitdrukking in de namen van de drie kustbatterijen die in 1795 aan de versterkingen rond Den Helder werden toegevoegd: Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap. Vier jaar later waren de batterijen alweer buiten dienst en uitgerekend in dat jaar, in augustus 1799, landde de Engelse vloot op de kust tussen Petten en Callantsoog en ten zuiden van wat toen Kleine Keet werd genoemd en waar zich nu strandslag Falga bevindt. Batterij Gelijkheid was hier net opgeheven en dreigde ondergestoven te worden. De geallieerde invasie van Brits-Russische troepen, waar deze landing de opmaat toe was, zou het aanzien van Den Helder gaan bepalen. Tijdens zijn ballingschap was Willem V de overtuiging toegedaan, dat het land als één man achter Oranje zou staan. Hij zal hebben gemeend dat met de Brits-Russische invasie zijn moment was aangebroken. De 20.000 soldaten die in het noorden van Noord-Holland door 150 Engelse schepen op het strand werden gezet, hadden er echter een zware dobber aan, ondanks de Russische regimenten en nog meer Engelse soldaten die zouden volgen. Want de Fransgezinde Bataven vochten dapper terug. Maar niet in Den Helder, want dat kon rap worden ingenomen. Door het ontbreken van een verdediging aan landzijde namen de Bataven zodra ze het kanongebulder van de Engelsen hoorden, de wijk door de moerassen naar het zuiden. Met als gevolg dat de Nederlandse vloot werd geconfisqueerd, waarbij ook meespeelde dat de marine Oranjegezinder was dan de patriotten op de vaste wal. Voor hun vlucht maakten

de Bataven nog wel de 86 kanonnen onklaar die bij de kustverdediging waren ingezet, door ze te vernagelen. Een ijzeren pin werd daarbij in het zundgat geramd, zodat de lading niet meer te ontsteken was. De opmars naar Amsterdam liep vast op inderhaast bij Beverwijk opgeworpen Bataafse linies, ontworpen door de legendarische Cornelis Krakenhoff (1758-1840). In anderhalve maand raakten 65.000 soldaten van beide zijden slaags met elkaar, tot de gedemoraliseerde geallieerden er de brui aan gaven en de noordelijke helft van de provincie geruïneerd achterlieten.

Cornelis Krakenhoff, steendruk naar tekening van J.H. Hoffmeister. Bron: NHA

Gibraltar van het Noorden

Toen keizer Napoleon in 1812 richting Moskou marcheerde - nog in de overmoedige onwetendheid dat zijn Tocht naar Rusland desastreus zou gaan verlopen - wenste hij geen prikkende Britse bajonetten in zijn rug. Om de in 1799 zo eenvoudig door de geallieerden begane route richting Den Helder af te grendelen, liet hij de inmiddels mede door Krakenhoff gemaakte plannen afstoffen om de marinewerf en -haven tot vestingstad te promoveren: het Gibraltar van het Noorden. De opdracht om Den Helder een stelling te geven, ging naar de waterstaatkundige Jan Blanken (1755-1838), wiens naam tevens verbonden zal blijven aan de aanleg van het Noordhollandsch Kanaal, waartoe in 1819 werd besloten.

Jan Blanken, geschilderd door Jean Augustin Daiwaille. Bron: NHA

Napoleon

In 1803 kreeg de dorpskern een omwalling en werden diverse kleinere werkjes aangelegd. In 1811, een jaar voor hij zich in het rampzalige Russische avontuur zou storten, keurde de keizer de uitgewerkte plannen voor een reeks forten goed, die passend was bij de status van oorlogshaven van de hoogste orde. Eerst werd in 1811-'13 bij de Noordzeekust het grote vijfhoekige gebastioneerde Fort Erfprins gebouwd. Tegelijkertijd ving ook de bouw van de forten Kijkduin en Dirksz Admiraal aan. Kijkduin lag iets zuidelijker aan de kust en de overige forten werden verbonden door een linedijk, met grachten voor en achter en een gedekte weg. Om zich van de verdedigende kracht van de werken te overtuigen, bracht Napoleon in oktober 1811 een bezoek aan Den Helder en Texel. Een getuige tekende op: 'Hij verklaarde zelden een punt gezien te hebben waar, zoo goed als hier, een kleine macht de reede, de magazijnen en de haven, van de landzijde, tegen een geheel leger zou kunnen verdedigen.'

Kanalenkoning

Na de Napoleontische Tijd werd ons land wederom een koninkrijk. Koopman-koning Willem I, de zoon van stadhouder Willem V, had een scherp oog voor de commerciële noden van het land maar hield ook de blik op de mogelijkheden zijn familie te verrijken. Hij liet tal van waterwegen verbeteren en bracht nieuwe verbindingen tot stand. Zoals het Noordhollandsch Kanaal, dat vanaf Amsterdam naar Den Helder liep en gebruikmaakte van bestaande boezems en polderringvaarten, die zo nodig verbreed werden en uitgediept. Het leverde de vorst de bijnaam Kanalenkoning op. Het Nieuwe Werk, een tot verdedigingswerk omgewerkte werf in Den Helder uit 1791, werd gesplitst in een Fort Oostoever (1824) en Fort Westoever (1825), waar het nieuwe kanaal tussendoor prikte.

► Heemschut Noord-Holland vergadert in april 2026 in Fort Westoever en maakt van de gelegenheid gebruik het van alle kanten te bekijken.

HISTORISCHE NAMEN

In de namen van de forten weerklinkt de geschiedenis.

Fort Kijkduin heette na de bouw in 1813 door de Fransen Fort Morland. Het stond op de plek van een toren op het duin dat al de naam Fort Kijkduin gedragen had en in 1815 keerde die naam terug. De Fransen eerden de in 1805 bij Austerlitz omgekomen kolonel François-Louis de Morlan door het nieuwe fort zijn naam te geven.

Fort Oostoever droeg eerst de naam Fort Dugommier, naar generaal Jacques François Dugommier. In 1793 streed hij naast Napoleon om de herovering van Toulon en sneuvelde in Spanje.

Fort Westoever is te laat gebouwd om nog een Franse naam te krijgen.

Fort Dirksz Admiraal, genoemd naar burgemeester Cornelis Dirksz van Monnickendam die de Geuzen aanvoerde tijdens de Slag op de Zuiderzee in 1573, werd gebouwd als Fort de l'Ecluse, Frans voor sluis.

Fort Erfprins heette aanvankelijk Fort Lasalle, naar de in 1809 bij de Slag bij Wagram omgekomen cavaleriegeneraal Antoine de Lasalle. Na het afmarcheren van de Fransen in 1814 kreeg het de titel van de latere koning Willem II als naam, die toen de erfprins was.

▲ De Fortweg circa 1905-'08 leidde naar Fort Erfprins. Aan de einder vuurtoren de Lange Jaap bij Huisduinen.
Bron: NHA

◀ Een van de vier betonnen beddingen die de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog aanlegden op Fort Dirksz Admiraal ten behoeve van hun luchtafweergeschut.

ACHTERLAADGESCHUT

In de eeuw die volgde, verbeterde de artillerie-techniek. Werden bij de Slag bij Waterloo in 1815 de projectielen nog aan de voorzijde in de lopen gerold, aan het eind van de eeuw gingen granaten mét huls aan de achterzijde de kanonnen in. In de tussentijd leidden stapsgewijze verbeteringen ertoe dat granaten door getrokken lopen werden afgevuurd en zorgde de uitvinding in 1886 van rookzwak kruit voor lastig waarnemen van vijandelijk geschut. Granaten bleken later die eeuw door hun brisante lading ook nog eens een grotere springkracht te hebben. Getrokken lopen lieten de afgevuurde projectielen om hun as draaien, waardoor precisie en bereik werden vergroot. Vanaf 1870 werden de 36-ponders, de voorladers die in de kustbatterijen werden gebruikt, vervangen door getrokken achterlaadgeschut van 24 cm kaliber. Het was in feite scheepsgeschut dat stond opgesteld langs de kust om tegen vijandelijke pantserschepen te worden ingezet.

Voorlader op Fort Dirksz Admiraal.

De entree van Fort Erfprins met daarachter moderne gebouwen die bij Defensie in gebruik zijn.

Fort op de Harssens had met 30,5 cm kaliber het zwaarste geschut van de Nederlandse forten. Bron: NHA

Artillerietechniek en strategie

In de tweede helft van de 19^e eeuw vond een aantal strategische veranderingen plaats. Het Kustfort aan het Pampus, voltooid in 1894, had vier kanonnen met achterlaadgeschut, zij het onder pantserstalen koepels. De IJ monding werd bestreken met dezelfde soort kanonnen, vanaf de kustbatterijen bij Diemerdam en op het Vuurtoreneiland Durgerdam, evenals Pampus onderdeel van de tussen 1880 en 1914 aangelegde Stelling van Amsterdam. Rond 1900 werden deze kanonnen, die in de openlucht waren opgesteld, naar Den Helder overgeplaatst. Want waarom wachten tot de vijand bijna tot Amsterdam was opgestoomd, als die bij Den Helder al naar de kelder kon worden gejaagd? Bovendien was het ook de vraag of een vijand de stad wel zo dicht kon naderen met navenant zwaar scheepsgeschut. Dit geschut was in het noorden beter op z'n plaats!

Pantserfort

In Den Helder lag een gloednieuw pantserfort, dat oogde als een kleinere uitvoering van Pampus en ook vier kanonnen herbergde onder twee koepels: Fort op de Harssens. Dit op 10 februari 1886 officieel in gebruik gestelde fort had met 30,5 cm kaliber letterlijk zwaar geschut in huis. In Den Helder gaat nog steeds het verhaal, dat bij een proefsalvo tal van vensters in de stad uit hun sponningen vlogen. Op deze koepels plaatsten de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog luchtafweergeschut. De koepels en kanonnen werden later gedurende de oorlogsjaren door hen verwijderd, want het metaal kon goed gebruikt worden in de eigen oorlogsindustrie. Het bovengrondse deel van Fort op de Harssens is in 1958 gesloopt. Een havenkantoor werd op het fort gezet, dat overigens inmiddels is vervangen door een nieuw exemplaar. Het merkwaardige feit doet zich voor, dat Fort op de

Harssens geen monument is. Wel is het opgenomen in het beschermd stadsgezicht van de gemeente Den Helder maar aangezien het ondergrondse restant van het fort grotendeels aan het zicht onttrokken is, kan dat beter. Vandaar op deze plek het pleidooi het minimaal de status van gemeentelijk monument te geven of nog beter rijksmonument. Hier ligt een taak voor het gemeentebestuur.

Dat het strategisch belang van Den Helder hoog werd aangeslagen, blijkt uit het feit dat de eerste acht jaar na aannemen van de Vestingwet in 1874, er uitsluitend geld ging naar de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Den Helder. De Stelling van Amsterdam, waarover door militairen en volksvertegenwoordigers nog veel ge-

steggeld werd - zowel onderling als met elkaar - moest maar even wachten. Daarvan werd het tracé zoals we dat nu kennen uiteindelijk pas in 1881 vastgesteld.

Nederland neutraal

Toen in Europa de Eerste Wereldoorlog uitbrak, verklaarde Nederland zich neutraal. Dat had twee redenen. Ten eerste wilde ons land zich het oorlogsleed en de onvermijdelijke schade besparen. Ons leger zou niet zijn opgewassen tegen welke vreemde mogendheid dan ook. Ten tweede was Nederland een koloniale macht en bestond de niet denkbeeldige vrees, dat indien ons land bij het conflict betrokken zou raken, Nederlands-Indië of Suriname door een vijandige strijdende partij zou worden bezet. Je als land neutraal verklaren, leidt er niet automatisch toe dat strijdende partijen dat ook respecteren. Zie het koninkrijk België en groothertogdom Luxemburg, die desondanks door het keizerrijk Duitsland in 1914 zijn binnengevallen. Neutraliteit moet worden afgedwongen en daarbij komt diplomatiek gemanooeuvreer om de hoek kijken, plus de bereidheid je tanden te laten zien.

▲ Inkijkjes in het binnenste van Fort op de Harssens, boven het restant van een motor die in de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers was gebruikt als energievoorziening voor de zoeklichten.

De Noord-Hollandse gedeputeerde Frieda van Diepen-Oost leidt de start in van de restauratie van Fort Kijkduin op 28 juni 1992.

Eerste Wereldoorlog

Met de moderne Stelling van Amsterdam, die in 1914 haar voltooiing naderde, was ons land een harde noot om te kraken. Dat schatten zowel de Britten als de Duitsers in. Van het landleger waren vooral de Duitsers niet zo onder de indruk. Wel van de waterlinies in ons land, waar de Stelling van Amsterdam er een van was. Die kende ook een goed verdedigd noordfront. Die les was in 1799 geleerd. Den Helder was inmiddels ook van een landfront aan de zuidzijde voorzien, waardoor de provincie nóg lastiger in te nemen was. Dat er voornamelijk in baksteen was gebouwd, deed daar wel ietsje aan af. Want de vuurkracht van moderne artillerie uit het laatste kwart van de 19^e eeuw, zou met de uit de Franse Tijd daterende forten en liniewal korte metten maken. Ondanks dat de uit 1828-'30 stammende en uitbakstenen opgemetselde kazerne van Fort Westoever tegen

de eeuwwisseling van een meter dikke betonnen dekking was voorzien. Dat de strijdende partijen inzagen dat een neutraal Nederland hun meer voor- dan nadelen bood, gaf in dat opzicht de doorslag. Een neutrale buffer tussen de strijdende partijen betekende dat ze geen extra stuk Noordzeekust tegen de ander hoefden te verdedigen. Voor Duitsland bood een neutrale buur als handelspartner nog eens extra voordelen, vanwege de blokkade van de Duitse havens door de Engelse vloot. Tot 1958 was de Stelling van Den Helder in militair gebruik en omklemde zij de groeiende stad, tot die uiteindelijk reikte tot aan de binnenzijde van de linie. Uitbreidingen werden vanaf de jaren '60 als het ware over de stellingzone heen getild. Aan de oostkant zijn de vestingwerken daardoor ingebed in stedelijk gebied, maar aan de westkant ligt voor de stelling een groene buffer.

Oog voor erfgoed

Het besef dat Den Helder gezegend is met cultuur-historisch betekenisvol erfgoed, leidde 35 jaar geleden tot de oprichting van de Stichting Stelling Den Helder. Sinds 1989 nam zij de taak op zich, de waarde onder de aandacht van publiek en politiek te brengen en ervoor te zorgen dat bouwkundige onderdelen van de stelling werden gerestaureerd. Ook werd nagedacht over de toekomst: samenhang in gebruik, leidend tot behoud. De gemeente was enthousiast, want door de stelling beter zichtbaar te maken en te koesteren, werd de identiteit van Den Helder als vestingstad versterkt. Het was zaak de Stelling van Den Helder allure en herkenbaarheid te geven en stedenbouwkundige ontwikkelingen voortaan af te stemmen op de karakteristiek van de stelling, die

de stad ook nog eens een groene long zou geven. In 1996 rondde de Stichting Stelling Den Helder de eerste fase af van de restauratie van Fort Kijkduin, waarin een zeeaquarium kwam. Vanaf 2019 werden werkzaamheden aan brug, het plein en de inrichting van het fort-museum uitgevoerd. Bijdragen van diverse fondsen maakten dit project 'Van fort naar topfort' mogelijk.

Versnipperd eigendom

In 2020 werd de stichting omgezet naar Stichting Erfgoed Den Helder. Vier jaar later werd een proces in gang gezet, om de samenwerking tussen deze stichting, Willemsoord BV en de gemeente Den Helder hechter te maken. In 2026 is de Stichting Erfgoed Den Helder

In 1996 werd Fort Kijkduin voorzien van een nieuw dak.

ontbonden. Alle medewerkers en het beheer van de erfgoedlocaties zijn overgedragen aan Willemsoord BV, dat nu verantwoordelijk is voor een belangrijk deel van het militair-maritieme erfgoed in Den Helder.

De BV beheert de forten Westoever, Oostoever, Harssens, Kijkduin en een deel van Fort Dirksz Admiraal, een deel van de rijkswerf Willemsoord en verder Batterij Begraafplaats, de Hospitaalbunker, de bomvrije remise Het Beeldenfort en het Atlantikwall Centrum. De BV is daarmee verantwoordelijk voor behoud en duurzame exploitatie van deze werken.

Van de werken heeft Willemsoord BV alleen Fort Kijkduin in bezit. Zo wordt het Atlantikwall Centrum weliswaar door Willemsoord BV beheerd, het gebouw is eigendom van de landelijke erfgoedontwikkelaar BOEi die voor het onderhoud verantwoordelijk is. De forten Harssens en Erfprins zijn in handen van het Ministerie van Defensie en de overige locaties zijn eigendom van de gemeente Den Helder.

Net zoals in 1992 steekt de pantserstalen waarnemingskoepel nog altijd boven Fort Kijkduin uit.

De rijkswerf in Den Helder.

De Linie van Den Helder.

HERSTEL DE STELLING

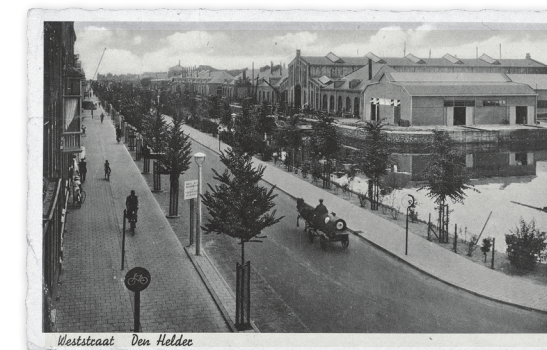
Zeggen dat er wat gebeuren moet met de Stelling van Den Helder is makkelijk. Aangeven wat er concreet kan worden gedaan, is een complexere opgave. Heemschut doet vijf aanbevelingen, voortbordurend op de stappen die nu al in Den Helder in de goede richting zijn gezet.

Cultuurhistorisch gezien is het onbestaanbaar dat Den Helder het goud uit de handen laat glippen, maar ook economisch is dit zeer onverstandig. Herstel van de stelling biedt de stad de kans zich te profileren, aantrekkelijker en duurzamer te maken, meer bezoekers te ontvangen en de lokale economie aan te jagen. Ervaring hiermee is er in ons land ten over. Kijk naar de ontwikkeling die de Stelling van Amsterdam doormaakte sinds deze in 1996 op de Werelderfgoedlijst van Unesco is geplaatst. Verwaarloosde en leegstaande forten wekten interesse van investeerders en vonden nieuwe gebruikers, nadat de provincie Noord-Holland zwaar inzette op het behoud van het buiten dienst gestelde verdedigingswerk. Het publiek ging zich voor deze ooit geheime en verborgen monumenten uit het nabije verleden interesseren. De kenmerkende onderdelen van het stellinglandschap kwamen opnieuw tot leven. Linies en opstelpunten voor geschut bleken geen sta-in-de-wegs maar vertelden het verhaal van waterstaatkundig en strategisch vernuft en kregen op z'n minst de functie als verdediger van natuur en frisse lucht. Met de toevoeging van de Nieuwe Hollandse

Waterlinie ontstond op 26 juli 2021 het gecombineerde erfgoed De Hollandse Waterlinies, waarvan de slagkracht en de educatieve en economische betekenis sindsdien alleen maar zijn toegenomen.

Zuiderwaterlinie

Een vergelijkbare ontwikkeling maakte de Zuiderwaterlinie in Noord-Brabant mee. Zij stamt uit de 17^e eeuw en maakte Den Bosch gedurende de Opstand

Willemsoord in de jaren '30. Bron: NHA

een onneembare vesting. De linie is een onderdeel van de oudste en langste waterlinie van ons land; van Bergen op Zoom tot Grave. Als lokale, provinciale en landelijke overheden de handen ineenslaan, zijn er grootse daden te verrichten, bewijzen deze voorbeelden. Verdedigingswerken van weleer spreken tot de verbeelding. Worden deze hersteld met moderne ingrepen die ze functioneel maken en goed zichtbaar in het landschap, dan voorzien ze ook nog eens in behoeftes op recreatief en toeristisch vlak. Zo blijkt uit de toename van het toerisme langs deze linie, wat aantoonst tot welke prachtige resultaten samenwerkende overheden kunnen komen.

Kansrijke stelling

Bijzonder aan de Stelling van Den Helder is dat deze in vergelijking met andere vestingwerken in het land een grote verscheidenheid aan elementen omvat, op relatief korte afstand van elkaar. De compacte, gesloten vorm is nog goed herkenbaar en maakt het aantrekkelijk om de onderdelen te verbinden met loop-, fiets- en vaarverbindingen.

Op het betrekkelijk klein stuk grond is een verhaal te vertellen dat loopt van de Opstand, via de zeeoorlogen uit de 17^e en 18^e eeuw, tot de Napoleontische Tijd. Enzovoort, tot de hoogtijdagen van de vestingbouw die in 1914 tot een einde kwam. Maar ook het verhaal van de Tweede Wereldoorlog kun je de bezoeker vertellen, met Den Helder als meest gebombardeerde stad van ons land en de vele restanten van de *Atlantikwall*, het megalomane verdedigingswerk dat faalde bij het beschermen van het Derde Rijk tegen een geallieerde invasie. Van de Koude Oorlog zijn ook nog tal van aandenkens aanwezig, zoals een bunker bij Kijkduin en ruimtes vol apparatuur en relicten in Fort op de Harssens. Voor Texel heeft Den Helder vanwege de veerboot naar Texel een poortfunctie, die veel bezoekers naar het noorden van de provincie trekt. Dat biedt aanknopingspunten voor samenwerkingsverbanden en kansen op toeristisch gebied.

Begin van een lang traject

Dat een drukbezochte en in goede staat verkerende stelling niet een-twee-drie geregeld is, dat moge duidelijk zijn. Pogingen daartoe zijn de afgelopen twintig jaar steeds gestaakt, bijvoorbeeld door wisselingen van het gemeentebestuur of gebrek aan middelen. Erfgoed-beschermers Heemschut wil niet capituleren. In 2026 bieden het aantreden van de nieuwe gemeenteraad, het coalitieakkoord en het installeren van een vers college van burgemeester en wethouders nieuwe kansen. Op de verwerving van middelen zijn visies te ontwikkelen. Na decennia van kwakkelan met de Stelling van Den Helder hangt er een kentering in de lucht. Dat er een erfgoedplatform in Den Helder is opgericht met als doel het vlottrekken van de restauratie van de Stelling van Den Helder zegt in dat opzicht veel. In dit platform slaat een tiental vertegenwoordigers van instellingen en verenigingen, een oud-burgemeester van Den Helder en oud-directeuren van Willemsoord de handen ineen met als gezamenlijk doel het in ere herstellen van de Stelling van Den Helder. Een krachtenbundeling waar de stad, haar bestuur en alle inwoners van kunnen profiteren. Maar ook een signaal dat er nu eindelijk wat gebeuren moet.

Het Atlantikwall Centrum in Huisduinen.

De sfeer van de Koude Oorlog is in Fort op de Harssens bewaard gebleven.

VIJF AANBEVELINGEN

Om een zet in de goede richting te geven, formuleert Bond Heemschut vijf aanbevelingen.

1 Zoek samenwerking

Herstel en promotie van de stelling betreffen een omvangrijk project dat gemeentegrenzen overschrijdt, qua aanpak maar ook qua impact. Het allerbelangrijkste is dat écht het gemeenschappelijk belang wordt gezien en de gezamenlijke verantwoordelijkheid wordt gevoeld. Met de oproep de samenwerking op te zoeken, spreekt Heemschut de gemeente Den Helder aan, de provincie Noord-Holland en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Bij hen ligt een grote verantwoordelijkheid en zij dienen de aanzet te geven door een projectteam te formeren. En betrekken daar ook organisaties bij als de Stichting Stelling van Den Helder, Bond Heemschut, toerismebureaus en de stichting Menno van Coehoorn die zich landelijk inzet voor behoud van historische verdedigingswerken. Als aftrap van een - lang - samenwerkingstraject kan in Den Helder een dag worden gehouden, waarop al deze partijen met elkaar de intentie formuleren het project uit te voeren. Deze 'stellingploeg' wijst uit haar midden ook een voorzitter/projectleider aan en gaat op zoek naar een professionele fondsenwerver. Kijk bijvoorbeeld hoe Wageningen dat heeft aangepakt (zie het voorbeeld op pagina 35). Om de reikwijdte van het project te verbreden, dient aansluiting te worden gezocht bij de Stichting Forten Nederland, organisaties die de *Atlantikwall* als militair erfgoed levend houden en de internationale *Liberation Route Europe Foundation*.

2 Borg het herstel in meerdere trajecten

Voer herstel van de stelling op in alle intentieovereenkomsten, coalitieakkoorden en bestuursvisies; kortom in alles wat de ontwikkeling van stad en regio op de lange(re) termijn betreft. Stukken als deze kunnen weliswaar breed ingestoken zijn, het belang van en draagvlak voor dit specifieke project kunnen erin benadrukt worden. Doel is steeds op de radar te houden, dat hier tijd en geld voor vrij moet worden gemaakt en gehouden. In het *Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord* dat later dit jaar door zeventien gemeenten, het waterschap en de provincie wordt vastgesteld, mag de Stelling van Den Helder niet ontbreken. Dit is een beleidsstuk over ontwikkelingskansen in Noord-Holland Noord. Bij de voorbereiding hiervan is een groot aantal maatschappelijke partijen betrokken. Na de inventarisatie zijn de bestuurders aan zet om een koers te bepalen op hoofdlijnen. Deze koers leidt tot het *Ontwikkelperspectief NHN*.

3 Formuleer een strategie inclusief langetermijnagenda

De 'stellingploeg' uit aanbeveling 1 kan niet zonder strategie. Bedenk hoe de Stelling van Den Helder eruit zou moeten zien in 2035. En stel de vraag hoeveel bezoekers er bijvoorbeeld in 2040 zouden moeten zijn. Dat helpt bij het globaal beschrijven, hoe daar te kunnen komen en wat daarvoor nodig is. Zonder langetermijnstrategie is het moeilijk starten. Partijen willen stappen zetten, maar ook weten waar die naar toe leiden. En, niet onbelangrijk, hoeveel stappen het zullen zijn.

4 Maak een praktisch herstelplan

Als de strategie en de langetermijnagenda zijn opgesteld, is het tijd om in actie te komen. Een herstelplan met uitvoeringsagenda en begroting zijn daarbij onontbeerlijk. Wat moet worden aangepakt, is bij een rondgang over de stelling nu al concreet. Verwijder de begroeiing op, in en rondom de bedreigde opstellen op Fort Oostoever en de dubbele caponnière van Fort Dirksz Admiraal; zorg voor regelmatig onderhoud; herstel de lekkages en scheuren in diverse gebouwen; zorg dat de waterlopen langs de linies weer verbonden worden en bevaarbaar zijn; lanceer een landelijke campagne die de Stelling van den Helder breed onder de aandacht brengt.

5 Werk doorlopend aan promotie

Promotie van dit erfgoed is geen sluitstuk van het project, maar dient in alle fases op allerlei manieren te worden ingezet en uitgedragen. Onderdeel daarvan is het betrekken van lokale vrijwilligers. Overigens zijn nu al veel mensen betrokken en actief bij de stelling. Zij kunnen een rol (blijven) spelen bij het herstel van de stelling, naast bijvoorbeeld professionele (landelijke) campagnes. Het publiek warm laten lopen voor de Stelling van Den Helder en de betrokkenen bij de stelling warm houden, begint vanaf nu met het uitdragen dat in Den Helder écht iets te gebeuren staat.

Kus Doornroosje, de slapende Stelling van Den Helder, wakker en voorkom dat het monumentale en unieke erfgoed - en daarmee een kans voor de toekomst van Den Helder - verloren gaat.

Dirk Reitsma schetste in november 2025 zijn visie op de stelling, met een doorgaande vaarroute en diverse opstappunten.

Vanuit de lucht is de stervormige vesting van Bourtange niet te missen.
Foto: Vesting Bourtange

Ter inspiratie

De Stelling van Amsterdam is al genoemd als voorbeeld voor de aanpak die de Stelling van Den Helder ook verdient. De overeenkomst is dat er in de jaren '80 van de vorige eeuw weinig waardering en geen oog was voor de verlaten forten in een ruime boog rond de hoofdstad. Een verschil is er ook, namelijk dat de onderdelen van de reduitstelling in het zuiden van de provincie elke monumentenstatus ontbeerden. Dat ligt voor de Stelling van Den Helder anders. Fort Kijkduin is al sinds 1989 rijksmonument, gevolgd door Westoever en Oostoever in 1993 en Dirksz Admiraal en Erfprins in 2004. De verbindingswal met grachten, remises en batterijen geniet rijksbescherming sinds 2007. Dat neemt echter niet weg, dat voor behoud forse inspanningen nodig zijn. Dat laatste heeft bestuurders en betrokken burgers elders in den lande er niet van weerhouden om kansen te zien in bedreigde vestingwerken. De roem spreekt voor zich die de gerestaureerde verdedigingswerken van Bourtange, Heusden, Wageningen en Woudrichem verwierven. Om maar enkele voorbeelden te noemen.

Bourtange

In de jaren '60 van de vorige eeuw ontstond het plan Bourtange in de provincie Groningen te herscheppen om er een toeristische attractie van te maken. De vesting was in 1851 opgeheven en ontmanteld en het spectaculaire spel van bastions, ravelijnen en het kroonwerk met de brede verdedigingsgrachten ging letterlijk van de kaart. Men leefde er van de landbouw en het grensverkeer met Duitsland dat dwars door de vesting voerde. Toen de inkomsten daalden, koos een visionair gemeentebestuur resoluut voor revitalisatie. Dankzij opgravingen, een studie naar het landschap en archiefonderzoek, konden de tracés weer zichtbaar worden gemaakt. Die tracés waren ontstaan nadat Willem de Zwijger in 1580 besloot hier op een smalle zandrug, een *tange*, in een uitgestrekt veengebied een versterking aan te leggen. In de decennia die volgden, tijdens de Opstand, won de plek aan betekenis en werd de schans een vesting. In eerste instantie een vijfpuntige ster, daarna aangevuld met ravelijnen in het oosten. Ten slotte werd, omstreeks 1607, het kroonwerk tot stand

Bourtange is sinds de reconstructie, voltooid in 1992, een magneet voor toeristen.
Foto: Wikimedia Commons

De in 1904 gedempte haven van Heusden is in oude luister hersteld. Foto: Jan Maassen

gebracht. Na een uitbreiding in 1740 verloor de vesting door veranderde tactieken en uitdrogen van het veen aan betekenis. Het aanzien van het stadje is tussen 1972 en 1992 weer in de staat van de 18^e eeuw gebracht, met het stratenpatroon van de legerplaats en met poorten, wallen, grachten en bruggen. Kapiteinswoningen, kruithuizen en barakken zijn gerestaureerd. De huidige plattegrond wordt wel eens met een reusachtig kristal vergeleken en qua toeristische magneet is Bourtange een trekker van jewelste. De vergelijking met Den Helder is relevant, omdat alleen al Fort Erfprins zich qua oppervlak kan meten met dit vestingstadje.

Heusden en Woudrichem

Wie heden ten dage in het Noord-Brabantse Heusden rondloopt, kan zich het beeld van dik een halve eeuw geleden amper voorstellen. In de jaren '60 eisten een zwakke economie en dalend bevolkingscijfer hun tol en

het stadje raakte ernstig in verval. De gemeente wilde het tij keren met hoogbouwflats en extra industrie. Daar maakte het provinciebestuur op verantwoorde wijze korte metten mee. In plaats van de gemeentelijke plannen goed te keuren, stelde de provincie voor monumentale gebouwen, woningen en vestingwerken groot-

Prins Claus in Woudrichem bij het logo van Heemschut, dat in 1971 de restauratie als project adopteerde.

scheeps te restaureren, om van Heusden de trekpleister voor watersport en toerisme te maken die het nu is. Ook de in 1904 gedempte haven werd in oude luister hersteld. Het lijkt nu een levende ansichtkaart, met een door een molen bekroond rondeel aan de ene kant van de havenmond en aan de andere kant een bastion. Op nog geen twintig kilometer afstand van Heusden ligt Woudrichem, een in de negende eeuw ontstane nederzetting die in de eeuwen die volgden op een strategisch belangrijke plek bleek te liggen, geklemd tussen de invloedssferen van het graafschap Holland en het hertogdom Brabant. In de 19^e eeuw werd het onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, wat de lokale economie door de beperking die dat stelde aan stadsuitbreiding geen goed deed. In 1971 besloot Heemschut in het kader van het zestigjarig jubileum de verwaarloosde vestingstad te adopteren, toen zij bedreigd werd door inkapseling in een groter geheel met groot-scheepse kaalslag en nieuwbouw. De Bond Heemschut kreeg de gemeente, de provincie en de regering aan haar kant. Daarna kon het opknappen en restaureren van 36 monumenten en andere vervallen maar cultuurhistorisch waardevolle panden beginnen. Het herstel van Woudrichem werd in 1972 het eerste project van het Nationaal Restauratie Hulpfonds en in hetzelfde jaar werd de status beschermd stadsgezicht verleend.

Wageningen

Werd de basis voor de eerste drie voorbeelden al een halve eeuw geleden gelegd, het in oude luister herstellen van de vesting Wageningen speelt op dit moment. Het erfgoed van de historische vestingstad dient als fundament van de *Omgevingsvisie Bebouwd Gebied* die de gemeente Wageningen in het kader van de Omgevingswet in 2024 heeft opgesteld. Dat houdt niet in dat losse onderdelen gerestaureerd worden en de omgevingsvisie straks uit een opsomming van losse projecten bestaat, maar dat gekozen wordt voor een samenhangende manier van denken, plannen en ontwikkelen. De gemeente

Woudrichem ademt de sfeer van een vestingstad uit de tijd van de Hollandse Waterlinie. Foto's: Jan Maassen

heeft goed begrepen, dat wie wil voortbouwen op de geschiedenis, erfoegd een leidende rol moet geven. Daarbij versterkt intact laten van de verbondenheid van het toen met het nu de identiteit van de stad. De geschiedenis bepaalt al eeuwen haar ruimtelijke structuur. Gekozen is om elementen als een stadsgracht met bruggen, bolwerken, plantsoenen en een kleinschalige binnenstad herkenbaar te houden. Wageningen is zich bewust dat op deze wijze omgaan met kostbaar erfoegd kansen biedt. De stad profileert zich ermee als aantrekkelijker en duurzamer en ontvangt meer bezoekers. De lokale economie is er blij mee. Een van de eerste stappen van Wageningen, en dat zal Den Helder tot voorbeeld strekken, is het aanstellen van een fondsenexpert, die op gedurfd wijze financiële middelen kan binnenbrengen. Over zaken als deze contact met elkaar zoeken, is ook aanbevelenswaard. Identieke en herkenbare problemen spelen ook in Den Helder, zoals de noodzaak te werken aan beeldkwaliteit en een representatieve uitstraling, diversificatie van het economisch aanbod, het tegengaan van verrommeling, het van doorvaarten en het maken van aantrekkelijke en groene routes voor wandelaars en fietsers.

In de jaren '60 werd de vesting van Wageningen voor een deel geslecht. Nu dient deze als uitgangspunt voor een Vestingvisie. Foto: RCE, J. Meffert

MILITAIRE TERMEN

36-ponder

Type van het zwaarste geschut voorlader, dat massief ijzeren kogels afvuurt met een gewicht van 36 Franse ponden (ruim 16 kilogram) en effectief is om houten schepen te doorboren.

Bajonet

Snel aan een loop te bevestigen lange priem of kort zwaard, dat van een geweer een steekwapen maakt en los als mes of dolk te gebruiken is. De bajonetsluiting als typerende koppeling, kent inmiddels een zeer algemeen gebruik.

Bastion

Hoekig of rond naar voren uitstekend deel van een ommuring of omwalling van waaraf de gordijnen, de rechte delen van de muur of wal, bestreken kunnen worden. Ook bolwerk genoemd.

Batterij

Groep artilleriestukken die gezamenlijk in actie komen. Ook de voorbereide plek waar dit geschut in stelling gebracht kan worden.

Bolwerk

Hoekig of rond naar voren uitstekend deel van een ommuring of omwalling van waaraf de gordijnen, de rechte delen van de muur of wal, bestreken kunnen worden. Ook bastion genoemd.

Brisantgranaat

In het laatste kwart van de 19e eeuw uitgevonden explosief met buitengewoon krachtige werking, dat de bouw van bakstenen vestingwerking achterhaald maakte.

Caponnière

Letterlijk: kippenhok, of meer specifiek het verblijf van gecasteerde hanen, kapoenen, die worden vetgemest. Uitbouw met schietgaten die een droge dan wel natte gracht in de lengterichting bestrijken. Ook wel koffer genoemd.

Fort

Gesloten versterking die naar alle zijden verdedigbaar is en een strategische locatie of linie beschermt middels erin opgenomen bewapening en een garnizoen.

Front

Letterlijk 'voorkant', plek waar bij vijandelikheden de gevechten plaatsvinden of worden verwacht.

Gebastioneerd

Het gebastioneerde vestingstelsel is vanaf de 16^e eeuw geperfectioneerd en houdt in dat de omsluiting van een vesting verdedigd wordt vanaf op regelmatige afstand aangebrachte vooruitstekende en vaak driehoekige bastions.

Gedekte weg

Weg achter liniewal waarover troepen zich buiten zicht van vijand kunnen verplaatsen.

Geschutkoepel

Pantserstalen draaibare koepel waaronder geschut staat opgesteld.

Getrokken loop

Kanonslopen werden vanaf 1862 voorzien van 'trekken en velden', waarbij trekken spiraalvormige verdiepingen zijn in de binnenwand van de loop en velden verhogingen. Een afgevuurd projectiel gaat door de trekken en velden om zijn as wentelen, wat zowel het bereik als de trefzekerheid verhoogt.

Hoornwerk

Vooruitgeschoven verdedigingswerk bestaande uit een gordijn met op elk uiteinde een half bastion en gedekte flanken.

Kaliber

Doorsnede van de loop van een vuurwapen, die het formaat van de projectielen bepaalt.

Kroonwerk

Hoornwerk (zie aldaar) met in het midden van het gordijn een heel bastion.

Linie

Aaneengesloten reeks van in een lijn liggende verdedigingswerken zoals dijken en forten, voorzien van grachten, schootsvelden en onder water te zetten voorterreinen (inundaties).

Pantserstaal

Sterke legering van ijzer, koolstof en nikkel die extra bestand is tegen inslagen van projectielen, gebruikt in de mantel van schepen, vechtwagens en geschutkoepels.

Ravelijn

Versterkt drie- of vijfhoekig eiland in een verdedigingsgracht in een vooruitgeschoven positie ten opzichte van de hoofdverdedigingswal.

Reduit

Plek binnen een verdedigingswerk die als laatste toevluchtsoord kan dienen bij binnendringen van een vijand. In een kasteel de donjon en op de schaal van ons land kreeg de Stelling van Amsterdam het predicaat van Nationaal Reduit.

Remise

Overdekte schuil-, c.q. bewaarplaats voor geschut.

Rondeel

Rond of halfrond bouwwerk in een vestingwal of -muur.

Rookzwak kruit

Vinding uit 1884 die buskruit verving vanwege de hogere vuurkracht en geringere productie van kruiddampen. Het bemoeilijkt de detectie van geschutslocaties.

Schans

Relatief eenvoudig door aarden wallen en een gracht omsloten verdedigingswerk, kleiner dan een fort.

Stelling

Een voor het tegenhouden van een oprukkende vijand ingericht terrein, met voorzieningen die verdedigers dekking bieden en de mogelijkheid geschut efficiënt te plaatsen. Waar een linie langgerekt van vorm is, kan een stelling een gebied goeddeels omsluiten.

Tobruk

Betonnen bunker van circa vier bij drie meter met vierkante kamer en achthoekige geschutsruimte met mangat aan bovenzijde voor soldaat met mitrailleur of vlammenwerper. De Duitsers namen het ontwerp in 1941 over van de Italianen bij de Libische stad Tobruk en bouwden duizenden van dit kleine type bunker in de *Atlantikwall* en elders in bezet gebied.

BRONNEN EN LINKS

Bronnen

- *Atlas van historische verdedigingswerken in Nederland, deel IIIb: de provincie Noord-Holland*. Stichting Menno van Coehoorn, 1963.
- Bloemers, J.H.F., L.P. Louwe Kooijmans en H. Sarfatij. *Verleden land, archeologische opgravingen in Nederland*. Meulenhoff Informatief, 1984
- *De stelling op herhaling*. H+N+S, gemeente Den Helder, 2023.
- Heijbroek, Willem e.a. *Het gelijk van Heemschut*. Bond Heemschut, 2011.
- Hoof, Joep van. *Langs vestingwal en bastion, hoogtepunten uit de Nederlandse vestingbouw*. Uitgeverij Matrijs, 1991.
- Kant, Peter, Peter Saal, Rob Schimmel en Jaap de Zee. *De Stelling van Amsterdam, vestingwerken rond de hoofdstad 1880-1920*. AMA-boeken, 1988.
- Ros, René en Alexander Senger. *Kennismaken met de Stelling van Amsterdam*. Documentatiecentrum Stelling van Amsterdam, 2025.
- *Vestingvisie voor Wageningen*. Netwerk Erfgoed Wageningen, 2021.

Links

- www.bezoekatlantikwall.nl
- www.heldersehistorischevereniging.nl
- www.noordhollandsarchief.nl
- www.topotijdreis.nl
- www.stellingdenhelder.nl
- www.wikipedia.nl
- www.delpher.nl
- www.denhelderopdekaart.nl
- www.lre-foundation.org
- www.noordhollandsdagblad.nl
- www.stelling-amsterdam.nl
- www.wageningen.nl

Tekst: Peter Schat
Eindredactie: Anne Marie ten Cate
Vormgeving: Ferry Stevens, De Digitale Vormgever
Foto's: Peter Schat, tenzij anders vermeld

Met dank aan: Boukje Detmar en Dirk Reitsma

© Heemschut 2026

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier dhr. R.J.C. van der Laan
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

J. Zweers

CZ/FIN

Telefoonnummer +31235143573

jeroen.zweers@noord-holland.nl

1 | 1

Betreft: Tweede begrotingswijziging 2026

Verzenddatum

01 SEP. 2026

Geachte leden,

Kenmerk

END5ZVFTENNW-1076595607-9826

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de Tweede begrotingswijziging 2026.

Uw kenmerk

Met het toevoegen van budget voor de wildopvang locaties in 2026 stellen wij u voor om Motie M108-2024 'steun voor wildopvang' als afgehandeld te beschouwen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

M.J.H. van Kuijk

voorzitter 10

J.C.J. Beemsterboer

2 bijlage(n)

- Voordracht Tweede begrotingswijziging 2026
- Tweede begrotingswijziging 2026

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 25 augustus 2026

Onderwerp: Tweede begrotingswijziging 2026

Kenmerk: Fin/051026/JZ/TBW

Bijlagen: Tweede begrotingswijziging 2026

1. Inleiding

Hierbij bieden wij u de Tweede Begrotingswijziging 2026 (TBW) aan.

Met de Tweede Begrotingswijziging actualiseren wij de Begroting 2026 op basis van de meest recente financiële inzichten, de voortgang van de uitvoering en ontwikkelingen die zich sinds de Eerste Begrotingswijziging hebben voorgedaan. Hiermee sluit de begroting beter aan bij de actuele uitvoering van provinciaal beleid en beschikken Provinciale Staten over een actueel en realistisch financieel beeld waarop zij hun kaderstellende en controlerende rol kunnen uitoefenen.

De Tweede Begrotingswijziging is nadrukkelijk geen nieuw beleidsdocument, maar een actualisatie van de bestaande begroting. Het accent ligt op het verwerken van actuele inzichten, zodat de begroting beter aansluit bij de verwachte uitvoering in 2026. Daarbij zijn onder meer verwerkt:

- de financiële effecten van de Meicirculaire 2026;
- actualisaties van rente- en dividendramingen;
- wijzigingen in Rijksbijdragen en specifieke uitkeringen;
- actualisaties van projectplanningen en kasritmes;
- verwerking van autonome ontwikkelingen en enkele beleidsvoorstellen.

Hierdoor ontstaat een actueler en realistischer financieel beeld van het begrotingsjaar 2026.

Met het toevoegen van budget voor de wildopvang locaties in 2026 wordt de Motie 108 'steun voor wildopvang' afgehandeld.

Financieel beeld 2026

Per saldo verbetert het begrotingsresultaat met € 21,7 miljoen. Hierdoor neemt het voordelige begrotingssaldo toe van € 9,7 miljoen naar € 31,4 miljoen. Conform de uitgangspunten uit de Kaderbrief 2027 wordt dit voordelige begrotingssaldo toegevoegd aan het eigen vermogen.

Hiermee wordt de financiële positie van de provincie versterkt, zodat ook op langere termijn voldoende ruimte blijft bestaan voor investeringen en het opvangen van financiële tegenvallers. Hiermee is beoogd de trend van oplopende Netto-Schuldquote (NSQ) te dempen.

Door de ontwikkelingen gedurende het jaar te verwerken, ontstaat een begroting die beter aansluit bij de verwachte uitvoering, een realistischer beeld geeft van de financiële positie van de provincie en Provinciale Staten beter ondersteunt bij hun kaderstellende en controlerende rol.

2. Toelichting

In deze voordracht stellen wij u het volgende voor:

- **De tweede begrotingswijziging 2026 vast te stellen:**

Met de vaststelling van deze begrotingswijziging worden de geraamde inkomsten en uitgaven voor 2026 aangepast aan de meest recente verwachtingen en beleidskeuzes. Dit is een standaardonderdeel van de planning- en controlcyclus en zorgt ervoor dat de financiële kaders actueel en realistisch blijven.

- **De gewijzigde lijst met subsidies buiten uitvoeringsregeling vast te stellen:**

Subsidies buiten de uitvoeringsregeling zijn subsidies die niet vallen onder gestandaardiseerde regelingen maar specifiek worden toegekend, bijvoorbeeld voor innovatieve of unieke projecten. Het vaststellen van de gewijzigde lijst betekent dat deze subsidies worden geactualiseerd, afgestemd op de beleidsdoelen, en voorzien van een goedkeuring.

- **de benodigde investeringskredieten binnen het IMPI 2027-2034 beschikbaar te stellen.**

Met het beschikbaar stellen van deze investeringskredieten kunnen de opgenomen infrastructurele maatregelen uit het integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (IMPI) 2027-2034 worden uitgevoerd. Hiermee worden de financiële middelen beschikbaar gesteld voor de geplande vervangings-, verbeter- en uitbreidingsinvesteringen.

Financiële ontwikkelingen

De Tweede Begrotingswijziging leidt per saldo tot een verbetering van het begrotingsresultaat van € 21,7 miljoen. Hierdoor verbetert het begrotingssaldo van € 9,7 miljoen voordelig naar € 31,4 miljoen voordelig. De volledige € 31,4 miljoen zal worden toegevoegd aan het Eigen Vermogen.

Tegelijkertijd laat deze begrotingswijziging zien dat de provincie haar begroting gedurende het jaar actief actualiseert op basis van nieuwe inzichten in uitvoering en financiën. Daarmee wordt voorkomen dat budgetten blijven staan terwijl uitvoering later plaatsvindt of financiële ramingen niet langer aansluiten bij de werkelijkheid.

De Tweede Begrotingswijziging vormt de financiële actualisatie tussen de Jaarstukken 2025 en de Begroting 2027 en zorgt ervoor dat de begroting 2026 aansluit bij de actuele uitvoering en de meest recente financiële inzichten.

Financieel kader (x € 1.000)	Saldo	
Saldo begroting 2026	-9.667	V
Technische bijstellingen	-19.879	V
Autonome ontwikkelingen	-2.896	V
Beleidsvoorstellen	1.029	N
Eindsaldo Tweede begrotingswijziging 2026	-31.413	V
<i>Versterken Eigen Vermogen</i>	<i>31.418</i>	<i>N</i>

De verbetering van het begrotingssaldo wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- verwerking van de Meicirculaire 2026;
- een gunstiger renteresultaat;
- hogere dividendopbrengsten, met name vanuit Alliander;
- verwerking mutaties Kaderbrief 2027;
- ontwikkelingen m.b.t. de omgevingsdiensten;
- actualisatie van afschrijvingslasten;
- hogere opbrengsten uit grondverkopen;
- diverse technische herfaseringen van lasten en baten.

Tegenover deze voordelen staan onder andere hogere lasten voor Europese landbouwprojecten, gladheidbestrijding, verkeersmanagement, energietransitie en enkele beleidsmatige intensiveringen.

De verbetering van het begrotingsresultaat is grotendeels incidenteel van aard en wordt voornamelijk veroorzaakt door actualisaties van financiële ramingen, Rijksmiddelen en uitvoeringsontwikkelingen. De structurele opgaven van de provincie Noord-Holland op het gebied van wonen, mobiliteit, natuur, klimaat en leefbaarheid blijven onverminderd aanwezig.

Gelet op de aard van deze ontwikkelingen vormt de Begroting 2027 het belangrijkste moment voor integrale bestuurlijke afwegingen over de structurele inzet van middelen.

In onderstaande tabel staan de bijstellingen op programmaniveau weergegeven.

Saldo van lasten en baten per programma (x € 1.000)

min is voordelig	Begroot 2026 voor tweede wijziging		Tweede begrotings- wijziging		Begroot 2026 na tweede wijziging	
1 Bestuur	28.298	N	652	N	28.950	N
2 Klimaat en gezonde leefomgeving	73.540	N	-7.368	V	66.172	N
3 Ruimte en Wonen	18.871	N	7.841	N	26.712	N
4 Bereikbaarheid	275.738	N	33.206	N	308.944	N
5 Natuur en landelijk gebied	195.220	N	-5.891	V	189.329	N
6 Economie, leefbaarheid en cultuur	40.286	N	7.384	N	47.670	N
7 Overzicht Algemene middelen en organisatie	-559.215	V	-36.050	V	-595.265	V
Totaal saldo van lasten en baten	72.737	N	-226	V	72.511	N
Stortingen	222.772	N	16.453	N	239.225	N
Onttrekkingen	-305.176	V	-37.973	V	-343.149	V
Totaal mutaties reserves	-82.404	V	-21.520	V	-103.924	V
Begrotingsresultaat	-9.667	V	-21.746	V	-31.413	V

Lasten / Baten / Reserves

De Tweede Begrotingswijziging actualiseert zowel de lasten, baten als de inzet van reserves op basis van de meest recente uitvoerings- en financiële inzichten.

Een belangrijk deel van de hogere lasten wordt gedekt door Rijksbijdragen of onttrekkingen uit bestemmingsreserves, waardoor deze mutaties slechts beperkt effect hebben op het begrotingsresultaat. Hiermee sluit de begroting beter aan op de verwachte uitvoering in 2026.

Beleidskader en duiding

De verbetering van het begrotingsresultaat is grotendeels incidenteel van aard en wordt vooral veroorzaakt door actualisaties van bestaande ramingen, Rijksmiddelen en gewijzigde uitvoeringsinzichten.

De Tweede Begrotingswijziging actualiseert daarmee de begroting zodat deze beter aansluit bij de feitelijke uitvoering. De structurele maatschappelijke opgaven van de provincie blijven onverminderd aanwezig; integrale afwegingen over de inzet van structurele middelen vinden plaats bij de Begroting 2027.

**Kredietbesluiten infrastructuurmaatregelen ter uitvoering van het integraal
Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI) 2027-2034**

In de Financiële Verordening is opgenomen dat kredieten (exclusief BTW) bij de begroting(-swijziging) ter besluitvorming aan Provinciale Staten worden voorgelegd. Per kredietaanvraag melden wij of voor de maatregelen een bijdrage van derden en/of dekking uit eigen reserves wordt verkregen en welke bedragen uiteindelijk ten laste van welke kapitaallasten komen. De kredietbesluiten zijn in onderstaande tabellen samengevat.

Vervangingsinvesteringen

project-nummer	Kredietbesluiten Vervangingsinvesteringen Begroting 2027	kredietsoort	reeds beschikbaar krediet	krediet-aanvraag	totaal krediet	jaar oplevering	afschrijvings-termijn
25E16-02	Vervanging remmingwerken Willem-I-sluis en renovatie sluisdeuren	vaarwegen		3.500.000	3.500.000	2027	25
K18-05	Vervanging remmingwerken Westfriesesluis	vaarwegen		2.100.000	2.100.000	2028	50
K18a-01	(en K18b-01) Vervanging vaarwegvak 16 (en 17) Westfriesche Vaart	vaarwegen	8.764.000	410.000	9.174.000	2026	40
K18a-02	Aanschaf tweedehands damwanden	vaarwegen	484.000	-484.000	0	2025	40
K18b-02	Aanschaf tweedehands damwanden	vaarwegen	484.000	-484.000	0	2025	40
K20a-03	Vaarwegvak 5 - Noordhollandsch Kanaal	vaarwegen		2.600.000		2027	40
K20z-a-01	Vaarwegvak 12 - Noordhollandsch Kanaal	vaarwegen		4.600.000	4.600.000	2028	40
N247a-06	Vervanging Slochterbrug/duikers	wegen	2.000.000	2.200.000	4.200.000	2029	50
Totaal kredietbesluiten				14.442.000			

Verbeter- en uitbreidingsinvesteringen

project-nummer	Kredietbesluiten Verbeter- en Uitbreidingsmaatregelen Begroting 2027	reeds beschikbaar krediet	krediet-aanvraag	bijdragen derden	kapitaal-lasten	totaal krediet	jaar oplevering
N247-25	Bereikbaarheid Waterland: maatregelen N247 Zuid, ged A10-Het Schouw	5.000.000	66.800.000	39.050.000	27.750.000	71.800.000	2029
N240-17	Kortetermijnmaatregelen rotonde N240-WFO terrein		1.100.000		1.100.000	1.100.000	2027
N515-02	Fietstunnel en faunapassage kruispunt N515-Zuiderweg (voorbereidingskrediet)		3.000.000	2.000.000	1.000.000	3.000.000	2030
Totaal kredietbesluiten			70.900.000	41.050.000	29.850.000		

Kredietaanvragen

- a. **25E16-02 Vervanging remmingwerken Willem I-sluis en renovatie sluisdeuren** € 3.500.000
Het krediet komt ten laste van de stelpost Vervangingsinvesteringen.
(jaar oplevering: 2027 / afschrijvingstermijn: 25 jaar)
Het project is uitvoeringsgereed.
- b. **K18-05 Vervanging remmingwerken Westfriesesluis** € 2.100.000
Het krediet komt ten laste van de stelpost Vervangingsinvesteringen
(jaar oplevering: 2028 / afschrijvingstermijn: 50 jaar)
Het project is uitvoeringsgereed.
- c. **K18a-01 (en K18b-01) Vervanging vaarwegvak 16 (en 17) Westfriesche Vaart** € 410.000
De kredietverhoging komt ten laste van de stelpost Vervangingsinvesteringen
(jaar oplevering: 2026 / afschrijvingstermijn: 40 jaar)
Er zijn tweedehands damwanden gebruikt, die niet in de begroting waren meegenomen en de planning is uitgelopen, waardoor de kosten hoger zijn.
- d. **K20a-03 Vervanging vaarwegvak 5 Noordhollandsch Kanaal** € 2.600.000
Het krediet komt ten laste van de stelpost Vervangingsinvesteringen
(jaar oplevering: 2027; afschrijvingstermijn: 40 jaar)
Het project is uitvoeringsgereed.
- e. **K20z-a-01 Vervanging vaarwegvak 12 Noordhollandsch Kanaal** € 4.600.000
Het krediet komt ten laste van de stelpost Vervangingsinvesteringen
(jaar oplevering: 2028; afschrijvingstermijn: 40 jaar)
Het project is uitvoeringsgereed.
- f. **N240-17 Kortetermijnmaatregelen rotonde N240-WFO terrein** € 1.100.000
Het krediet komt ten laste van de stelpost Verbeter- en Uitbreidingsinvesteringen.
(jaar oplevering: 2027 / afschrijvingstermijn: 50 jaar)
De rotonde wordt aangepast, zodat deze het verkeer beter kan verwerken.
- g. **N247-25 Bereikbaarheid Waterland: maatregelen N247 Zuid, ged. A10-Het Schouw** € 66.800.000
Een bedrag van € 27.750.000 komt ten laste van de stelpost Verbeter- en Uitbreidingsinvesteringen. Het Rijk levert een bijdrage van € 20.850.000 en de voorlopige bijdrage van de VRA is € 18.200.000.
(jaar oplevering: 2029 / afschrijvingstermijn: 50 jaar)
Het kruispunt N247-A10 wordt aangepast, de verkeersstromen bij Het Schouw worden ontvlochten en er wordt een bus overstappunt, P+R en P+B aangelegd. Om in aanmerking te komen voor de rijksbijdrage dient het

uitvoeringskrediet beschikbaar te zijn. Omdat de raming nog onzeker is, wordt 80% van de totale raming aangevraagd,

- h. **N247a-06 Vervanging Slochterbrug/duikers** **€ 2.200.000**
 De kredietverhoging komt ten laste van de stelpost Vervangingsinvesteringen.
 (jaar oplevering: 2029 / afschrijvingstermijn: 50 jaar)
 De vervanging wordt gelijktijdig met N247-25 uitgevoerd.
- i. **N515-02 Voorbereidingskrediet Fietstunnel en faunapassage N515-Zuiderweg** **€ 3.000.000**
 Een bedrag van € 1.000.000 komt ten laste van de stelpost Verbeter- en Uitbreidingsinvesteringen. De VRA levert een bijdrage van € 2.000.000.
 (jaar oplevering: 2030 / afschrijvingstermijn: 50 jaar)
 Voor de planvorming, ontwerpen en conditionering is een apart voorbereidingskrediet nodig.
- j. **Intrekken krediet K18a-02 Aanschaf tweedehands damwanden** **-/- € 484.000**
 Bij de EBW2022 is hiervoor een krediet beschikbaar gesteld (ten laste van de stelpost Vervangingsinvesteringen). Een deel van de damwanden is echter gebruikt bij K18a-01 en K18b-01 (fase 1) en bij de kredietaanvraag voor K18a-02/K18b-02 (fase 2) is geen rekening gehouden met dit beschikbare krediet. Het krediet wordt ingetrokken.
- k. **Intrekken krediet K18b-02 Aanschaf tweedehands damwanden** **-/- € 484.000**
 Bij de EBW2022 is hiervoor een krediet beschikbaar gesteld (ten laste van de stelpost Vervangingsinvesteringen). Een deel van de damwanden is echter gebruikt bij K18a-01 en K18b-01 (fase 1) en bij de kredietaanvraag voor K18a-02/K18b-02 (fase 2) is geen rekening gehouden met dit beschikbare krediet. Het krediet wordt ingetrokken.

3. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.T.H. van Dijk, voorzitter

M.J.H. van Kuijk, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 54-2026

Tweede begrotingswijziging 2026

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 25 augustus 2026;

besluiten:

1. Ter uitvoering van het iMPI 2027-2034 de volgende kredieten beschikbaar te stellen:

1B ten laste van de stelpost Vervangingsinvesteringen:

a) 25 ^E 16-02 Vervanging remmingwerken Willem I-sluizen en renovatie sluisdeuren	€ 3.500.000
b) K18-05 Vervanging remmingwerken Westfriesesluis	€ 2.100.000
c) K18a-01 (en K18b-01) Vervanging vaarwegvak 16 (en 17) Westfrieze Vaart	€ 410.000
d) K20a-03 Vervanging vaarwegvak 5 Noordhollandsch Kanaal	€ 2.600.000
e) K20z-a-01 Vervanging vaarwegvak 12 Noordhollandsch Kanaal	€ 4.600.000
f) N247a-06 Vervanging Slochterbrug/duikers	€ 2.200.000

1C ten laste van de stelpost Verbeter- en Uitbreidingsinvesteringen:

a) N240-17 Kortetermijnmaatregelen rotonde N240-WFO terrein	€ 1.100.000
b) N247-25 Bereikbaarheid Waterland: N247 Zuid, ged. A10-Het Schouw	€ 66.800.000
<i>€ 46.750.000 komt ten laste van de stelpost</i>	
c) N515-02 Voorbereidingskrediet Fietstunnel en faunapassage N515-Zuiderweg	€ 3.000.000
<i>€ 1.000.000 komt ten laste van de stelpost</i>	

1D de volgende kredieten in te trekken:

a) K18a-02 Aanschaf tweedehands damwanden	-/- € 484.000
b) K18b-02 Aanschaf tweedehands damwanden	-/- € 484.000

2. De bij deze tweede begrotingswijziging mutaties van de begroting 2026 vast te stellen;
3. De tweede begrotingswijziging 2026 met een begrotingsresultaat van € 21,7 miljoen vast te stellen;
4. De gewijzigde lijst met subsidies buiten uitvoeringsregeling vast te stellen.

Haarlem,
Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

statengriffier,

Tweede begrotingswijziging 2026

Provincie Noord-Holland

Versie – 25 augustus 2026

Inhoudsopgave

Tweede begrotingswijziging 2026	1
Inhoudsopgave.....	2
1. Samenvatting Tweede begrotingswijziging.....	3
2. Inleiding en leeswijzer	5
3 Financieel overzicht	6
4 Overzicht per programma	12
4.1 Geactualiseerde Programmabegroting in één oogopslag.....	12
___Programma 1 Bestuur	13
___Programma 2 Klimaat en gezonde leefomgeving	15
___Programma 3 Ruimte en Wonen.....	19
___Programma 4 Bereikbaarheid.....	22
___Programma 5 Natuur en landelijk gebied.....	32
___Programma 6 Economie, leefbaarheid en cultuur.....	41
___Programma 7 Overzicht Algemene middelen en organisatie.....	45
5 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling.....	52

1. Samenvatting Tweede begrotingswijziging

Begrotingsresultaat

Met de Tweede Begrotingswijziging wordt de begroting 2026 geactualiseerd op basis van de meest recente financiële inzichten, de voortgang van de uitvoering en ontwikkelingen die zich sinds de Eerste Begrotingswijziging hebben voorgedaan.

Per saldo verbetert het verwachte begrotingsresultaat met € 21,7 miljoen, waardoor het voordelige begrotingssaldo toeneemt van € 9,7 miljoen naar € 31,4 miljoen. Dit positieve resultaat zal worden gebruikt voor het versterken van het eigen vermogen.

Deze verbetering is het saldo van een groot aantal financiële ontwikkelingen binnen de verschillende programma's. De grootste positieve bijdragen worden geleverd door een dwangsom (via de Omgevingsdienst: € 9,0 miljoen), een gunstiger renteresultaat (€ 4,8 miljoen), de actualisatie van afschrijvingslasten (€ 4,3 miljoen) en hogere dividendopbrengsten (€ 3,5 miljoen). Daarnaast dragen onder meer hogere opbrengsten uit grondverkoop en overige financiële actualisaties bij aan de verbetering van het begrotingsresultaat.

Tegenover deze voordelen staan echter ook nadelige ontwikkelingen. De grootste betreft de hogere lasten voor variabel onderhoud (€ 13,0 miljoen). Daarnaast nemen de lasten toe door Europese landbouwprojecten (€ 6,7 miljoen), een bijstelling van de raming van de opcenten (€ 3,6 miljoen), gladheidbestrijding (€ 1,0 miljoen) en hogere uitgaven voor verkeersmanagement en incidentmanagement.

Verwerking meicirculaire 2026

In deze begrotingswijziging is de meicirculaire 2026 van het Provinciefonds verwerkt. De actualisatie leidt per saldo tot een voordelig effect op het begrotingsresultaat. De wijzigingen worden voornamelijk veroorzaakt door hogere accressen, de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds en nieuwe decentralisatie-uitkeringen.

Actualisatie van de begroting

De Tweede Begrotingswijziging is primair een actualisatie van de begroting en geen moment waarop nieuw beleid wordt vastgesteld. De begrotingswijziging zorgt ervoor dat de begroting gedurende het jaar aansluit bij de meest recente financiële inzichten, gewijzigde uitvoeringsplanningen en actuele ontwikkelingen.

Een belangrijk deel van de mutaties heeft betrekking op de verwerking van Rijksmiddelen, waaronder de Meicirculaire 2026, actualisaties van rente-, dividend- en afschrijvingsramingen, wijzigingen in projectplanningen en kasritmes, actualisaties van specifieke uitkeringen (SPUK's) en subsidies en aanpassingen in de inzet van bestemmingsreserves. Hierdoor sluit de begroting beter aan op de actuele planning en de verwachte uitvoering in 2026.

Financiële analyse

Om de financiële ontwikkelingen beter inzichtelijk te maken zijn de mutaties onderscheiden naar technische bijstellingen, autonome ontwikkelingen en beleidsvoorstellen. Deze indeling helpt om inzicht te geven in de aard van de wijzigingen en de factoren die het begrotingsresultaat beïnvloeden.

Vanwege een verslechtering van de financiële kengetallen, met name door oplopende leningportefeuille, is bij de Kaderbrief 2027 besloten om positieve begrotingssaldi toe te voegen aan het eigen vermogen, zie onderste regel van tabel hieronder.

Financieel kader (x € 1.000)	Saldo	
Saldo begroting 2026	-9.667	V
Technische bijstellingen	-19.879	V
Autonome ontwikkelingen	-2.896	V
Beleidsvoorstellen	1.029	N
Saldo Tweede begrotingswijziging 2026	-31.413	V
<i>Versterken Eigen Vermogen</i>	<i>31.418</i>	<i>N</i>

2. Inleiding en leeswijzer

Inleiding

Voor u ligt de Tweede Begrotingswijziging 2026 (TBW). Met deze begrotingswijziging actualiseren wij de Begroting 2026 op basis van de meest recente inzichten in de uitvoering, financiële ontwikkelingen en bestuurlijke besluitvorming sinds de Eerste Begrotingswijziging 2026.

De Tweede Begrotingswijziging is onderdeel van de planning- en controlcyclus en heeft als doel de begroting gedurende het jaar actueel te houden. Hierbij worden zowel technische als beleidsmatige ontwikkelingen verwerkt, zodat de begroting blijft aansluiten op de verwachte uitvoering.

Belangrijke actualisaties betreffen onder andere:

- verwerking van de Meicirculaire 2026;
- actualisatie van rente- en dividendopbrengsten;
- wijzigingen in Rijksmiddelen;
- actualisatie van subsidies en specifieke uitkeringen;
- herijking van projectplanningen en kasritmes;
- verwerking van enkele nieuwe beleidsvoorstellen.

Door bovenstaande ontwikkelingen kan in totaal € 31,4 miljoen worden toegevoegd aan het eigen vermogen.

Deze verbetering is grotendeels het gevolg van incidentele ontwikkelingen, actualisaties van bestaande ramingen en gewijzigde uitvoeringsinzichten. Tegelijkertijd laat deze begrotingswijziging zien dat beschikbare middelen niet altijd volgens de oorspronkelijke planning worden ingezet. Projecten kunnen vertragen of versnellen, Rijksmiddelen worden geactualiseerd en nieuwe financiële inzichten vragen om bijstelling van de begroting.

Door deze ontwikkelingen gedurende het jaar te verwerken, ontstaat een begroting die beter aansluit bij de verwachte uitvoering, een realistischer beeld geeft van de financiële positie van de provincie en Provinciale Staten beter ondersteunt bij hun kaderstellende en controlerende rol.

Leeswijzer

- Hoofdstuk 1 bevat een bestuurlijke samenvatting van de Tweede Begrotingswijziging 2026, inclusief de belangrijkste financiële ontwikkelingen en de duiding van het begrotingsresultaat.
- Hoofdstuk 2 bevat de inleiding en leeswijzer en beschrijft het doel en de opbouw van deze begrotingswijziging.
- Hoofdstuk 3 bevat het financiële overzicht, inclusief het verloop van de begroting, de belangrijkste financiële ontwikkelingen en de financiële analyse.
- Hoofdstuk 4 geeft per begrotingsprogramma een overzicht van de financiële wijzigingen. Per beleidsdoel worden de belangrijkste mutaties toegelicht. Financiële ontwikkelingen groter dan € 100.000 worden afzonderlijk beschreven.
- Hoofdstuk 5 bevat de geactualiseerde lijst van subsidies buiten de uitvoeringsregeling 2026

De financiële tabellen in hoofdstuk 3 vormen het budgetrechtelijke onderdeel van deze begrotingswijziging.

3 Financieel overzicht

3.1 Verloop begroting 2026

De Tweede Begrotingswijziging actualiseert de begroting op basis van de meest recente financiële en uitvoeringsmatige inzichten. Per saldo verbetert het begrotingsresultaat met € 21,7 miljoen. Deze verbetering is grotendeels het gevolg van technische actualisaties, Rijksmiddelen en gewijzigde uitvoeringsinzichten en leidt niet tot eenzelfde omvang aan structurele financiële ruimte.

Daarmee bedraagt het voordelige begrotingssaldo voor 2026 € 31,4 miljoen. Bij de Kaderbrief 2027 is besloten om voordelige begrotingssaldi de komende jaren ter reserveren. Het positief begrotingssaldo wordt daarom volledig ingezet voor het versterken van het eigen vermogen.

Deze verbetering wordt grotendeels veroorzaakt door incidentele financiële ontwikkelingen en actualisaties van bestaande ramingen. Het betreft onder andere de verwerking van de Meicirculaire 2026, hogere dividendopbrengsten, een gunstiger renteresultaat, een dwangsom en actualisatie van afschrijvingslasten n.a.v. lagere investeringen de afgelopen jaren.

Tegelijkertijd zijn ook hogere lasten verwerkt voor onder meer Europese landbouwprojecten, gladheidbestrijding, verkeersmanagement en diverse beleidsmatige ontwikkelingen.

De structurele maatschappelijke opgaven waarvoor de provincie staat blijven daarmee onverminderd aanwezig.

Verloop begroting 2026 (x € 1.000)	Saldo	
Begrotingssaldo 2026	-5.157	V
Eerste begrotingswijziging 2026	-4.510	V
Tweede begrotingswijziging 2026	-21.746	V
Begrotingssaldo totaal na tweede begrotingswijziging	-31.413	V

Financieel kader

Technische bijstellingen hebben voornamelijk betrekking op actualisaties van bestaande ramingen, kasritmes, Rijksmiddelen en administratieve begrotingsaanpassingen. Autonome ontwikkelingen zijn het gevolg van externe factoren, zoals prijsontwikkelingen, marktomstandigheden of gewijzigde uitvoeringsinzichten. Beleidsvoorstellen betreffen nieuwe bestuurlijke keuzes die in deze begrotingswijziging worden verwerkt.

Deze analyse laat zien dat de verbetering van het begrotingsresultaat niet door één ontwikkeling wordt veroorzaakt, maar het resultaat is van een combinatie van financiële actualisaties, autonome ontwikkelingen en beleidsmatige keuzes. Daarmee ontstaat een transparanter beeld van de financiële ontwikkelingen gedurende het begrotingsjaar.

Financieel kader (x € 1.000)	Saldo	
Saldo begroting 2026	-9.667	V
Technische bijstellingen	-19.879	V
Autonome ontwikkelingen	-2.896	V
Beleidsvoorstellen	1.029	N
Eindstand Tweede begrotingswijziging 2026	-31.413	V
<i>Versterken Eigen Vermogen</i>	<i>31.418</i>	<i>N</i>

Vanwege een verslechtering van de financiële kengetallen op de langere termijn, met name door oplopende leningportefeuille, is bij de Kaderbrief 2027 besloten om het positieve begrotingssaldo van 2026 na wijzigingen toe te voegen aan het eigen vermogen, zie onderste regel van tabel hierboven.

Van de totale verbetering van € 21,7 miljoen wordt circa 90% veroorzaakt door technische bijstellingen.

Financieel kader (x € 1.000)	Saldo	
Saldo begroting 2026	-9.667	V
1 Meicirculaire 2026	-7.980	V
2 Renteresultaat	-4.770	V
3 Dividendopbrengsten	-3.481	V
4 Mutaties Kaderbrief 2027	-412	V
5 Actualisatie afschrijvingslasten	-4.266	V
6 Vast onderhoud wegen	256	N
7 Verkeersmanagement vaarwegen	825	N
8 IPO BIJ12	118	N
9 Omgevingsdiensten	-10.033	V
10 Correcties reserves Mobiliteit	7.005	N
11 Gladheidbestrijding	990	N
12 Verkopen Strategische Gronden Groen	-60	V
13 Verkopen Grond	-1.650	V
14 Ligplaatsenbeleid	100	N
15 Verkeerseducatie onderwijs	-850	V
16 Vrijval reserve Laag Holland	-3	V
17 Vrijval reserve mobiliteitsbeleid	-102	V
18 Omzetten Reserve Monumenten naar exploitatie	-2.019	V
19 Overige mutaties < € 100.000	-45	V
20 Raming opcenten o.b.v. meicirculaire 2026	3.606	N
21 Bijstelling OV concessies naar aanleiding van aangepast voorschot	-2.843	V
22 VRI bijdrage gemeentes	-81	V

23	Europese landbouwprojecten	6.700	N
24	Vrijval reserve Waterrecreatie	-760	V
25	Leges wegenverordening	-270	V
26	Verkeersmanagement	202	N
27	Herinrichting Zandvoort Nieuw Noord	-568	V
28	Pont Ilpendam	-104	V
29	Incidentmanagement	616	N
<i>Subtotaal Technische bijstellingen</i>		<i>-19.879</i>	<i>V</i>
Saldo meerjarenraming na technische bijstellingen		-29.546	V
1	Afrekeningsverschillen	-1.642	V
2	Randstedelijke Rekenkamer	-59	V
3	Beëindiging verhuur Elan Wonen	108	N
4	Pachten en Huren	-752	V
5	Doorschuif BTW	-400	V
6	Mutaties Kaderbrief 2027	400	N
7	Verschuiving last vennootschapsbelasting	-551	V
<i>Subtotaal Autonome ontwikkelingen</i>		<i>-2.896</i>	<i>V</i>
Saldo meerjarenraming na Autonome ontwikkelingen		-32.442	V
1	Mutaties Kaderbrief 2027	529	N
2	Onderzoek Vrouwenveiligheid	100	N
3	Wildopvang	400	N
<i>Subtotaal Beleidsvoorstellen</i>		<i>1.029</i>	<i>N</i>
Saldo meerjarenraming na Beleidsvoorstellen		-31.413	V

Toelichting Technische bijstellingen

1 Meicirculaire 2026

Op basis van de meicirculaire is het provinciefonds geactualiseerd.

De mutaties worden veroorzaakt door:

- mutaties in de algemene uitkering als gevolg van hogere accressen en omdat de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds hoger is gebleken dan verwacht;
- nieuwe decentralisatie uitkeringen;
- de eindafrekening van de algemene uitkering van 2025 is toegevoegd in 2026

2 Renteresultaat

Op basis van de geactualiseerde liquiditeitsprognose kunnen de rentelasten naar beneden worden bijgesteld met €4,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door lagere dan verwachte uitgaven over 2025 en een lagere omvang van de opgenomen geldleningen en te verwachten opnames van leningen in 2026.

De rentebaten op de Schatkist worden met €0,1 miljoen opgehoogd.

De doorbelaste rentelasten zijn gemuteerd op de verschillende beleidsdoelen en op het renteresultaat.

3 Dividendopbrengsten

De dividendopbrengsten worden naar boven bijgesteld. Dit wordt per saldo veroorzaakt door een tweetal mutaties:

- een hogere opbrengst van Alliander (€4,2 miljoen);
- een lagere opbrengst van Life Science Fund Amsterdam (€0,2 miljoen);
- een lagere opbrengst van Bank Nederlandsche Gemeenten (BNG) (€0,5 miljoen);
- een lagere opbrengst van Nederlandse Waterschapsbank (NWB) (€0,01 miljoen).

4 Mutaties Kaderbrief 2027

In de Kaderbrief 2027 zijn een aantal technische mutaties doorgevoerd voor 2026. Het gaat hierbij om:

- Indexering ad €1,1 miljoen (regel C Kaderbrief)
- Verhoging onderhoudsbudgetten vast en variabel onderhoud i.v.m. areaaluitbreiding ad +/- €0,5 miljoen (regel D Kaderbrief)
- Bijstelling rentebaten en lasten per saldo €1 miljoen (regel F Kaderbrief)

5 Actualisatie afschrijvingslasten

De afschrijvingslasten op de materiele vaste activa zijn geactualiseerd. De mutatie ten opzichte van de Begroting 2026 komt voort uit:

- De afschrijvingen zijn berekend op basis van gerealiseerde investeringen t/m 2025;

6 IPO BIJ12

De budgetten voor het Interprovinciaal Overleg (IPO) worden bijgesteld op basis van de geactualiseerde verdeelsleutel van IPO, waardoor de bijdrage per programma wordt aangepast.

7 Vast onderhoud wegen

Werkzaamheden zijn deels doorgeschoven van 2025 naar 2026. De reclameopbrengsten zijn lager geraamd, aangezien voor de periode september tot en met december nog geen prognose is opgenomen vanwege een lopende nieuwe aanbesteding.

8 Verkeersmanagement vaarwegen

De geplande uitgaven voor de ophoging ten behoeve van serververvanging in de bedien centrale zijn verplaatst van 2025 naar 2026.

9 Omgevingsdiensten

De ontvangen baten van € 9 miljoen hebben betrekking op ontvangen dwangsommen. Daarnaast is € 1 miljoen van het budget Omgevingsdiensten n.a.v. een ontvangen decentralisatie uitkering (DU) van het Rijk in 2026 nog niet nodig in 2026. Op basis van het bestedingsplan van de Decentralisatie Uitkering Versterking Vergunningsverlening maatwerk voor de omgevingsdiensten wordt dit budget herverdeeld over toekomstige jaren.

10 Correcties reserves Mobiliteit

Met deze wijzigingen worden de standen van een drietal reserves in het bereikbaarheidsdomein rechtgezet, zodat de stortingen en onttrekkingen aansluiten op het actuele bestedingsplan.

11 Gladheidbestrijding

De lasten zijn hoger uitgevallen als gevolg van een strenger winterseizoen, waardoor vaker is gestrooid.

12 Verkopen Strategische Gronden Groen

Bijstelling begrote baten strategische grond verkopen op basis van verwachte realisatie 2026.

13 Verkopen Grond

Aanpassing raming verkopen Grond op basis dat de verwachte realisatie hoger is dan de originele aankoopprijs.

14 Ligplaatsenbeleid

De uitvoering van het ligplaatsenbeleid is nog niet gestart.

15 Verkeerseducatie onderwijs

Bijstelling van het budget door omzetting financieringswijze van subsidieregeling naar Europese aanbesteding en het ontbreken van subsidieaanvragen voortvloeiend uit schooljaar 2025-2026

16 Vrijval reserve Laag Holland

Zoals op 15/7/25 (Begroting 2026, eerste lezing) in GS besloten is kan de reserve Laag Holland opgeheven worden en kan de eindstand van de reserve in 2025 vrijvallen. Hiervoor was er al een bedrag van € 435.000 geraamd, dat moet nu een totaal bedrag van € 438.000 worden.

17 Vrijval reserve mobiliteitsbeleid

Vanuit het doorlichten van de bestemmingsreserves in 2025 is bepaald dat de Reserve Mobiliteitsbeleid in zijn geheel vrijvalt in 2026

18 Omzetten Reserve Monumenten naar exploitatie

Conform GS-besluit bij begroting 2026 wordt het monumentenbeleid voortaan gefinancierd vanuit de exploitatie i.p.v. de reserve. Met deze begrotingswijziging valt het restant eind 2026 vrij naar de algemene reserve. Dit restant wordt bij begroting 2027 toegevoegd aan het monumentenbudget

19 Overige mutaties < € 100.000

Onder dit bedrag zijn een aantal bijstellingen opgenomen die per bijstelling kleiner dan € 100.000 zijn.

20 Raming opcenten o.b.v. meicirculaire 2026

De raming van de opcenten wordt geactualiseerd op basis van de meicirculaire 2026 van het provinciefonds.

21 Bijstelling OV concessies naar aanleiding van aangepast voorschot

Bijstelling OV concessies naar aanleiding van aangepast voorschot

22 VRI bijdrage gemeentes

De baten voor VRI's gemeenten.

23 Europese landbouwprojecten

Aangevraagde subsidies bij het RVO worden in hetzelfde jaar als last verantwoord. Hierop wordt de raming voor de Europese landbouwprojecten aangepast.

24 Vrijval reserve Waterrecreatie

Zoals op 15/7/25 (Begroting 2026, eerste lezing) in GS besloten is kan de reserve Waterrecreatie opgeheven worden en kan de eindstand van de reserve in 2025 vrijvallen. Hiervoor was er al een bedrag van € 1.530.000 geraamd, dat moet nu een totaalbedrag van € 2.290.000 worden.

25 Leges wegenverordening

De hogere legesopbrengsten op grond van de Wegenverordening gaan gepaard met hogere lasten voor de benodigde capaciteit.

26 Verkeersmanagement

De lasten en baten vallen hoger uit dan 2025 conform de afspraken in de SOK Verkeersmanagement. Dit blijft binnen de kaders van de overeenkomst, waarbij de bijdrage van de provincie niet toeneemt.

27 Herinrichting Zandvoort Nieuw Noord

Dit betreft een onttrekking van de reserve om subsidie te verlenen aan gemeente Zandvoort, waarvoor al eerder de lasten waren genomen.

28 Pont Ilpendam

Dit betreft een verlaging van de subsidie voor de pont Ilpendam.

29 Incidentmanagement

Er is sprake van structureel hogere lasten voor incidentmanagement wat ook de laatste jaren te zien is.

Toelichting Autonome ontwikkelingen

1 Afrekeningsverschillen

In de jaarrekening 2025 zijn voor een aantal posten kosten opgenomen op basis van een raming. In 2026 zijn facturen voor lagere bedragen binnen gekomen. Tevens zijn er in 2026 subsidies vastgesteld voor een lager bedrag dan het bedrag dat in voorgaande jaren als kosten is opgenomen in de jaarrekeningen. Beiden leiden tot een financieel voordeel in het huidige jaar.

2 Randstedelijke Rekenkamer

Conform de Begroting 2026 van de Randstedelijke rekenkamer wordt de bijdrage van de provincie Noord-Holland verlaagd naar €616.000

3 Beëindiging verhuur Elan Wonen

Per 1 juli beëindigt Elan Wonen de huur van de 1e etage van het pand Houtplein 33.

4 Pachten en Huren

Bijstelling begrote baten pacht en huur op basis van realisatie 2025 en verwachting 2026.

5 Doorschuif BTW

Op basis van de cijfers over 2024 en 2025 mag verwacht worden dat de doorschuif BTW naar boven kan worden bijgesteld. Doorschuif BTW ontstaat doordat de provincie deelneemt in gemeenschappelijke regelingen die zelf niet de BTW over hun kosten kunnen declareren bij het BTW-compensatiefonds. Deze BTW kan dan worden doorgeschoven naar de provincie.

6 Mutaties Kaderbrief 2027

Bij de Kaderbrief 2027 is extra budget toegekend voor stijgende huisvestingslasten €0,4 miljoen (regel J Kaderbrief)

7 Verschuiving last vennootschapsbelasting

De uitgiften van gronden van CV Polanenpark zal niet meer in 2026 plaatsvinden, maar pas in 2027. Daardoor verschuift de VPB-last ook naar 2027.

Toelichting Beleidsvoorstellen

1 Mutaties Kaderbrief 2027

Bij de Kaderbrief 2027 is extra budget beschikbaar gesteld voor:

- Evenementsponsoring €0,5 miljoen (regel X Kaderbrief)
- Waddengebied €0,1 miljoen (regel Y Kaderbrief)

2 Onderzoek Vrouwenveiligheid

Er worden onderzoekskosten gemaakt om de impact van de lange termijn maatregelen te vergroten. Met het onderzoek wordt beoogd om de knelpunten op het gebied van sociale veiligheid in beeld hebben en daarbij de maatregelen in de openbare ruimte om de sociale veiligheid te verbeteren.

3 Wildopvang

In M108-2024 wordt GS verzocht om de wildopvangcentra in Noord-Holland eenmalig te steunen met € 400.000,- uit het resultaat van 2025. Om uitvoering te geven aan deze motie wordt er in 2026 een subsidieregeling voor wildopvangcentra in Noord-Holland opgesteld.

4 Overzicht per programma

4.1 Geactualiseerde Programmabegroting in één oogopslag

De Tweede Begrotingswijziging 2026 actualiseert de begroting op basis van de meest recente financiële en uitvoeringsmatige inzichten. Per saldo verbetert het begrotingsresultaat met € 21,7 miljoen, waardoor het voordelige begrotingssaldo toeneemt van € 9,7 miljoen naar € 31,4 miljoen. Deze verbetering wordt voornamelijk veroorzaakt door de verwerking van de Meicirculaire 2026, hogere dividendopbrengsten, een gunstiger renteresultaat, actualisaties van afschrijvingslasten en diverse technische begrotingsaanpassingen.

De mutaties verschillen per programma. Binnen de programma's Klimaat en gezonde leefomgeving, Natuur en landelijk gebied en Overzicht Algemene middelen en organisatie is sprake van een voordelige ontwikkeling, terwijl binnen de programma's Bestuur, Ruimte en Wonen, Bereikbaarheid en Economie, leefbaarheid en cultuur per saldo hogere lasten worden verwerkt. Een belangrijk deel van deze wijzigingen betreft actualisaties van Rijksmiddelen, projectplanningen, kasritmes en de inzet van reserves, waardoor de begroting beter aansluit bij de verwachte uitvoering in 2026.

De onderstaande tabel geeft het financiële effect van de Tweede Begrotingswijziging weer per begrotingsprogramma, inclusief de mutaties in de reserves en het uiteindelijke begrotingsresultaat. Hiermee wordt inzichtelijk hoe de verschillende ontwikkelingen doorwerken in de provinciale begroting en hoe deze gezamenlijk leiden tot een actueler en realistischer financieel beeld.

Saldo van lasten en baten per programma (x €1.000)

min is voordelig	Begroot 2026 voor tweede wijziging		Tweede begrotings- wijziging		Begroot 2026 na tweede wijziging	
1 Bestuur	28.298	N	652	N	28.950	N
2 Klimaat en gezonde leefomgeving	73.540	N	-7.368	V	66.172	N
3 Ruimte en Wonen	18.871	N	7.841	N	26.712	N
4 Bereikbaarheid	275.738	N	33.206	N	308.944	N
5 Natuur en landelijk gebied	195.220	N	-5.891	V	189.329	N
6 Economie, leefbaarheid en cultuur	40.286	N	7.384	N	47.670	N
7 Overzicht Algemene middelen en organisatie	-559.215	V	-36.050	V	-595.265	V
Totaal saldo van lasten en baten	72.737	N	-226	V	72.511	N
Stortingen	222.772	N	16.453	N	239.225	N
Onttrekkingen	-305.176	V	-37.973	V	-343.149	V
Totaal mutaties reserves	-82.404	V	-21.520	V	-103.924	V
Begrotingsresultaat	-9.667	V	-21.746	V	-31.413	V

Programma 1 Bestuur

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Ontwerpbegroting 2026		Begroot 2026 voor tweede wijziging		Tweede begrotingswijziging		Begroot 2026 na tweede wijziging		
Lasten									
1.1	Faciliteren van het provinciaal bestuur	14.541	N	17.550	N	597	N	18.147	N
1.2	Werken aan gemeenten en sterke regio's	5.005	N	5.005	N	104	N	5.109	N
1.3	Verzekeren van Openbare orde en veiligheid	1.208	N	1.208	N	0	V	1.208	N
1.4	Belangen van de provincie behartigen	4.895	N	4.594	N	-49	V	4.545	N
Baten									
1.1	Faciliteren van het provinciaal bestuur	-59	V	-59	V	0	V	-59	V
Saldo van baten en lasten		25.590	N	28.298	N	652	N	28.950	N
Onttrekkingen									
1.4	Reserve Cofinanciering Europese projecten	-1.310	V	-1.310	V	48	V	-1.262	V
Totaal mutaties reserves		-1.310	V	-1.310	V	48	V	-1.262	V
Programma Resultaat		24.280	N	26.988	N	700	N	27.688	N

1.1 Faciliteren van het provinciaal bestuur

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Kaderbrief 2027: Voor sponsoring is bij de kaderbrief extra budget beschikbaar gesteld. Zie regel AE kaderbrief).	NBN	475 N				475 N
Voor sponsoring van de Special Olympics is € 100.000 beschikbaar gesteld vanuit het budget van sportvoorzieningen uit beleidsdoel 6.3.	BN	100 N				100 N
Overige mutaties < 100.000	NBN	-59 V				-59 V
Overige mutaties < 100.000	BN	81 N				81 N

1.2 Werken aan gemeenten en sterke regio's

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
In de meicirculaire van het provinciefonds is een decentralisatie uitkering ontvangen voor 'Interbestuurlijk toezicht domein erfgoed'.	BN	104 N				104 N

1.4 Belangen van de provincie behartigen

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Overige mutaties < 100.000		-49 V			48 N	-1 V

Programma 2 Klimaat en gezonde leefomgeving

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Ontwerpbegroting 2026		Begroot 2026 voor tweede wijziging		Tweede begrotingswijziging		Begroot 2026 na tweede wijziging	
Lasten									
2.1	Bijdragen aan de energietransitie	15.778	N	17.574	N	9.800	N	27.374	N
2.2	Bevorderen gezonde leefomgeving	59.428	N	62.388	N	4.612	N	67.000	N
Baten									
2.1	Bijdragen aan de energietransitie	-3.043	V	-3.043	V	-6.815	V	-9.858	V
2.2	Bevorderen gezonde leefomgeving	-3.380	V	-3.380	V	-14.965	V	-18.345	V
Saldo van baten en lasten		68.784	N	73.540	N	-7.368	V	66.172	N
Stortingen									
2.1	Reserve Energietransitie	840	V	840	N	0	V	840	N
2.1	Reserve Warmtetransitie	0	V	0	V	1.000	N	1.000	N
2.1	Reserve Subsidie Warmtetransitie	0	V	0	V	2.000	N	2.000	N
2.2	Reserve Bodemsanering	126	V	126	N	0	V	126	N
Onttrekkingen									
2.1	Reserve Subsidie Warmtetransitie	0	V	0	V	-2.610	V	-2.610	V
2.1	Reserve Energietransitie	-1.302	V	-1.302	V	356	N	-946	V
2.1	Reserve Warmtetransitie	-1.490	V	-1.490	V	-2.646	V	-4.136	V
2.2	Reserve Bodemsanering	-2.157	V	-2.157	V	215	N	-1.942	V
2.2	Reserve Gezonde leefomgeving	-1.586	V	-1.586	V	0	V	-1.586	V
Totaal mutaties reserves		-5.569	V	-5.569	V	-1.685	V	-7.254	V
Programma Resultaat		63.215	N	67.971	N	-9.053	V	58.918	N

2.1 Bijdragen aan de energietransitie

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Verwerking van de doorbelaste omslagrente	BN	125 N				125 N
Uitvoeringsregeling aardwarmteonderzoek. Eind 2025 is er een subsidie verleend aan de Gemeente Haarlemmermeer van € 2 miljoen. Volgens de BBV regels moeten subsidies van meer dan € 1,5 miljoen overgeheveld worden naar een aparte subsidiereserve. Daarom wordt € 2 miljoen gestort vanuit de reserve Warmtetransitie in de reserve subsidie Warmtetransitie.	RESV			2.000 N	-2.000 V	0
Voor de verleende subsidie aan de gemeente Haarlemmermeer vanuit de Uvr aardwarmteonderzoek, worden de lasten voor 2026 opgenomen in de begroting.	RESV	1.866 N			-1.866 V	0
Voor de subsidie Ontwikkelfonds energie coöperatie van € 1,5 miljoen die verleend is in 2025, worden de lasten voor 2026 opgenomen in de begroting.	RESV	744 N			-744 V	0
Vanuit de SPUK CDOKE wordt € 4,3 miljoen opgenomen in de begroting, dit is voor: - Capaciteit vast personeel € 2,1 miljoen - Inhuur € 1,07 miljoen - Uvr Energiehubs € 1,3 miljoen.	BN	4.230 N	-4.443 V			-213 V
De Incidentele subsidie AIO UVA die in 2021 is verleend, is lager vastgesteld, waardoor de provincie € 356.000 terugkrijgt. Dit budget komt terecht in de reserve Energietransitie.	RESV	-356 V			356 N	0
Voor de Uvr Waterstof was vanuit de reserve Energietransitie € 692.000 opgenomen in de begroting, maar de kosten voor de Uvr Waterstof worden niet langer gedekt uit de reserve Energietransitie, dit wordt nu gedekt vanuit de reserve Warmtetransitie. Daarom is dit bedrag uit de begroting gehaald en is er een onttrekking gedaan vanuit de reserve Warmtetransitie van € 500.000 opgenomen.	RESV	-192 V			192 N	0

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

Voor de Uvr Warmtetransitie gebouwde omgeving op wijkniveau wordt de onttrekking met € 146.000 opgehoogd. Hierdoor komt het beschikbare budget voor 2026 uit op € 446.000.	RESV	146 N			-146 V	0
In de reserve Energietransitie is budget gereserveerd voor de Uvr Waterstof. De kosten die gemaakt worden voor deze Uvr worden gedekt uit de reserve warmtetransitie. Daarom wordt dit budget overgeheveld naar de reserve warmtetransitie.	RESV			1.000 N	- 1.000 V	0
SPUK Nationaal programma lokale warmtetransitie Vanuit de SPUK C95 Nationaal programma lokale warmtetransitie wordt € 1,4 miljoen van het ontvangen budget van het Rijk ingezet in 2026. Vanuit de SPUK J18 isolatieopgave NPLW wordt € 290.000 opgenomen in de begroting voor verwachte kosten in 2026.	BN	1.669 N	-1.669 V			0
Voor de verduurzaming van paviljoen Welgelegen worden kosten gemaakt. Een deel van de kosten wordt gedekt door een subsidie van RVO. In 2026 worden vooral bouwkundige aanpassingen gedaan.	BN	700 N	-700 V			0
Doordat de provincie subsidie heeft ontvangen van RVO voor de verduurzaming van paviljoen Welgelegen, is voor 2026 geen beroep nodig op de reserve Energietransitie.	RESV	-308 V			308 N	0
In de meicirculaire van het provinciefonds is een decentralisatie uitkering ontvangen voor 'Stimuleringsprogramma energiehubs'.	BN	1.173 N				1.173 N
Overige mutaties < € 100.000	BN	3 N	-3 V			0

2.2 Bevorderen gezonde leefomgeving

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Omgevingsdiensten: De provincie heeft dwangsommen opgelegd van € 9,03 miljoen, deze baten ontvangt de provincie in 2026.	NBN		- 9.033 V			- 9.033 V
Omgevingsdiensten: Van de ontvangen DU Versterking vergunningsverlening maatwerk wordt € 1 miljoen afgeraamd in 2026, dit wordt overgezet naar 2027.	NBN	-1.000 V				-1.000 V
Het kasritme van de reserve Bodemsanering is geactualiseerd op basis van de huidige planning voor bodemsanering van spoedlocaties en diffuse bodemverontreinigingen (o.a. IJtochtkaade, gasfabriekterrein Zaanstad en BIO Masterplan 't Gooi). De oude kasreeks 2026 wordt op € 0 gezet en vervangen door een nieuwe, lagere reeks. Het betreft een verschuiving in de tijd van de uitvoering; het totale budget voor het beleidsdoel blijft ongewijzigd. Naat de lasten wordt de onttrekking aan de reserve Bodemsanering met hetzelfde bedrag verlaagd. Daarmee is deze mutatie neutraal binnen beleidsdoel 2.2.	RESV	-215 V			215 N	0
Het kasritme van de SPUK E94 Bodem en Sanering 2022 (cluster 1 en 2) wordt aangepast aan de actuele uitvoeringsplanning van de Rijksbijdrage. Het betreft een verschuiving in de tijd; het totale budget voor het beleidsdoel blijft ongewijzigd. De lasten en de daarbij behorende bijdrage van het Rijk worden in 2026 met hetzelfde bedrag verhoogd (lasten verhoogd, € 5.852.000, nadelig; baten verhoogd, € 5.852.000, voordelig). Deze mutatie is volledig gedekt door de Rijksbijdrage en daarmee neutraal binnen beleidsdoel 2.2.	BN	5.852 N	-5.852 V			0
Voor de bijdrage aan het milieubeleidsplan is dit bedrag bijgesteld op basis van de meest recent ontvangen gegevens van IPO.	NBN	-19 V				-19 V
Overige mutaties < € 100.000 bij GLK	BN	-6 V	-80 V			-86 V

Programma 3 Ruimte en Wonen

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

Mutaties Budgettabel (in 1000 euro)		Ontwerpbegroting 2026		Begroot 2026 voor tweede wijziging		Tweede begrotingswijziging		Begroot 2026 na tweede wijziging			
Lasten											
3.1	Regie voeren ruimtelijke ordening	8.482	N		8.485	N		211	N	8.696	N
3.2	Versnellen en programmeren woningbouw	8.854	N		8.854	N		5.822	N	14.676	N
3.3	Beschermen tegen overstromingen en bijdragen aan klimaatadaptatie	2.018	N		2.018	N		2.000	N	4.018	N
Baten											
3.1	Regie voeren ruimtelijke ordening	-486	V		-486	V		-192	V	-678	V
Saldo van baten en lasten		18.868	N		18.871	N		7.841	N	26.712	N
Stortingen											
3.2	Reserve Woningbouw	50	V		50	N		0	V	50	N
3.2	Reserve Verleende subsidies Woningbouw	0	V		0	V		5.750	N	5.750	N
Onttrekkingen											
3.2	Reserve OV-fonds, incl. OV-knooppunten	0	V		0	V		-350	V	-350	V
3.2	Reserve Woningbouw	-2.750	V		-2.750	V		-4.025	V	-6.775	V
3.2	Reserve Verleende subsidies Woningbouw	-428	V		-428	V		-2.870	V	-3.298	V
3.2	Reserve subs. OD 3.4.1	-1.325	V		-1.325	V		-486	V	-1.811	V
3.3	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkverst. en Kustontw.	0	V		0	V		-2.000	V	-2.000	V
Totaal mutaties reserves		-4.453	V		-4.453	V		-3.981	V	-8.434	V
Programma Resultaat		14.415	N		14.418	N		3.860	N	18.278	N

3.1 Regie voeren ruimtelijke ordening

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Luchthavens, SPUK C112 Novex Schipholregeling, het restant van deze SPUK-regeling wordt opgenomen in de begroting.	BN	192 N	- 192 V			0
Voor de bijdrage aan de Omgevingswet &-visie is dit bedrag bijgesteld op basis van de meest recent ontvangen gegevens van IPO.	NBN	19 N				19 N

3.2 Versnellen en programmeren woningbouw

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Investeringskader / OV knooppunten. De subsidie op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling 'Gemeente Hoorn, Poort van Hoorn' wordt in 2026 verleend. Volgens de BBV regels moeten subsidies van meer dan € 1,5 miljoen overgeheveld worden naar een aparte subsidiereserve. Hiervoor wordt vanuit de reserve Woningbouw € 3 miljoen gestort in de Reserve Woningbouw subsidies. De lasten met betrekking tot deze subsidie worden in de komende jaren genomen.	RESV			3.000 N	-3.000 V	0
OV SAAL: Fietsenstalling Hilversum - Overheveling bedrag van reserve verleende subsidies OD 4.1.2. naar Reserve Woningbouw subsidies.	RESV			2.750 N		2.750 N
Investeringskader / OV knooppunten. De subsidie op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling 'Gemeente Haarlem, Knooppuntontwikkeling Haarlem Nieuw-Zuid' (€ 21 miljoen) is in 2025 verleend. Voor 2026 wordt de last € 2,9 miljoen, dit wordt opgenomen vanuit de Reserve Woningbouw subsidies.	RESV	2.870 N			-2.870 V	0

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

De subsidie aan de MRA (flexibele schil) die in 2025 op de lijst subsidies buiten uitvoering stond, is verleend in januari 2026. Hiervoor wordt € 750.000 opgenomen vanuit de reserve Woningbouw.	RESV	750 N			-750 V	0
OV-knooppunten. In 2021 is de subsidie van € 5,5 miljoen aan Poort van Hoorn verleend. N.a.v. het vastgestelde bestedingsplan worden de budgetten aangepast, dit wordt opgenomen uit de Reserve OV-fonds subsidies.	RESV	486 N			-486 V	0
De subsidie op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling 'Gemeente Uitgeest, ketenreismiddelen' wordt in 2026 verleend. Het bedrag wordt opgenomen uit de Reserve OV-fonds.	RESV	275 N			-275 V	0
Investeringskader. Voor de subsidie op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling Parteen woningcorporatie, Doniastraat, wordt € 150.000 opgenomen vanuit de reserve Woningbouw.	RESV	150 N			-150 V	0
Voor de subsidie op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling C-creators bouwprogramma wordt € 100.000 opgenomen vanuit de reserve Woningbouw	RESV	100 N			-100 V	0
In de meicirculaire van het provinciefonds is een decentralisatie uitkering ontvangen voor 'Wet versterking regie Volkshuisvesting'.	BN	1.191 N				1.191 N
Overige mutaties afzonderlijk < € 100.000	RESV				-100 V	-100 V

3.3 Beschermen tegen overstromingen en bijdragen aan klimaatadaptatie

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
SOK Meekoppelkansen Markermeerdijken. De verwachte lasten voor de uitvoeringskosten en de afkoop voor beheer dijkplaatsen zijn voor 2026 € 2 miljoen. Dit bedrag wordt gedekt uit de Reserve Meekoppelkansen.	RESV	2.000 N			-2.000 V	0

Programma 4 Bereikbaarheid

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Primaire begroting 2026		Begroot 2026 na eerste wijziging		Mutaties Tweede begrotings-wijziging		Begroot 2026 na tweede wijziging	
Lasten									
4.1	Realiseren perspectief mobiliteit	26.997	N	31.562	N	19.321	N	50.883	N
4.2	Openbaar vervoer waarborgen	83.515	N	81.750	N	858	N	82.608	N
4.3	Faciliteren gebruik infrastructurele netwerken	43.074	N	43.074	N	2.245	N	45.319	N
4.4	Infrastructuur verduurzamen, verbeteren en in stand houden	129.513	N	129.638	N	13.326	N	142.964	N
Baten									
4.1	Realiseren perspectief mobiliteit	100	N	-4.165	V	-150	V	-4.315	V
4.2	Openbaar vervoer waarborgen	0	V	0	V	-325	V	-325	V
4.3	Faciliteren gebruik infrastructurele netwerken	-1.698	V	-1.698	V	-571	V	-2.269	V
4.4	Infrastructuur verduurzamen, verbeteren en in stand houden	-4.423	V	-4.423	V	-1.498	V	-5.921	V
Saldo van baten en lasten		277.078	N	275.738	N	33.206	N	308.944	N
Stortingen									
4.1	Reserve Uitvoeren mobiliteit	11.452	V	11.452	N	-7.148	V	4.304	N
4.2	Reserve Openbaar Vervoer projecten	67	V	67	N	7.776	N	7.843	N
4.4	Reserve Dekking Kapitaallasten Weginfras	0	V	0	V	193	N	193	N
4.4	Reserve Ontwikkeling prov. infrastructuur	0	V	0	V	5.025	N	5.025	N
4.4	Reserve Groot onderhoud wegen	22.950	V	22.950	N	740	N	23.690	N
4.4	Reserve Groot onderhoud vaarwegen	7.304	V	7.304	N	36	N	7.340	N
4.4	Reserve Innovatieve projecten Mobiliteit	0	V	0	V	1.594	N	1.594	N
4.4	Reserve Kapitaallasten innovatieprojecten	0	V	0	V	9	N	9	N

Onttrekkingen					
4.1 Reserve Mobiliteitsbeleid	-388	V	-388	V	-102 V -490 V
4.1 Reserve Uitvoeren mobiliteit	-20.768	V	-20.768	V	11.051 N -9.717 V
4.1 Reserve verleende subsidies	-7.476	V	-7.476	V	-18.796 V -26.272 V
4.2 Reserve Openbaar Vervoer projecten	-7.168	V	-7.168	V	-7.447 V -14.615 V
4.4 Reserve Dekking Kapitaallasten Weginfrast	-314	V	-314	V	-5.334 V -5.648 V
4.4 Reserve Dekking Kapitaallasten OV-infras	-1.375	V	-1.375	V	-222 V -1.597 V
4.4 Reserve Ontwikkeling prov. infrastructuur	-34.800	V	-34.800	V	-2.726 V -37.526 V
4.4 Reserve Groot onderhoud wegen	-22.839	V	-22.839	V	-12.250 V -35.089 V
4.4 Reserve Groot onderhoud vaarwegen	-5.019	V	-5.019	V	-750 V -5.769 V
4.4 Reserve Innovatieve projecten Mobiliteit	-329	V	-329	V	-9 V -338 V
4.4 Reserve Kapitaallasten innovatieprojecten	-729	V	-729	V	57 N -672 V
Totaal mutaties reserves	-59.432	V	-59.432	V	-28.303 V -87.735 V
Programma Resultaat	217.645	N	216.305	N	4.903 N 221.208 N

4.1 Realiseren perspectief mobiliteit

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Betreft uitvoering opdracht voor Amsterdam Logistics Project (ALP)	RESV	616 N			-616 V	0
Betreft een subsidie voor gemeente Oostzaan ten behoeve van project AVANT. Hiervoor is een € 4,2 miljoen opgenomen uit reserve Verleende subsidies OD 4.1.2.	RESV	4.233 N			-4.233 V	0

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

Betreft de provinciale bijdrage aan "Samenwerking overeenkomst Bereikbaarheid Kust Zuid-Kennemerland". Hiervoor is € 1,3 miljoen opgenomen uit reserve Uitvoeren mobiliteit	RESV	1.300 N			-1.300 V	0
Betreft een verhoging van de uitgaven voor Corridor Amsterdam-Hoorn middels een subsidie aan gemeente Hoorn. Hiervoor is een bedrag opgenomen uit reserve Uitvoeren mobiliteit	RESV	300 N			-300 V	0
Betreft een subsidie ter bevordering van fietsverkeer in Nederland. Hiervoor is € 160.000 opgenomen uit reserve Uitvoeren mobiliteit	RESV	160 N			-160 V	0
Betreft een subsidie voor gemeente Uitgeest ten behoeve van de fietstunnel Uitgeest. Hiervoor is een € 1,6 miljoen opgenomen uit reserve Uitvoeren mobiliteit	RESV	1.641 N			-1.641 V	0
Betreft een subsidie voor gemeente Heiloo ten behoeve van de Heilooërbos fietsverbinding. Hiervoor is een € 2,2 miljoen opgenomen uit reserve Uitvoeren mobiliteit. (Er is ook een correctie gemaakt met een eerdere onjuiste prognose van €3.5 miljoen)	RESV	-1.233 V			1.233 N	0
Betreft een subsidie voor gemeente Haarlem ten behoeve van de herinrichting Prins Bernhardlaan. Hiervoor is een € 2,0 miljoen opgenomen uit reserve Verleende subsidies OD 4.1.2	RESV	2.060 N			-2.060 V	0
Betreft een subsidie voor gemeente Zandvoort ten behoeve van de herinrichting Zandvoort Nieuw-Noord. Hiervoor is een € 0,6 miljoen opgenomen uit reserve Verleende subsidies OD 4.1.2. (onttrekking)	NBN				-568 V	-568 V
Betreft een subsidie voor gemeente Haarlem ten behoeve van de herinrichting Zuid-Schalkwijkerweg. Hiervoor is een € 0,3 miljoen opgenomen uit reserve Verleende subsidies OD 4.1.2	RESV	310 N			-310 V	0
Betreft een subsidie voor gemeente Bergen ten behoeve van de herinrichting N9 Kogendijk. Hiervoor is een € 2,7 miljoen opgenomen uit reserve Verleende subsidies OD 4.1.2	RESV	2.741 N			-2.741 V	0

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

Betreft een subsidie voor gemeente Hilversum ten behoeve van de Sportpark Hilversum. Hiervoor is een € 1,0 miljoen opgenomen uit reserve Uitvoeren mobiliteit	RESV	1.000 N			-1.000 V	0
Betreft een overheveling van € 2,75 miljoen voor de fietsenstalling Hilversum van reserve verleende subsidies OD 4.1.2. naar Reserve Woningbouw subsidies	RESV				-2.750 V	-2.750 V
Voor de pont van IJpendam is het subsidiebudget in 2026 verlaagd	NBN	-104 V				-104 V
Bijstelling van het budget door omzetting financieringswijze van subsidieregeling naar Europese aanbesteding en het ontbreken van nieuwe subsidies voortvloeiend uit schooljaar 2025-2026	NBN	-850 V				-850 V
Betreft een subsidie voor gemeente Haarlemmermeer ten behoeve van de Weg om Zuid. Hiervoor is een € 2,7 miljoen opgenomen uit reserve Uitvoeren mobiliteit	RESV	2.670 N			-2.670 V	0
Betreft een subsidie voor gemeenten Wormerland en Zaanstad ten behoeve van de Zaanbrug. Hiervoor is een € 0,4 miljoen opgenomen uit reserve Uitvoeren mobiliteit	RESV	466 N			-466 V	0
Betreft een subsidie voor gemeente Velsen ten behoeve van Velsertaverse (project HOV). Hiervoor is een € 1.5 miljoen opgenomen uit reserve Verleende subsidies OD 4.1.2 en € 0.5 miljoen uit reserve Uitvoeren mobiliteit	RESV	2000 N			-2000 V	0
Betreft een subsidie voor gemeente Beverwijk ten behoeve van Verbindingsweg Wijckerpoort (project HOV). Hiervoor is een € 0,9 miljoen opgenomen uit reserve Verleende subsidies OD 4.1.2	RESV	883 N			-883 V	0
Betreft een subsidie voor gemeente Beverwijk ten behoeve van Spooraanpassing Beverwijk (project HOV). Hiervoor is een € 0,7 miljoen opgenomen uit reserve Verleende subsidies OD 4.1.2	RESV	673 N			-673 V	0
Ketenreis Schagen wordt uitgevoerd met bereikbaarheidsgelden Helderse Lijn. Hiervoor was budget gealloceerd op programma 3, dit budget is overgeheveld naar reserve Uitvoeren mobiliteit.	RESV			75 N		75 N

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

Een aantal projectonderdelen voor Actieplan geluid worden uitgevoerd vanuit programma 4, daarom zijn middelen overgeheveld programma 2	BN	86 N				86 N
Voor inhuur van een projectleider voor de regionale uitvoeringsagenda's duurzame mobiliteit wordt gebruik gemaakt van de CDOKE middelen.	BN	150 N	-150 V			0
Voor de IPO-bijdrage gerelateerd aan mobiliteit is dit bedrag beschikbaar gesteld	NBN	119 N				119 N
Voor de toekomstige afkoopsom van N232 is budget overgeheveld van de reserve ontwikkeling provinciale infrastructuur naar de reserve Uitvoeren mobiliteit	RESV			1.400 N		1.400 N
Vanuit het doorlichten van de bestemmingsreserves is bepaald dat de Reserve Mobiliteitsbeleid in zijn geheel vrijvalt.	NBN				-102 V	-102 V
Inzet van gelden voor onderzoek naar vrouwveiligheid	NBN	100 N				100 N
De stortingen en onttrekkingen van de reserve Uitvoeren mobiliteit worden technisch gecorrigeerd, zodat deze aansluiten op het actuele bestedingsplan.	NBN			-9.156 V	15.393 N	6.237 N
Voor de toekomstige uitgaven van Bereikbaarheidsgelden is budget overgeheveld van de reserve ontwikkeling provinciale infrastructuur naar de reserve Uitvoeren mobiliteit	RESV			533 N		533 N

4.2 Openbaar vervoer waarborgen

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Betreft omzetting Bikkergelden 2026	BN	-7.776 V		7.776 N		0
De Bikkergelden worden ingezet conform het bestedingsplan.	RESV	7.615 N			-7.615 V	0

Indexering OV Concessies naar prijspeil 2026	BN	2.937 N				2.937 N
Bijstelling voorschot 2026 voor vervoerder	NBN	-2.843 V				-2.843 V
Uitvoering (deel) van de pilot Deelfietsen Gooi-Vechtstreek	BN	325 N	-325 V			0
Verstreking subsidie voor OV Knooppunten Gooi en Vechtstreek	RESV	400 N			-400 V	0
Inzet ZE Middelen voor de realisatie van energieaansluitingen en laadinfrastructuur t.b.v. nieuwe OV Concessie Noordwest Noord-Holland	RESV	200 N			-200 V	0

4.3 Faciliteren gebruik infrastructurele netwerken

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
De afschrijvingen over 2026 zijn geactualiseerd op basis van de werkelijke boekwaarde van de materiële vaste activa per 31-12-2025.	NBN	-191 V				-191 V
Het VMaas-budget wordt overgeheveld van DVM wegen (700127, beleidsdoel 4.3) naar Dynamisch Verkeersmanagement (700732, beleidsdoel 4.4) waar de uitvoering plaatsvindt (lasten verlaagd, € 3.000.000, voordelig). Tegenboeking onder 4.4.	NBN	-3.000 V				-3.000 V
Herverdeling binnen 4.3: € 722.000 wordt overgeheveld van Vast onderhoud wegen (700124) naar Dynamisch verkeersmanagement vaarwegen (700133) voor juiste toerekening aan de uitvoeringspraktijk (lasten verlaagd 700124, € 722.000, voordelig; lasten verhoogd 700133, € 722.000, nadelig).	NBN	-722 V				-722 V
Herverdeling binnen 4.3: € 722.000 wordt overgeheveld van Vast onderhoud wegen (700124) naar Dynamisch verkeersmanagement vaarwegen (700133) voor	NBN	722 N				722 N

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

juiste toerekening aan de uitvoeringspraktijk (lasten verlaagd 700124, € 722.000, voordelig; lasten verhoogd 700133, € 722.000, nadelig).						
Doorschuiven van niet-uitgevoerde werkzaamheden vast onderhoud wegen van 2025 naar 2026 (lasten verhoogd, € 116.000, nadelig).	NBN	116 N				116 N
Reclameopbrengsten abri's: door nieuwe contractvoorwaarden komen de hogere decemberopbrengsten niet meer tot stand (baten verlaagd, € 140.000, nadelig).	NBN		140 N			140 N
Hogere uitvoeringskosten gladheidsbestrijding wegen door streng winterseizoen 2026 (lasten verhoogd, € 990.000, nadelig).	NBN	990 N				990 N
Doorschuiven serververvanging bediencentrale Heerhugowaard van 2025 naar 2026 (lasten verhoogd, € 825.000, nadelig).	NBN	825 N				825 N
Structureel hogere lasten voor incidentmanagement vanuit verkeerscentrale VMaas (lasten verhoogd, € 616.000, nadelig).	NBN	616 N				616 N
Technische correctie tunnels/aquaducten: in B2026 stond een debetbedrag in plaats van credit (lasten verhoogd, € 2.300.000, nadelig). Tegenboeking onder 4.4.	NBN	2.300 N				2.300 N
Structureel hogere baten uit leges voor wegvergunningen (baten verhoogd, € 270.000, voordelig).	NBN		-270 V			-270 V
SOK Verkeersmanagement: hogere uitgaven met gedeeltelijke dekking uit Rijksbijdrage (lasten verhoogd, € 562.000, nadelig; baten verhoogd, € 360.000, voordelig). Restant € 202.000 t.l.v. de algemene middelen.	NBN	562 N	-360 V			202 N
Diverse bij- en aframingen elk kleiner dan € 100.000 (o.a. bijdragen gemeenten voor verkeersregelinstallaties).	NBN		-81 V			-81 V
Overige mutaties <€100.000	BN	27 N				27 N

4.4 Infrastructuur verduurzamen, verbeteren en in stand houden

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Kaderbrief 2027: Mutatie onderhoudsbudgetten vast en variabel onderhoud in verband met areaaluitbreiding (regel F Kaderbrief 2027)	NBN	-227 V		-249 V		-476 V
De afschrijvingen over 2026 zijn geactualiseerd op basis van de werkelijke boekwaarde van de materiële vaste activa per 31-12-2025. Een deel van de afschrijvingen worden gedekt door reserves en zijn dus neutraal voor het resultaat.	NBN	-4.075 V				-4.075 V
	BN	474 N			-474 V	0
Verwerking van de doorbelaste omslagrente	BN	2.131 N				2.131 N
Bijstelling onttrekking reserve Groot Onderhoud op basis van uitvoeringsplanning 2026: € 13 miljoen extra voor variabel onderhoud wegen, plus interne herschikking (€ 750.000 V op strategisch beheer wegen, € 750.000 N op strategisch beheer vaarwegen wegens vertraging baggeren wachtplaatsen). Volledig gedekt uit verhoging onttrekking (lasten verhoogd, € 13.000.000, nadelig; onttrekking verhoogd, € 13.000.000, voordelig).	BN	13.000 N			-13.000 V	0
Indexering kaderbrief 2027: storting reserves Groot Onderhoud wegen en vaarwegen wordt verhoogd, gedekt uit stelpost indexering onder programma 7 (storting verhoogd, € 150.000, nadelig). Zie kruisverwijzing 7.5.	NBN			150 N		150 N
Tegenboeking VMaas-overheveling vanuit 4.3 naar Dynamisch Verkeersmanagement (700732) waar de uitvoering plaatsvindt (lasten verhoogd, € 3.000.000, nadelig).	NBN	3.000 N				3.000 N
Terugdraaien oude kasreeks werken voor derden: lasten en bijdragen gemeenten in 2026 beide afgeraamd (lasten verlaagd, € 2.793.000, voordelig; baten verlaagd, € 2.793.000, nadelig).	BN	-2.793 V	2.793 N			0

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

Bijstelling kasritme A9 Aansluiting Heiloo (P.00099): lasten en bijdrage gemeenten met hetzelfde bedrag opgevoerd (lasten verhoogd, € 1.046.000, nadelig; baten verhoogd, € 1.046.000, voordelig).	BN	1.046 N	-1.046 V			0
Bijstelling kasritme Busbaan Wijkermolen (P.00113): lasten en bijdrage gemeenten met hetzelfde bedrag opgevoerd (lasten verhoogd, € 2.962.000, nadelig; baten verhoogd, € 2.962.000, voordelig).	BN	2.962 N	-2.962 V			0
Project N516 wordt overgeheveld van reserve Kapitaallasten wegen naar reserve Ontwikkeling Provinciale Infrastructuur (storting verhoogd, € 5.025.000, nadelig; onttrekking verhoogd, € 5.025.000, voordelig).	RES			5.025 N	-5.025 V	0
Storting vanuit OPI-reserve in reserve Kapitaallasten wegen op basis van actualisatie kasraming 2026 (storting verhoogd, € 193.000, nadelig; onttrekking verhoogd, € 193.000, voordelig).	RES			193 N	-193 V	0
Tegenboeking technische correctie tunnels/aquaducten: storting reserve Groot Onderhoud wordt verlaagd (storting verlaagd, € 2.300.000, voordelig).	NBN			-2.300 V		-2.300 V
Ligplaatsenbeleid komt in 2026 niet tot uitvoering: huurbaten en kosten beide verlaagd (baten verlaagd, € 200.000, nadelig; lasten verlaagd, € 100.000, voordelig).	NBN	-100 V	200 N			100 N
Diverse bij- en aframingen elk kleiner dan € 100.000 (o.a. storting reserve Innovatieprojecten naar reserve Kapitaallasten Innovatie).	RES			9 N	-9 V	0
Voor de bijdrage aan studiekosten voor 2 infrastructurele projecten wordt een bedrag van € 0.4 miljoen en € 0.2 miljoen overgeheveld naar studiekosten.	RESV	600 N			-600 V	0
Voor de toekomstige afkoopsom van N232 is budget overgeheveld van de reserve ontwikkeling provinciale infrastructuur naar de reserve Uitvoeren mobiliteit	RESV				-1.400 V	-1.400 V
Voor de toekomstige uitgaven van Bereikbaarheidsgelden is budget overgeheveld van de reserve ontwikkeling provinciale infrastructuur naar de reserve Uitvoeren mobiliteit	RESV				-533 V	-533 V

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

De stelpost voor vervangingsinvesteringen heeft financiële ruimte die beschikbaar wordt gesteld aan de reserve Groot Onderhoud.	RESV	-3.175 V		3.175 N		0
De ontvangen bijdrage voor de studiefase wordt budgettair verwerkt door zowel de baten als de lasten met € 483.000 te verhogen. De mutatie is budgettair neutraal en sluit de begroting aan op de actuele uitvoering.	BN	483 N	-483 V			0
Vanuit de reserve Coalitieakkoord zijn middelen beschikbaar gemaakt voor het Innovatieprogramma verkeer- en vervoer 2026-2030. Deze middelen zijn overgeheveld naar reserve Innovatieve Projecten Mobiliteit.	RESV			1.594 N		1.594 N

Programma 5 Natuur en landelijk gebied

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Ontwerpbegroting 2026		Begroot 2026 voor tweede wijziging		Tweede begrotingswijziging		Begroot 2026 na tweede wijziging	
Lasten									
5.1	Beschermen en ontwikkelen van natuur	68.999	N	68.999	N	-3.472	V	65.527	N
5.2	Beheren van natuur	75.045	N	92.594	N	7.922	N	100.516	N
5.3	Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen	17.530	N	17.530	N	4.086	N	21.616	N
5.4	Verbeteren kwaliteit water en benutten en beheren van water	3.223	N	3.223	N	996	N	4.219	N
5.5	Regisseren Programma Landelijk Gebied	29.785	N	29.785	N	-10.071	V	19.714	N
5.6	Versterken kansrijke landbouw	10.080	N	10.280	N	175	N	10.455	N
Baten									
5.1	Beschermen en ontwikkelen van natuur	-10.363	V	-10.363	V	-8.228	V	-18.591	V
5.2	Beheren van natuur	-1.373	V	-1.373	V	0	V	-1.373	V
5.3	Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen	0	V	0	V	-2.567	V	-2.567	V
5.4	Verbeteren kwaliteit water en benutten en beheren van water	-1.446	V	-1.446	V	-995	V	-2.441	V
5.5	Regisseren Programma Landelijk Gebied	-14.009	V	-14.009	V	6.263	N	-7.746	V
Saldo van baten en lasten		177.471	N	195.220	N	-5.891	V	189.329	N
Stortingen									
5.1	Reserve Oostelijke Vechtplassen	3.099	N	3.099	N	0	V	3.099	N
5.1	Reserve Groen	110.761	N	110.761	N	4.576	N	115.337	N
5.1	Reserve Kapitaallasten Groen	0	N	0	V	199	N	199	N

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

5.3 Reserve Cofinanciering Waddenzee	1.000	N	1.000	N	0	V	1.000	N
5.5 Reserve PPLG incidentele middelen	16.600	N	16.600	N	2.600	N	19.200	N
5.6 Reserve Europese proj. Landbouwsubsidies	3.700	N	3.700	N	6.700	N	10.400	N
Onttrekkingen								
5.1 Reserve Oostelijke Vechtplassen	-6.966	N	-6.966	V	4.168	N	-2.798	V
5.1 Reserve Laag Holland	-435	N	-435	V	-3	V	-438	V
5.1 Reserve Groen	-62.276	N	-62.276	V	20.240	N	-42.036	V
5.1 Reserve Kapitaallasten Groen	-98	N	-98	V	29	N	-69	V
5.1 Reserve Groene Uitweg	-2.449	N	-2.449	V	1.585	N	-864	V
5.1 Reserve verleende subsidies 5.1.1	-4.549	N	-4.549	V	0	V	-4.549	V
5.3 Reserve Subsidies Cofinanciering Waddenzee	-3.413	N	-3.413	V	0	V	-3.413	V
5.3 Reserve Cofinanciering Waddenzee	-2.990	N	-2.990	V	-1.465	V	-4.455	V
5.4 Reserve Waterrecreatie	-1.530	N	-1.530	V	-760	V	-2.290	V
5.5 Reserve PPLG incidentele middelen	-9.397	N	-9.397	V	3.490	N	-5.907	V
5.6 Reserve Europese proj. Landbouwsubsidies	-6.705	N	-6.705	V	0	V	-6.705	V
Totaal mutaties reserves	34.352	N	34.352	N	41.359	N	75.711	N
Programma Resultaat	211.823	N	229.572	N	35.468	N	265.040	N

5.1 Beschermen en ontwikkelen van natuur

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
In de decembercirculaire 2025 van het provinciefonds is voor een bedrag van € 210.000 voor capaciteit ANB (Agrarisch Natuurbeheer) een decentralisatie uitkering (DU) toegekend. Hiervan is een bedrag van € 29.000 voor werkzaamheden in 2025 gebruikt maar het restant van € 181.000 kon niet meer tot besteding komen in 2025 en zit in het resultaat van 2025. Deze € 181.000 is in 2026 bedoeld voor inhuur ten behoeve	BN			181 N		181 N

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

van het ANB programma en wordt in de reserve Groen gestort. Deze mutatie is neutraal met beleidsdoel 7.5.						
Geraamde lasten en baten voor IBP Vitaal Platteland gebiedsplan Laag Holland (SPUK L7) voor het project Waterland Oost fase 1 van Staatsbosbeheer.	BN	767 N	-767 V			0
In de decembercirculaire 2025 van het provinciefonds is voor een bedrag van € 177.000 voor invasieve exoten een decentralisatie uitkering (DU) toegekend. Omdat dit niet meer tot besteding kon komen in 2025 is deze opgenomen in het resultaat van 2025. Deze mutatie is neutraal met beleidsdoel 7.5. Dit wordt in de reserve Groen gestort en is onder andere bedoeld voor de Uitvoeringsregeling invasieve exoten.	BN			177 N		177 N
De Lasten en Baten van SPUK L16 (Programma Natuur) vallen hoger uit om zo het totaal ontvangen bedrag geheel uit te geven.	BN	6.942 N	-6.942 V			0
Hogere Lasten en Baten voor SPUK L33 (Programma Natuur 2e fase). De lasten hebben voornamelijk betrekking op de Uitvoeringsregeling die in 2025 opengesteld is en de Uitvoeringsregeling Boscompensatie Noord-Holland 2026.	BN	572 N	-572 V			0
Actualisatie kasritme reserve Groen voor Groenprojecten B&U op basis van programmering PNN 2026 (lasten verlaagd, € 2.399.000, voordelig; baten verlaagd, € 31.000, nadelig; onttrekking verlaagd, € 2.368.000, nadelig).	RES	-2.399 V	31 N		2.368 N	0
De verwachte lasten en onttrekking uit de reserve Groen is lager, de achterliggende gegevens hierover staan in het PNN 2027 dat eind 2026 aan uw Staten zal worden voorgelegd.	RESV	-3.449 V			3.449 N	0
Actualisatie kasritme reserve Groene Uitweg: in 2026 lopen alleen Horstermeerpolder en agrarische structuurverbetering nog door (lasten verlaagd, € 1.585.000, voordelig; onttrekking verlaagd, € 1.585.000, nadelig).	RES	-1.585 V			1.585 N	0
Storting vanuit reserve Groen in reserve Kapitaallasten Groen op basis van actualisatie kasraming 2026 (storting verhoogd, € 199.000, nadelig; onttrekking verhoogd, € 199.000, voordelig).	RES			199 N	-199 V	0

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

De lasten en onttrekking aan de Reserve OVP (Oostelijke Vechtplassen) is geactualiseerd op basis van het concept Programma Natuurnetwerk (PNN) 2027. Het PNN 2027 zal aan het eind van 2026 aan uw Staten worden voorgelegd. De lagere lasten in 2026 komen voornamelijk omdat het project Baggeren fase 1 eerder is afgerond.	RESV	- 4.190 V	22 N		4.168 N	0
Voor de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) zijn in 2025 gronden aangekocht. Op basis van de BBV-regels en de provinciale grondwaarderingsystematiek wordt het verschil tussen de aankoopwaarde van deze gronden en de agrarische restwaarde afgewaardeerd. Daarnaast heeft een beperkte verkoop van gronden plaatsgevonden. Per saldo bedraagt de benodigde afwaardering € 3,9 miljoen. Ter dekking van deze afwaardering wordt een bedrag van € 3,9 miljoen overgeheveld van de reserve Groen naar de reserve waardevermindering grond Groen. De mutatie is begrotingsneutraal en heeft geen effect op het begrotingsresultaat.					-3.878 V	-3.878 V
Het in de begroting opgenomen bedrag voor de reserve waardevermindering grond Groen wordt op basis van de actuele grondadministratie teruggedraaid en op nihil gesteld. Deze technische correctie heeft geen effect op het begrotingsresultaat.					18.500 N	18.500 N
In de meicirculaire van het provinciefonds zijn twee decentralisatie uitkering ontvangen. Een voor 'ANB Investeringsregeling' en een voor 'Invasieve exoten'.	BN			4.218 N		4.218 N
Overige mutaties <€100.000 (doorbelaste rente)	NBN	7 N				7 N
Overige mutaties <€100.000 (afschrijvingen)	BN	-29 V			29 N	0
De overige mutaties betreffen diverse bij- en aframingen elk kleiner dan € 100.000.	NBN				-3 V	-3 V
Overige mutaties <€100.000 (capaciteit, omzetting van programmabudgetten in capaciteitsbudgetten. Kaderbrief Inhuurdesk Beleid)		-73 V				-73 V

Overige mutaties <€100.000 (capaciteit, omzetting van programmabudgetten in capaciteitsbudgetten TBW Directiebesluit formatie-uitbreiding natuurherstel en natuurbrandpreventie)		-35 V				-35 V
--	--	-------	--	--	--	-------

5.2 Beheren van natuur

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
In de decembercirculaire 2025 van het provinciefonds is voor een bedrag van € 500.000 voor Natuurbrandbeheersing een decentralisatie uitkering (DU) toegekend. Deze middelen zijn bedoeld als 'beleids- en capaciteitsbudget'. Hiervoor is er in 2026 een budget van € 318.000 nodig en in € 2027 het resterende bedrag van € 182.000. Deze mutatie is neutraal met beleidsdoel 7.5.	BN	318 N				318 N
In de decembercirculaire 2025 van het provinciefonds is voor een bedrag van € 50.000 voor Bosrevitalisering een decentralisatie uitkering (DU) toegekend. Deze mutatie is neutraal met beleidsdoel 7.5. Dit bedrag zal via een subsidie buiten uitvoeringsregeling beschikt worden aan de Stichting Waternet ten behoeve van Bosrevitalisering Amsterdamse Waterleidingduinen.	BN	50 N				50 N
In de meicirculaire van het provinciefonds is een decentralisatie uitkering ontvangen voor 'Agrarisch natuur- en landschapsbeheer'.	BN	6.626 N				6.626 N
De hogere Lasten van € 263.000 op het budget voor de recreatieschappen heeft betrekking op de indexering van de participantenbijdrage voor de recreatieschappen. Dit wordt overgeboekt vanuit de stelpost prijsstijging waarvoor bij de Kaderbrief 2027 rekening mee is gehouden.	BN	263 N				263 N
In M108-2024 wordt GS verzocht om de wildopvangcentra in Noord-Holland eenmalig te steunen met € 400.000. Om uitvoering te geven aan deze motie wordt	NBN	400 N				400 N

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

er in 2026 een subsidieregeling voor wildopvangcentra in Noord-Holland opgesteld.						
Bijdrage van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) voor ANLb (Agrarisch Natuurbeheer). Bij de septembercirculaire 2025 hebben we € 1.376.000 ontvangen voor de Openstelling van ANLb 2026. Deze openstelling (GS besluit van 11 november 2025) heeft betrekking op de beheerkosten in de jaren 2026 t/m 2028 (per jaar € 459.000). Deze mutatie is neutraal met beleidsdoel 7.5.	BN	459 N				459 N
Formatie-uitbreiding stikstof en woningbouw. In 2026 kan dit gedekt worden uit budget Wet natuurbescherming (5.2) en wordt dit overgeheveld naar duurzame landbouw (5.6).	BN	-201 V				-201 V
Overige mutaties <€100.000 (capaciteit, omzetting van programmabudgetten in capaciteitsbudgetten TBW Directiebesluit formatie-uitbreiding natuurherstel en natuurbrandpreventie)		-17 V				-17 V
Overige mutaties <€100.000 (capaciteit, omzetting van programmabudgetten in capaciteitsbudgetten Kaderbrief Formatie uitbreiding stikstof en woningbouw)		-27 V				-27 V
De overige mutaties betreffen diverse bij- en aframingen elk kleiner dan € 100.000.	BN	51 N				51 N

5.3 Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Kaderbrief 2027: bij de kaderbrief 2027 is extra budget beschikbaar gesteld voor Waddengebied. Zie hiervoor regel AF van de kaderbrief.	NBN	54 N				54 N
Verhoging van de geraamde lasten uit de reserve Cofinanciering Waddenzee om aan te sluiten bij het in 2026 opengestelde bedrag van € 3,1 miljoen van de Uitvoeringsregeling subsidie cofinanciering Waddenfonds Noord-Holland 2023. Het is echter onzeker of alle verwachte projectaanvragen op tijd worden ingediend bij het Waddenfonds. Pas na een positief besluit van het Waddenfonds kunnen initiatiefnemers een aanvraag doen bij de provincie Noord-Holland.	RESV	1.465 N			-1.465 V	0
SPUK L10 Impuls Veenweiden. De lasten en baten voor 2026 worden op basis van de ramingen van de SPUK geactualiseerd.	BN	2.567 N	-2.567 V			0

5.4 Verbeteren kwaliteit water en benutten en beheren van water

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Zoals op 15/7/25 (Begroting 2026, eerste lezing) in GS besloten is kan de reserve Waterrecreatie opgeheven worden en kan de eindstand van de reserve in 2025 vrijvallen. Hiervoor was er al een bedrag van € 1.530.000 geraamd, dat moet nu een totaal bedrag van € 2.290.000 worden.	NBN				-760 V	-760 V
De UVR Kennisontwikkeling Bodem en Water 2017 wordt jaarlijks opengesteld. De UVR wordt bekostigd door de waterschappen HHNK (90%) en AGV (10%) voor €495.000. In 2026 wordt een deel van SPUK L35 als dekking toegevoegd (€500.000).	BN	995 N	-995 V			0

5.5 Regisseren Programma Landelijk Gebied

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
SPUK L35 Koplopersgelden PPLG. De lasten en baten worden op basis van de ramingen geactualiseerd en zijn lager in 2026.	BN	- 2.785 V	2.785 N			0
KTA-projecten PPLG. De lasten en baten worden op basis van de ramingen geactualiseerd en zijn lager in 2026. De dekking komt uit de Reserve PPLG.	RESV	- 2.112 V			2.112 N	0
De raming van de Lasten en Baten voor SPUK L35 Bos & parkaanleg wordt aangepast op basis van de Voortgangsrapportage 2026 van de Korte termijn agenda (KTA) Landelijk Gebied Noord-Holland 2025-2027.	BN	-3.348 V	3.348 N			0
Hogere Lasten en Baten voor SPUK L25 (Ronde Hoep). De lasten hebben voornamelijk betrekking op stalmetingen.	BN	116 N	-116 V			0
De lasten en onttrekking uit de reserve PPLG wordt aangepast op basis van de Voortgangsrapportage 2026 KTA Landelijk Gebied.	RESV	-1.088 V			1.088 N	0
Betreft een vervroeging van de overheveling uit de reserve Coalitieakkoord, bestemd voor het PPLG van 2029 naar 2026.	RESV			2.600 N		2.600 N
Capaciteit, omzetting van programmabudgetten in capaciteitsbudgetten; Directiebesluit formatie-uitbreiding NNN 2026	CAP	-318 V				-318 V
De lasten voor de Korte Termijn Agenda Landelijk Gebied maatregelen (PPLG SPUK L35 koplopers).	BN	-220 V	220 N			0
De lasten voor de Korte Termijn Agenda Landelijk Gebied maatregelen.	RESV	-290 V			290 N	0
De overige mutaties betreffen diverse bij- en aframingen elk kleiner dan € 100.000.	BN	-26 V	26 N			0

5.6 Versterken kansrijke landbouw

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Verwachte uitgaven voor 2026 zijn hoger dan het beschikbare budget in de reserve. Daarom worden de storting in de reserve voor 2027 tot en met 2029 naar voren gehaald.	RESV			6.700 N		6.700 N
Formatie uitbreiding stikstof en woningbouw. In 2026 kan dit gedekt worden uit budget Wet natuurbescherming (5.2) en wordt dit overgeheveld naar duurzame landbouw (5.6).	BN	175N				175 N

Programma 6 Economie, leefbaarheid en cultuur

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

	Ontwerpbegroting 2026		Begroot 2026 voor tweede wijziging		Tweede begrotingswijziging		Begroot 2026 na tweede wijziging			
Lasten										
6.1	Bevorderen van een veerkrachtige en circulaire economie		22.233	N	22.275	N	8.839	N	31.114	N
6.2	Behouden kwaliteit van erfgoed		11.977	N	12.953	N	1.404	N	14.357	N
6.3	Bijdragen aan verbeteren van de kwaliteit voor sport, cultuur en voorzieningen		6.962	N	6.975	N	40	N	7.015	N
Baten										
6.1	Bevorderen van een veerkrachtige en circulaire economie		-1.617	V	-1.617	V	-2.899	V	-4.516	V
6.2	Behouden kwaliteit van erfgoed		-300	V	-300	V	0	V	-300	V
Saldo van baten en lasten			39.255	N	40.286	N	7.384	N	47.670	N
Stortingen										
6.1	Reserve MKB		5.275	V	5.275	N	0	V	5.275	N
6.1	Reserve Circulaire economie		0	V	0	V	25	N	25	N
6.2	Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)		5.135	V	5.135	N	0	V	5.135	N
Onttrekkingen										
6.1	Reserve Circulaire economie		-762	V	-762	V	-715	V	-1.477	V
6.1	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen		-1.076	V	-1.076	V	-200	V	-1.276	V
6.1	Reserve MKB		-15.859	V	-15.859	V	-3.174	V	-19.033	V
6.1	Reserve subsidies regionale economie		0	V	0	V	-678	V	-678	V
6.2	Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)		-9.417	V	-9.417	V	-2.019	V	-11.436	V
6.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed		-585	V	-585	V	-1.250	V	-1.835	V
6.2	Reserve Subsidie Stelling van Amsterdam / NHW Werelderfgoed		-1.033	V	-1.033	V	0	V	-1.033	V
Totaal mutaties reserves			-18.322	V	-18.322	V	-8.011	V	-26.333	V
Programma Resultaat			20.933	N	21.964	N	-627	V	21.337	N

6.1 Bevorderen van een veerkrachtige en circulaire economie

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Verwerking van de doorbelaste omslagrente	BN	127 N				127 N
In 2025 zijn een aantal plannen in het kader van Spoor Circulair niet doorgegaan. Deze vinden nu in 2026 plaats.	RESV	515 N			-515 V	0
De subsidieverleningen in het kader van de MKB innovatieregeling topsectoren (MIT) R&D-projecten-regeling 2025 zullen in 2026 worden verleend.	RESV	2.999 N			-2.999 V	0
Voor de Uitvoeringsagenda NOVEX-NZKG 2025-2029 was € 200.000 aan bijdragen van externen opgenomen. Deze uitgaven gaan plaatsvinden bij BD 3.1. Daarom wordt het budget bij Havencomplexen verwijderd.	BN	-200 V	200 N			0
Voor opdrachten en inhuur voor het programma OMC Den Helder wordt € 200.000 opgenomen vanuit de reserve Ontwikkeling Havencomplexen.	RESV	200 N			-200 V	0
De subsidieverleningen in het kader van de MIT R&D-projecten-regeling 2025 zullen in 2026 worden verleend.	BN	2.999 N	-2.999 V			0
In de meicirculaire van het provinciefonds is een decentralisatie uitkering ontvangen voor 'MKB Innovatieregeling topsectoren (MIT)'.	BN	1.785 N				1.785 N
Voor de bijdrage aan de regionale economie is dit bedrag bijgesteld op basis van de meest recent ontvangen gegevens van IPO.	NBN	-16 V				-16 V
Overige mutaties <€100.000 Rentekosten VFF 2	BN	-4 V				-4 V
Bijstelling uitgaven Regiodeal Waddeneilanden gedekt uit een SPUK. Onttrekking vanuit de reserve Regionale Economie naar de exploitatie Regiodeal Waddeneilanden.	BN	678 N	-678 V			0

Overige mutaties <€100.000 PIM-opdrachten tbv Circulaire economie. Hiervoor is € 375.000 overgeheveld vanuit de reserve Circulaire economie naar de reserve MKB om gedurende 5 jaar € 75.000 per jaar aan PIM-opdrachten te besteden.	RESV	75 N			-75V	0
Overige mutaties <€100.000 Overige bijstellingen woningbouw	RESV			25 N		25 N
Dit betreft een bijstelling voor de MKB Innovatieregeling topsectoren (MIT) R&D-projecten-regeling 2025, gedekt uit een SPUK.	BN	100 N	-100 V			0
Dit betreft een bijstelling van € 200.000 voor uitgaven aan Circulaire Economie en € 100.00 voor MIT Haalbaarheid, gedekt uit de reserves Circulaire Economie en reserve MKB.	RESV	300 N			-300 V	0
Capaciteit, omzetting van programmabudgetten in capaciteitsbudgetten; Formatie subsidies tbv MIT	CAP	-719 V				-719V

6.2 Behouden kwaliteit van erfgoed

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Dit betreft een overheveling van € 1.000.000 voor subsidie aan Benoorden Spaardam, en een overheveling van € 250.000 voor subsidie aan Fort Pampus.	RESV	1.250 N			-1.250 V	0
Conform GS-besluit bij begroting 2026 wordt het monumentenbeleid voortaan gefinancierd vanuit de exploitatie i.p.v. de reserve. Met deze begrotingswijziging valt het restant in de reserve Monumenten eind 2026 vrij. Dit restant wordt bij begroting 2027 toegevoegd aan de het monumentenbudget over de periode vanaf 2027.	RESV				-2.019 V	-2.019 V

Zoals afgesproken bij Kaderbrief 2027, wordt het budget voor de subsidieregeling monumenten, het beheer van Huis van Hilde, het Noord-Hollands Archief en de Provinciale Atlas geïndexeerd op het prijspeil 2026.	BN	149 N				149 N
Overige mutaties <€100.000	BN	5 N				5 N

6.3 Bijdragen aan verbeteren van de kwaliteit voor sport, cultuur en voorzieningen

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Zoals afgesproken bij Kaderbrief 2027 wordt het budget voor Probiblio en Plein C geïndexeerd op het prijspeil 2026.	BN	125 N				125 N
Vanuit het budget van sportvoorzieningen wordt € 100.000 euro beschikbaar gesteld voor de Special Olympics.	BN	-100 V				-100V
Voor de bijdrage aan de culturele infrastructuur is dit bedrag bijgesteld op basis van de meest recent ontvangen gegevens van IPO.	NBN	15 N				15 N

Programma 7 Overzicht Algemene middelen en organisatie

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

Materiaal Budgettabel (x 1.000 euro)		Ontwerpbegroting 2026		Begroot 2026 voor tweede wijziging		Tweede begrotingswijziging		Begroot 2026 na tweede wijziging	
Lasten									
7.1	Algemene dekkingsmiddelen	15.230	N	15.230	N	-7.639	V	7.591	N
7.2	Overhead	106.169	N	106.169	N	8.389	N	114.558	N
7.3	Vennootschapsbelasting	591	N	591	N	-551	V	40	N
7.4	Onvoorzien	45	N	45	N	-45	V	0	V
7.5	Overige	10.822	N	10.822	N	-4.798	V	6.024	N
Baten									
7.1	Algemene dekkingsmiddelen	-619.486	V	-686.060	V	-23.701	V	-709.761	V
7.2	Overhead	-212	V	-212	V	7	N	-205	V
7.5	Overige	-42.700	V	-5.800	V	-7.712	V	-13.512	V
Saldo van baten en lasten		-529.541	V	-559.215	V	-36.050	V	-595.265	V
Stortingen									
7.2	Reserve Bedrijfsvoering	5.500	V	5.500	N	0	V	5.500	N
7.5	Reserve Waardevermindering grondaankopen Groen	18.500	V	18.500	N	-14.622	V	3.878	N
7.5	Algemene reserve	0	V	10.413	N	0	V	10.413	N
Onttrekkingen									
7.1	Reserve Coalitieakkoord	-16.600	V	-16.600	V	-4.194	V	-20.794	V
7.2	Reserve Bedrijfsvoering	-9.901	V	-9.901	V	-895	V	-10.796	V
7.2	Reserve Huisvesting	-782	V	-782	V	0	V	-782	V
7.5	Algemene reserve	-24.644	V	-34.800	V	-1.236	V	-36.036	V

Totaal mutaties reserves	-27.927 V	-27.670 V	-20.947 V	-48.617 V
Programma Resultaat	-557.468 V	-586.885 V	-56.997 V	-643.882 V

7.1 Algemene dekkingsmiddelen

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Provinciefonds meicirculaire 2026: De mutaties op het provinciefonds worden veroorzaakt door een drietal wijzigingen: 1) De algemene uitkering is toegenomen als gevolg van een hoger accres en omdat de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds over 2025 hoger is uitgevallen. De eindafrekening hiervan is toegevoegd in 2026. 2) De eindafrekening van het provinciefonds over 2025 is toegevoegd in 2026; 3) Er zijn een aantal nieuwe decentralisatie uitkeringen toegevoegd. Voor nadere specificatie zie het overzicht onderaan deze tabel.	NBN (1)		-4.550 V			-4.550 V
	NBN (2)		-2.856 V			-2.856 V
	BN (2)		-1.191 V			-1.191 V
	NBN (3)		-574 V			-574 V
	BN (3)		-13.906 V			-13.906 V
Kaderbrief 2027: Bijstelling rentebaten en lasten per saldo € 1 miljoen (regel H Kaderbrief)	NBN	-782 V	-200 V			-982 V
Op basis van de geactualiseerde liquiditeitsprognose kunnen de rentelasten naar beneden worden bijgesteld met € 4,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door lagere dan verwachte uitgaven over 2025 en dus ook een lagere omvang van de opgenomen geldleningen en te verwachten opnames van leningen in 2026.	NBN	-4.705 V				-4.705 V
De rentebaten op de Schatkist worden met € 0,1 miljoen opgehoogd.	NBN		-65 V			-65 V

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

De dividendopbrengsten worden naar boven bijgesteld. Dit wordt per saldo veroorzaakt door een tweetal mutaties:	NBN					
• een hogere opbrengst van Alliander ad € 4,2 miljoen op basis van het resultaat over 2025, • een lagere opbrengst van Life Science Fund Amsterdam ad € 0,2 miljoen, • een lagere opbrengst van Nederlandse Waterschapsbank ad € 0,5 miljoen, • een lagere opbrengst van Bank Nederlandse Gemeenten ad € 0,01 miljoen.			-4.158 V			-4.158 V
			203 N			203 N
			468 N			468 N
			6 N			6 N
Verwerking van de doorbelaste omslagrente. Dit is neutraal met de doorbelasting in de overige programma's.	BN	-2.741 V				-2.741 V
De raming van de opcenten wordt naar beneden bijgesteld. In 2026 zijn de opcenten verhoogd naar 82,1 opcenten. Een verhoging werkt echter niet meteen voor 100% door in de eerste maanden van het jaar. Dit heeft te maken met het moment waarop voertuigen voor het eerst deze belasting moeten betalen. In voorgaande raming was hiermee geen rekening gehouden.	NBN		3.606 N			3.606 N
Overheveling van middelen van de reserve Coalitieakkoord naar de reserve Innovatieve Projecten Mobiliteit. De middelen zijn bedoeld voor het Innovatieprogramma verkeer- en vervoer 2026-2030.	BN				-1.594 V	-1.594 V
Bijstelling raming opbrengsten parkeerplaats Dreef en Winkels Houtplein door vertrek huidige huurder.	NBN		101 N			101 N
Coalitieakkoord middelen t.b.v. PPLG; Betreft het naar voren halen van de overheveling uit de reserve Coalitieakkoord, bestemd voor het PPLG van 2029 naar 2026.	RESV				-2.600 V	-2.600 V
Overige mutaties <€ 100.000	NBN	589 N	-585 V			4 N

Toelichting

In de meicirculaire zijn de volgende decentralisatie uitkeringen toegevoegd aan het provinciefonds:

- Agrarisch Natuur en landschapsbeheer, €6,6 miljoen, neutraal met beleidsdoel 5.2
- ANB Investeringsregeling, €4 miljoen, neutraal met beleidsdoel 5.1
- ANLb-uitvoeringskosten, €414.000,-, deze middelen vallen vrij naar de algemene middelen
- Stimuleringsprogramma Energiehubs, €1,2 miljoen, neutraal met beleidsdoel 2.1
- MKB Innovatieregeling topsectoren (MIT), €1,8 miljoen, neutraal met beleidsdoel 6.1
- Invasieve exoten, €218.000,-, neutraal met beleidsdoel 5.1
- Natuurbrandpreventie en mitigatie, €160.000,-, deze middelen vallen vrij naar de algemene middelen
- Interbestuurlijk toezicht domein erfgoed, €104.000,-, neutraal met beleidsdoel 1.2

7.2 Overhead

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Kaderbrief 2027: bij de kaderbrief is extra budget beschikbaar gesteld voor stijgende huisvestingslasten. Zie hiervoor regel L van de kaderbrief	NBN	400 N				400 N
De uitgaven van het project Vernieuwing ICT-Basisdiensten kunnen niet volledig gedekt worden uit het structurele budget van I-portfolio.	RESV	1.342 N			-1.342 V	0
Het project 'Vernieuwing regiekamer en Statenzaal' is doorgeschoven uit 2025.	RESV	283 N			-283 V	0
De raming van de kosten van het programma Bedrijfsvoeringssystemen is geactualiseerd op basis van de verwachte voortgang.	RESV	-730 V			730 N	0
Een deel van de programmagelden wordt ingezet voor capaciteitskosten	BN	1.226 N				1.226 N

De budgetten voor de materiële overhead zijn geïndexeerd naar prijspeil 2026.	BN	1.467 N				1.467 N
De Cao-onderhandelingen leiden tot een verhoging van de loonkosten; deze verhoging wordt gedekt uit de stelpost indexeringen (Zie 7.5)	CAP	4.132 N				4.132 N
Overige mutaties <€100.000	BN	27 N				27 N
Overige mutaties <€100.000	NBN		7 N			7 N

7.3 Vennootschapsbelasting

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
De uitgifte van gronden door CV Polanenpark gaat niet meer in 2026 plaatsvinden. Daardoor verschuift de VPB-last ook naar 2027	NBN	-551 V				-551 V

7.4 Onvoorzien

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Overige mutaties <€100.000	NBN	-45 V				-45 V

7.5 Overige

Financiële ontwikkeling	Mutatie	Lasten	Baten	Storting	Onttrekking	Resultaat
Kaderbrief 2027: Indexering (regel E Kaderbrief)	NBN	1.046 N				1.046 N
Afrekeningsverschillen : In de jaarrekening 2025 zijn voor een aantal posten kosten opgenomen op basis van een raming. In 2026 zijn facturen voor lagere bedragen binnen gekomen. Tevens zijn er in 2026 subsidies vastgesteld voor een lager bedrag dan het bedrag dat in voorgaande jaren als kosten is opgenomen in de jaarrekeningen. Beiden leiden tot een financieel voordeel in het huidige jaar.	NBN	-1.642 V				-1.642 V
Verwerking van de doorbelaste omslagrente	BN	228 N				228 N
Verlaging stelpost indexering als dekking voor de verhoogde stortingen reserves Groot Onderhoud onder 4.4 (lasten verlaagd, € 150.000, voordelig). Zie kruisverwijzing 4.4.	NBN	-150 V				-150 V
Verlaging stelpost indexering als dekking voor indexeringen overige budgetten	BN	-2.061 V				-2.061 V
Op basis van de cijfers over 2024 en 2025 mag verwacht worden dat de doorschuif BTW kan worden bijgesteld.	NBN	-400 V				-400 V
In 2025 is grond aangekocht voor NNN. De afwaardering is uitgekomen op € 3,9 miljoen. Hiervoor was eerder € 18,6 miljoen begroot. Er is €14,6 miljoen minder aankocht dan geraamd, dit komt o.a. door de aankoop van een melkveebedrijf ter waarde van circa €10 miljoen die niet is doorgegaan. Daarnaast zijn er aankopen gedaan van €4,4 miljoen uit andere budgetten, waarvan €2,6 miljoen voor SPUK L10/Bodemdaling en €1,8 miljoen voor SPUK L16. De afwaardering wordt onttrokken van reserve Groen en gestort in de reserve Waardevermindering Grondaankopen Groen. Zie ook beleidsdoel 5.1.	RESV			- 14.622 V		- 14.622 V

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

Bijstelling begrote baten pacht en huur op basis van realisatie 2025 en verwachting 2026.	NBN		-752 V			-752 V
Bijstelling begrote lasten, afboeking boekwaardes van de verwachte verkopen strategische grond conform verwachte realisatie 2026.	NBN	5.250 N				5.250 N
Bijstelling begrote baten betreffende verkopen van strategische grond op basis van verwachte realisatie 2026.	NBN		-6.900 V			- 6.900 V
Aan de algemene reserve zijn de bedragen voor een aantal decentralisatie uitkeringen (DU's) onttrokken. Deze zijn in een eerder stadium geoormerkt in de algemene reserve gestort. Voor een nadere specificatie van deze DU's zie hieronder.	BN				-1.236 V	-1.236 V
Verlaging stelpost indexering als dekking voor verhoging loonkosten.	CAP	-4.132 V				-4.132
Indexering OV Concessies naar prijspeil 2026	BN	-2.937 V				-2.937 V
Overige mutaties < € 100.000	NBN		-60 V			-60 V

Toelichting

Aan de algemene reserve zijn een aantal DU's onttrokken. Het gaat hierbij om de volgende DU's:

- Natuurbrandbeheersing ad €318.000 afkomstig uit de decembercirculaire 2025;
- Bosrevitalisering ad €50.000 uit de decembercirculaire 2025;
- Capaciteit ANB (Agrarisch natuurbeheer) ad €181.000 uit de decembercirculaire 2025;
- Monitoring overige natuur habitat-typen ad €51.000 uit de decembercirculaire 2025;
- Invasieve exoten ad €177.000 uit de decembercirculaire 2025;
- Openstelling ANLb (Agrarisch Natuurbeheer) ad €459.000 uit de septembercirculaire 2025.

5 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling

Programma 1 Bestuur

BD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie	Gewijzigd 2026
1.1	Gemeente Schagen (voor regio Noord-Holland Noord). Toelichting: In de septembercirculaire heeft de provincie budget ontvangen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (PRT-gelden Spreidingswet). Dit budget wordt deels door middel van een subsidie doorgezet ten behoeve van de regionale regietafels en thematische plannen in dit kader.	€ 100.000	Gewijzigd
1.1	Gemeente Zaanstad (voor regio Zaanstreek). Toelichting: In de septembercirculaire heeft de provincie budget ontvangen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (PRT-gelden Spreidingswet). Dit budget wordt deels door middel van een subsidie doorgezet ten behoeve van de regionale regietafels en thematische plannen in dit kader.	€ 100.000	Gewijzigd
1.1	Gemeente Haarlem (voor regio Kennemerland). Toelichting: In de septembercirculaire heeft de provincie budget ontvangen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (PRT-gelden Spreidingswet). Dit budget wordt deels door middel van een subsidie doorgezet ten behoeve van de regionale regietafels en thematische plannen in dit kader.	€ 170.000	Gewijzigd
1.1	Regio Gooi en Vechtstreek. Toelichting: In de septembercirculaire heeft de provincie budget ontvangen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (PRT-gelden Spreidingswet). Dit budget wordt deels door middel van een subsidie doorgezet ten behoeve van de regionale regietafels en thematische plannen in dit kader.	€ 100.000	Gewijzigd
1.1	Gemeente Amstelveen (voor regio Amsterdam-Amstelland). Toelichting: In de septembercirculaire heeft de provincie budget ontvangen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (PRT-gelden Spreidingswet). Dit budget wordt deels door middel van een subsidie doorgezet ten behoeve van de regionale regietafels en thematische plannen in dit kader.	€ 50.000	Gewijzigd
1.1	Gemeente Amsterdam (voor regio Amsterdam-Amstelland). Toelichting: In de septembercirculaire heeft de provincie budget ontvangen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (PRT-gelden Spreidingswet). Dit budget wordt deels door middel van een subsidie doorgezet ten behoeve van de regionale regietafels en thematische plannen in dit kader.	€ 50.000	Gewijzigd
1.1	Gemeente Schagen (voor regio Noord-Holland Noord), PRT-middelen: Arbeidstoeleiding asielzoekers . Toelichting: In de septembercirculaire heeft de provincie budget ontvangen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (PRT-gelden Spreidingswet). Dit budget wordt deels doorgezet ter ondersteuning van regio's en/of gemeenten bij projecten voor de toeleiding van asielzoekers naar arbeid in 2026 Motivatie: De provincie ontvangt de PRT-middelen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (Spreidingswet). De ontvanger voert de regionale coördinatie van asielzaken uit.	€ 40.000	Nieuw

1.1	Gemeente Zaanstad (voor regio Zaanstreek), PRT-middelen: Arbeidstoeileiding asielzoekers. Toelichting: In de septembercirculaire heeft de provincie budget ontvangen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (PRT-gelden Spreidingswet). Dit budget wordt deels doorgezet ter ondersteuning van regio's en/of gemeenten bij projecten voor de toeleiding van asielzoekers naar arbeid in 2026. Motivatie: De provincie ontvangt de PRT-middelen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (Spreidingswet). De ontvanger voert de regionale coördinatie van asielzaken uit.	€ 40.000	Nieuw
1.1	Gemeente Haarlem (voor regio Kennemerland), PRT-middelen: extra administratieve ondersteuning regiotafel asielzaken. Toelichting: In de septembercirculaire heeft de provincie budget ontvangen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (PRT-gelden Spreidingswet). Dit budget wordt deels doorgezet voor aanvullende operationele, administratieve ondersteuning van de regiotafels asielzaken. Motivatie: De provincie ontvangt de PRT-middelen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (Spreidingswet). De ontvanger voert de regionale coördinatie van asielzaken uit.	€ 50.000	Nieuw
1.1	Regio Gooi en Vechtstreek, PRT-middelen: extra administratieve ondersteuning regiotafel asielzaken. Toelichting: In de septembercirculaire heeft de provincie budget ontvangen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (PRT-gelden Spreidingswet). Dit budget wordt deels doorgezet voor aanvullende operationele, administratieve ondersteuning van de regiotafels asielzaken. Motivatie: De provincie ontvangt de PRT-middelen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (Spreidingswet). De ontvanger voert de regionale coördinatie van asielzaken uit.	€ 50.000	Nieuw
1.1	Gemeente Amstelveen (voor regio Amsterdam-Amstelland), PRT-middelen: Arbeidstoeileiding asielzoekers. Toelichting: In de septembercirculaire heeft de provincie budget ontvangen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (PRT-gelden Spreidingswet). Dit budget wordt deels doorgezet ter ondersteuning van regio's en/of gemeenten bij projecten voor de toeleiding van asielzoekers naar arbeid in 2026. Motivatie: De provincie ontvangt de PRT-middelen voor het uitvoeren van de provinciale regie asielzaken (Spreidingswet). De ontvanger voert de regionale coördinatie van asielzaken uit.	€ 40.000	Nieuw
1.2	Amsterdam InChange (voormalig Amsterdam SmartCity) onder Amsterdam Economic Board Toelichting: Subsidie om als grote partner deel te kunnen nemen aan het kennisnetwerk Amsterdam InChange).	€ 80.000	
1.3	Ondermijningscentrum Midden Nederland (RIEC Midden Nederland) Toelichting: Oprichting van een gezamenlijke trainingslocatie waar de expertise op de aanpak van ondermijning vergroot kan worden.	€ 75.000	
1.3	Bestuurlijk Interventie Team West-Friesland (Gem.Hoorn) Toelichting: Oprichting van een bestuurlijk interventie team (BIT). In dit team werken de 6 West-Friese gemeenten samen aan complex integraal toezicht en handhaving op ondermijnende criminaliteit en complexe handhavingsvraagstukken.	€ 100.000	
1.3	Gemeente Huizen - bestuurlijk interventieteam fase 2 Toelichting: Deze subsidie stond nog op de lijst buiten uitvoeringsregeling van de begroting 2025 maar is reeds verleend en kan daarom vervallen op de lijst voor 2025.	€ 40.000	
1.3	Versterking aanpak samenwerking ondermijning (Gemeente Haarlem/NH veilig) Toelichting: NHVeilig en de 32 gemeenten in veiligheidsregio's Noord-Holland Noord, Kennemerland en Zaanstreek-Waterland voeren gezamenlijk een project uit om bestuurlijke interventies te verbeteren en beter op elkaar af te stemmen. Het project richt zich op het	€ 150.000	

ontwikkelen en toepassen van een gestroomlijnde aanpak, zodat gemeenten efficiënter en effectiever kunnen samenwerken bij de aanpak van ondermijning. Voldoet aan criteria: 2.c.v en 2.f.ii.

Programma 2 Klimaat en gezonde leefomgeving

BD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2026	Gewijzigd
2.1	Greenport Aalsmeer Energieconsultant Greenport.	€ 150.000	
2.1	Natuur en milieufederatie Noord-Holland, Participatie coalitie, energieregio's.	€ 150.000	
2.1	Gemeente Amstelveen, CDOKE-E-Infra	€ 65.000	
2.1	Gemeente Hoorn, CDOKE-E-Infra	€ 130.000	
2.1	Gemeente Hollands Kroon, CDOKE-E-Infra	€ 130.000	
2.1	Gemeente Haarlemmermeer	€ 65.000	
2.1	Regio Gooi en Vechtstreek, CDOKE-E-Infra	€ 65.000	
2.1	Gemeente Dijk en Waard, CDOKE-E-Infra	€ 130.000	
2.1	Gemeente Amsterdam, CDOKE-E-Infra	€ 65.000	
2.1	OD IJmond, CDOKE-E-Infra	€ 65.000	
2.1	Gemeente Zaanstad, CDOKE-E-Infra	€ 65.000	
2.1	New Energy Coalition (NEC), Aanjagen waterstofontwikkelingen in Noord-Holland	€ 150.000	
2.1	Energie Samen Noord-Holland (ESNH), Verbinden en kennis ontwikkelen voor energiegemeenschappen en gemeenten.	€ 120.000	
2.1	Novar/ NHEC, Toegangsweg zonneweide	€ 100.000	Vervallen
2.1	Staatsbosbeheer, Project Bokashi.	€ 315.000	
2.1	Actienetwerk Gas Terug, energiebesparing Noord-Holland Toelichting: Actienetwerk GasTerug is een organisatie die zich inzet voor energiebesparing, klimaatrechtvaardigheid, netcongestie en energiearmoede. Zij voeren pilots en projecten uit en leveren daarbij een bijdrage aan energiebesparing en gedragsverandering in Noord-Holland.	€ 50.000	Nieuw
Beleidsregel toetsingscriteria begrotingssubsidies Noord-Holland 2026:			

Het Actienetwerk bestaat uit een unieke regionale samenwerking tussen lokale organisaties, gemeenten, bedrijven en kennisinstellingen als de CE Delft, Hogeschool van Amsterdam en de VU. De stichting Actienetwerk GasTerug helpt partijen om innovatieve energiebesparende initiatieven in de Metropool Regio Amsterdam van de grond te krijgen. Deze initiatieven worden getest, uitgerold en opgeschaald. Het Actienetwerk legt daarbij verbinding tussen initiatiefnemers, doeners, experts en afnemers en maakt energiebesparing zichtbaar, makkelijk en tastbaar.

criteria artikel 2, lid 2, onder c en f

2.1	TNO, Klimaat- en energierechtvaardigheid Toelichting: TNO werkt aan een Meerjarenprogramma Energierechtvaardigheid om nationale, provinciale en gemeentelijke organisaties te ondersteunen bij het zichtbaar en bespreekbaar maken van de verdelingseffecten van de energietransitie, en het in de praktijk brengen van rechtvaardigheid als zelfstandig beleidsperspectief.	€ 200.000	Nieuw
Beleidsregel toetsingscriteria begrotingssubsidies Noord-Holland 2026: Op het gebied van energierechtvaardigheid en verdelingsvraagstukken heeft TNO als één van de weinigen in Nederland de governance ingericht om kennis en vragen van alle overheidslagen te verbinden. TNO zit aan tafel bij werkgroepen over dit thema van de International Energy Agency (IEA) en de EU-commissie, tot aan de kantoren van ministeries, provincies, en gemeenten. Met een combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek is TNO in staat werkelijke verandering in rechtvaardigheidsvraagstukken concreet te maken voor beleidsmakers en andere stakeholders zoals bewoners, woningcorporaties, waterschappen en netbeheerders. Als onafhankelijk instituut op het gebied van toegepaste wetenschap kan TNO als geen ander de energietransitie vanuit sociaal, economisch en technologische perspectief bekijken. criteria artikel 2, lid 2, onder c (i en v)			
2.1	Wageningen University & Research, Planetaire gezondheid Toelichting: Een consortium van de WUR, Erasmus Universiteit, KWR Water, Gemeente Rotterdam, GGD Rotterdam-Rijnmond en de Provincie Noord-Holland onderzoekt hoe planetaire gezondheid gepositioneerd en meegewogen kan worden in beleid.	€50.000	Nieuw
Beleidsregel toetsingscriteria begrotingssubsidies Noord-Holland 2026: Op het gebied van planetaire gezondheid gecombineerd met beleid is dit consortium uniek. Het brengt kennisinstellingen en overheden bij elkaar op een onderwerp dat niet eerder zo is aangevlogen. Ook is de provincie lid van het consortium en werkt de provincie ook mee aan het onderzoek en de toepassing hiervan in de eigen organisatie. criteria artikel 2, lid 2, onder c en f			
2.1	Gemeente Amsterdam, kamer van Gemeenschappen Toelichting: Om lokale energiegemeenschappen te positioneren wordt een Noord-Hollandse praktijkgroep opgericht. Deze groep ontwikkelt werkbare instrumenten waarmee decentrale overheden kunnen samenwerken met erkende lokale gemeenschappen. Deze instrumenten moeten juridisch houdbaar, bestuurlijk uitvoerbaar en toepasbaar zijn.	€ 50.000	Nieuw
Beleidsregel toetsingscriteria begrotingssubsidies Noord-Holland 2026:			

De gemeente Amsterdam heeft een voortrekkersrol als het gaat om werken met gemeenschappen en hier instrumenten voor ontwikkelen. Zij zijn ook de enige gemeente in Noord-Holland op dit moment die deze manier van werken op deze manier heeft doorontwikkeld. Met de kennis en ervaring van de gemeente zijn zij de enige partij die andere Noord-Hollandse medeoverheden op dit moment samen kan brengen om te leren.
criteria artikel 2, lid 2, onder c en f

2.1	Energie Samen Noord-Holland , Koepelvorming OER Energieroute A9 Toelichting: Het OER traject Energieroute A9 geeft invulling aan de ambities van de RES om duurzame energie op te wekken. Het streven van de RES hierbij is 50% lokaal eigendom, met het vormen van een koepelorganisatie van energie coöperaties proberen we hier invulling aan te geven. Beleidsregel toetsingscriteria begrotingssubsidies Noord-Holland 2026: Energie Samen Noord-Holland is de enige geschikte partij voor de vorming van een koepel van energiecoöperaties langs de A9, om de volgende redenen: • De organisatie beschikt over de unieke specialistische kennis, methodiek en contractuele betrekkingen om burgercoöperaties te verenigen en te professionaliseren. Geen enkele andere marktpartij bezit deze specifieke expertise. • Het succes van de te vormen koepel hangt af van de bestaande samenwerkingsrelaties en de bijzondere binding met de bestaande energie coöperaties. Als koepelorgaan heeft zij de unieke vertrouwensband met lokale energie coöperaties langs de A9 die noodzakelijk is voor maatschappelijk draagvlak. Criteria artikel 2, lid e onder c en f	€ 50.000	Nieuw
2.1	Natuur en Milieufederatie Noord-Holland, Pilot Agri-PV Toelichting: Realiseren innovatieve Agri-PV pilot waarbij duurzame energieopwek wordt gecombineerd met de teelt en onderzoeken hoe geïntegreerde zonnecellen in schermdoeken kunnen bijdragen aan energiebesparing, klimaatadaptatie, een toekomstbestendige bedrijfsvoering, en netverlichting, zonder negatieve effecten op de gewaskwaliteit of productie. Beleidsregel toetsingscriteria begrotingssubsidies Noord-Holland 2026: De betrokken samenwerkende partijen, waaronder de grondeigenaar van de beoogde locatie, relevante brancheorganisaties en kennisinstituten, beschikken gezamenlijk over unieke specialistische kennis en partnernetwerken die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de innovatieve Pilot Agri-PV, en waarover andere partijen niet beschikken. criteria artikel 2, lid 2, onder c	€ 213.000	Nieuw
2.2	Gemeente Hilversum – Huydecopersweg, aanleg pijpleiding voor afvoer van overtollig water bij piekbelasting. Vanwege tegenvallers in de uitvoering is met samenwerkingspartners afgesproken de kosten naar rato te verdelen.	€ 235.000	
2.2	Hoogheemraadschap Rijnland, - Bodemsanering terrein voormalig AWZI Rijsenhout fase 2.	€ 2.195.600	

Programma 3 Ruimte en Wonen

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

BD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2026	Gewijzigd
3.2	Gemeente Dijk en Waard Investeringskader, OV-knooppunt Heerhugowaard	€ 12.000.000	Doorgeschoven naar 2027
3.2	Gemeente Drechterland, Hoogkarspel Zuid	€ 2.750.000	Doorgeschoven naar 2027
3.2	Hoorn, ketenreismiddelen.	€ 200.000	
3.2	Schagen, ketenreismiddelen.	€ 75.000	
3.2	Uitgeest, ketenreismiddelen.	€ 275.000	
3.2	Gemeente Amsterdam namens MRA, huisvesting aandachtsgroepen.	€65.000	
3.2	Gemeente Velsen, inhuur versnelling woningbouw	€ 240.000	
3.2	Gemeente Hilversum, inhuur versnelling woningbouw	€ 350.000	
3.2	Uitvoeringsorganisatie Building Balance, biobased bouw materiaal	€ 100.000	
3.2	C-creators bouwprogramma	€ 100.000	
3.2	Gemeente Hoorn, Poort van Hoorn	€ 3.000.000	
3.2	Gemeente Hilversum, stationsgebied	€ 6.750.000	
3.2	Vervoerregio, planuitwerkingsfase Guisweg	€ 510.000	
3.2	Parteon, D. Doniastraat	€ 150.000	
3.2	Gemeente Haarlemmermeer, bijdrage van het Investeringskader Versnelling Woningbouw en duurzame bereikbaarheid aan realisatie flexwoningen Nieuw-Vennep Toelichting: Flexwoningen (100% sociale huur) op de voormalige zwembadlocatie Oosterdreef Nieuw-Vennep ('LIB-zone 4'), gelegen op korte loopafstand van het bestaande NS-station Nieuw-Vennep. Het realiseren van 80 flexwoningen op deze locatie kent een negatieve businesscase. Er moeten onder meer (extra) geluidwerende maatregelen voor een deel van de woningen worden getroffen. Beleidsregel toetsingscriteria begrotingssubsidies Noord-Holland 2026: De gemeente Haarlemmermeer komt in aanmerking voor de subsidie omdat zij de partij is die verantwoordelijk is voor de realisatie van de flexwoningen en daarmee direct invulling geeft aan de publieke woningbouwopgave. Daarnaast is de financiële bijdrage nodig om de onrendabele top van het project te dekken, waardoor uitvoering daadwerkelijk mogelijk wordt. Omdat de gemeente als grondeigenaar en regisseur van de gebiedsontwikkeling de enige partij is die deze ontwikkeling kan realiseren, is zij de logische en enige serieuze ontvanger van de subsidie. criteria artikel 2, lid 2, onder a en lid 2, onder c, sub i	€ 300.000	Nieuw
3.2	Gemeente Diemen, woningen Parkblok	€ 2.650.000	Nieuw

Toelichting

Een bijdrage uit het investeringskader voor de realisatie van 352 woningen in de gemeente Diemen op de locatie Parkblok (Holland Park Zuid). De bijdrage zorgt voor een doorbraak en maakt de realisatie van 352 woningen snel mogelijk aangezien het bestemmingsplan al (enige tijd) onherroepelijk is én de gemeentelijke randvoorwaarden goed op orde zijn (o.a. standaard overeenkomsten).

Beleidsregel toetsingscriteria begrotingssubsidies Noord-Holland 2026:

De gemeente Diemen komt in aanmerking voor de subsidie omdat zij als bevoegde overheid en regisseur verantwoordelijk is voor de realisatie van de woningbouw op deze locatie en daarmee direct invulling geeft aan de publieke woningbouwopgave. Daarnaast is juist bij deze gemeente sprake van een concreet, uitvoeringsgereed project waarbij de bijdrage een doorbraak en versnelling mogelijk maakt. Omdat de ontwikkeling plaatsvindt binnen de gemeentelijke grondpositie, planvorming en contractuele afspraken, is de gemeente de enige partij die deze realisatie kan effectueren en daarmee de logische ontvanger van de subsidie.

criteria artikel 2, lid 2, onder a en artikel 2, lid 2, onder c, sub i

3.3	HHNK, programmaplan ruimtelijke adaptatie NK.	€ 44.000	Verleend
3.3	Wageningen University & Research, WWW-veiligheidslandschappen (Waarderijke, Waterrijke en Waterveiligheidslandschappen).	€ 120.000	Verleend

Programma 4 Bereikbaarheid

BD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2026	Gewijzigd
4.1	Gemeente Haarlem: Fietsfilevrij. Stimuleren gebruik fietsroute F200 Toelichting: Subsidie voor evaluatie, monitoring en/of fietsstimulering F200, de doorfietsroute Haarlem-Amsterdam.	€ 159.441	
4.1	Omgevingsdienst IJmond: Werkgeversaanpak IJmond Bereikbaar Toelichting: Werkgevers adviseren/ondersteunen om woon-werkverkeer te verduurzamen/verminderen/buiten spits reizen.	€ 250.000	Vervallen
4.1	Stichting CROW: CROW-KpVV bijdrage 2027 Toelichting: Met deze subsidie ontwikkelt CROW collectieve kennis op het gebied van mobiliteit, door middel van het programma Kennisplatform Verkeer en Vervoer (KpVV).	€ 160.000	
4.2	Gemeente Bergen: Kustbus bijdrage 2026 Toelichting: Subsidie aan gemeente voor het laten rijden van een touringcar naar de kust door gebrek aan personeel bij Connexxion.	€ 40.000	

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

4.2	Gemeente Castricum: Kustbus bijdrage 2026 Toelichting: Subsidie aan gemeente voor het laten rijden van een touringcar naar de kust door gebrek aan personeel bij Connexxion.	€ 40.000	
4.2	Gemeente Schagen: Kustbus bijdrage 2026 Toelichting: Subsidie aan gemeente voor het laten rijden van een touringcar naar de kust door gebrek aan personeel bij Connexxion.	€ 40.000	
4.1	Gemeente Uitgeest: Fietsonderdoorgang station Uitgeest Toelichting: Opknappen en op doorfietsroute kwaliteit brengen van de fietstunnel onder station Uitgeest	€ 762.300	Gewijzigd
4.1	ProRail: Fietsonderdoorgang station Uitgeest Toelichting: Opknappen en op doorfietsroute kwaliteit brengen van de fietstunnel onder station Uitgeest	€ 878.700	Gewijzigd
4.1	Gemeente Haarlemmermeer: Project weg om de Zuid Toelichting: Samenwerking aan project Weg om de Zuid en het opwaarderen van de Nieuwe Bennebroekerweg (NBW). De NBW gesitueerd tussen Hoofddorp en Nieuw Vennep is daarmee als gebiedsontsluitingsweg voorwaardelijk voor de groeiambities van de regio	€ 10.258.421	Gewijzigd
4.2	Gemeente Wijdmeren: Bijdrage Vechtplasexpress Toelichting: Laten rijden van een busje naar Vechtplassen door gebrek aan personeel bij Connexxion.	€ 100.000	
4.1	Gemeente Velsen: Velsertaverse fietsonderdoorgang Toelichting: Aanleg gemeentelijk deel van de fietsverbinding onder de Velsertaverse, tussen station Beverwijk en Velsen Noord	€ 2.800.000	
4.1	Gemeente Beverwijk: Verbindingsweg Wijckerpoort Toelichting: subsidie voor project HOV Beverwijk	€ 1.840.000	
4.1	Gemeente Wormerland: Zaanbrug Toelichting: Duurzaamheidsmaatregelen en indexatiekosten	€ 233.000	Gewijzigd
4.1	Gemeente Zaanstad: Zaanbrug Toelichting: Duurzaamheidsmaatregelen en indexatiekosten	€ 233.000	Gewijzigd
4.2	Regionaal Overlegorgaan Consumentenbelangen Openbaar Vervoer: Bijdrage 2026 Toelichting: Inhuur van een onafhankelijk voorzitter en secretaris.	€ 50.000	
4.1	Gemeente Gooise Meren: Korte termijn maatregelen P+R Muiden Toelichting: Korte termijn maatregelen P+R Muiden	€ 400.000 € 100.000	Gewijzigd

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

4.1	Gemeente bergen: Bijdrage project N9 Kogendijk Toelichting: verbeteren verkeersveiligheid/doorstroming van de N9 Kogendijk en aanleg van een fietstunnel	€ 2.741.245	
4.1	Cosun beet Company: Subsidie Modal Shift van weg naar water Toelichting: Verplaatsing van het bierenvervoer van weg naar over water	€ 100.000	
4.1	Gemeente Oostzaan: verbeteren (door)fietsroutes bij project AVANT Toelichting: Subsidie voor het in beheer nemen fietsbrug Thorbeckeweg en fietstunnel Verlengde Stellingweg	€ 4.233.000	
4.1	Gemeente Landsmeer: Subsidie pont IJpendam 2026 Toelichting: Subsidie voor het in stand houden van de pont over het Noordhollandsch kanaal bij IJpendam	€ 168.620	
4.1	Gemeente Heiloo: Fietsverbinding Heilooërbos Toelichting: Subsidie voor verbetering fietsverbinding Heilooërbos. Het gaat om een provinciale cofinancieringsbijdrage aan een samenwerkingsverband van ProRail, gemeente Heiloo en de realisatie van een doorgaande fietsverbinding tussen de Meerweg Alkmaar en de Westerweg in Heiloo	€ 2.238.000	
4.1	Gemeente Hollands Kroon: Bereikbaarheidsgelden Helderse Lijn: Fietskluizen Toelichting: Subsidie aan gemeente voor bijplaatsen fietskluizen op stations Den Helder Zuid, Anna Paulowna en Schagen	€ 90.000	
4.1	Gemeente Hollands Kroon: Stimuleren om op duurzame manier richting dierenpark Hoenderdaell te reizen Toelichting: Subsidie aan gemeente voor de inzet van een pendelbus van station Anna Paulowna naar het dierenpark Hoenderdaell Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: Deze maatregel is onderdeel van een maatregelpakket wat met de gemeenten gezamenlijk is afgesproken in 2024 Criteria: 2f, lid ii	€ 100.000	Nieuw
4.2	Connexxion: Chauffeursvoorziening Schagen Toelichting: Het realiseren van een chauffeursvoorziening in Schagen zorgt voor een flinke verbetering van de exploitatie van het openbaar vervoer en leidt daarmee tot meer openbaar vervoer in het landelijk gebied. Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: Connexxion heeft als vervoerder specialistische kennis over de eisen en wensen voor chauffeursvoorzieningen. Criteria: 2.C.i	€ 600.000	Nieuw
4.1	Gemeente Heemstede: Beleid voor deelmobiliteit Toelichting: Subsidie voor opstellen gemeentelijk beleid voor deelmobiliteit. Deze actie vormt onderdeel van het regionaal mobiliteitsprogramma. Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: De gemeente is de beste partner om dit tot uitvoering te brengen, gezien het bestuurlijk commitment van de gemeente hiervoor, de rol van de gemeente bij de vergunningverlening en handhaving en de positie van de gemeente als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van het publieke belang.	€ 30.000	Nieuw

Criteria: 2.c.v			
4.1	Gemeente Hoorn: Beleid voor deelmobiliteit Toelichting: Subsidie voor opstellen deelmobiliteitsbeleid in relatie tot de mobiliteitsstrategie 2040 Hoorn. Deze actie vormt onderdeel van het regionaal mobiliteitsprogramma. Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: De gemeente is de beste partner om dit tot uitvoering te brengen, gezien het commitment van de gemeente, de rol van de gemeente bij de vergunningverlening en -handhaving en de positie van de gemeente als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van het publieke belang. Criteria: 2.c.v	€35.000	Nieuw
4.1	Gemeente Velsen: Toekomstgerichte vernieuwing bedrijventerrein Broekerwerf Toelichting: Subsidie t.b.v. onderzoek toekomstgerichte vernieuwing Bedrijventerrein Broekerwerf op onder meer het gebied van duurzame mobiliteit. Deze actie vormt onderdeel van het regionaal mobiliteitsprogramma. Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: De gemeente is de beste partner om dit tot uitvoering te brengen, gezien haar commitment hiervoor, de rol van de gemeente als beheerder van wegen en openbare ruimte en de positie van de gemeente als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van het publieke belang. Criteria: 2.c.v	€ 40.000	Nieuw
4.1	Gemeente Castricum: Toekomstige uitbreiding fietsparkeren station Toelichting: Subsidie voor onderzoek mogelijkheden uitbreiding fietsparkeren station Castricum. Deze actie vormt onderdeel van het regionaal mobiliteitsprogramma. Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: De gemeente is de beste partner om dit tot uitvoering te brengen, gezien haar commitment hiervoor, de rol van de gemeente als beheerder van wegen en openbare ruimte en de positie van de gemeente als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van het publieke belang. Criteria: 2.c.v	€ 25.000	Nieuw
4.1	Gemeente Gooise meren: Potentieonderzoek deelmobiliteit woningbouwontwikkeling Bussum-Zuid Toelichting: Subsidie t.b.v. potentieonderzoek deelmobiliteit voor woningbouwontwikkeling Bussum-Zuid. Deze actie vormt onderdeel van het regionaal mobiliteitsprogramma. Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: De gemeente is de beste partner om dit tot uitvoering te brengen, gezien haar commitment hiervoor, de rol van de gemeente als beheerder van wegen en openbare ruimte en de positie van de gemeente als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van het publieke belang. Criteria: 2.c.v	€ 25.000	Nieuw
4.1	Gemeente Hilversum: Onderzoek doorfietsroute(s) Toelichting: Subsidie t.b.v. schetsontwerp/raming doorfietsroute Hilversum-Amsterdam en/of Hilversum-Laren. Deze actie vormt onderdeel van het regionaal mobiliteitsprogramma. Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: De gemeente is de beste partner om dit tot uitvoering te brengen, gezien haar commitment hiervoor, de rol van de gemeente als beheerder van wegen en openbare ruimte en de positie van de gemeente als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van het publieke belang. Criteria: 2.c.v	€ 30.000	Nieuw
4.1	Gemeente Wijdmeren: Onderzoek naar vervoerswaarde van vraaggestuurd openbaar vervoer	€ 20.000	Nieuw

Toelichting: Subsidie t.b.v. onderzoek naar de vervoerswaarde van vraaggestuurd (flex) openbaar vervoer als uitbreiding van of vervolg op Vervoer op Maat en Vechtplassenexpress. Deze actie vormt onderdeel van het regionaal mobiliteitsprogramma.

Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: De gemeente is de beste partner om dit tot uitvoering te brengen, gezien haar commitment hiervoor, de rol van de gemeente als beheerder van wegen en openbare ruimte en de positie van de gemeente als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van het publieke belang.

Criteria: 2.c.v

4.1	Gemeente Alkmaar: Promotie en evaluatie nieuwe route buslijn over bedrijventerrein Toelichting: Subsidie voor ontwikkelen van een aanpak (incl. evaluatie) voor promotie van de nieuwe route van een buslijn over bedrijventerrein Beverkoog. Deze actie vormt onderdeel van het regionaal mobiliteitsprogramma. Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: De gemeente is de beste partner om dit tot uitvoering te brengen, gezien haar commitment hiervoor, de rol van de gemeente als beheerder van wegen en openbare ruimte en de positie van de gemeente als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van het publieke belang. Criteria: 2.c.v	€ 15.000	Nieuw
4.1	Gemeente Texel: Onderzoek deelmobiliteit Toelichting: Onderzoek motieven deelmobiliteit op het eiland), inclusief varianten voor exploitatie en beheer, ook voor auto's van het eigen wagenpark van de gemeente. Deze actie vormt onderdeel van het regionaal mobiliteitsprogramma. Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: De gemeente is de beste partner om dit tot uitvoering te brengen, gezien haar commitment hiervoor, de rol van de gemeente als beheerder van wegen en openbare ruimte en de positie van de gemeente als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van het publieke belang. Criteria: 2.c.v	€ 15.000	Nieuw
4.1	Gemeente Gooise meren: OV SAAL: inpassingsgelden regionale doorfietsroutes Toelichting: Regionale doorfietsroutes Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: Deze maatregel is onderdeel van een maatregelpakket wat in 2017 met de regio Gooi en Vechtstreek is afgesproken Criteria: 2f,lid II	€ 375.000	Nieuw
4.1	Gemeente Hilversum: OV SAAL:Hilversum sportpark station Toelichting: de realisatie van een langzaamverkeersroute van station Hilversum Sportpark richting ROC en de campus van Nike Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: Deze maatregel is onderdeel van een maatregelpakket wat in 2017 met de regio Gooi en Vechtstreek is afgesproken Criteria: 2f,lid II	€ 1.000.000	Nieuw
4.1	Gemeente Hoorn: Fietsparkeren station Kersenboogerd Toelichting: CAH: bijdrage aan het opknappen van de fietsparkeervoorzieningen bij station Hoorn Kersenboogerd Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: Deze aanvraag is onderdeel van de bestuurlijk afspraken corridor Amsterdam Hoorn uit 2019 Criteria: 2f,lid I	€ 300.000	Nieuw
4.1	Gemeente Koggenland: Doorfietsroute Hoorn-Zaanstad Toelichting: CAH: bijdrage aan proces en ingenieurskosten verbeteren Doorfietsroute Hoorn naar Zaanstad op gebied van de gemeente Koggenland. Maatregelen die hierbij horen zijn een betere en kortere verbinding op de fietstunnel bij Scharwoude en het verkeersveiliger/herkenbaarder maken van de route van Hoorn tot en met fietstunnel Scharwoude	€ 200.000	Nieuw

Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: Deze aanvraag is onderdeel van de bestuurlijk afspraken corridor Amsterdam Hoorn uit 2019
Criteria: 2f,lid I

4.4	Stichting CROW, Kennisprogramma Beheer en Bouw Infrastructuur (KpBBI).	€ 95.000
-----	--	----------

Programma 5 Natuur en landelijk gebied

BD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2026	Gewijzigd
5.1	Stivas, Gebiedsproces Noordelijke Vechtstreek (GV13) Toelichting: Grootschalige Kavelruil in het kader van Agrarische structuurverbetering en versterking natuur bij het Naardermeer ten behoeve van behoud open veenweidelandschap. Naar beleidsdoel 5.6	€ 266.589	Gewijzigd
5.1	Gemeente Gooise Meren, ontsnippering 't Gooi (GV53) Toelichting: Ontsnipperingsmaatregelen en faunapassages in de vrijgevallen schootsvelden bij de A1.	€ 150.000	
5.1	Gemeente Den Helder, Streepjesberg (NHN14) Toelichting: Realisatie NNN	€ 235.000	
5.1	Natuurmonumenten, Horstermeer landschapsbeleving.	€ 63.910	
5.1	Gemeente Diemen: Strandje tweede Diem	€ 188.000	
5.1	Regio Gooi en Vechtstreek, strategie veenweidegebied. Toelichting: Opstellen van een strategie die leidraad vormt voor de diverse opgaven in het veengebied, zoals vitale landbouw, bodemdaling, natuurontwikkeling	€ 80.000	
5.1	Staatsbosbeheer, Opperwoud-Zuid (Waterland Oost/project PON) Toelichting: Het project Opperwoud-Zuid betreft de eerste fase van de uitvoering van het Inrichtingsplan Peereboom-Opperwoud-De Nes. Het project behelst een kwaliteitsverbetering van het bestaande NNN/weidevogelgebied in Waterland-Oost. De maatregelen bestaan uit het verbeteren van het watersysteem, het aanleggen van een beheerpad en het verbreden van de greppels op de percelen van Staatsbosbeheer om het functioneren van het gebied voor de weidevogels te verbeteren.	€ 3.000.000	
5.1	Landschap Noord-Holland:Project 'Innovatie Programma Veen', terugbrengen van de onderzoekslocatie in de oorspronkelijke staat. Toelichting: Het ontmantelen van de onderzoekslocatie en het terugbrengen van het onderzoeksterrein naar zijn oorspronkelijke staat (natuurfunctie).	€ 50.000	
5.1	Stichting Waternet, Bosrevitalisering Amsterdamse Waterleidingduinen. Toelichting: Het gaat om 100 ha bosrevitalisering op basis van een decentralisatie uitkering van het Rijk gericht op dit project. Het draagt bij aan het doel bosrevitalisering van de Bossenstrategie en natuurherstel in dit N2000 gebied. Stond onder 5.2	€ 50.000	Gewijzigd
5.1	Stichting Monumentenbezit, Tuinmanswoning.	€ 145.000	Nieuw

Toelichting: Tuinmanswoning als onderdeel van totale project Trompenburgh.

Motivering: Buitenplaats Trompenburgh wordt gerestaureerd en beheerd door stichting Monumentenbezit, een landelijke organisatie die zich inzet voor het beheren en behouden van erfgoed voor de eeuwigheid.

Monumentenbezit restaureert zowel het gebouw als de buitenruimte en de tuin. Zij heeft hiervoor de specifieke expertise.

De buitenruimte en tuin zijn al vergaand gerestaureerd door monumentenzorg, hiervoor is ook al eerder subsidie vanuit de Groene Uitweg verleend, en met het herstel van de tuinmanswoning is de restauratie van de buitenruimte compleet.

Monumentenbezit zorgt ook voor cofinanciering. De subsidie dekt de helft van de kosten van herstel van de tuinmanswoning.

5.1	Gemeente Wijdmeren, Faunapassages OVP overig. Toelichting: Het uitwerken en realiseren van voorzieningen met betrekking tot het bevorderen van faunamigratie op (maximaal) 6 locaties in het gemeentelijk areaal. Met als doel het versterken van de natuur. Motivering: In het programma Aanpak OVP is opgenomen dat er op verschillende plekken in de gemeente Wijdmeren faunavoorzieningen moeten worden aangebracht om de samenhang tussen de natuur in het gebied te versterken. Een deel van de vastgestelde locaties voor deze passages bevindt zich in gemeentelijke wegen. De gemeente zal de uitvoering van deze locaties gaan uitvoeren. Hiermee kunnen ze de uitvoering waar mogelijk meenemen met andere werkzaamheden aan de weg. Daarnaast kan de gemeente de BTW kosten compenseren, waardoor de kosten worden gedrukt.	€ 956.000	Nieuw
5.1	Gebiedscoöperatie de Hoge Berg Texel, Resterende NNN realiseren op de Hoge Berg. Toelichting: Subsidie aan de Gebiedscoöperatie De Hoge Berg Texel, ten behoeve van de realisatie van de resterende NNN Motivering: Er is voor gekozen de subsidie te verlenen aan Gebiedscoöperatie De Hoge Berg Texel, omdat deze organisatie is opgericht ter vertegenwoordiging van de agrariërs op de Hoge Berg, de betrokken partijen bijeenbrengt en daarmee de meest aangewezen partij is voor de uitvoering en coördinatie van het initiatief.	€ 500.000	Nieuw
5.2	Stichting Natuurcollectief Noord-Holland, begeleiding kleine natuurbeheerders	€ 10.000	
5.2	Unie van Bosgroepen, begeleiding kleine natuurbeheerders	€ 10.000	
5.2	Natuurcollectief Water, Land en Dijken, begeleiding kleine natuurbeheerders	€ 10.000	
5.2	Agrarisch collectief Noord- Holland Zuid , Organisatiekosten implementatie agrarisch natuurbeheer. Toelichting: het betreft een incidentele aanvulling van de organisatiekosten van het agrarisch collectief Noord-Holland Zuid, ten behoeve van onvoorziene administratieve lasten.	€ 50.000	
5.2	Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging De Lieuw, beheer tuinwallen Texel Toelichting: In afwachting van een toegesneden ANLb-pakket wordt het tuinwallenbeheer tijdelijk via de BUVR vergoed.	€ 275.000 € 220.500	Gewijzigd
5.2	Faunabeheereenheid, faunabeleid van de Provincie Noord-Holland.	€ 2.270.000	
5.2	Faunabeheereenheid, uitvoering gecoördineerd beheer, door de FBE Noord-Holland Toelichting: Subsidie wordt in één keer beschikt i.p.v. over meerdere jaren.	€ 4.000.000	Gewijzigd

5.2	Stichting Waternet, Bosrevitalisering Amsterdamse Waterleidingduinen. Toelichting: Het gaat om 100 ha bosrevitalisering op basis van een decentralisatie uitkering van het Rijk gericht op dit project. Het draagt bij aan het doel bosrevitalisering van de Bossenstrategie en natuurherstel in dit N2000 gebied. moet onder beleidsdoel 5.1 komen.	€ 50.000	Gewijzigd
5.2	Faunabeheereenheid Noord-Holland, Plan van aanpak predatiebeheer weidevogels. Toelichting: opstellen gezamenlijk plan weidevogelbeheerders om predatiedruk te verlagen Motivering: De uitvoering van de te subsidiëren activiteit is in overwegende mate afhankelijk van de bijzondere functie die de Faunabeheereenheid Noord-Holland als koepelorganisatie heeft om met agrarische- en natuurterreinbeheerders én uitvoerders tot een gedragen plan te komen om de predatiedruk van weidevogels binnen en buiten NNN aan te pakken. Daarnaast heeft de Faunabeheereenheid alle noodzakelijke kennis en de noodzakelijke contacten om dit project goed tot uitvoering te kunnen brengen. Daarmee is zij de meest geschikte partij	€ 10.000	Nieuw
5.2	Stichting Wandelnet, coördinatie en systeembeheer van de landelijke routenetwerken wandelen 2026-2027	€ 51.000	
5.2	Stichting Fietsplatform, coördinatie en systeembeheer van de landelijke routenetwerken fietsen 2026-2027	€ 49.000	
5.2	LTO, Pilot houtduiven verjaging	€ 300.000	
5.2	Gemeente Koggenland, Recreatieve voorzieningen Dorpsbos en waterberging Ursem. Toelichting: Dit integrale project ontving eerder provinciale subsidie vanuit de beschikbare rijksmiddelen voor boscompensatie. Deze subsidie draagt eraan bij het gebied aan te laten sluiten op het recreatieve routenetwerk en jaarrond toegankelijk te maken in lijn met één van de afspraken in de Korte Termijn Agenda landelijk gebied. Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: Deze subsidie is bedoeld voor <u>een deel</u> van de inrichtingskosten van de padenstructuur om het gebied aan te laten sluiten op het recreatieve routenetwerk en jaarrond toegankelijk te maken. Dit project is onderdeel van de verantwoordelijkheid voor openbaar groen van de gemeente. Zij financieren zelf ook een groot deel van de inrichtingskosten. Het beheer en onderhoud van de paden wordt ook verzorgd door de gemeente.	€ 150.000	Nieuw
5.2	Natuurcollectief Water, Land en Dijken, Bedrijfsadvisering t.b.v. intensiveren zwaar beheer ANLb in heel Noord-Holland. Toelichting: Beschikbaar stellen van bedrijfsadviseurs die boeren kunnen ondersteunen om het aandeel (in areaal) van hun bedrijf met zwaar ANLb beheer te vergroten. Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: De agrarische collectieven zijn de uitvoerende organisaties voor het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (het ANLb). Een samenwerkingsverband van de collectieven, Boerennatuur Noord-Holland (vertegenwoordigd door Water, Land en Dijken), beschikt over de juiste specialistische kennis, het juiste netwerk en menskracht om onze verplichting om het aandeel zwaar ANLb te vergroten, te realiseren. De subsidie wordt verstrekt aan Water, Land en Dijken, maar komt ten goede aan het samenwerkingsverband tussen alle collectieven in Noord-Holland. Naast deze collectieven zijn er geen andere collectieven die ANLb verdelen en begeleiden.	€ 200.000	Nieuw
5.2	Staatsbosbeheer, incidentele bijdrage natuurbeheer 2026	€ 752.000	Nieuw

	Toelichting: betreft eenmalige bijdrage in afwachting van structurele SNL-tariefsverhoging per 2027. Motivering: uitvoering van het natuurbeheer is uitsluitend mogelijk met gebruik van grond die in eigendom of erfpacht is van de gegadigde. Het subsidiabele grondeigendom is daarom als grondslag gebruikt voor de verdeling onder de beheerders.		
5.2	Natuurmonumenten, incidentele bijdrage natuurbeheer 2026 Toelichting: betreft eenmalige bijdrage in afwachting van structurele SNL-tariefsverhoging per 2027. Motivering: uitvoering van het natuurbeheer is uitsluitend mogelijk met gebruik van grond die in eigendom of erfpacht is van de gegadigde. Het subsidiabele grondeigendom is daarom als grondslag gebruikt voor de verdeling onder de beheerders.	€ 395.000	Nieuw
5.2	Landschap Noord-Holland, incidentele bijdrage natuurbeheer 2026 Toelichting: betreft eenmalige bijdrage in afwachting van structurele SNL-tariefsverhoging per 2027. Motivering: uitvoering van het natuurbeheer is uitsluitend mogelijk met gebruik van grond die in eigendom of erfpacht is van de gegadigde. Het subsidiabele grondeigendom is daarom als grondslag gebruikt voor de verdeling onder de beheerders.	€ 180.000	Nieuw
5.2	Goois Natuurreservaat, incidentele bijdrage natuurbeheer 2026. Toelichting: betreft eenmalige bijdrage in afwachting van structurele SNL-tariefsverhoging per 2027. Motivering: uitvoering van het natuurbeheer is uitsluitend mogelijk met gebruik van grond die in eigendom of erfpacht is van de gegadigde. Het subsidiabele grondeigendom is daarom als grondslag gebruikt voor de verdeling onder de beheerders.	€ 144.000	Nieuw
5.2	Natuurcollectief Noord-Holland, incidentele bijdrage natuurbeheer 2026. Toelichting: betreft eenmalige bijdrage in afwachting van structurele SNL-tariefsverhoging per 2027. Motivering: uitvoering van het natuurbeheer is uitsluitend mogelijk met gebruik van grond die in eigendom of erfpacht is van de gegadigde. Het subsidiabele grondeigendom is daarom als grondslag gebruikt voor de verdeling onder de beheerders.	€ 84.000	Nieuw
5.2	Unie van Bosgroepen, incidentele bijdrage natuurbeheer 2026. Toelichting: betreft eenmalige bijdrage in afwachting van structurele SNL-tariefsverhoging per 2027. Motivering: uitvoering van het natuurbeheer is uitsluitend mogelijk met gebruik van grond die in eigendom of erfpacht is van de gegadigde. Het subsidiabele grondeigendom is daarom als grondslag gebruikt voor de verdeling onder de beheerders.	€ 68.000	Nieuw
5.2	Water Land en Dijken, incidentele bijdrage natuurbeheer 2026. Toelichting: betreft eenmalige bijdrage in afwachting van structurele SNL-tariefsverhoging per 2027. Motivering: uitvoering van het natuurbeheer is uitsluitend mogelijk met gebruik van grond die in eigendom of erfpacht is van de gegadigde. Het subsidiabele grondeigendom is daarom als grondslag gebruikt voor de verdeling onder de beheerders.	€ 8.000	Nieuw
5.2	St. Hooge Weide, incidentele bijdrage natuurbeheer 2026. Toelichting: betreft eenmalige bijdrage in afwachting van structurele SNL-tariefsverhoging per 2027. Motivering: uitvoering van het natuurbeheer is uitsluitend mogelijk met gebruik van grond die in eigendom of erfpacht is van de gegadigde. Het subsidiabele grondeigendom is daarom als grondslag gebruikt voor de verdeling onder de beheerders.	€ 6.000	Nieuw
5.3	Veenweide innovatiecentrum, JUMP; Innovatie voor nieuwe business concepten voor veen (aanvulling)	€ 312.000	
5.3	Nationaal Park ZSuid-Kennemerland, uitvoeren jaarlijks activiteitenplan	€ 160.789	
5.3	Nationaal Park Zuid-Kennemerland, project Beleidsprogramma Nationale Parken	€ 214.500	

5.3	Nationaal Park Duinen van Texel, uitvoeren jaarlijks activiteitenplan	€ 166.530	
5.3	Nationaal Park Duinen van Texel, project Beleidsprogramma Nationale Parken	€ 214.500	
5.3	Landschap Noord-Holland, Betrekken bij Groen	€ 658.000	
5.3	Landschap Noord-Holland Natuurlijke Zaken. Veenweiden Innovatie Programma Nederland.	€ 440.000	
5.3	Agrarisch Collectief Noord-Holland Zuid, Polderprocessen van onderop, klimaat- en toekomstbestendig maken van polders.	€ 670.000	Nieuw

Toelichting: Subsidie voor gebiedsprocessen om polders toekomstbestendig te maken, denk o.a. aan het tegengaan van veenbodemdaling en CO2-uitstoot, optimalisatie watersystemen en natuurbeheer en toekomstbestendige bedrijfsmanagement.

Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: De provincie is voornemens (al dan niet in meerdere delen) subsidie te verstrekken aan het Agrarisch Collectief Noord-Holland Zuid. Het collectief beschikt over unieke specialistische kennis en een bewezen methodiek ten aanzien van gebiedsprocessen, specifiek in het gebied Amstelscheg, en is sinds 2021 intensief betrokken bij gebiedsprocessen in de verschillende polders in de Amstelscheg (Bovenkerkerpolder, Duivendrechtse polder, Ronde Hoep). Daarnaast is de uitvoering in overwegende mate afhankelijk van de bestaande samenwerkingsrelatie en de langdurige vertrouwensband die het collectief heeft opgebouwd met de agrariërs in het gebied (onderdeel f, sub ii); het collectief fungeert als schakel tussen provincie, gebiedspartners en boeren en heeft samen met hen toekomstvisies en uitvoeringsprogramma's ontwikkeld. Deze positie maakt dat deelname van agrariërs – cruciaal voor het behalen van de provinciale natuurdoelen – effectief kan worden georganiseerd. Verder geldt dat voortzetting van het lopende gebiedsproces binnen het gestelde tijds kader uitsluitend door deze partij kan plaatsvinden (onderdeel g), mede omdat de activiteit een vervolg vormt op reeds gestarte fasen en het betrekken van een andere partij zou leiden tot aanzienlijke vertraging en verlies van opgebouwde kennis en vertrouwen (onderdeel h). Gelet hierop acht de provincie het aannemelijk dat uitsluitend het Agrarisch Collectief Noord-Holland Zuid deze activiteit doelmatig en doeltreffend kan uitvoeren.

5.3	Agrarisch Collectief Noord-Holland Zuid, Polderprocessen in de Vechtstreek voor het klimaat- en toekomstbestendig maken van polders.	€ 435.000	Nieuw
-----	--	-----------	-------

Toelichting: Subsidie voor gebiedsprocessen om polders toekomstbestendig te maken, denk o.a. aan het tegengaan van veenbodemdaling en CO2-uitstoot, optimalisatie watersystemen en natuurbeheer en toekomstbestendige bedrijfsmanagement.

Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: De provincie is voornemens de subsidie te verstrekken aan het Agrarisch Collectief Noord-Holland Zuid. Het collectief beschikt over unieke specialistische kennis en een bewezen methodiek ten aanzien van gebiedsprocessen en is sinds 2021 intensief betrokken bij gebiedsprocessen in de verschillende polders, waaronder de Keverdijkse polder. Daarnaast is de uitvoering in overwegende mate afhankelijk van de bestaande samenwerkingsrelatie en de langdurige vertrouwensband die het collectief heeft opgebouwd met de agrariërs in het gebied (onderdeel f, sub ii); het collectief fungeert als schakel tussen provincie, gebiedspartners

en boeren en heeft samen met hen toekomstvisies en uitvoeringsprogramma's ontwikkeld. Deze positie maakt dat deelname van agrariërs – cruciaal voor het behalen van de provinciale natuurdoelen – effectief kan worden georganiseerd. Verder geldt dat voortzetting van het lopende gebiedsproces binnen het gestelde tijds kader uitsluitend door deze partij kan plaatsvinden (onderdeel g), mede omdat de activiteit een vervolg vormt op reeds gestarte fasen en het betrekken van een andere partij zou leiden tot aanzienlijke vertraging en verlies van opgebouwde kennis en vertrouwen (onderdeel h). Gelet hierop acht de provincie het aannemelijk dat uitsluitend het Agrarisch Collectief Noord-Holland Zuid deze activiteit doelmatig en doeltreffend kan uitvoeren.

5.4	Gemeente Haarlemmermeer, Aanleg steiger Fort Vijfhuizen. Toelichting: project gaat niet door.	€ 100.000	Vervallen
5.4	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer, Omgaan met zout in landbouw, natuur en waterbeheer. Toelichting: Een meerjarig programma dat onderzoek doet gericht is op het beantwoorden van fundamentele kennisvragen over effecten van verzilting in landbouw, (aquatische) natuur en waterbeheer.	€ 100.000	Nieuw
Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: Dit behelst een meerjarig programma dat reeds loopt en wordt uitgevoerd door een samenwerking van toonaangevende onderzoeksinstellingen en partijen in het vakgebied. De samenhang tussen de verschillende onderwerpen die onderzocht worden zorgt ervoor dat er handelingsperspectief gegeven kan worden voor landbouw, natuur en waterbeheer waar dat met afzonderlijke onderzoeken minder vanzelfsprekend zou zijn.			
5.4	Gemeente Hollands Kroon, Versterking belevingsroute IJsselmeerdijk Oude Zeug - Wieringen.	€ 100.000	Nieuw
Toelichting: Ruimtelijke verkenning naar het versterken van landschappelijke kwaliteiten op de IJsselmeerdijk tussen Oude Zeug en Wieringen. Doel is om de recreatieve en ecologische functie van de dijk, waaronder de haven Oude Zeug, verder te ontwikkelen.			
Motivering i.h.k.v. uitspraak Raad van State: De gemeente Hollands Kroon heeft de ambitie de recreatieve sector te stimuleren en de taak erfgoed beleefbaar te maken. Onderdeel hiervan is het ontwikkelen van wandel- fiets- en vaarroutes, waarbij door middel van belevingspunten in het landschap de ervaring van natuur en erfgoed wordt versterkt. Een eeuw geleden begon de grootste landschappelijke ingreep uit de geschiedenis van Noord-Holland. Vanuit de werkhaven Oude Zeug werd een begin gemaakt met het inpolderen van de Wieringermeer. Het Waddeneiland Wieringen werd onderdeel van het vaste land. Met het versterken van een belevingsroute langs de dijk die hiervoor werd aangelegd, werkt de provincie samen met de gemeente aan de verdere ontwikkeling van de recreatieve functie van de dijk, waaronder de haven Oude Zeug. In de verkenning wordt onder meer onderzocht hoe circulair materiaalgebruik toegepast kan worden in de realisatie van één of meerdere kleinschalige recreatieve voorzieningen en de daarbij behorende risico's rondom beheer, onderhoud, benodigde vergunningen en kansen voor aanvullende financiering. Dit project past binnen de visie Recreatie & Toerisme Noord-Holland 2030, de Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030 en vormt een verdere uitwerking van de aanbevelingen uit IJ-schrift 7.			
5.5	Natuurcollectief Water, Land en Dijken, Coaches en Studiegroepen (PPLG10)	€ 200.000	

Toelichting: In de stikstofaanpak van de provincie Noord-Holland staat het vakmanschap van de boer centraal. Met dit project worden 200 boeren ondersteund om in studiegroepen gezamenlijk aan de slag te gaan, gericht op het opbouwen van kennis en het zetten van verdere stappen richting een emissiearme bedrijfsvoering.

5.5	Agrarisch Collectief Noord-Holland Zuid, Versnellingsproject De Ronde Hoep (VRSN01) Toelichting: De maatregel en het verbonden gebiedsproces hebben de doelen: vitale landbouw, stikstofreductie, verminderen bodemdaling en CO2-uitstoot, verbeteren waterkwaliteit-, en kwantiteit en versterken biodiversiteit.	€ 129.512	
5.5	WUR of Wing, Pilot KPI-vorming op gebiedsniveau. Toelichting: In dit project werken we gebiedskpi's uit voor een pilotgebied in Noord-Holland. We willen gebiedskpi's ontwikkelen om tussentijds inzicht te geven in de voortgang richting natuurherstel en andere gebiedsdoelen.	€ 178.000	
5.5	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier Landbouwportaal, onderdeel investeringen.	€ 1.400.000	
5.6	Greenport Aalsmeer/programmabureau. Samenwerkingsverband glastuinbouw regio Aalsmeer.	€ 177.000	
5.6	Greenport Aalsmeer/uitvoeringsprogramma. Projecten op gebied van ruimtelijke clustering, versterking en verduurzaming glastuinbouw.	€ 100.000	
5.6	Greenport Noord-Holland Noord /programmabureau. Samenwerkingsverband agrosector regio Noord-Holland Noord.	€ 165.000	
5.6	Greenport Noord-Holland-Noord/uitvoeringsprogramma: Projecten op gebied van versterking en verduurzaming agrosector.	€ 100.000	
5.6	Greenports Nederland/programma, landelijk samenwerkingsverband agrosector.	€ 95.000	
5.6	Stichting Voedsel Verbindt/programmabureau, faciliteren van het regionaal organiserend vermogen op voedselvraagstukken.	€ 150.000	
5.6	KAVB (Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur)	€ 250.000	
5.6	Stivas, Gebiedsproces Noordelijke Vechtstreek (GV13) Toelichting: Grootchalige Kavelruil in het kader van Agrarische structuurverbetering en versterking natuur bij het Naardermeer ten behoeve van behoud open veenweidelandschap. Stond onder 5.1	€ 266.589	Gewijzigd
5.6	Stichting FieldLab Bol, FieldLab Bol op klei. Toelichting: Stichting FieldLab Bol is de aanjager van verduurzaming in de bollensector met groepen telers en experimenten op verschillende locaties. Onder meer leren van biologische teeltwijzen en praktijktoepassingen in gangbare teelt. Focus op bodem, water, biodiversiteit. Doel: verminderen van gebruik en emissies van gewasbeschermingsmiddelen. De projectleider zorgt voor begeleiding en het delen van best practices en benchmarking. Het FieldLab Bol uit het Noordelijk zandgebied gaat uitbreiden met een FieldLab Tulp op klei in Noord-Holland. De subsidie ondersteunt deze uitbreiding. Motivering: FieldLab Bol is een stichting zonder winstoogmerk die onder meer is opgericht om met name kennis van biologische teelt toe te passen in gangbare teelt en meerjarige proeven opzet en begeleidt. De kracht van FieldLab Bol is open source, transparantie over proeven, delen van successen en mislukkingen. FieldLab Bol heeft een groot draagvalk bij telers en in het FieldLab Bol werken ketenpartijen samen. Praktijkproeven bij deelnemers worden na het FieldLab opgeschaald naar andere telers. Daarmee is FieldLab Bol een belangrijke schakel in innovatie en verduurzaming, verbinden van koplopers met het peloton. Het is van belang de werkwijze die de afgelopen drie jaar is	€ 150.000	Nieuw

ontwikkeld met telers op zandgrond te benutten voor de uitbreiding van het FieldLab in Noord-Holland naar tulpenteelt op een andere grondsoort (klei). Daardoor komt er ook meer data beschikbaar voor benchmarking.

Programma 6 Economie, leefbaarheid en cultuur

BD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2026	Gewijzigd
6.1	Greenport NHN / HIP Greenchain: versterking bovenregionale samenwerking Toelichting: t.b.v. veerkrachtige arbeidsmarkt rondom agrifoodsector	€270.000	Gewijzigd
6.1	ROCvA Hogeschool van Amsterdam / HIP GreenTechCampus MRA: versterking bovenregionale samenwerking Toelichting: t.b.v. veerkrachtige arbeidsmarkt rondom bebouwde omgeving en (E) mobiliteit	€ 150.000	Vervallen
6.1	Techport / HIP DIHO: versterking bovenregionale samenwerking Toelichting: t.b.v. veerkrachtige arbeidsmarkt rondom Duurzame Industrie Havens en Offshore	€ 150.000	Vervallen
6.1	ROCvA/Flevoland Hogeschool van Amsterdam / HIP Circulair & Digitaal: versterking bovenregionale samenwerking t.b.v. veerkrachtige arbeidsmarkt rondom circulaire en digitale transitie	€ 150.000	Vervallen
6.1	Techlands, Restauratie Opleiding Projecten Toelichting: t.b.v. restauratie-opleidingen en vakmanschapsbevordering regio midden west	€ 17.000	
6.1	Gemeente Ameland / Regio Deal De Waddeneilanden 2023-2027 Toelichting: Bijdrage aan de uitvoering van de Regio Deal De Waddeneilanden “Waardevol leven in een kwetsbare omgeving”.	€ 2.325.000	
6.1	Gemeente Den-Helder, regionale detailhandelsvisie Kop van NH Toelichting: bijdrage voor de totstandkoming van de regionale detailhandelsvisie Kop van NH.	€ 10.000	
6.1	Gemeente Alkmaar, regionale detailhandelsvisie omgeving Alkmaar Toelichting: bijdrage voor de totstandkoming van de regionale detailhandelsvisie omgeving Alkmaar.	€ 10.000	
6.1	Gemeente Haarlem, regionale detailhandelsvisie Zuid-Kennemerland. Toelichting: bijdrage voor de totstandkoming van de regionale detailhandelsvisie Zuid-Kennemerland.	€ 10.000	
6.1	SKBN: bijdrage BT Event Toelichting: SKBN, jaarlijks evenement. Onderbouwing: De provincie Noord-Holland verstrekt een eenmalige begrotingssubsidie voor de organisatie van het BT Event 2026. Er is sprake van één serieuze gegadigde, namelijk Stichting Kennisplatform Bedrijventerreinen Nederland (SKBN), de landelijke organisator van dit jaarlijks terugkerende evenement. SKBN beschikt over specialistische kennis, een uniek landelijk netwerk en een bewezen methodiek voor het organiseren van dit specifieke evenement, waarbij de verbinding tussen overheid en markt centraal staat. Daarnaast is de uitvoering van het evenement in sterke mate afhankelijk van de bestaande landelijke samenwerking en positionering van SKBN als vaste organisator van het BT Event. Daarnaast geldt dat het BT Event jaarlijks in een andere provincie plaatsvindt en Noord-Holland voor 2026 expliciet is gevraagd als gastprovincie. Hiermee is sprake van een specifieke samenwerkingsrelatie en context die niet eenvoudig door andere partijen kan worden overgenomen. Criteria: Ci	€ 35.000	Nieuw

6.1	Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied, Projectnaam: Bijdrage werkzaamheden NOVEX-NZKG	€ 200.000	Nieuw
	Toelichting: Deze subsidie betreft een bijdrage aan de Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied voor de uitvoering en coördinatie van de NOVEX-opgaven in het Noordzeekanaalgebied. De middelen zijn afkomstig uit een decentrale uitkering van het Rijk en worden ingezet voor coördinatie en programmatische werkzaamheden. Beleidsregel toetsingscriteria begrotingssubsidies Noord-Holland 2026: De subsidie wordt verstrekt aan de Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied, omdat deze partij exclusief belast is met de coördinatie en uitvoering van NOVEX-opgaven in het Noordzeekanaalgebied. De activiteiten sluiten direct aan bij provinciale beleidsdoelen en vereisen specifieke expertise, netwerk en mandaat die niet bij andere partijen aanwezig zijn. Daarnaast ontvangt de provincie deze middelen van het Rijk via een decentrale uitkering, waarbij het budget expliciet is bestemd voor de Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied. Gelet hierop is deze partij de enige geschikte en aangewezen uitvoerder om de beoogde resultaten doelmatig en doeltreffend te realiseren. Artikel 2, lid 2, onder a, c en e.		
6.1	Gemeente Velsen, binnenvaartkade Grote Hout vervangen door Zeekade	€ 1.000.000	
	Toelichting: de Grote Hout is een havengebonden en deels kadegebonden bedrijventerrein in Velsen Noord met 2 kades: een zeekade en een binnenvaartkade. De binnenvaartkade is in slechte staat en buiten gebruik gesteld. De gemeente Velsen is voornemens de binnenvaartkade te vervangen door een zeekade zodat kan worden ingespeeld worden op de vraag naar kaderuimte voor het onderhouden van windparken op zee.		
6.1	Gemeente Den Helder, Boerenverdrietsluis	€ 10.262.000	
	Subsidie aan de gemeente Den Helder voor het renoveren van de Boerenverdrietsluit, voortkomend uit een Overeenkomst met de gemeente van 11 juli 2023.		
6.1	Innovatiefonds Noord-Holland VFFNH BV	€ 2.500.000	
	Toelichting: deze subsidie is voor opzetten van het VFF fonds-NR2 eenmalig voor de jaren 2026-2027-2028		
6.1	Gemeente Alkmaar: namens Regio Alkmaar,	€ 30.000	
	Toelichting: actualisatie regionale strategie en convenant werklocaties		
6.1	Gemeente Hoorn: namens West-Friesland,	€ 30.000	
	Toelichting: actualisatie regionale strategie en convenant werklocaties		
6.1	Gemeente Den Helder: namens de Kop van NH,	€ 30.000	
	Toelichting: actualisatie regionale strategie en convenant werklocaties		
6.1	Stichting Centrum voor Verduurzaming Regio Alkmaar	€ 80.000	
	Toelichting: Nadere opstartwerkzaamheden		
6.1	Route Circulair: Circulaire Routekaart	€ 345.000	Gewijzigd
	Toelichting: Uitvoering van het programma Circulaire Routekaart in 2026 tot en met 2028 gericht op ondersteunen van MKB bij Circulair ondernemen	€ 300.000	
6.1	Impact Hub Amsterdam: Ketenincubator	€ 165.000	
	Toelichting: Uitvoering Ketenincubator Maak-NH Circulair gericht op ketensamenwerking in de maakindustrie		

Tweede Begrotingswijziging 2026 - Versie 25 augustus

6.1	Circular Plastics Foundation: Circulair Plastic Toelichting: Samenwerking stimuleren circulair plastic voor periode 2026-2028	€ 150.000	
6.1	Projectbureau NZKG, Novex Toelichting: het projectbureau NZKG ondersteunt activiteiten binnen NOVEX die bijdragen aan een veerkrachtige en circulaire economie in de havencomplexen.	€ 30.000	
6.2	Recreatieschap Spaarnwoude, Fort benoorden Spaarndam Voor restauratie en herontwikkeling van het Fort.	€ 1.000.000	
6.2	Stichting Forteiland Pampus, fort aan het Pampus Een reservering van € 250.000 bedoeld voor de restauratie van het monument.	€ 250.000	
6.2	Gemeente Gooise Meren, groepsschuilplaats Toelichting: doelstelling is deze groepsschuilplaats en kazemat zichtbaar te maken en een unieke beleving te geven voor bezoekers aan Muiden.	€ 175.000	
6.2	Hoogheemraadschap Rijnland Sluizencomplex Fort bij Aalsmeer Toelichting: Het betreft restauratie en het veiligstellen van Sluizencomplex Fort bij Aalsmeer.	€ 300.000	
6.2	Gemeente Haarlemmermeer, Geniepark Toelichting: doelstelling is deze groepsschuilplaats en kazemat zichtbaar te maken en een unieke beleving te geven voor bezoekers aan Haarlemmermeer.	€ 1.000.000 € 829.000	Gewijzigd
6.2	Rijksmonument Artis-aquarium Toelichting: ter uitvoering van Motie M187 Instandhouding en verduurzaming Artis, bijdragen in de opgave op voorwaarde van sluitende begroting.	€ 12.700.000	
6.3 6.2	Molenfederatie Toelichting: projectsubsidie voor het organiseren van onder andere Molencontactdag.	€ 15.000	
6.3	Plein C Toelichting: uitvoering programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2025-2028.	€ 799.000 € 800.000	Gewijzigd
6.3	Probiblio Toelichting: uitvoering van de provinciale wettelijke taken in het bibliotheekstelsel.	€ 4.273.000	
6.3	Vereniging Dorpswerk Noord-Holland Toelichting: De provincie stimuleert de vitaliteit van gemeenschappen. Via Dorpswerk worden initiatieven ondersteund op het gebied van leefbaarheid en sociale samenhang.	€ 380.000	
6.3	Plein C Toelichting: De Provincie stimuleert talent-ontwikkeling binnen cultuur. Via Plein C worden bovenregionale activiteiten in NH ondersteund voor versterking van de infrastructuur en kennisdeling rond cultuurbeoefening.	€ 175.000 € 0	Gewijzigd
6.3	ST. Sportservice Noord-Holland Toelichting: De Provincie gestimuleerd kennisdeling binnen Sport tussen gemeente.	€ 136.000 € 150.000	Gewijzigd

Beleidsregel toetsingscriteria begrotingssubsidies Noord-Holland 2026:

Team Sportservice werkt specifiek voor gemeenten in Noord-Holland, vervult daar de provinciaal ondersteunde Kennisfunctie Sport en combineert een bovenregionale kennisrol met lokale uitvoering.

Criteria: 2 lid 2, onder f, sub ii

6.3	Stichting Oranjefonds, Jubileumfonds voor ontmoetingsplekken Toelichting: Het jubileumfonds voor ontmoetingsplekken 'Vier de verbinding' geeft de mogelijkheid om op laagdrempelige manier ontmoeting te faciliteren op fysieke ontmoetingsplekken in de provincie. Het fonds is opgericht ter gelegenheid van het huwelijksjubileum van Koning Willem-Alexander en Koningin Maxima voor 2027 en 2028. Onderbouwing: Het Oranjefonds organiseert namens Koning Willem-Alexander en Koningin Maxima ter gelegenheid van hun huwelijksjubileum het jubileumfonds voor ontmoetingsplekken 'Vier de verbinding' voor alle provincies en eilanden in het koninkrijk der Nederlanden. Voor 2027 en 2028 kunnen stichtingen en verenigingen zoals dorps- en buurthuizen uit Noord-Holland subsidie aanvragen bij het Oranjefonds voor ondersteuning van fysieke ontmoetingsplekken in Noord-Holland. Het Oranjefonds is opgericht bij het huwelijk van koningspaar en bereikt al de specifieke doelgroepen in alle provincies. Door het jubileumfonds waar alle provincies en andere fondsen aan bijdragen, zijn ontmoetingsplekken in staat hun rol in onderlinge verbondenheid in te vullen. Criteria: 2.c.i; 2.c.v; 2.f.ii; 2.g	€ 200.000	Nieuw
-----	---	-----------	-------

Memo

Aan: Provinciale Staten
Kopie aan: Statengriffie
Bijlagen: 1

Uw contactpersoon: [redacted]

CZ/FIN/SKA

Telefoonnummer: [redacted]

E-mailadres: [redacted]

Onderwerp: Aangepaste Voordracht TBW 2026

Beste leden van Provinciale Staten,

Tijdens het opstellen van de Tweede Begrotingswijziging 2026 en de Begroting 2027 zijn de kredietaanvragen voor de Begroting 2027 óók in de voordracht van de TBW terecht gekomen als besluitpunt. Dit is overbodig, er hoeven bij de TBW 2026 geen kredietbesluiten genomen te worden, dit besluitpunt is dan ook verwijderd.

In bijlage vindt u de aangepaste Voordracht van de TBW 2026 ten behoeve van besluitvorming door PS op 5 oktober 2026.

We hopen u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Met vriendelijke groet,

Esther Rommel

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 5 oktober 2026

Onderwerp: Tweede begrotingswijziging 2026

Kenmerk: Fin/051026/JZ/TBW

Bijlagen: Tweede begrotingswijziging 2026

1. Inleiding

Hierbij bieden wij u de Tweede Begrotingswijziging 2026 (TBW) aan.

Met de Tweede Begrotingswijziging actualiseren wij de Begroting 2026 op basis van de meest recente financiële inzichten, de voortgang van de uitvoering en ontwikkelingen die zich sinds de Eerste Begrotingswijziging hebben voorgedaan. Hiermee sluit de begroting beter aan bij de actuele uitvoering van provinciaal beleid en beschikken Provinciale Staten over een actueel en realistisch financieel beeld waarop zij hun kaderstellende en controlerende rol kunnen uitoefenen.

De Tweede Begrotingswijziging is nadrukkelijk geen nieuw beleidsdocument, maar een actualisatie van de bestaande begroting. Het accent ligt op het verwerken van actuele inzichten, zodat de begroting beter aansluit bij de verwachte uitvoering in 2026. Daarbij zijn onder meer verwerkt:

- de financiële effecten van de Meicirculaire 2026;
- actualisaties van rente- en dividendramingen;
- wijzigingen in Rijksbijdragen en specifieke uitkeringen;
- actualisaties van projectplanningen en kasritmes;
- verwerking van autonome ontwikkelingen en enkele beleidsvoorstellen.

Hierdoor ontstaat een actueler en realistischer financieel beeld van het begrotingsjaar 2026.

Met het toevoegen van budget voor de wildopvang locaties in 2026 wordt de Motie 108 'steun voor wildopvang' afgehandeld.

Financieel beeld 2026

Per saldo verbetert het begrotingsresultaat met € 21,7 miljoen. Hierdoor neemt het voordelige begrotingssaldo toe van € 9,7 miljoen naar € 31,4 miljoen. Conform de uitgangspunten uit de Kaderbrief 2027 wordt dit voordelige begrotingssaldo toegevoegd aan het eigen vermogen.

Hiermee wordt de financiële positie van de provincie versterkt, zodat ook op langere termijn voldoende ruimte blijft bestaan voor investeringen en het opvangen van financiële tegenvallers. Hiermee is beoogd de trend van oplopende Netto-Schuldquote (NSQ) te dempen.

Door de ontwikkelingen gedurende het jaar te verwerken, ontstaat een begroting die beter aansluit bij de verwachte uitvoering, een realistischer beeld geeft van de financiële positie van de provincie en Provinciale Staten beter ondersteunt bij hun kaderstellende en controlerende rol.

2. Toelichting

In deze voordracht stellen wij u het volgende voor:

- **De tweede begrotingswijziging 2026 vast te stellen:**

Met de vaststelling van deze begrotingswijziging worden de geraamde inkomsten en uitgaven voor 2026 aangepast aan de meest recente verwachtingen en beleidskeuzes. Dit is een standaardonderdeel van de planning- en controlcyclus en zorgt ervoor dat de financiële kaders actueel en realistisch blijven.

- **De gewijzigde lijst met subsidies buiten uitvoeringsregeling vast te stellen:**

Subsidies buiten de uitvoeringsregeling zijn subsidies die niet vallen onder gestandaardiseerde regelingen maar specifiek worden toegekend, bijvoorbeeld voor innovatieve of unieke projecten. Het vaststellen van de gewijzigde lijst betekent dat deze subsidies worden geactualiseerd, afgestemd op de beleidsdoelen, en voorzien van een goedkeuring.

Financiële ontwikkelingen

De Tweede Begrotingswijziging leidt per saldo tot een verbetering van het begrotingsresultaat van € 21,7 miljoen. Hierdoor verbetert het begrotingssaldo van € 9,7 miljoen voordelig naar € 31,4 miljoen voordelig. De volledige € 31,4 miljoen zal worden toegevoegd aan het Eigen Vermogen.

Tegelijkertijd laat deze begrotingswijziging zien dat de provincie haar begroting gedurende het jaar actief actualiseert op basis van nieuwe inzichten in uitvoering en financiën. Daarmee wordt voorkomen dat budgetten blijven staan terwijl uitvoering later plaatsvindt of financiële ramingen niet langer aansluiten bij de werkelijkheid.

De Tweede Begrotingswijziging vormt de financiële actualisatie tussen de Jaarstukken 2025 en de Begroting 2027 en zorgt ervoor dat de begroting 2026 aansluit bij de actuele uitvoering en de meest recente financiële inzichten.

Financieel kader (x € 1.000)	Saldo
Saldo begroting 2026	-9.667 V
Technische bijstellingen	-19.879 V
Autonome ontwikkelingen	-2.896 V
Beleidsvoorstellen	1.029 N
Eindsaldo Tweede begrotingswijziging 2026	-31.413 V
<i>Versterken Eigen Vermogen</i>	<i>31.418 N</i>

De verbetering van het begrotingssaldo wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- verwerking van de Meicirculaire 2026;
- een gunstiger renteresultaat;
- hogere dividendopbrengsten, met name vanuit Alliander;
- verwerking mutaties Kaderbrief 2027;
- ontwikkelingen m.b.t. de omgevingsdiensten;
- actualisatie van afschrijvingslasten;
- hogere opbrengsten uit grondverkoop;
- diverse technische herfaseringen van lasten en baten.

Tegenover deze voordelen staan onder andere hogere lasten voor Europese landbouwprojecten, gladheidbestrijding, verkeersmanagement, energietransitie en enkele beleidsmatige intensiveringen.

De verbetering van het begrotingsresultaat is grotendeels incidenteel van aard en wordt voornamelijk veroorzaakt door actualisaties van financiële ramingen, Rijksmiddelen en uitvoeringsontwikkelingen. De structurele opgaven van de provincie Noord-Holland op het gebied van wonen, mobiliteit, natuur, klimaat en leefbaarheid blijven onverminderd aanwezig.

Gelet op de aard van deze ontwikkelingen vormt de Begroting 2027 het belangrijkste moment voor integrale bestuurlijke afwegingen over de structurele inzet van middelen.

In onderstaande tabel staan de bijstellingen op programmaniveau weergegeven.

Saldo van lasten en baten per programma (x € 1.000)

min is voordelig	Begroot 2026 voor tweede wijziging		Tweede begrotings- wijziging		Begroot 2026 na tweede wijziging	
1 Bestuur	28.298	N	652	N	28.950	N
2 Klimaat en gezonde leefomgeving	73.540	N	-7.368	V	66.172	N
3 Ruimte en Wonen	18.871	N	7.841	N	26.712	N
4 Bereikbaarheid	275.738	N	33.206	N	308.944	N
5 Natuur en landelijk gebied	195.220	N	-5.891	V	189.329	N
6 Economie, leefbaarheid en cultuur	40.286	N	7.384	N	47.670	N
7 Overzicht Algemene middelen en organisatie	-559.215	V	-36.050	V	-595.265	V
Totaal saldo van lasten en baten	72.737	N	-226	V	72.511	N
Stortingen	222.772	N	16.453	N	239.225	N
Onttrekkingen	-305.176	V	-37.973	V	-343.149	V
Totaal mutaties reserves	-82.404	V	-21.520	V	-103.924	V
Begrotingsresultaat	-9.667	V	-21.746	V	-31.413	V

Lasten / Baten / Reserves

De Tweede Begrotingswijziging actualiseert zowel de lasten, baten als de inzet van reserves op basis van de meest recente uitvoerings- en financiële inzichten.

Een belangrijk deel van de hogere lasten wordt gedekt door Rijksbijdragen of onttrekkingen uit bestemmingsreserves, waardoor deze mutaties slechts beperkt effect hebben op het begrotingsresultaat. Hiermee sluit de begroting beter aan op de verwachte uitvoering in 2026.

Beleidskader en duiding

De verbetering van het begrotingsresultaat is grotendeels incidenteel van aard en wordt vooral veroorzaakt door actualisaties van bestaande ramingen, Rijksmiddelen en gewijzigde uitvoeringsinzichten.

De Tweede Begrotingswijziging actualiseert daarmee de begroting zodat deze beter aansluit bij de feitelijke uitvoering. De structurele maatschappelijke opgaven van de provincie blijven onverminderd aanwezig; integrale afwegingen over de inzet van structurele middelen vinden plaats bij de Begroting 2027.

3. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.T.H. van Dijk, voorzitter

M.J.H. van Kuijk, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit Tweede begrotingswijziging 2026

Nr. 54-2026

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 5 oktober 2026;

besluiten:

1. de bij deze tweede begrotingswijziging mutaties van de begroting 2026 vast te stellen;
2. de tweede begrotingswijziging 2026 met een begrotingsresultaat van € 21,7 miljoen vast te stellen;
3. de gewijzigde lijst met subsidies buiten uitvoeringsregeling vast te stellen.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

statengriffier,

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier R.J.C. van der Laan
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

M.W. Vos

CZ/FIN/SKA

Telefoonnummer +31235145010

vosm@noord-holland.nl

1 | 2

Verzenddatum

20 AUG. 2026

Kenmerk

FIN20260810MV2

Uw kenmerk

**Betreft: Toestemming Provinciale Staten Treffen
gemeenschappelijke regeling Uitvoeringsorganisatie Natuurtaken
en Omgeving (UNO) t.b.v. de Nationale Database Flora en Fauna
(NDFF)**

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over Toestemming Provinciale Staten Treffen gemeenschappelijke regeling Uitvoeringsorganisatie Natuurtaken en Omgeving (UNO) t.b.v. de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF).

Stap in het proces

Op 2 februari 2026 hebben uw Staten het besluit over de zienswijze procedure rond de gemeenschappelijke regeling (GR) UNO besproken en besloten geen gebruik te maken van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. De provincies Limburg, Utrecht en Zeeland hebben dit wel gedaan en deze zijn verwerkt in het bijgevoegde voorstel met toelichting.

Gedeputeerde Staten vragen u nu om toestemming tot het treffen van de nieuwe GR. In het proces rond het oprichten van een GR is dit de volgende stap. Wanneer uw Staten uw goedkeuring hiervoor geven, kunnen Gedeputeerde Staten het besluit nemen om de GR daadwerkelijk te treffen. In dit geval betekent dat het oprichten van de GR. Nadat alle provincies dit besluit hebben genomen, publiceert de provincie Utrecht de regeling. Daarna worden de verdere oprichtingen en inrichting van de GR afgerond met behulp van BIJ12.

Rol Provinciale Staten

Een GR is wettelijk verplicht om alle documenten uit de planning-en-controlcyclus (P&C-cyclus) met de Provinciale Staten van de deelnemers te delen. Daarnaast bestaat de verplichting om uw Staten bij de begroting en begrotingswijzigingen om een zienswijze te vragen. Op die manier verkrijgen uw Staten inzicht in en invloed op de financiële huishouding van de GR. Ook wordt de bijdrage van Noord-Holland aan de GR meegenomen in onze eigen begroting. Via het budgetrecht van uw Staten is er daarmee ook invloed op deze bijdrage.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Net als Noord-Holland zijn ook de overige provincies scherp op de toekomstige kostenontwikkeling rond de GR UNO. Zij hebben dit net als wij zowel ambtelijk als bestuurlijk kenbaar gemaakt. De afspraak is dat de kosten binnen de nieuwe GR voor de uitvoering van de NDFF maximaal gelijk blijven aan de huidige beheerskosten die door BIJ12 nu in rekening brengt. Indexatie is wel mogelijk ter compensatie van prijsstijgingen. Deze wordt altijd via de begroting van de GR aan uw Staten voorgelegd.

De GR UNO biedt ook de mogelijkheid voor het vergeven van extra opdrachten en taken aan de GR. Wanneer dit gebeurt en het taken van de provincie betreft, leidt dit tot een hogere bijdrage. Ook dit wordt eerst nog aan uw Staten voorgelegd middels de begroting van de GR.

In afwachting van uw besluit.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

M.J.H. van Kuijk

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

bijlage(n)

1. Voordracht
2. Reactie op zienswijze
3. Voorstel gemeenschappelijke regeling

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 18 augustus 2026

Onderwerp: Toestemming Provinciale Staten Treffen gemeenschappelijke regeling
Uitvoeringsorganisatie Natuurtaken en Omgeving (UNO) t.b.v. de Nationale Database Flora en
Fauna (NDFF)

Kenmerk: FIN20260810MV3

Bijlagen:

1. Aanbiedingsbrief GR UNO
2. Reactie ontvangen zienswijze
3. Gemeenschappelijke Regeling UNO

1. Inleiding

Op 2 februari 2026 heeft uw Staten besloten geen zienswijze in te dienen op de voorgestelde gemeenschappelijke regeling Uitvoeringsorganisatie Natuurtaken en Omgeving (GR UNO). Ook de andere 11 provincies hadden de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de GR UNO. De volgende stap in dit proces is dat de Gedeputeerde Staten van de provincies aan hun Provinciale Staten toestemming vragen om de GR UNO te mogen treffen. Middels deze voordracht wordt u gevraagd om de toestemming te verlenen, waarna Gedeputeerde Staten het besluit tot treffen van de GR UNO kan nemen. De provincie heeft tot december 2026 de tijd om dit proces te doorlopen zodat de GR UNO per 1 januari 2027 is opgericht. De GR UNO wordt een samenwerking tussen de 12 provincies voor het beheer van de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF). Het gaat om een landelijk, voor iedereen toegankelijk natuurregister waarin alle gegevens over in Nederland voorkomende planten en dieren staan. De NDFF wordt hiervoor al gebruikt, maar dient als register wettelijk verankerd te worden om ook daadwerkelijk als landelijk register te kunnen dienen. Zoals toegelicht in voordracht 2 2026 (kenmerk: 2460440/2460442) verandert er wat betreft de nu geldende praktijk weinig. De wettelijke verankering middels een AMvB (Algemene Maatregel van Bestuur) vereist dat het formele beheer bij een publiek orgaan wordt belegd. De GR UNO zal vervolgens een overeenkomst sluit met BIJ12 voor het feitelijk beheer van de NDFF. BIJ12 is in de huidige constructie al de feitelijk beheerder van de NDFF.

2. Resultaten zienswijze procedure

Negen provincies, waaronder Noord-Holland, hebben geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Drie provincies, Limburg, Utrecht en Zeeland hebben een zienswijze ingediend.

De zienswijze van de provincie Limburg is vooral technisch van aard en zorgen voor meer duidelijkheid in de gemeenschappelijke regeling zelf. Deze punten zijn dan ook verder verduidelijkt in de definitieve versie van de GR. De wijzigingen hebben geen direct effect op de werking van de GR zelf.

De provincie Utrecht heeft de voorkeur uitgesproken dat de GR UNO ook andere taken met betrekking tot natuur data gaat uitvoeren in de toekomst. De tekst van de GR was al zo opgesteld dat het inbrengen van extra taken op dit onderwerp mogelijk is. In de nieuwe versie is deze mogelijkheid extra verduidelijkt.

De provincie Zeeland heeft aangegeven dat de kosten voor de NDFF niet anders mogen stijgen dan met de jaarlijkse indexering voor CAO-ontwikkeling. Hier gaat het de provincie Zeeland met name om de kosten van personeel en externe inhuur. Verder achten zij een efficiëncyslag mogelijk en wenselijk door in te zetten op minder inhuur van externen. Verder geven zij aan dat elk voorstel voor verhoging van de kosten voorgelegd moet worden aan de Provinciale Staten van de 12 deelnemers. Middels de wettelijk verplichte zienswijzeprocedure op de begroting van een GR is sowieso geregeld dat alle budgetvoorstellen worden voorgelegd aan de Provinciale Staten van de deelnemers.

De ingediende zienswijze hebben geleid tot wat aanscherpingen en verduidelijkingen in de tekst van de gemeenschappelijke regeling, maar gaven geen aanleiding tot inhoudelijke veranderingen. Na de verwerking van de zienswijze in de tekst van de gemeenschappelijke regeling hebben onder andere de juristen van de provincie Noord-Holland deze nogmaals gecontroleerd en zijn ook de punten uit deze controle verwerkt voordat deze werd vastgesteld door het IPO-bestuur en aan de Gedeputeerde Staten van de twaalf provincies is verzonden.

3. Toestemming Treffen gemeenschappelijke regeling Uniforme Natuurtaken en Omgeving

In gevolg van artikel 40 lid 4 van de Wet gemeenschappelijke regelingen vraagt Gedeputeerde Staten aan uw Staten om toestemming tot het treffen van de GR UNO. Deze toestemming kan alleen onthouden worden wegens strijd met het recht of het publiek belang. De nu voorliggende GR UNO is dat in beide gevallen niet. Gedeputeerde Staten vragen dan ook om uw toestemming om de GR UNO te mogen treffen.

4. Proces en procedure

Het voorstel voor het treffen van de nieuwe GR UNO ligt nu voor bij alle deelnemers van deze regeling. De colleges van de provincies vragen hiervoor aan hun Provinciale Staten toestemming. Deze voordracht voorziet in deze processtap voor de provincie Noord-Holland. Uw Staten hebben de mogelijkheid om toestemming te verlenen of deze te onthouden. Dat laatste kan alleen als de voorgestelde regeling in strijd zou zijn met bestaande wetgeving of in strijd is met het algemeen belang. Juridische zaken heeft de ontwerp GR ODNHN getoetst en is tot de conclusie gekomen dat de voorgestelde regeling voldoet aan de Wet gemeenschappelijke regeling. Ook is er geen aanleiding om aan te nemen dat het huidige voorstel in strijd is met het algemeen belang.

Nadat uw Staten toestemming hebben verleend volgt er een apart GS-besluit waarbij zij het besluit nemen om de gewijzigde regeling te treffen.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk, voorzitter

M.J.H. van Kuijk, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 56-2026

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 18 augustus 2026;

gelet op artikel 40 lid 4 van de Wet gemeenschappelijke regeling,

besluiten:

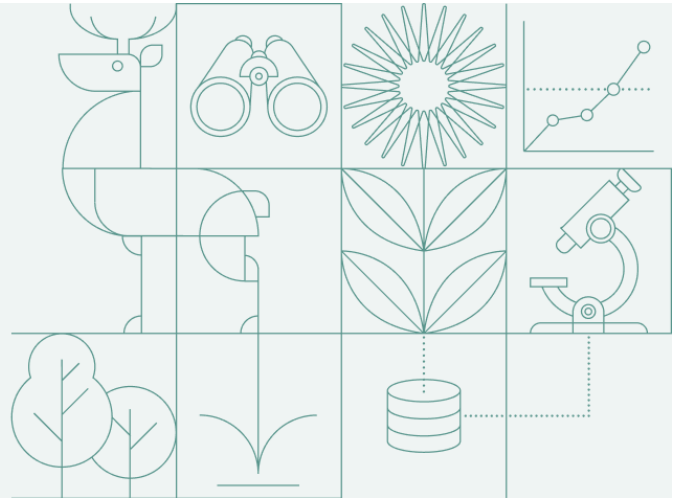
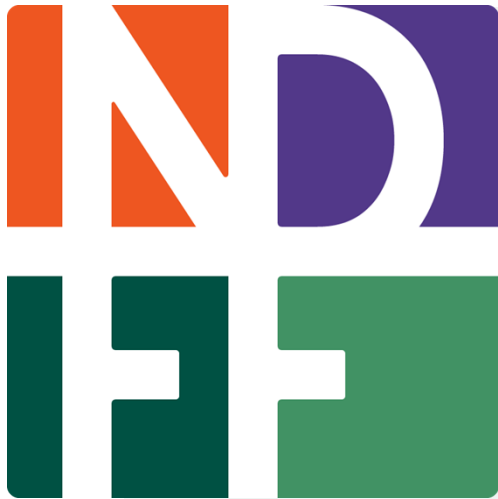
Toestemming te verlenen aan Gedeputeerde Staten voor het treffen van de gemeenschappelijke regeling Uitvoeringsorganisatie Natuurtaken en Omgeving.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

statengriffier,

Reactie op zienswijzen van alle
provinciale staten

Inzake de
Gemeenschappelijke Regeling
Uitvoeringstaken Natuur en
Omgeving

Datum: 23 maart 2026

Versie: 1.0

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Inleiding	4
2. Ontvangen reacties	5
2.1 Gevolgde procedure	5
2.2 Ontvangen Zienswijzen	5
2.3 Samenvatting	6
3. Reactie op zienswijzen	7
3.1 Artikel 3 – Algemene taak	7
3.2 Artikel 6 – Samenstelling	7
3.3 Artikel 13 – Begroting	7
3.4 Artikel 17 – Uittreding	8
3.5 Informatieverschaffing	9
3.6 Evaluatie	10
3.7 Gevolgen zienswijzen voor de Regeling	10
Bijlage verdeelsleutel provincies	11

Samenvatting

In de periode oktober 2025 – februari 2026 zijn alle provinciale staten gevraagd naar hun zienswijze over de oprichting van de gemeenschappelijke regeling UNO (Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving). Hieruit is gebleken dat 9 van de 12 provinciale staten geen zienswijze hebben ingediend en 3 provinciale staten wel.

De overall conclusie die kan worden getrokken is dat er een breed gedragen **‘geen bezwaar’** is voor de oprichting van een gemeenschappelijke regeling voor het beheer van een natuurregister (de NDFF, Nationale Databank Flora en Fauna). Wel zijn er aanvullende vragen gesteld over eventuele taakuitbreiding van de gemeenschappelijke regeling, de exit-procedure, de informatieverstopping en de financiën.

De gestelde vragen over mogelijke toekomstige taakuitbreiding hebben geleid tot een kleine aanpassing van de ontwerpregeling. In de regeling is nu meegenomen dat pas sprake kan zijn van taakuitbreiding eerst nadat het bestuur van de gemeenschappelijke regeling een ‘beoordelingskader’ voor taakuitbreiding ter zienswijze heeft voorgelegd aan alle provincies.

De gestelde vragen over de exit-procedure leiden niet tot aanpassing van de ontwerpregeling. Benadrukt wordt dat eventueel uittreden van één van de provincies complex en ingewikkeld is, omdat juist deze gemeenschappelijke regeling wordt getroffen om een wettelijke taak bij de 12 provincies gezamenlijk neer te leggen. De vergelijking met de vereniging IPO gaat op in de zin dat ook het beëindigen van dat lidmaatschap door één provincie ingewikkeld is en zich moeilijk laat verenigen met de doelstelling. Immers: ‘samen sterk’, dus solidair en in gezamenlijkheid.

De gestelde vragen over de kostensystematiek is voor ons aanleiding geweest om toch in de regeling een extra regel op te nemen dat de verdeling van de kosten tussen de deelnemers plaatsvindt op basis van de mengverdeelsleutel zoals die ook door de vereniging IPO wordt gehanteerd. De gestelde vragen over informatieverstopping hebben geen doorwerking op de ontwerpregeling.

De thans voorliggende regeling kan derhalve ter toestemming tot oprichting worden voorgelegd aan alle deelnemers.

In onderstaande tabel zijn de voorgestelde aanpassingen opgenomen:

Provincie	Zienswijze	Onderwerp	Verwijzing toelichting	Gevolgen voor GR
Limburg	A	Samenstelling bestuur	3.2	Art. 6.2 gewijzigd (deel verwijderd)
	B	Begroting – kostenverdeling	3.3	Art. 13.8 toegevoegd aan regeling
	C	Algemene taak	3.1	Geen wijzigingen GR tot gevolg
	D	Uittreding	3.4	Geen wijzigingen GR tot gevolg
Utrecht	E	Uittreding	3.4	Geen wijzigingen GR tot gevolg
	F	Algemene taak	3.1	Geen wijzigingen GR tot gevolg
Zeeland	G	Informatieverstopping	3.5	Geen wijzigingen GR tot gevolg
	H	Begroting	3.3	Geen wijzigingen GR tot gevolg
	I	Informatieverstopping	3.5	Geen wijzigingen GR tot gevolg

1. Inleiding

Voor u ligt de reactie van de ontvangen zienswijzen op het voornemen om een gemeenschappelijke regeling te treffen met alle provincies voor het beheer van het Natuurregister zoals beschreven in de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB). Hoofdstuk twee bevat de ontvangen zienswijzen. Hoofdstuk drie bevat de reactie.

In de periode oktober 2025 tot en met februari 2026 is de mogelijke oprichting van de gemeenschappelijke regeling in alle twaalf Provinciale Staten behandeld conform de geldende procedurevoorschriften zoals opgenomen in de Wet gemeenschappelijke regelingen. Gelijktijdig is een wetswijziging op de Omgevingswet via een AMvB voorgelegd aan de Tweede en Eerste Kamer. Op dit moment ligt de AMvB ter advies voor bij de Raad van State.

Zoals eerder aangegeven zal de beoogde wetswijziging, waarmee het Natuurregister (lees: Nationale Databank Flora en Fauna, afgekort NDFF) een wettelijke status krijgt, niet eerder van kracht worden nadat de gemeenschappelijke regeling UNO (Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving) is opgericht. Die oprichting kan pas plaatsvinden nadat alle deelnemers (provincies) hebben ingestemd met de oprichting.

De Provinciale Staten dienen toestemming te verlenen aan Gedeputeerde Staten om deel te nemen in de gemeenschappelijke regeling. Dit document heeft tot doel om de Provinciale Staten voldoende comfort te bieden om die toestemming te verlenen.

2. Ontvangen reacties

2.1 Gevolgde procedure

In de periode oktober 2025 tot en met februari 2026 zijn alle 12 Provinciale Staten gevraagd naar hun zienswijze op het voornemen om samen met alle provincies een gemeenschappelijke regeling te treffen voor het beheer van het Natuurregister conform de voorstellen zoals die thans in een concept Algemene Maatregel van Bestuur voor de Omgevingswet zijn opgenomen.

Van de 12 Provinciale Staten hebben er 9 geen gebruik gemaakt van de Zienswijze.

Drie provincies hebben een zienswijze ingediend. Hun zienswijzen zijn in de volgende paragraaf opgenomen. Eén provincie heeft aandachtspunten ingediend.

2.2 Ontvangen Zienswijzen

Deze paragraaf bevat de ontvangen zienswijzen.

Provincie Limburg

- a) artikel 6, tweede lid, van de ontwerpregeling. Op grond van dit artikel kan een lid van het bestuur ten alle tijden worden ontslagen door het college dat hem heeft aangewezen, indien dit lid niet langer het vertrouwen van het college geniet. Voorgesteld wordt om deze laatste bijzin weg te halen. Het wijzigen van een bestuurslid kan immers ook in andere redenen zijn gelegen dan in het verlies van vertrouwen, bijvoorbeeld bij wijziging van de portefeuillevverdeling;
- b) in de regeling is de kosten systematiek van de gemeenschappelijke regeling niet opgenomen. Dit is weliswaar geen verplicht onderdeel, maar het is wenselijk om dit op te nemen zodat de wijze van bekostiging transparant en voorzienbaar is;
- c) in de ontwerpregeling op te nemen dat bij uitbreiding van het takenpakket van UNO een vooraf door de deelnemende provincies vast te stellen beoordelingskader geldt, en dat helderheid bestaat over kosten, open-data en uittredingsvoorwaarden;
- d) aandringen op een uittreedsom conform werkelijke kosten/schade, zoals bij veel andere GR'n wordt toegepast. Dit met een maximum van de 200% zoals nu in de GR opgenomen.

Provincie Utrecht

- e) In de ontwerp-GR UNO is vastgelegd hoe toetreding tot en uittreding uit de GR plaatsvindt. De provincie Utrecht zou graag meer duidelijkheid willen over de gevolgen voor de provincie van een eventuele uittreding uit de GR, met name voor de toegang tot de NDFF, het beheer en het gebruik van natuurgegevens.

- f) De provincie Utrecht zou graag willen zien dat er zo snel mogelijk na de oprichting van de GR UNO onderzoek wordt gedaan naar meerdere uitvoeringstaken die bij deze GR ondergebracht kunnen worden. Waarmee deze GR voor meer dan alleen het beheer van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) is.

Provincie Zeeland

- g) Wij vinden het van belang dat de deelnemers aan deze regeling jaarlijks door de GR UNO worden geïnformeerd over door de databank gesignaleerde bijzonderheden in hun datacollectie. Hierbij valt te denken aan zorgwekkende situaties zoals het dreigen uit te sterven van dier- of plantensoorten.
- h) De meerjarenbegroting van de GR UNO dient niet te stijgen boven het bedrag van € 6 miljoen met inachtneming van de noodzakelijke indexering voor cao-ontwikkeling of prijsstijgingen. De personeelskosten inclusief externe inhuur van de GR dienen – met inachtneming van het vorige – gelijk te blijven.
Provinciale staten achten een efficiëncyslag mogelijk en wenselijk, wanneer de externe inhuur van personeel wordt afgebouwd. Eventuele uitbreiding van formatie boven het huidige niveau van personeelskosten inclusief externe inhuur dient te worden voorgelegd aan de provinciale staten van de deelnemers.

De databank bevat informatie aan meldingen en vindplaatsen van onder andere bedreigde en beschermde flora en fauna. De meldingen dienen goed gevalideerd te worden alvorens opgenomen te worden in de flora- en faunadatabank, om mogelijk misbruik te voorkomen.

Daarnaast heeft de Provincie Zuid-Holland een aantal aandachtspunten ingebracht. Deze hebben betrekking op:

- De kosten;
- Duurzame bijdrage vanuit het Rijk;
- Evaluatie van de NDFF.

Deze punten zijn meegenomen in de in Hoofdstuk 3 opgenomen reacties, voor zover van toepassing.

2.3 Samenvatting

Een aantal zienswijzen hebben betrekken op de ontwerpregeling. In hoofdstuk drie worden deze punten artikelsgewijs voorzien van een reactie.

Daarnaast bevatten enkele zienswijzen inhoudelijke wensen met betrekking tot de toekomstige informatieverschaffing door de gemeenschappelijke regeling aan haar deelnemers alsook een signaal over financiën en de meerjarenbegroting van de gemeenschappelijke regeling. In hoofdstuk drie zullen ook deze punten worden voorzien van een reactie.

3. Reactie op zienswijzen

3.1 Artikel 3 – Algemene taak

Uit een van de zienswijzen is de wens naar voren gekomen om eventuele taakuitbreiding van de gemeenschappelijke regeling te ondersteunen met c.q. vooraf te laten gaan door een beoordelingskader, en dat aan alle Provinciale Staten apart worden gevraagd naar hun zienswijze mocht eventuele taakuitbreiding aan de orde zijn.

Een andere zienswijze doet het verzoek om na de oprichting van de gemeenschappelijke regeling een onderzoek te starten naar het neerleggen van meerdere uitvoeringstaken bij de gemeenschappelijke regeling.

Op basis van deze wensen is de gemeenschappelijke regeling nog een keer aandachtig bestudeerd. De conclusie daaruit is dat:

- a) er mogelijkheden zijn voor eventuele taakuitbreiding binnen de algemene taak; echter
- b) over deze taakuitbreiding dient door het bestuur van de gemeenschappelijke regeling consensus bereikt te worden met minimaal drievierde meerderheid van het bestuur (lees: 9 van de 12 provincies),
- c) iedere taakuitbreiding leidt tot aanvullende kosten die via de begroting van de gemeenschappelijke regeling als zienswijze wordt voorgelegd aan Provinciale Staten;
- d) een eventuele taakuitbreiding buiten de algemene taak, heeft een wijziging van de gemeenschappelijke regeling tot gevolg en daarvoor geldt een zienswijzeprocedure.

Aan de ‘voorkant’ zijn er meer dan afdoende checks-and-balances ingebouwd om het democratische proces te faciliteren. Dit laat onverlet de wensen om na oprichting van UNO een onderzoek te (laten) doen naar mogelijke taakuitbreiding van UNO en daarvoor een beoordelingskader te ontwikkelen. Dat zal aan het alsdan ingestelde bestuur UNO kenbaar worden gemaakt.

3.2 Artikel 6 – Samenstelling

Wij kunnen ons vinden in het voorstel om de bijzin “indien dit lid niet langer het vertrouwen van het college geniet” te verwijderen uit art 6, lid 2. Terecht is opgemerkt dat er vele andere beweegredenen kunnen zijn om een bestuurslid te ontslaan. In de bijgewerkte regeling is de gevraagde aanpassing doorgevoerd.

3.3 Artikel 13 – Begroting

Een van de reacties gaat over de kostenverdeling (systematiek) van de begroting. Wij begrijpen de wens om in de regeling de verdeling van de kosten over de deelnemers op te nemen. Hiertoe zullen wij artikel 13 uitbreiden met een lid waarin staat opgenomen dat de deelnemers (lees: provincies) bij de kostenverdeling gebruik zullen maken van de verdeelsleutel zoals die ook bij de vereniging IPO wordt toegepast. Dit wordt geëffectueerd door de verdeelsleutel onder te brengen in een bijdrage verordening.

Een andere reactie gaat over een ‘plafond’ voor de begroting van de gemeenschappelijke regeling. Hierover het volgende. Tot nu toe weet de NDFF-Beheerder de kosten voor de exploitatie beperkt te houden tot € 6 miljoen op jaarbasis (prijspeil 2025). Mits de omvang van het beheerwerk niet toeneemt, dan lijkt de huidige omvang van de begroting toekomstbestendig. Echter de inmiddels gemaakte omslag naar Open Data kan tot gevolg hebben dat veel meer mensen gebruik gaan maken van de data. Dat zou een kostenverhogend effect kunnen hebben die zich lastig laat voorspellen.

Daarnaast is tijdens het transitie proces van de NDFF de wens geuit dat ook gemeenten en waterschappen op termijn hun natuurdata verplicht dienen aan te leveren. Dit heeft voor de gebruikers van de databank – waaronder provincies - een grote toegevoegde waarde. Het brengt mogelijk wel extra kosten met zich mee voor de NDFF-Beheerder. De bedoeling is dat gemeenten en waterschappen een financiële bijdrage gaan leveren aan de gemeenschappelijke regeling, zonder dat ze deelnemer worden van de gemeenschappelijke regeling.

Verder is in algemene zin aangegeven dat het wenselijk is om de kosten nauwlettend in de gaten te houden en het gesprek over de kostenverdeling met het ministerie van LVVN te voeren. Deze wens landt niet in de regeling als zodanig, maar maakt wel onderdeel uit van het proces waarin de NDFF straks ook verplichtend gaat worden voor mede-overheden.

Verder wordt door organisaties die natuurdata inwinnen onderzoek gedaan naar innovatieve manieren om waarnemingen te doen (beeldherkenning, geluid, etc.). Die vereisen een andere manier van validatie waarop de NDFF-Beheerder zich moet voorbereiden.

Kortom, er liggen de nodige uitdagingen van toegevoegde waarde voor ons, waardoor het niet opportuun is om aan de voorkant afspraken te maken over een ‘begrotingsplafond’. Dit laat onverlet dat de NDFF-Beheerder haar taken zo kosteneffectief als mogelijk uitvoert en zal blijven uitvoeren. Trouwens, jaarlijks zal de begroting van de gemeenschappelijke regeling jaarlijks ter zienswijze worden aangeboden aan provinciale staten, evenals eventuele begrotingswijzigingen.

Het verzoek om eventuele personele uitbreiding van het NDFF-Beheer team voor te leggen aan alle deelnemers, wordt als onwerkbaar geacht. Zolang UNO het feitelijk beheer toevertrouwt aan de uitvoerder, is dat aan de uitvoerder zelf.

3.4 Artikel 17 – Uittreding

Het verzoek is om bij de uittreedregeling de uittreedsom te baseren op daadwerkelijke kosten. Bovendien wordt gevraagd om meer tekst en uitleg over de consequenties van eventuele uittreding. Hierbij het antwoord op beide, beginnend met het laatste.

De Wet gemeenschappelijke regeling schrijft voor dat er een uittreedregeling is. De uittreedregeling zoals opgenomen in de GR is in de kern theoretisch van aard met in de praktijk de nodige ‘voetangels en klemmen’. Er is namelijk sprake van een bijzondere situatie. Het Rijk ziet de beheertaak van de NDFF in het verlengde van natuur en dus behorend bij de provincies. Echter de aard van de beheertaak vereist dat de provincies er een gezamenlijke verantwoordelijkheid in hebben en het praktisch een ongewenste situatie oplevert wanneer één van de provincies zou willen uittreden. Een aantal bezwaren worden hieronder benoemd.

Gezamenlijkheid en solidariteit spelen een belangrijke rol. Bij eventuele uittreding komen die uitgangspunten onder druk. Stel dat een provincie zou willen uittreden, dan heeft dat direct

consequenties voor de andere provincies die niet uittreden. Immers, de lasten worden dan door 11 deelnemers gedeeld in plaats van 12. En waarom zou de uittredende provincie wel gebruik moeten kunnen blijven maken van alle diensten die de databank aan de provincies biedt, net zoals andere afnemers daarvan genieten. Bovendien zal er overleg nodig zijn op rijksniveau om te onderzoeken of 11 provincies gezamenlijk wel deze beheertaak zouden mogen uitvoeren, omdat die is toebedacht aan een gemeenschappelijke regeling van 12 provincies.

Beantwoording van bovenstaande vragen is pas opportuun als een provincie het verzoek tot uittreding doet. Hierop vooruitlopend doet geen recht aan de complexiteit van het vraagstuk.

Dit voorgaande heeft geleid tot de bestaande tekst in artikel 17 en wij zien ‘vereenvoudiging’ – hoe begrijpelijk de geuite wens ook is – niet als realistisch en haalbaar. Ergo, de tekst van artikel 17 laten wij ongemoeid.

Voorts is ook het verzoek gedaan om de uittreedsom te baseren op werkelijke gemaakte kosten. Hiervoor is niet gekozen. Het gaat namelijk om een gezamenlijke taak – het beheer van een natuurregister – dat zich lastig laat ontleden naar werkzaamheden per provincie en werkelijke kosten lastig toe te wijzen zijn aan een specifieke deelnemer. En in het verlengde hiervan blijft een uitgetreden provincie wel genieten van de baten, en om die baten om te zetten naar kosten om daarmee de blijvende deelnemers te compenseren is lastig.

Mogelijke uittreding van een van de deelnemers, zoals hiervoor betoogd, is al complex genoeg. Om die complexe discussie extra te bezwaren met een nauwelijks uit te rekenen uittreedsom, maakt de discussie alleen maar meer ingewikkeld. Daarom is gekozen voor de berekening van een uittreedsom zoals in artikel 16 van de regeling beschreven. Die som laat zich eenvoudig bepalen: bij een begrotingsomvang en meerjarenbegroting van € 6 miljoen per jaar, bedraagt (als voorbeeld) de uittreedsom voor de provincie Limburg 8,25% van € 6 miljoen x 2 jaar = € 990.000,

3.5 Informatieverschaffing

De wens is geuit om de GR jaarlijks inhoudelijke informatie te verschaffen over de in het register opgeslagen natuurdata. De NDFF-Beheerder heeft reeds in haar dienstverleningspakket een jaarlijkse evaluatie met de ontwikkelingen over het register en de daarin opgenomen natuurdata.

Aandachtspunt hierbij is wel dat de NDFF-Beheerder geen interpretatie kan en/of wil doen over de staat van de natuur of over toe- en/of afname van bedreigde soorten; simpelweg omdat daar aanvullende data/informatie/kennis voor nodig is. Een voorbeeld zijn de trendanalyses die gedaan worden op basis van waarnemingen. De feitelijke data landen in de NDFF, maar er is veel aanvullende informatie en kennis nodig om tot die trends te komen. Kortom, aan die wens zal de NDFF-Beheerder, en dus de gemeenschappelijke regeling, geen invulling kunnen geven.

Verder is verzocht om een kwalitatief hoogwaardig validatieproces, zodat de databank alleen maar betrouwbare gegevens bevat. Laat dit nu vanaf de start van de NDFF één van de kernwaarden zijn waarom het register zo geroemd wordt. Met andere woorden: betrouwbare natuurdata staat hoog in het vaandel van de NDFF. En dat blijft.

3.6 Evaluatie

In het verlengde van de behandeling van de ontwerpregeling bij alle Provinciale Staten is er meerdere malen op aangedrongen om met een zekere regelmaat het functioneren van de NDFF te evalueren. In de regeling is opgenomen dat dit eens in de vier jaar dient te gebeuren.

Vanuit diverse kanten is de wens geuit om extra evaluatie momenten in te lassen indien de ontwikkelingen rondom het register daartoe vragen. Denk aan de wens om op termijn een aanvullende AMvB van kracht te laten worden waarin ook gemeenten en waterschappen verplicht worden om natuurdata aan te leveren. Juist bij een dergelijke ontwikkeling zou ook opnieuw gekeken moeten worden naar de verdeling van de kosten, waarbij dan ook gemeenten en waterschappen hun aandeel pakken.

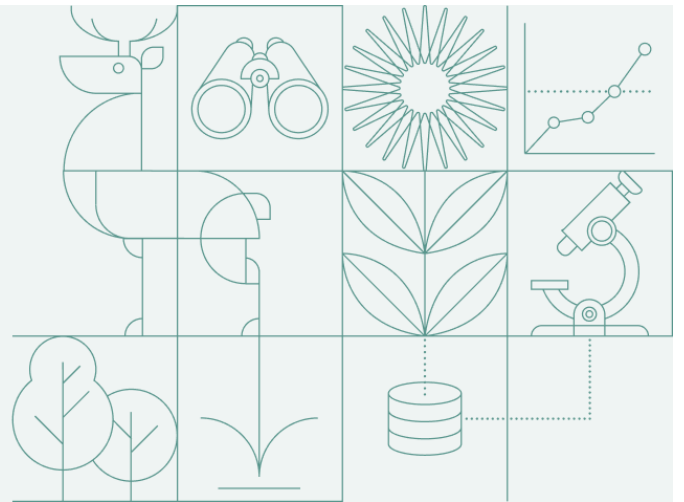
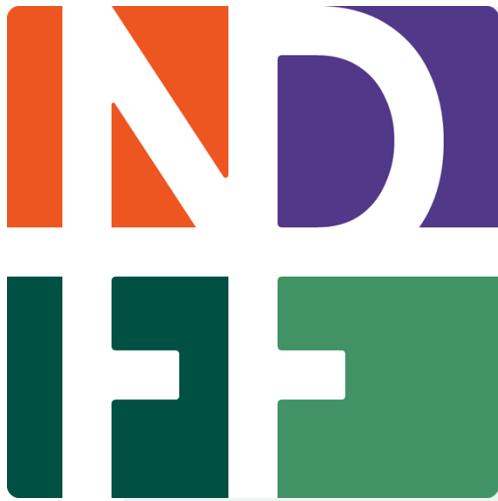
Dit punt zal worden ingebracht bij het als dan ingestelde bestuur van de regeling.

3.7 Gevolgen zienswijzen voor de Regeling

Provincie	Zienswijze	Onderwerp	Verwijzing paragraaf toelichting	Gevolgen voor GR
Limburg	A	Samenstelling bestuur	3.2	Art. 6.2 gewijzigd (deel verwijderd)
	B	Begroting – kostenverdeling	3.3	Art. 13.8 toegevoegd aan regeling
	C	Algemene taak	3.1	Geen wijzigingen GR tot gevolg
	D	Uittreding	3.4	Geen wijzigingen GR tot gevolg
Utrecht	E	Uittreding	3.4	Geen wijzigingen GR tot gevolg
	F	Algemene taak	3.1	Geen wijzigingen GR tot gevolg
Zeeland	G	Informatieverschaffing	3.5	Geen wijzigingen GR tot gevolg
	H	Begroting	3.3	Geen wijzigingen GR tot gevolg
	I	Informatieverschaffing	3.5	Geen wijzigingen GR tot gevolg

Bijlage verdeelsleutel provincies

Groningen	6,8 %
Fryslân	9,49 %
Drenthe	8,12 %
Overijssel	9,43 %
Gelderland	10,67 %
Utrecht	7,78 %
Noord-Holland	8,17 %
Zuid-Holland	9,16 %
Zeeland	5,96 %
Noord-Brabant	10,89 %
Limburg	8,25 %
Flevoland	5,3 %

Regeling voor de
Gemeenschappelijke Regeling
Uitvoeringstaken Natuur en
Omgeving

Datum: 16 maart 2026

Versie: 1.0

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Regeling	4
	Hoofdstuk I: Algemene bepalingen.....	5
	Hoofdstuk II: Doelstellingen, taken en bevoegdheden.....	6
	Hoofdstuk III: Bestuur	8
	Hoofdstuk IV: Organisatie	10
	Hoofdstuk V: Financiën	11
	Hoofdstuk VI: Overige bepalingen	13
	Hoofdstuk VII: Slotbepalingen.....	15
3.	Toelichting	16
	Hoofdstuk I: Algemene bepalingen	16
	Hoofdstuk II: Doelstelling, taken, bevoegdheden	16
	Hoofdstuk III: Bestuur.....	17
	Hoofdstuk IV: Organisatie	17
	Hoofdstuk V: Financiën	18
	Hoofdstuk VI: Overige bepalingen	18
	Hoofdstuk VII: Slotbepalingen.....	20

1. Inleiding

Voor u ligt de regeling voor een op te richten bedrijfsvoeringsorganisatie, gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen. De regeling wordt aangegaan door de twaalf provincies.

De provincies en het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) hebben de wens om de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) een formele wettelijke basis te geven. Daarvoor worden het Besluit kwaliteit leefomgeving en het Omgevingsbesluit aangepast.

Met die basis wordt gewaarborgd dat de NDFF als databank blijvend duurzaam wordt beheerd en blijven de daarin opgenomen gegevens tot in lengte van dagen beschikbaar voor maatschappelijke processen (waaronder die van natuurbeleid, natuurbeheer, natuurbescherming, vergunningverlening en toezicht). Bovendien biedt de wettelijke verankering de mogelijkheid om overheden te verplichten hun natuurdata te verstrekken aan de NDFF. Daardoor kan de databank doorgroeien tot dé Nederlandse Databank over in het wild waargenomen plant- en diersoorten.

Voorlopig zal de op te richten bedrijfsvoeringsorganisatie alleen geladen worden met de wettelijke taak 'beheer landelijk natuurregister NDFF'. Maar de huidige opzet biedt de mogelijkheid om het takenpakket uit te breiden met andere taken op het gebied van natuur en omgeving.

2. Regeling

Regeling van Gedeputeerde Staten van alle provincies in Nederland van (datum vaststelling laatste college) houdende de instelling van een bedrijfsvoeringsorganisatie ten behoeve van de uitvoering van taken op het gebied van natuur en omgeving en de regeling van haar werkwijze (Gemeenschappelijke Regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving)

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

Gedeputeerde Staten van Flevoland,

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

Gedeputeerde Staten van Gelderland,

Gedeputeerde Staten van Groningen,

Gedeputeerde Staten van Limburg,

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

Gedeputeerde Staten van Overijssel,

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Gedeputeerde Staten van Zeeland,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

Ieder voor zover het hun bevoegdheid betreft;

Gelet op artikel 40 van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

Gezien de toestemming van Provinciale Staten van Drenthe, Flevoland, Fryslân, Gelderland, Groningen, Limburg, Noord-Brabant, Noord-Holland, Overijssel, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland;

Overwegende dat de staatssecretaris van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur en Gedeputeerde Staten van alle provincies gezamenlijk hebben besloten om het beheer van de NDFF als landelijk natuurregister wettelijk te verankeren en daarvoor een gemeenschappelijke regeling te treffen van voornoemde provincies;

Treffen de volgende regeling:

Hoofdstuk I: Algemene bepalingen

Artikel 1 - Begripsbepalingen

In deze gemeenschappelijke regeling wordt verstaan onder:

- a) AMvB: Besluit houdende wijzigingen van het Besluit Kwaliteit Leefomgeving en het omgevingsbesluit in verband met de instelling van een landelijk natuurregister.
- b) deelnemers: de deelnemende colleges
- c) colleges: de colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies
- d) provincies: de provincies Drenthe, Flevoland, Fryslân, Gelderland, Groningen, Limburg, Noord-Brabant, Noord-Holland, Overijssel, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland;
- e) regeling: deze gemeenschappelijke regeling;
- f) UNO: de bedrijfsvoeringsorganisatie Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving als bedoeld in artikel 2, eerste lid;
- g) wet: de Wet gemeenschappelijke regelingen;

Artikel 2 – Algemene bepalingen

1. Er is een bedrijfsvoeringsorganisatie genaamd Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving (UNO).
2. UNO is gevestigd te Utrecht.

Hoofdstuk II: Doelstellingen, taken en bevoegdheden

Artikel 3 – Belang en algemene taak

1. UNO is opgericht om uitvoering te geven aan wettelijke regelingen en taken die bijdragen aan de zorg voor de natuur en omgeving.
2. UNO draagt er aan bij dat de zorg voor de natuur en de omgeving uniform, efficiënt en tegen zo laag mogelijke kosten kan gebeuren.
3. UNO stelt kennis en expertise beschikbaar en draagt bij aan het verkrijgen van optelbare en vergelijkbare (natuur)data.
4. UNO is verantwoordelijk voor het (verder) opbouwen, uitbouwen en in stand houden van een nationale databank ten behoeve van de flora en fauna in Nederland.
5. De provincies kunnen andere taken dan de in lid 4 bedoelde taak op het gebied van natuur en omgeving opdragen aan UNO.
6. UNO kan geen taken uitvoeren of diensten verrichten voor en op verzoek van andere instanties dan de provincies.

Artikel 4 – Wettelijke taak

UNO heeft de volgende wettelijke taken:

1. UNO verzamelt gegevens over het in Nederland voorkomen van:
 - a) vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de vogelrichtlijn;
 - b) dieren en planten van de soorten, genoemd in de bijlagen II, IV en V bij de habitatrichtlijn, bijlagen I en II bij het verdrag van Bern en bijlage I bij het verdrag van Bonn;
 - c) dieren en planten van de van nature in Nederland in het wild voorkomende soorten, genoemd in bijlage IX bij het Besluit activiteiten leefomgeving of in de rode lijsten, bedoeld in artikel 2.19, vijfde lid, onder a, onder 3°, van de Omgevingswet;
 - d) in het wild levende dieren en planten van uitheemse soorten;
 - e) verwilderde dieren;
 - f) dieren en planten van andere van nature in Nederland in het wild voorkomende soorten dan bedoeld in de onderdelen a tot en met e, en in de natuur in Nederland voorkomende schimmels.
2. De op basis van lid 1 verzamelde gegevens worden opgenomen in een register. Dit register wordt beheerd door UNO.
3. Het register is voor een ieder langs elektronische weg toegankelijk, met uitzondering van de bij ministeriële regeling aangewezen gegevens met betrekking tot kwetsbare soorten. De aangewezen gegevens met betrekking tot kwetsbare soorten worden beperkt weergegeven, zijn niet toegankelijk of zijn uitsluitend toegankelijk voor belanghebbenden die voldoen aan bij de regeling gestelde voorwaarden.
4. Het register wordt geregeld geactualiseerd.

5. De gegevens die worden opgenomen in het register voldoen aan het kwaliteitssysteem van UNO.

Artikel 5 – Bevoegdheden

1. De deelnemers dragen geen bevoegdheden over aan het bestuur van UNO.
2. Voor zover deelnemers bevoegdheden wensen over te dragen aan het bestuur van UNO, kunnen deze uitsluitend ondersteunend of uitvoerend van aard zijn.
3. De deelnemers zorgen voor de vaststelling van toereikende mandaten, volmachten en machtigingen die het bestuur van UNO nodig heeft voor de uitoefening van zijn taken. Het bestuur houdt hier een openbaar register van bij.
4. Alle bevoegdheden die bij of krachtens enige wet van toepassing zijn op UNO komen toe aan het bestuur.

Hoofdstuk III: Bestuur

Artikel 6 – Samenstelling

1. Ieder college wijst uit zijn midden één lid en één plaatsvervanger aan in het bestuur van UNO.
2. Een lid van het bestuur kan te allen tijde ontslagen worden door het college dat hem heeft aangewezen.
3. Een lid van het bestuur houdt op lid te zijn indien hij niet langer commissaris van de Koning of gedeputeerde is in het college dat hem heeft aangewezen. Het betreffende college wijst zo spoedig mogelijk een nieuw lid aan en stelt het bestuur van UNO binnen tien werkdagen nadat een nieuw lid is aangewezen op de hoogte van de vacature en invulling daarvan.
4. Een lid van het bestuur kan te allen tijde ontslag nemen. Van dit ontslag stelt het betreffende lid het bestuur zo spoedig mogelijk schriftelijk op de hoogte.
5. Het bestuur kan besluiten adviseurs tot zijn vergadering toe te laten. De adviseurs kunnen aan de beraadslagingen deelnemen. De secretaris is een vaste adviseur van het bestuur.

Artikel 7 – Werkwijze

1. Het bestuur vergadert tweemaal per jaar en voorts zo vaak de voorzitter dit nodig oordeelt of ten minste twee leden dit, onder opgave van redenen, schriftelijk verzoeken. In dat geval wordt de vergadering binnen dertig dagen gehouden.
2. De leden van het bestuur hebben ieder één stem.
3. De vergadering van het bestuur wordt niet geopend voordat blijkt de presentielijst meer dan de helft van het aantal zitting hebbende leden aanwezig is. Artikel 20, tweede en derde lid, van de Provinciewet is van overeenkomstige toepassing met dien verstande dat in het tweede lid de Commissaris van de Koning wordt gelezen als de voorzitter van het bestuur en in het derde lid Provinciale Staten wordt gelezen als het bestuur van de regeling.
4. Een stemming is alleen geldig, indien meer dan de helft van het aantal leden dat zitting heeft en zich niet van deelneming aan de stemming moet onthouden, daaraan heeft deelgenomen. Artikel 29, tweede lid, van de Provinciewet is overeenkomstig van toepassing, met dien verstande dat in plaats van artikel 20 van de Provinciewet wordt gelezen artikel 7, derde lid, van de regeling.
5. De artikelen 30 tot en met 32 van de Provinciewet zijn van overeenkomstige toepassing.
6. In afwijking op lid 30.1 van de Provinciewet geldt dat bij stemming over besluiten tenminste een drievierde meerderheid is vereist.
7. De vergaderingen van het bestuur zijn in beginsel openbaar, voor zover het bestuur niet anders heeft bepaald. Het reglement van orde voor de vergaderingen kan regels geven omtrent de openbaarheid van de vergaderingen van het bestuur.

8. Het bestuur maakt zijn vergaderstukken en verslagen uit eigen beweging openbaar, tenzij de artikelen 5.1, eerste, tweede en vijfde lid, en 5.2 van de Wet open overheid daaraan in de weg staan.

9. Besluiten van het bestuur worden niet aan zienswijzen van de Provinciale Staten van de provincies onderworpen, tenzij de wet of deze regeling dat expliciet voorschrijft.

10. Ingezetenen van de provincies en belanghebbenden kunnen via de reguliere procedures bij de colleges en de Provinciale Staten van de provincies betrokken worden bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van de aan UNO toevertrouwde taken.

Artikel 8 – Verantwoording en informatie

1. Het bestuur geeft de Provinciale Staten van de provincies schriftelijk de door een of meer leden van die Provinciale Staten gevraagde inlichtingen.

2. Het bestuur geeft de Provinciale Staten van de provincies ongevraagd alle inlichtingen die de Provinciale Staten nodig hebben voor de uitoefening van hun taken.

3. Een lid van het bestuur is aan het college dat hem heeft aangewezen en aan Provinciale Staten van zijn provincie verantwoording schuldig over het door hem in het bestuur gevoerde beleid.

4. Een lid van het bestuur geeft het college dat hem heeft aangewezen en de Provinciale Staten van zijn provincie mondeling of schriftelijk de door een of meer leden van het college onderscheidenlijk de Provinciale Staten gevraagde inlichtingen. De inlichtingen worden in ieder geval binnen twee maanden verstrekt.

5. De colleges verstrekken op verzoek van het bestuur de benodigde inlichtingen die voor het vervullen van de taken van UNO nodig zijn.

6. Buiten de in deze regeling of bij of krachtens wet bepaalde gevallen zijn er geen besluiten van het bestuur, waarvoor aan de Provinciale Staten vooraf zienswijze, als bedoeld in artikel 10, vijfde en zesde lid van de wet, wordt gevraagd.

Hoofdstuk IV: Organisatie

Artikel 9 – Voorzitter

1. Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter.
2. De voorzitter is belast met de leiding van de vergaderingen van het bestuur.
3. De voorzitter ondertekent de stukken die van het bestuur uitgaan.
4. De functie van voorzitter rouleert tweejaarlijks.

Artikel 10 – Secretaris

1. Het bestuur benoemt een secretaris.
2. De secretaris is een vaste adviseur van het bestuur en staat het bestuur bij in de uitvoering van zijn taak.
3. De secretaris worden bevoegdheden toegekend om namens het bestuur rechtshandelingen te plegen. Hiertoe stelt het bestuur een mandaat- en volmachtregeling op.
4. De stukken die van het bestuur uitgaan worden door de secretaris medeondertekend.
5. Namens het bestuur vertegenwoordigen de voorzitter en secretaris tezamen UNO in en buiten rechte. Het bestuur verleent hiertoe de benodigde machtigingen.

Hoofdstuk V: Financiën

Artikel 11 – Regelingen

1. Het bestuur stelt voorschriften vast ter zake van de financiële administratie, het geldelijk beheer en de boekhouding.
2. De artikelen 47 en verder (paragraaf 7) van de Wet gemeenschappelijke regelingen zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 12 – Kadernota

Het bestuur zendt vóór de in artikel 47b van de wet genoemde datum, de algemene financiële en beleidsmatige kaders ter informatie aan de Provinciale Staten van de provincies.

Artikel 13 – Begroting

1. Het bestuur zendt de ontwerpbegroting het aantal weken, genoemd in artikel 48, eerste lid van de wet, voordat zij door het bestuur wordt vastgesteld, toe aan de Provinciale Staten van de provincies.
2. De ontwerpbegroting wordt door de zorg van de besturen van de provincies voor eenieder ter inzage gelegd en, tegen betaling van de kosten, algemeen verkrijgbaar gesteld.
3. De Provinciale Staten van de provincies kunnen bij het bestuur hun zienswijze over de ontwerpbegroting naar voren brengen.
4. Het bestuur stelt de Provinciale Staten van de provincies voorafgaande aan het vaststellen van de begroting schriftelijk en gemotiveerd in kennis van zijn oordeel over de zienswijze, bedoeld in het derde lid, alsmede van de eventuele conclusies die het daaraan verbindt.
5. Het bestuur stelt de begroting vast in het jaar voorafgaande aan dat waarvoor zij dient en zendt de begroting vóór de in artikel 47, tweede lid, van de wet genoemde datum aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
6. Nadat de begroting is vastgesteld, zendt het bestuur, zo nodig, de begroting aan de Provinciale Staten van de provincies, die ter zake bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hun zienswijze naar voren kunnen brengen.
7. De colleges en de Provinciale Staten van de provincies verlenen hun medewerking aan de begroting zoals vastgesteld door het bestuur, onverminderd het bepaalde in artikel 10a van de wet.
8. De verdeling van de kosten over de deelnemers geschiedt op basis van de verdeelsleutel zoals de deelnemers die zijn overeengekomen in de 'bijdrageverordening'.
9. Indien de Provinciale Staten van een provincie weigeren de verplichte uitgaven, als bedoeld in artikel 197, aanhef en onder b, van de Provinciewet, die volgen uit de begroting van UNO op te nemen op de provinciale begroting, dan verzoekt het bestuur de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dit overeenkomstig artikel 198 van de Provinciewet te doen.

Artikel 14 – Jaarrekening

1. Het bestuur zendt vóór de in artikel 47b van de wet genoemde datum de voorlopige jaarrekening aan de Provinciale Staten van de provincies.
2. Het bestuur stelt de jaarrekening vast in het jaar volgende op het jaar waarop deze betrekking heeft. Het bestuur regelt daarbij de verdeling van eventueel voordelig of nadelig saldo, overeenkomstig de verdeelsleutel zoals die voor de bijdrage voor de deelnemersbijdrage aan de vereniging Interprovinciaal Overleg is bepaald.
3. Het bestuur zendt de jaarrekening binnen twee weken na de vaststelling, doch in ieder geval vóór de in artikel 47, vierde lid, van de wet genoemde datum, aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Hoofdstuk VI: Overige bepalingen

Artikel 15 – Archief

1. Het bestuur draagt zorg voor de archiefbescheiden van UNO voor zover deze archiefbescheiden niet zijn overgebracht naar de archiefbewaarplaats.
2. De secretaris stelt een archivaris aan die is belast met de bewaring en het beheer van de archiefbescheiden bedoeld in het eerste lid, overeenkomstig de door het bestuur te stellen regels.
3. Het bestuur stelt regels vast conform de vigerende Archiefwet.
4. Voor bewaring van de over te brengen archiefbescheiden van UNO wordt aangewezen de archiefbewaarplaats van de provincie Utrecht.
5. Met het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van UNO, voor zover deze archiefbescheiden niet zijn overgebracht naar de archiefbewaarplaats, is belast de archivaris van de provincie Utrecht.
6. De archivaris van de provincie Utrecht brengt tweejaarlijks aan het bestuur verslag uit over het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden die nog niet zijn overgebracht naar de archiefbewaarplaats.
7. Het bestuur brengt tweejaarlijks verslag uit aan de instellende organen over de uitoefening van de aan hen opgedragen zorg voor de archiefbescheiden en de uitvoering van het archiefbeheer van UNO.
8. Bij opheffing van de regeling worden alle archiefbescheiden overgebracht naar de archiefbewaarplaats van de provincie Utrecht, tenzij de taak door een ander orgaan wordt voortgezet.

Artikel 16 – Toetreding

1. Een college van Gedeputeerde Staten kan toetreden tot de regeling, indien de colleges hiermee unaniem instemmen, onverminderd het bepaalde in artikel 40 van de wet.
2. Het bestuur kan vooraf voorwaarden stellen aan de toetreding.
3. Het toetredingsbesluit bepaalt de datum van toetreding.

Artikel 17 – Uittreding

1. Een college van Gedeputeerde Staten van een provincie kan besluiten tot uittreding, onverminderd het bepaalde in artikel 40 van de wet.
2. Een college zendt haar voornemen tot uittreding aan het bestuur. De procedure voor uittreding vangt aan de dag nadat het bestuur het voornemen heeft ontvangen.

3. Het bestuur inventariseert de gevolgen van de uittreding, de wijze waarop met deze gevolgen wordt omgegaan en de voorwaarden voor uittreding, waaronder begrepen de uittreedsom, en legt deze vast in het uittredingsplan.
4. Onder de gevolgen van de uittreding worden verstaan de financiële, juridische, personele en organisatorische consequenties die het directe gevolg zijn van de uittreding.
5. Het uittredingsplan dient binnen zes maanden na ontvangst van het voornemen te zijn aangereikt aan het uittredend college. Het uittredende college kan besluiten om binnen zes maanden na de aanreiking van het uittredingsplan zijn definitief besluit tot uittreding aan het bestuur mee te delen.
6. De uittreding gaat in op 1 januari van het jaar volgende op het moment waarop het definitieve besluit tot uittreding van het college is ontvangen, tenzij het bestuur unaniem besluit tot een andere opzegtermijn.

Artikel 18 – Uittreedsom

1. De uittreedsom wordt als volgt bepaald: de uittredende provincie betaalt over het eerste kalenderjaar na uittreding 100% van de jaarlijkse bijdrage, over het tweede jaar 67%, en over het derde jaar 33% van de jaarlijkse bijdrage zoals opgenomen in de begroting van het jaar volgend op het moment van definitief besluit tot uittreding.
2. Het bestuur kan unaniem besluiten af te wijken van hetgeen in dit artikel is bepaald. Artikel 40, tweede en derde lid, van de wet zijn van overeenkomstige toepassing op het besluit tot afwijking.

Artikel 19 – Wijziging

1. De regeling kan gewijzigd worden bij besluit van ten minste drie vierde van de provincies, onverminderd het bepaalde in artikel 40 van de wet.
2. Een voorstel tot wijziging kan worden gedaan door het bestuur of door een college van een van de provincies.
3. Het wijzigingsbesluit regelt de datum van inwerkingtreding, onverminderd het bepaalde in artikel 26 jo 41, eerste lid, onder l, van de wet.

Artikel 20 – Opheffing

1. De regeling wordt opgeheven wanneer de colleges van ten minste drie vierde van de deelnemende provincies daartoe besluiten.
2. Het bestuur stelt unaniem een liquidatieplan vast dat voorziet in de verplichtingen van provincies om alle rechten en verplichtingen van UNO, waaronder het eventueel aanwezige vermogen, over de provincies te verdelen op een in het plan te bepalen wijze.
3. Het besluit tot opheffing bepaalt wanneer de opheffing ingaat, onverminderd het bepaalde in artikel 9, derde lid, en artikel 26 jo 41, eerste lid, aanhef en onder l, van de wet.

Hoofdstuk VII: Slotbepalingen

Artikel 21 – Duur

De regeling wordt aangegaan voor onbepaalde tijd.

Artikel 22 – Evaluatie

1. Het bestuur evalueert eens in de vier jaar vanaf het in werking treden van de regeling de samenwerking en gaat daarbij in elk geval in op het functioneren van de bedrijfsvoeringsorganisatie UNO.
2. De resultaten van de evaluatie, bedoeld in het eerste lid, worden uiterlijk in januari van het jaar na uitvoering van de evaluatie aangeboden aan de colleges en de Provinciale Staten van de provincies.

Artikel 23 – Bekendmaking en inwerkingtreding

1. De regeling treedt in werking op de dag dat de AMvB in werking treedt.
2. Het college van de provincie van de plaats van vestiging maakt de regeling bekend op de in artikel 41, eerste lid aanhef en onder l, in samenhang met de in artikel 26 van de wet voorgeschreven wijze.
3. Het bestuur is belast met de registratie als bedoeld in artikel 26, tweede lid, in samenhang met artikel 41 en artikel 136 van de wet.

Artikel 24 – Citeerwijze

Deze regeling wordt aangehaald als gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving.

3. Toelichting

Hoofdstuk I: Algemene bepalingen

Deze regeling wordt aangegaan door de twaalf provincies.

Belangrijk uitgangspunt bij deze regeling is dat de twaalf deelnemende provincies het van belang achten om een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie te hebben, verankerd binnen het publieke domein, waarin zij gezamenlijk uitvoerende taken kunnen beleggen. De ontwerpregeling is dan ook gebaseerd op het model van de bedrijfsvoeringsorganisatie, zoals omschreven in de Wgr.

Gelet op het karakter van de taken die bij UNO worden neergelegd, speelt *gezamenlijkheid* en *solidariteit* een belangrijke rol. Deze thema's zijn dan ook leidraad voor de inrichting van deze regeling.

Het beheer van de NDFF wordt de eerste taak van UNO. Op termijn kan het takenpakket van UNO worden uitgebreid.

Hoofdstuk II: Doelstelling, taken, bevoegdheden

Artikel 3 - Belang en algemene taak

In Nederland zijn de provincies verantwoordelijk voor het natuurbeheer. Bovendien neemt het belang voor natuur in zijn algemeenheid neemt toe. Hierop anticiperend willen de provincies een gemeenschappelijke regeling treffen om uitvoerende taken inzake natuur en omgeving waarvoor geen provinciaal beleid nodig is, neerleggen bij een publiekrechtelijke organisatie en daarmee de democratische legitimiteit ervan blijvend waarborgen.

Artikel 4 - Wettelijke taak

De wettelijke taak voor het beheer van de NDFF (conform AMvB) is de eerste taak die wordt neergelegd bij UNO.

De opzet van de regeling is zodanig dat extra taken aan de gemeenschappelijke regeling kunnen worden toevertrouwd.

Artikel 5 - Bevoegdheden

Dit artikel borgt dat er geen taken worden neergelegd bij UNO die een verordenende bevoegdheid vereisen. De organisatie maakt namelijk zelf geen beleid, maar voert het beleid van de deelnemers uit.

Hoofdstuk III: Bestuur

Artikel 6 - Samenstelling

UNO wordt bestuurd door haar deelnemers. Elke deelnemer (college) wijst een lid en plaatsvervanger aan. Daarnaast zijn er spelregels over beëindiging en opvolging.

Voorts kan het bestuur adviseurs aanstellen. De adviseurs mogen wel deelnemen aan de beraadslagingen, maar hebben geen stemrecht. Alleen door de deelnemers aangewezen leden van het bestuur hebben stemrecht.

Artikel 7 - Werkwijze

Het bestuur van UNO functioneert als collegiaal bestuur, waarbij het de intentie is om besluitvorming zo veel als mogelijk in goede harmonie te laten plaatsvinden, zonder de mogelijkheid om besluitvorming te kunnen 'belemmeren' als gevolg van een vetorecht. Ieder bestuurslid heeft één stem en besluiten vereisen tenminste een drievierde meerderheid, tenzij op basis van andere wettelijke vereisten unanimititeit nodig is. Concreet betekent dit dat bij besluiten – behoudens de uitzonderingen waarvoor unanimititeit nodig is - tenminste negen van de twaalf bestuursleden moeten instemmen.

De drievierde meerderheid, is de vertaling van de uitgangspunten van *gezamenlijkheid* en *solidariteit*. Volledigheidshalve wordt vermeld dat de drievierde meerderheid een andere verhouding is dan een volstreekte meerderheid zoals in de Provinciewet beschreven. Hiermee wijkt de stemverhouding voor het nemen van besluiten door het bestuur van UNO af van de gangbare verhouding.

Verder zijn de vergaderingen van het bestuur in beginsel openbaar, stelt het bestuur een reglement van orde op en worden ingezetenen van provincies en belanghebbenden via de reguliere procedures bij de colleges en de Provinciale Staten van de provincies betrokken bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van de aan de regeling opgedragen taken.

Artikel 8 - Verantwoording en informatie

Een bedrijfsvoeringsorganisatie informeert en legt verantwoording af aan de deelnemers en de Provinciale Staten. Dit zal geschieden conform de wettelijke vereisten zoals die zijn opgenomen in de Wgr.

Hoofdstuk IV: Organisatie

Artikel 9 - Voorzitter

Behoeft geen nadere toelichting.

Artikel 10 - Secretaris

Het is aan het bestuur om een secretaris aan te wijzen. Voorgesteld wordt dat bij de start van UNO een externe secretaris wordt aangetrokken. Deze draagt gedurende de opstartfase zorg voor de benodigde administratieve inrichting van de uitvoeringsorganisatie, het archiefbeheer inricht, de bestuursvergaderingen faciliteert en alle andere zaken regelt die nodig zijn om de organisatie te laten functioneren. Eventueel kan op termijn de rol van secretaris door een van de deelnemers worden geleverd.

Hoofdstuk V: Financiën

Artikel 11 – Regelingen

De essentie van dit artikel is dat het bestuur van UNO via voorschriften vastlegt hoe de financiële administratie wordt gevoerd, door wie die wordt uitgevoerd en hoe het geldelijk beheer wordt vormgegeven. Het wettelijk kader hiervoor is het Besluit begroten en verantwoorden decentrale overheden en de Financiële verordening van UNO.

Artikel 12 – Kadernota

Dit artikel borgt dat Provinciale Staten voldoende tijdig worden geïnformeerd over aanstaande wijzingen van de begroting van UNO. Strikt formeel gaat het om informatieverschaffing. Naleving van dit artikel is een wettelijke verplichting, zoals opgenomen in de Wgr.

Artikel 13 – Begroting

Dit artikel waarborgt dat alle deelnemers aan UNO – zolang zij lid zijn van die regeling – voldoen aan de daaruit voortvloeiende financiële verplichtingen. De begroting wordt eerst ter zienswijze voorgelegd aan de Provinciale Staten van de deelnemende provincies. Het bestuur stelt de begroting vast met inachtneming van de ingediende zienswijzen.

Alleen na het doorlopen van de exit-procedure kan een deelnemer uittreden en pas daarna ontvallen de financiële verplichtingen die voortvloeien uit deelname (zie ook artikel 17 en 18).

Alle beschreven onderdelen van dit artikel vloeien rechtstreeks voort uit de wettelijke vereisten zoals opgenomen in de Wgr.

Artikel 14 – Jaarrekening

Het proces van de jaarrekening volgt het wettelijk kader, zoals opgenomen in de Wgr. De inhoud, zoals hoe om te gaan met eventuele verdeling van baten en lasten, het wel/niet opbouwen van reserves voor continuïteitsborging, etc. wordt uitgewerkt in een financiële verordening. Die verordening wordt door het bestuur van UNO vastgesteld.

Hoofdstuk VI: Overige bepalingen

Artikel 15 - Archief

De Archiefwet is ook van toepassing op UNO. De keuze voor de archiefbewaarplaats is aan de deelnemers. Gelet op het feit dat de huidige beheerorganisatie van de NDFF opereert vanuit IPO/BIJ12 te Utrecht, is gekozen voor de vestigingsplaats Utrecht.

Vooruitlopend op de nieuwe Archiefwet wordt in deze regeling gesteld dat de secretaris een archivaris aanstelt. De wijze waarop de secretaris dat doet, is aan de secretaris. Toezicht erop wordt uitgevoerd door de archivaris van de Provincie Utrecht.

Artikel 16 - Toetreding

Deze regeling is exclusief voor provincies. Mede-overheden zullen niet kunnen deelnemen in deze regeling.

Vanuit de wetgeving moet het mogelijk zijn om als deelnemer aan een gemeenschappelijke regeling kunnen toetreden en uittreden, ook als bij de start alle potentiële deelnemers (de twaalf provincies) al toetreden. Immers kan een provincie uittreden en later weer toetreden.

Zolang de twaalf provincies deelnemer blijven in de regeling, zal dit artikel niet toegepast hoeven worden.

Artikel 17 - Uittreding

Indien een provincie besluit tot uittreding dan zal dit door de betreffende provincie kenbaar worden gemaakt aan het bestuur van UNO. Het bestuur start dan een procedure om in overleg met alle deelnemers een uittredingsplan op te stellen, waarin de consequenties voor de uittredende provincie en de consequenties voor de blijvende provincies worden verwerkt.

Het uittredingsplan wordt vastgesteld door het bestuur en daarna doorgeleid naar de provincie die wil uittreden. Vervolgens neemt deze provincie een definitief besluit om al dan niet uit te treden.

Afspraken over de financiële afwikkeling maken onderdeel uit van het uittredingsplan. En daartoe bevat artikel 18 een handvat als leidraad.

De datum van uittreding wordt bepaald op 1 januari van het jaar nadat de betreffende provincie haar definitieve besluit tot uittreding heeft genomen en het bestuur van UNO daarover heeft geïnformeerd.

Artikel 18 - Uittreedsom

In beginsel wordt de uittreedsom als volgt bepaald:

Het jaar van uittreding is bepalend. De hoogte van de uittreedsom is de som van 100% plus 67% plus 33% van de bijdrage die de uittredende provincie zou moeten betalen als deelnemer in het jaar (t+1) van uittreding.

Wetende dat de begroting en meerjarenraming altijd is vastgesteld, is de omvang van de uittreedsom eenvoudig te berekenen, en komt dus grofweg neer op 2 maal jaarbijdrage van de uittredende deelnemer.

Het is aan het bestuur om een uitzondering te maken op deze regel, maar daarvoor is unanimiteit nodig.

Zolang de provincie nog deelnemer is in de regeling, is zij vanzelfsprekend haar financiële bijdrage verschuldigd. Dus ook gedurende de tijd/ het proces om tot het besluit tot definitieve uittreding te komen.

Artikel 19 - Wijziging

Gelet op het bijzondere karakter van deze regeling waarbij gezamenlijkheid en solidariteit van belang zijn en blijven, worden wijzigingen pas aangenomen bij tenminste drie vierde meerderheid van de deelnemende colleges.

Artikel 20 - Opheffing

Voor opheffing van de regeling is hetgeen genoemd onder artikel 19 onverkort van kracht, dus ook hier een ten minste drie vierde meerderheid vereist.

Hoofdstuk VII: Slotbepalingen

Artikel 21 - Duur

Geen toelichting benodigd.

Artikel 22 - Evaluatie

Met dit artikel wordt het bestuur van UNO verplicht om eens in de vier jaar een evaluatie uit te voeren.

Artikel 23 - Bekendmaking en inwerkingtreding

Met het ministerie van LVVN is afgesproken dat de regeling in werking treedt tegelijkertijd met de algemene maatregel van bestuur waarmee het natuurregister een wettelijke status krijgt.

Artikel 24 - Citeerwijze

De tekst van deze regeling wordt aangehaald als gemeenschappelijke regeling Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving. Op basis van deze regeling wordt een bedrijfsvoeringsorganisatie opgericht met de naam: Uitvoeringstaken Natuur en Omgeving (UNO).

Agenderingsverzoek "Consequenties landelijk stikstofbeleid op NH"

voor de vergadering van de commissie Landelijk Gebied op 14 september 2026

Achtergrond

Op 26 juni heeft het kabinet een [maatregelenpakket](#) aangekondigd om de stikstofuitstoot terug te brengen. Onderdeel van de plannen is een zonering rondom natuurgebieden, waar de inzet extra groot zal zijn. In de kabinetsbrief wordt expliciet aangegeven dat provincies geconsulteerd zullen worden over de zonering. Ook biedt het kabinet ruimte aan “alternatieve gebiedseigenmaatwerkoplossingen voortkomend uit gebiedsprocessen” (met als deadline 1-1-2028). Het is belangrijk dat onze provinciale plannen aansluiten bij de tijdslijn die het Rijk voorziet.

Link naar regeringsbrief en bijlagen: [Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur \(XIV\) en het Diergezondheidsfonds \(F\) voor het jaar 2026 | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)

Doel van de behandeling

Wij willen met GS en de andere fracties bespreken welke consequenties de Rijksplannen hebben voor onze provinciale stikstofaanpak. Van GS horen we graag onder andere:

- welke stappen ze gaan zetten n.a.v. de kabinetsplannen;
- welke tijdslijn daarbij hoort;
- of GS denkt dat onze aanpak voldoende ruimte biedt om eventuele alternatieve maatwerkoplossingen in de gebiedsprocessen te bereiken voor 1-1-2028.

Op basis van deze informatie willen we graag met de andere fracties bespreken of onze huidige aanpak en prioritering nog passend is of dat aanpassingen nodig zijn, en in dat geval, welke aanpassingen dat zouden kunnen zijn.

Michel Klein, ChristenUnie

Dennis Heijnen, CDA

Julia Schneemann, Volt

Ruchama Bwefar, GroenLinks

Timothy Veenboer, PvdA

36 800 XIV Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (XIV) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2026

Nr. 87 Brief van de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 juni 2026

Nederland wil *vooruit*. Daarom presenteert het kabinet een maatregelpakket om Nederland weer in beweging te brengen. Zodat boeren duidelijkheid krijgen, de natuur zich herstelt, bouwers weer kunnen bouwen en we weer vergunningen kunnen verlenen. Want ons land zit op slot. Plannen en vergunningverlening lopen vast, en iedereen verlangt naar een doorbraak.

Direct vanaf mijn aantreden als minister ben ik gaan praten met allerlei partijen, door heel het land. Met boeren, natuurbeheerders, maar ook bijvoorbeeld met mensen in de Rotterdamse haven. Waar ik ook kom, proef ik één ding: urgentie.

Stuk voor stuk willen mensen de mouwen opstropen en aanpakken. Na jaren stilstand eindelijk weer in beweging. Die bereidheid om samen de schouders eronder te zetten heeft Nederland ver gebracht: zó groeide onze landbouw tijdens de wederopbouw uit tot de absolute wereldtop.

Ik besef dat de keuzes in deze brief veel vragen van boeren en andere ondernemers. Tegelijk ben ik ervan overtuigd dat de keuzes noodzakelijk zijn. Als één samenhangend geheel werkt dit pakket aan vergunningverlening en natuurherstel, zo komt er weer perspectief voor boeren, natuur en bouw. Het kabinet legt dit pakket met volle overtuiging aan uw Kamer voor en roept u op om constructief en in gezamenlijkheid snel de noodzakelijke stappen te zetten om tot uitvoering te komen.

Nederland verdient weer ruimte. Want Nederland wil vooruit.

Van stilstand naar beweging

Boeren, maatschappelijke partijen en medeoverheden hebben de afgelopen jaren hun nek uitgestoken om plannen te maken om meer stikstof te reduceren, de natuur te herstellen en de vergunningverlening weer op gang te krijgen. Denk daarbij onder andere aan het Versnellingsakkoord¹ en de bouwstenen², en aan alle gebiedsprocessen. Het kabinet erkent deze inspanningen en concrete initiatieven,

¹ VNO-NCW, Natuur&Milieu, Natuurmonumenten en Bouwend Nederland.

² De bouwstenen 'Emissiereductie Landbouw' (medeoverheden, LTO en NAIK), 'Natuur' (medeoverheden, LandschappenNL, Natuurmonumenten, Unie van Bosgroepen, FPG), en 'Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer' (medeoverheden met boerennatuur).

en presenteert een stevige aanpak die daarop voortbouwt. Om al die inspanningen van het land te ondersteunen en de vergunningverlening weer los te krijgen.³

Wanneer gaat Nederland van het slot?

Het kabinet trekt met dit maatregelpakket de vergunningverlening los:

- In oktober 2026 dient het kabinet een speedwet in met een programma van maatregelen waarmee handhavings- en intrekingsverzoeken kunnen worden voorkomen.
- In januari 2027 komt het kabinet met instructieregels met voorschriften die gaan gelden in de zoneringsgebieden en komt er structureel geld vrij voor natuurbeheer. Deze stappen zijn van belang voor het stoppen van verslechtering van de natuur.
- Zo snel mogelijk, en uiterlijk in het vierde kwartaal van 2027, wil het kabinet een juridisch houdbare rekenkundige ondergrens invoeren waarmee overal activiteiten met kleine deposities mogelijk worden.

De provincies kunnen per direct per gebied starten met het opstellen van een plan waarmee zij additionaliteit kunnen onderbouwen. Als wordt aangetoond dat de natuur niet verslechtert en behoud wordt geborgd, kan – bij deze gebieden – intern en extern worden gesaldeerd en komt vergunningverlening los.

Met een ambitieus pakket, ontwikkeld met de inbreng van medeoverheden en maatschappelijke partners, gaat de stikstofuitstoot omlaag en worden andere drukfactoren, zoals verdroging, aangepakt. Dit biedt een basis voor additionaliteit. De natuur krijgt kans zich te herstellen, waardoor weer ruimte voor vergunningverlening voor heel Nederland ontstaat, en wordt toegewerkt naar een sterke en robuuste natuur en een toekomstbestendige landbouw. Via gebiedsprocessen kan een aanpak tot stand gebracht worden om de drukfactoren op het nabijgelegen Natura 2000-gebied substantieel weg te nemen en toe te werken naar een goede staat van instandhouding. Er kan concreet gewerkt worden aan de verduurzaming van de industrie en mobiliteit, aan infrastructuur en nieuwe woningbouw en aan projecten voor onze nationale veiligheid. Boeren kunnen naar duidelijke doelen toewerken met ondersteuning van de overheid. Jonge ondernemers kunnen met meer vertrouwen naar de toekomst van hun bedrijf kijken en het kabinet zet alles op alles om een oplossing te vinden voor PAS-melders en interimers. En via natuurherstel stellen we onze unieke Nederlandse flora en fauna veilig voor toekomstige generaties. Al dit jaar zetten we de eerste betekenisvolle stap om die beweging in te zetten.

³ Hiermee beschouw ik de motie Bromet die gericht is op het Versnellingsakkoord als afgedaan. Kamerstukken II, 2025/26, 36 800 XIV, nr. 33.

Eén samenhangend pakket voor vergunningverlening

De aanpak van het kabinet creëert weer ruimte voor vergunningverlening: op steeds meer plekken wordt verlening van vergunningen weer mogelijk. Het pakket bestaat uit generieke maatregelen, een gebiedsgerichte inzet, maatwerk waarmee wordt ingespeeld op kenmerken van een gebied, en natuurherstel. Deze combinatie van maatregelen is cruciaal om vergunningverlening weer mogelijk te maken en de natuur te herstellen. Met duidelijke doelen en normen wordt helder waar agrarisch ondernemers, overheden en andere sectoren en betrokkenen op moeten sturen. Het kabinet biedt in oktober van dit jaar het wetvoorstel aan om de huidige op de kritische depositiewaarde (KDW) gebaseerde doelen te vervangen door wettelijke emissiedoelen. En uiterlijk in het vierde kwartaal van 2027, en zo mogelijk sneller, voert het kabinet een juridisch houdbare en wetenschappelijk onderbouwde rekenkundige ondergrens (RKO) in; dat helpt veel PAS-melders en interimers, de woningbouw en andere projecten met een stikstofdepositiebijdrage onder de RKO.

Essentieel onderdeel van de aanpak is de ondersteuning van boerenbedrijven bij het nemen van maatregelen. Het gaat om brede ondersteuning bij innoveren, extensiveren, omschakelen, verplaatsen en vrijwillig beëindigen ('trappetje van Remkes'⁴). Ook investeert het kabinet extra in het platteland.

Wil de aanpak slagen, dan moet iedereen bijdragen. Naast de agrarische sector leveren ook de industrie en mobiliteit door fors minder stikstof uit te stoten. Overheden staan naast de boerenbedrijven en helpen bij het innoveren, om te schakelen, vrijwillig te verplaatsen of te stoppen. Supermarkten en andere partijen in de keten pakken hun verantwoordelijkheid door boerenbedrijven te helpen verduurzamen en samen op te trekken. Natuurorganisaties zorgen dat onze natuur goed beheerd wordt en werken aan herstel. Rijk, provincies, waterschappen, gemeenten, sectorpartijen en andere partners slaan ook de handen ineen. En alle Nederlanders kunnen helpen door vaker te kiezen voor lokaal en duurzaam geproduceerde boodschappen.

Het is van groot belang de balans in dit pakket te behouden. Zo werken de bedrijfsspecifieke emissienormen in de landbouw alleen met genoeg ondersteunende maatregelen. De zoneringsaanpak rond Natura 2000-gebieden werkt alleen als extensivering ook mogelijk wordt gemaakt. De stap naar extensivering en verduurzaming is alleen mogelijk als dat economisch loont, en als ook de hele keten meedoet. En ruimte voor vergunningverlening ontstaat alleen als de natuur op orde komt. Delen van het pakket kunnen dus niet zonder consequenties worden afgezwakt of weggelaten. Met de balans tussen de verschillende onderdelen van dit pakket beschouw ik de motie Goudzwaard⁵ als afgedaan.

De aanpak in vogelvlucht

1. Vervangen KDW-doelen door emissiereductiedoelen stikstof

⁴ Remkes, J. (2022). *Wat wel kan: Uit de impasse en een aanzet voor perspectief*.

⁵ Kamerstukken II, 2025/26, 36 800 XIV, nr. 54.

- De stikstofuitstoot wordt structureel en geborgd verlaagd: 42-46% (NH₃) in de landbouw, 50% (NO_x) in de mobiliteit, en 50% (NH₃) in de industrie in 2035 ten opzichte van 2019.
- Het kabinet gaat er vanuit dat deze emissiedoelen voor 2035 met het pakket worden gehaald.
- Het kabinet presenteert eind oktober 2026 een wetsvoorstel en programma met maatregelen om de op KDW gebaseerde omgevingswaarden te vervangen door sectorale emissiereductiedoelen.

II. Maatregelen

- Het kabinet gaat met doelsturing via afrekenbare emissienormen in 2035 per bedrijf sturen op de emissies in de melkveehouderij en de intensieve veehouderij. Voor de melkveehouderij stelt het kabinet deze vast op basis van wat technisch mogelijk is met stal- en managementmaatregelen. Voor de intensieve veehouderijsectoren worden de normen in het eerste kwartaal van 2027 vastgesteld. Het kabinet ondersteunt met financiële middelen boeren bij investeringen of aanpassingen in stallen en bedrijfsvoering.
- Veldemissies worden teruggedrongen door aanscherping van middelvoorschriften.
- Niet de hele landbouwopgave kan via het verlagen van emissies op bedrijven worden gerealiseerd. Het kabinet vult de restopgave in met extensivering, vrijwillige beëindiging en afroaming van dier- en fosfaatrechten bij overdracht buiten familieverband.
- Het kabinet introduceert een norm voor grondgebondenheid in de melkveehouderij. Daarmee doet het kabinet de verplichting gestand die Nederland is aangegaan in het kader van het addendum 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn.
- In zones rond kwetsbare, overbelaste Natura 2000-gebieden zet het kabinet in op verdere extensivering van de landbouw, reductie van stikstofdepositie, systeemherstel en de aanpak van andere drukfactoren. Het kabinet ondersteunt boeren bij aanpassing van hun bedrijf.
- Voor de aanpak van kwetsbare watergebieden komt het kabinet met medeoverheden tot de selectie van gebieden en de te nemen maatregelen.
- Voor industrie en mobiliteit zet het kabinet in op bovenwettelijke ammoniakreductie in industrie, verduurzaming van scheepvaart, bouwmaterieel en wegverkeer.
- Het kabinet investeert de komende jaren in herstel en beheer van natuur. De eerste concrete acties en projecten gaan dit jaar al van start.
- In het Ontwerp-Natuurplan is uitgewerkt hoe de natuur kan worden hersteld in het kader van de Natuurherstelverordening. Het definitieve plan wordt uiterlijk 1 september 2027 ingediend bij de Europese Commissie.

III. Financiën

- Voor de inzet op landbouw, natuur en stikstof is €20 miljard (cumulatief tot en met 2035) en €435 miljoen structureel gereserveerd (zie tabel 1).⁶ Het

⁶ Het kabinet zal daarvoor in de ontwerpbegroting 2027 een stikstoffonds oprichten binnen de LNVN-begroting met twee begrotingsartikelen: een fondsartikel en een

kabinet werkt de maatregelen verder uit en beziet aan de hand van de uitwerking of deze invulling nog aanpassingen behoeft. Zo kan bijvoorbeeld de verdere uitwerking van stal- en managementmaatregelen ertoe leiden dat de beschikbare €2 miljard anders verdeeld wordt.

- Het kabinet zal bij de Miljoenennota 2027 en Voorjaarsnota 2027 al vervolgstappen zetten, op basis van het maatregelpakket. Het kabinet doet dit uiteraard samen met medeoverheden, natuurorganisaties en sectorpartijen.⁷
- De beschikbare middelen moeten ook daadwerkelijk leiden tot doelbereik in de vorm van stikstofemissiereductie, natuurherstel en het op gang komen van de vergunningverlening. Periodieke adviezen en oordelen van PBL en kennisinstellingen zijn een belangrijke toetssteen bij verdere uitwerking van maatregelen en overhevelingen van middelen naar het bestedingsartikel. Ook is van belang dat relevante borgende wetgeving draagvlak krijgt in het parlement.

IV. Borging aanpak

- Voor de borging van het effect van het pakket consulteert het kabinet provincies en maatschappelijke partijen met als doel om een borgingsinstrument vast te leggen in het programma bij de 'Spoedwet vervangen omgevingswaarde stikstof'. Indien daarbij geen consensus wordt bereikt, kiest het kabinet als ultieme remedie voor een korting op productierechten in 2035.
- Voor de landbouw geldt voor 2030 een sectorale streefwaarde van 23-25% (NH₃). Indien deze niet wordt gehaald, worden aanvullende maatregelen getroffen. Een eerste moment van monitoring vindt plaats in 2027/2028. Het kabinet verkent mogelijkheden voor een passend borgingsmechanisme in 2030.
- Met terreinbeherende organisaties, provincies en Rijkswaterstaat worden afspraken gemaakt over heldere verantwoording en verplichtingen, bijvoorbeeld op kwaliteit van beheer, doelmatigheid en type maatregelen. Voor het uitvoeren van natuurherstelmaatregelen maakt het kabinet bindende afspraken met medeoverheden.
- De emissiereductie in de industrie en mobiliteit wordt geborgd via bestaand klimaat- en milieubeleid; bij onvoldoende voortgang worden tijdig aanvullende maatregelen getroffen.
- Met deze aanpak geeft het kabinet voor zover mogelijk in dit tijdpad maximaal uitvoering aan het Greenpeace-vonnis, rekening houdend met de uitvoerbaarheid, benodigde zorgvuldigheid en maatschappelijke draagkracht.

V. Vergunningverlening

bestedingsartikel. De coalitieakkoordmiddelen worden in de eerste plaats geboekt op het fondsartikel, waarbij het kabinet vasthoudt aan de verdeling op hoofdlijnen uit het coalitieakkoord.

⁷ Zodra specifiekere maatregelen concreet zijn uitgewerkt zullen middelen voor deze maatregelen op de reguliere begrotingsmomenten worden overgeheveld naar het bestedingsartikel. Daarbij zullen de voorstellen ook inhoudelijk aan uw Kamer worden toegelicht conform artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet.

- Het kabinet voert zo snel mogelijk, uiterlijk in het vierde kwartaal van 2027, een juridisch houdbare rekenkundige ondergrens in. Dit kan alleen met een voldoende en geborgd pakket met aanvullende specifieke beheersmaatregelen. Het komende jaar werkt het kabinet, samen met provincies, deze maatregelen verder uit.
- Het kabinet heeft het Programma Maatwerk PAS-melders vastgesteld om de komende jaren alle PAS-melders naar een oplossing te helpen. Verder verkent het kabinet hoe andere ondernemers ('interimmers') zonder toereikende vergunning in een legale situatie kunnen komen.
- Met dit brede pakket aan generieke en gebiedsgerichte maatregelen trekt het kabinet de vergunningverlening weer los.
 - Met dit pakket kunnen handhavings- en intrekkingverzoeken (bij onder andere PAS-melders) worden voorkomen.
 - Provincies kunnen per direct per gebied starten met een plan opstellen waarmee zij additionaliteit onderbouwen. Als wordt aangetoond dat de natuur niet verslechtert en behoud wordt geborgd, kan bij deze gebieden intern en extern worden gesaldeerd. Soms is al meer mogelijk, bijvoorbeeld met ecologische onderbouwing.
 - Vergunningverlening wordt mogelijk voor emissiereductie (verduurzaming) bijvoorbeeld via een passende maatregel.
- Ook zet het kabinet zich op Europees niveau in om verduurzaming gericht op stikstofemissiereductie te vergemakkelijken

VI. Uitvoering en sterk platteland

- Het kabinet heeft incidenteel €100 miljoen gereserveerd voor het versterken van uitvoeringskracht in het kader van de gebiedsgerichte aanpak. Daarnaast voorziet het budget voor maatregelen ook in uitvoeringskosten.
- In prioritaire gebieden werken overheden met de uitvoering en levert het Rijk samen met de Rijksuitvoeringsorganisaties extra capaciteit.
- Het kabinet maakt middelen vrij voor de sociaaleconomische ondersteuning op het boeren erf en breder op het platteland, om de vitaliteit van het platteland te behouden en zo mogelijk te versterken.

Tabel 1: indicatieve verdeling stikstofonds

Totaaloverzicht (bedragen x € 1 mln.)	Incidenteel 2026-2035	Structureel vanaf 2036
Managementmaatregelen en innovatie	2.000	
Stalmaatregelen	1.200	
Managementmaatregelen ⁸	500	
Doelsturing	300	
Gebiedsgerichte aanpak/zonering	9.000	
Zonering ⁹	8.258	

⁸ O.a. subsidies stalmaatregelen, vergroten aantal uren weidegang, verlagen ruw eiwitgehalte voer en bedrijfsplanvouchers.

⁹ O.a. compensatie herwaardering grond, biologische landbouw, zaakbegeleiding, inrichtingsmaatregelen hydrologie en natuur t.b.v. natuurherstel.

Impulsbudget prioritaire gebieden	500	
Grondfaciliteit ¹⁰	142	
Versterken uitvoeringskracht	100	
Vrijwillige beëindigingsregeling	2.750	
Natuurherstel¹¹	2.200	200
Agrarisch Natuurbeheer	1.200	165
KRW/Water	1.250	
Extensivering beekdalen en grondwaterbeschermingsgebieden	1.000	
Gewasbescherming	250	
Flankerend beleid en overig	1.350	70
PAS-melders	350	
Sterk platteland	100	
Opvolging jonge boeren	170	
Grondgebondenheid flankerende maatregelen	215	
Investeringsfonds Duurzame Landbouw	43	
Biologische landbouw (<i>aanvullend op ondersteuning in de zones</i>)	43	
9e actieprogramma Nitraatrichtlijn	35	
Fieldlabs	50	
Veenweide en bossenstrategie	50	
Overige	294	70
Industrie en mobiliteit	250	
Industrie ¹²	125	
Mobiliteit ¹³	125	
Totaal	20.000	435

Een robuust pakket: 5 hoofdlijnen

Per hoofdlijn wordt geschetst wat het doel is, welke besluiten en maatregelen het kabinet neemt, en wat de vervolgstappen zijn. Voor hoofdlijn 1 tot en met 4 is een verdieping van de besluiten en maatregelen bijgevoegd ('verdiepingsbijlagen hoofdlijn 1 t/m 4'). De belangrijkste vervolgstappen en mijlpalen per hoofdlijn zijn te vinden in bijlage I ('Overzicht belangrijkste vervolgstappen') en bijlage II ('Wetgevingsagenda voor landbouw, natuur en stikstof').

HOOFDLIJN 1 – Emissiereductie in de landbouw, industrie en mobiliteit

De boer aan zet met bedrijfsspecifieke emissienormen

¹⁰ O.a. verplaatsing en extensivering.

¹¹ O.a. natuurherstel, beheersubsidies SNL en monitoring.

¹² BAIP en zoneringsmaatregelen industrie.

¹³ Versnellingsimpuls voor stikstofreductie in de binnenvaart, stimulering elektrificatie van havenmaterieel en kleine schepen in de havens, intensivering van het programma Schoon en Emissieloos Bouwen, het wettelijk mogelijk maken van een milieuzone voor oudere dieselpersonenauto's met compensatie.

Met doelsturing zijn agrarische ondernemers weer aan zet. Met bedrijfsspecifieke emissienormen krijgen ondernemers duidelijkheid over wat er van hen wordt verwacht. Daarmee wordt ook invulling gegeven aan de motie Van Campen en Van der Plas¹⁴. Deze normen zijn gebaseerd op wat technisch haalbaar is op basis van BBT (Beste Beschikbare Technieken). Dit vraagt in de aanpassing van de bedrijfsvoering wel veel, maar niet het onmogelijke. De verdiepingsbijlage hoofddij 1 geeft invulling aan de motie Wiersma en Vermeer die betrekking heeft op de maatvoering van de bedrijfsspecifieke emissienormen.¹⁵ De normen bepalen hoeveel emissie nog is toegestaan in 2035. Bedrijven die al stappen hebben gezet naar een duurzame bedrijfsvoering hoeven zich minder in te spannen om aan deze normen te voldoen, hetgeen in lijn is met motie Flach en Van Campen¹⁶. Voor de melkveehouderij stelt het kabinet een norm per fosfaatrecht voor. Het kabinet onderzoekt aan welke voorwaarden het functioneren van de fosfaatrechtenmarkt moet voldoen. Het kabinet ondersteunt agrarische ondernemers bij toepassing van managementmaatregelen en bij investeringen in integraal duurzame stallen uit de hiervoor gereserveerde middelen van €2 miljard. Daarmee ontstaat de komende jaren al beweging.

Bedrijfsspecifieke emissienormen in het kort

Het kabinet stelt een bedrijfsspecifieke emissienorm voor van 0,164 kg NH₃ en 92 kg CO₂-eq uit stallen en mestopslag per fosfaatrecht voor de melkveehouderij in 2035. De intensieve sectoren krijgen emissienormen per dierplaats. De hoogte van deze normen wordt in het eerste kwartaal van 2027 vastgesteld op basis van inzichten in het technisch reductiepotentieel (Beste Beschikbare Technieken). Bij de uitwerking zal het kabinet de ervaringen die worden opgedaan in de aanpak Veluwe betrekken.

Het kabinet zal de bestaande milieuregelgeving onder de Omgevingswet benutten om verouderde stallen te verduurzamen. De verdere uitwerking volgt de komende tijd, in samenhang met de uitwerking van bedrijfsspecifieke emissienormen. Hierbij is het streven een generieke aanpak en eenduidigheid. Hierover voert het kabinet het gesprek met sectorpartijen en met provincies, die al stappen vooruit hebben gezet, zoals Gelderland en Noord-Brabant.

De bedrijfsspecifieke emissienormen sturen op emissiereductie uit stallen en opslagen, maar niet op emissiereductie bij het aanwenden van mest. Hiervoor scherpt het kabinet voorschriften voor het emissiearm aanwenden aan.

Aanvullende reductie in de landbouw

De reductieopgave kan niet volledig worden gerealiseerd met de hiervoor beschreven emissiereducerende maatregelen. Voor de aanvullende reductie reserveert het kabinet €2,75 miljard voor regelingen gericht op vrijwillige bedrijfsbeëindiging. Op basis van de 2^e kwartaalcijfers 2026 van het CBS in augustus

¹⁴ Kamerstukken II, 2024/25, 35 334, nr. 383.

¹⁵ Kamerstukken II, 2025/26, 30 252, nr. 218.

¹⁶ Kamerstukken II, 2024/25, 30 252, nr. 185.

over de mestproductie zal het kabinet ook besluiten over het opnieuw introduceren van afroming van varkensrechten die buiten familieverband worden verhandeld. Dit is aan de orde als blijkt dat het sectorale mestproductieplafond voor de varkenshouderij in 2026 naar verwachting wordt overschreden. Afgaande op de 1^e kwartaalcijfers van het CBS lijkt herintroductie van afroming in de pluimveesector niet aan de orde.

In de wet waarin de bedrijfsspecifieke emissienormen worden vastgelegd, komt een passend en proportioneel sanctioneringsregime voor bedrijven die in 2035 niet aan deze bedrijfsspecifieke emissienormen voldoen. Daarmee is het doelbereik van doelsturing als onderdeel van de totale opgave (42-46%) geborgd.

Het kabinet acht het reëel dat met het voorliggende pakket de emissiereductie van 42-46% in 2035 ten opzichte van 2019 wordt gehaald. Voor de borging van het effect van het totale pakket consulteert het kabinet provincies en maatschappelijke partijen met als doel om een borgingsinstrument vast te leggen in het programma bij de spoedwet vervangen omgevingswaarde stikstof. Indien daarbij geen consensus wordt bereikt, kiest het kabinet als ultieme remedie voor een korting op productierechten in 2035. Dit voorstel stuur ik eind oktober naar uw Kamer. Het kabinet verbreedt de juridische basis van de huidige stelsels van productierechten. Zo kan er in de toekomst ook op productierechten worden gestuurd door verbrede toepassing van het afromen van productierechten bij verhandeling.

Het kabinet legt een nationaal emissieplafond voor ammoniak en emissieplafonds per dierlijke sector vast. Uitgangspunt is evenredigheid, met oog voor het reductiepotentieel in de verschillende sectoren.

Een slimme koppeling tussen stikstof, natuur, water en andere opgaven

In de uitwerking zal steeds naar de integraliteit van de opgaven worden gekeken zodat boeren weten waar ze aan toe zijn en verantwoorde investeringsbeslissingen nemen, waaronder voor integraal duurzame stallen. Het kabinet zoekt in de aanpak naar synergie met andere opgaven, zoals klimaat, gewasbescherming, dierwaardigheid, gezonde leefomgeving en de verplichtingen op het gebied van waterkwaliteit (KRW). Dit is ook in lijn met de motie Ouwehand¹⁷ waarin wordt verzocht om dierwaardigheid bij de aanpak te betrekken.

Invoering van grondgebondenheidsnorm

Voor een toekomstbestendige melkveehouderij die in balans is met de leefomgeving en een bijdrage levert aan de verbetering van de waterkwaliteit, klimaatmitigatie, weidegang en biodiversiteit kiest het kabinet voor de invoering van een eenvoudige grondgebondenheidsnorm. Hiervoor hanteert het kabinet een ingroeipad met tussenstappen (in 2030 een eerste stap en een tweede stap in 2032) en een eindnorm in 2035.

¹⁷ Kamerstukken II, 2025/26, 36 800 XIV, nr. 34.

Dit gaat gepaard met een pakket flankerende maatregelen, gezien de impact van deze maatregel, waaronder ruimtelijke en sociaal-maatschappelijke effecten. Hiervoor is €215 miljoen beschikbaar. De grondgebondenheidsnorm heeft het meest impact in veedichte gebieden. Hier zal bij de besteding van de middelen rekening mee worden gehouden. Het komende halfjaar werkt het kabinet het voorstel voor grondgebondenheid verder uit en wordt een wetsvoorstel voorbereid. Het streven is het wetsvoorstel eind 2026 ter internetconsultatie voor te leggen, zodat het in 2027 kan worden ingediend bij de Tweede Kamer.

Grondgebondenheid

Het kabinet voert een grondgebondenheidsnorm in de melkveehouderij van 2,6 gve per hectare als eindnorm in 2035. Om aan die norm te voldoen, kunnen melkveehouders gebruikmaken van samenwerkingsovereenkomsten met akkerbouwers binnen een straal van 25 kilometer. Voor melkveehouders in uitspoelingsgevoelige gebieden, te weten zand- en lössgronden, geldt een grasland/rustgewassenverplichting van 85%.

Waterkwaliteit (KRW) en 8^e actieprogramma Nitraatrichtlijn

Om te voldoen aan de doelen van de KRW zijn extra inspanningen nodig. Dit raakt het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten afkomstig van de landbouw. Het kabinet maakt in het convenant gewasbeschermingsmiddelen met partijen afspraken om het gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen fors terug te dringen (op basis van onder andere milieubelastingpunten). Het kabinet reserveert hiervoor €250 miljoen. Afhankelijk van het afgesproken ambitieniveau in het convenant en de bijdrage daarvan aan de KRW kan het beschikbare bedrag hoger of lager uitvallen. Het kabinet informeert de Kamer voor de zomer over de uitkomsten van het convenant op hoofdlijnen, dit zal in het najaar van 2026 worden uitgewerkt in deelconvenanten.

De maatregelen in dit pakket, zoals de grondgebondenheidsnorm, dragen ook bij aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Hierdoor is er samenhang met de (aanvullend) te nemen maatregelen in het 8^e actieprogramma Nitraatrichtlijn, voor zover het nutriënten afkomstig van de landbouw betreft. Het tijdpad van het 8^e actieprogramma Nitraatrichtlijn is daarom aangesloten op de planning van de Taskforce. Het actieprogramma zal uiterlijk 1 juli 2027 worden vastgesteld.¹⁸

Alle sectoren dragen bij

Industrie en mobiliteit leveren ook hun bijdrage om Nederland van het stikstofslot te halen en de natuur te herstellen. In deze sectoren zijn de stikstofemissies en -deposities de afgelopen jaren fors gedaald. Deze daling zet volgens het PBL gestaag door als gevolg van bestaand effectief klimaat- en milieubeleid. Zo wordt bijvoorbeeld via de Europese emissiehandelsystemen ETS1 en ETS2 gestuurd op CO₂-emissiereductie via de beprijzing van broeikasgasemissies in de sectoren industrie en mobiliteit. Dit zorgt ook voor reductie van stikstof. Het stelsel van CO₂-

¹⁸ Kamerstukken II, 2025/26, 33037, nr. 645.

emissienormen voor voertuigen stuurt op elektrificatie van het Europese wegtransport. Daarnaast stuurt de Richtlijn Industriële Emissies, en Europese emissienormen voor stikstofoxiden (NO_x) voor nieuwe voertuigen en motoren (Euronormen, NRMM/Stage-normen) op uitstoot van NO_x in deze sectoren. Het effect van al deze instrumenten is een geborgde daling van de NO_x-uitstoot.

Ook deze sectoren moeten een extra stap zetten. Het kabinet maakt in totaal €250 miljoen vrij voor stikstofbronmaatregelen, gericht op een reductie van 50% van NH₃-emissies in de industrie en 50% NO_x-emissies in de mobiliteit, in 2035 ten opzichte van 2019. Het gaat om maatregelen die effectief bijdragen aan stikstofreductie in de Natura 2000-gebieden, die snel uitvoerbaar zijn en die waar mogelijk integraal bijdragen aan andere opgaven, zoals klimaat en luchtkwaliteit. In de mobiliteit is de inzet gericht op de scheepvaart, op bouwmaterieel en op wegverkeer. Hiervoor wordt in totaal €125 miljoen ingezet. Hiermee wil het kabinet onder andere intensiveren op het programma Schoon en Emissieloos Bouwen. In de industrie wordt ingezet op bovenwettelijke ammoniak- en NO_x-reductie met in totaal €125 miljoen. Zo is het kabinet voornemens de stikstofimpact van bedrijven in de vastgestelde zones rond Natura 2000-gebieden te verminderen middels een tenderregeling. In de zones bevinden zich enkele tientallen industriële bedrijven.

HOOFDLIJN 2 – Samen met boer, keten en regio vooruit

Ondersteuning van (jonge) boer en sector

Doelsturing geeft agrarische ondernemers helderheid over de normen voor stikstof- en broeikasgasemissies. Dit vraagt van de boer vaak (grote) investeringen en soms hoge structurele kosten om aan deze normen te voldoen. De boer staat er niet alleen voor. Het kabinet biedt ruimhartige ondersteuning gericht op verschillende ontwikkelrichtingen: innoveren, extensiveren, omschakelen, verplaatsen of beëindiging (het 'trappetje van Remkes'). Het gaat daarbij om voortzetting van bestaande instrumenten en om het ontwikkelen van nieuwe instrumenten, waarbij ook de mogelijkheden binnen het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) benut zullen worden.

Het kabinet ondersteunt ondernemers bij stalaanpassingen en managementmaatregelen. Voor managementmaatregelen wordt de nieuwe Stimuleringsregeling Managementmaatregelen Veehouderij voor emissiereductie (SMV) ontwikkeld. Voor de ondersteuning bij investeringen in integraal duurzame stallen worden verschillende instrumenten verkend, zowel subsidies als, waar mogelijk, fiscale instrumenten en instrumenten gericht op financiering. Daarmee wordt ook invulling gegeven aan motie van de leden Flach en Den Hollander¹⁹, en de motie van de leden Den Hollander c.s.²⁰ Daarnaast zet het kabinet in op de ontwikkeling van kennis en innovatie, bijvoorbeeld via het ondersteunen van extra experimenteerlocaties (fieldlabs). Het kabinet ontwikkelt voor de bredere inzet op innovatie een Agrofood Innovatieagenda, die later dit jaar aan de Kamer wordt aangeboden.

¹⁹ Kamerstukken II, 2025/26, 36 800 XIV, nr. 59.

²⁰ Kamerstukken II, 2025/26, 36 800 XIV, nr. 48.

De komende jaren stimuleert het kabinet de productie van groen gas via mestvergisting in combinatie met de opschaling van Renure. Dit draagt bij aan reductie van methaan- en ammoniakemissies. Het kabinet werkt samen met betrokken partijen aan een versnelling van deze ontwikkeling, waaronder de vergunningverlening en betreft daarbij LTO, NVDE, Rabobank en anderen. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de motie Den Hollander c.s.²¹ betreffende de inzet op mestverwerking en mestvergisting.

Extensiveren kan een belangrijke ontwikkelroute zijn, met name voor bedrijven in de zones. Boeren worden hierbij ondersteund, onder andere via het ANB, een transitieregeling en actief grondbeleid. Het kabinet verkent hoe, naast een subsidieregeling, het proces van verplaatsing ook op andere wijzen kan worden gefaciliteerd, bijvoorbeeld door de inzet van zaakbegeleiders die kunnen ondersteunen bij de start op de nieuwe locatie. Voor een integrale omschakeling komt gunstige financiering beschikbaar voor investeringen via het Investeringsfonds Duurzame Landbouw. Het kabinet blijft via het Nationaal Groeifonds-project inzetten op de transitie naar rendabele regeneratieve landbouw. Bedrijven die willen stoppen, kunnen gebruik maken van een vrijwillige beëindigingsregeling. In verdiepingsbijlage hoofdpijn 1 geeft het kabinet invulling aan de motie Koorevaar die betrekking heeft op de vormgeving van de vrijwillige beëindigingsregeling.²²

Bij de uitwerking van het instrumentarium heeft het kabinet oog voor de positie van de jonge boer. Het kabinet zet ook specifiek in op generatievernieuwing en reserveert €170 miljoen voor de regeling vestigingssteun. Dit ondersteunt jonge boeren en zij-instromers in de bedrijfsopvolging en helpt in het opbouwen en ontwikkelen van toekomstbestendige agrarische bedrijven. Dit ondersteunende beleid levert de komende jaren een belangrijke bijdrage aan de stikstofemissiereductie.

Impuls voor een sociaal en economisch sterk platteland

Een sterk platteland, een toekomstbestendige agrarische sector en het behoud van een gezonde natuur zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daarom is een impuls voor een sociaal en economisch sterk platteland integraal onderdeel van de aanpak. Het kabinet stelt in totaal €100 miljoen beschikbaar om, samen met inwoners en maatschappelijke partijen, de krachten en kansen van het platteland te versterken en benutten. Dit omvat een landsbreed actieprogramma Sterk Platteland en een sociaaleconomisch investeringsprogramma voor specifieke regio's. Het kabinet werkt dit de komende periode uit met medeoverheden, maatschappelijke partijen zoals P10 en de Landelijke Vereniging van Kleine Kernen, en lokale stakeholders. Deze ondersteuning moet direct ten goede komen aan lokale gemeenschappen, zodat deze worden versterkt en nieuwe economische kansen worden bevorderd.

De keten draagt bij

Ketenpartijen en consumenten moeten ook een bijdrage leveren. De vraag wordt grotendeels door ketenpartijen bepaald en boeren handelen daarnaar.

²¹ Kamerstukken II, 2025/26, 36 800 XIV, nr. 50.

²² Kamerstukken II, 2025/26, 28 973, nr. 295.

Ketenpartijen kunnen de afzet van duurzaam geproduceerd voedsel vergroten. Het kabinet ontwikkelt daarom stappen naar een juridisch kader voor een duurzamere voedselomgeving, zodat de keten niet vrijblijvend bijdraagt aan de opgaven en de verduurzaming van de primaire sector en het voedselsysteem. Het kabinet zet ook in op het creëren van een Uitgebreide Keten Verantwoordelijkheid (UKV), naar het voorbeeld van de Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid. De keten wordt daarmee (mede)verantwoordelijk voor de verduurzaming en het verdienmodel van (omschakelen naar) biologische productie wordt ondersteund.

Motie Bromet: aanbod biologisch vergroten

Een intensievere inzet op biologische landbouw biedt kansen voor stikstofreductie, verbetering van de bodem- en waterkwaliteit en versterking van de biodiversiteit. Het kabinet versnelt het actieplan 'Groeï van biologische productie en consumptie' om deze vorm voor een groter deel van de Nederlandse boeren een aantrekkelijk toekomstperspectief te maken. Dit wordt gekoppeld aan de gebiedsgerichte en zoneringaanpak, waarmee de motie Bromet²³ is afgedaan. Om biologische productie te stimuleren en het verdienmodel te verbeteren, geeft het kabinet onder andere rechtstreekse steun aan boeren om naar biologische bedrijfsvoering om te schakelen. Daarbij heeft het kabinet oog voor een evenwichtige ontwikkeling van de aanbodzijde van de markt.

De vraag naar biologisch vergroten

Boeren die een omschakeling naar biologisch overwegen of al gemaakt hebben, hebben vertrouwen nodig dat de vraag naar biologische producten groeit, daarom worden er met ketenpartijen, zoals supermarkten en verwerkers, voor 1 april 2027 harde afspraken gemaakt. Als het niet lukt om tot afspraken te komen, treft het kabinet wettelijke maatregelen, met een beoogde invoeringsdatum van 1 januari 2029. De voorbereidingen voor het treffen van mogelijke wettelijke maatregelen worden alvast in gang gezet.

De rijksoverheid geeft het goede voorbeeld

De rijksoverheid geeft het goede voorbeeld door biologisch en duurzaam voedsel in te kopen en te zorgen dat omschakeling loont en de afzet groeit, zodat andere sectoren volgen. Het kabinet streeft ernaar de ambitie binnen de Rijkscatering van het inkooppercentage met het keurmerk EU-biologisch te verhogen naar minimaal 50% en er oog is voor afname van Nederlandse producenten. Het kabinet informeert uw Kamer voor het einde van 2026 hierover. Het Rijk gaat in gesprek met provincies, waterschappen, gemeenten en (semi-)overheidsinstellingen om deze ambitie over te nemen. Binnen de categorie catering van het Rijk wordt ook breder ingezet op een integrale uitwerking voor een ambitieuzer en duurzaam inkoopbeleid, bijvoorbeeld voor dierwaardigheid en voedselverspilling. Naast de eigen inzet doet het kabinet ook een appèl op grote bedrijven om meer biologisch en duurzaam voedsel in te kopen.

HOOFDLIJN 3 – Inzet in en rond kwetsbare natuur- en watergebieden

A. Zones rond Natura 2000-gebieden

²³ Kamerstukken II, 2025/26, 36 800 XIV, nr. 32.

Nederland kan niet van het slot zonder gerichte maatregelen rond kwetsbare natuur. Het kabinet zet daarom in op een zonering rond Natura 2000-gebieden die zich richt op meerdere drukfactoren, waarmee de natuur de kans krijgt zich te herstellen. In de zones zullen boeren naar een volwaardige extensieve vorm van landbouw moeten bewegen, waarmee agrarische activiteiten en grondgebruik in lijn worden gebracht met het herstel van het Natura 2000-gebied. Door rondom een selectie Natura 2000-gebieden te kiezen voor een extensievere landbouw, blijft er in de rest van Nederland meer perspectief voor hoogproductieve landbouw. Het kabinet realiseert zich dat er met deze aanpak veel op boeren afkomt. Daarom wil het kabinet nadrukkelijk naast de boer staan met ondersteuning.

Selectie gebieden

Niet voor elk van de 121 (zie verdiepingsbijlage hoofdlijn 3) stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden op land is een zone nuttig of nodig. Het kabinet verwacht na afstemming met provincies en maatschappelijke partijen te komen tot een zonering in en rondom ca. 100 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. In de overige stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden is op basis van de natuuropgave naar verwachting geen zonering nodig als dit onvoldoende meerwaarde heeft gezien de kenmerken en agrarische structuur van het gebied, of als met generieke emissiereductie, het terugbrengen van de overige drukfactoren en natuurherstelmaatregelen voldoende wordt bereikt. Naar verwachting gaat voor circa 85 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden een zone gelden van 500 meter vanaf de rand van het Natura 2000-gebied. Voor 15 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden met een hoge stikstofoverbelasting uit de zone is een zone van 1000 meter passender (zie verdiepingsbijlage hoofdlijn 3). Rond de Veluwe wordt met de provincie Gelderland naast de zonering 65-69% emissiereductie over een groter gebied afgesproken, dus ook buiten de zones. Tenslotte wordt provincies gevraagd een passend werkingsgebied voor regels met betrekking tot hydrologisch systeemherstel te bepalen, dat mogelijk breder dan de zone is.

Maatregelen in de zone

Het kabinet kiest voor aanvullende maatregelen in zones rond Natura 2000-gebieden die zich richten op meerdere drukfactoren (o.a. stikstof, hydrologie, gewasbescherming en versnippering). Deze maatregelen moeten in de zones een aanvullende emissiereductie opleveren van landelijk gemiddeld 20 procentpunt. De precies benodigde emissiereductie per gebied wordt later dit jaar vastgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met de aard van het gebied, de mate waarin agrarische activiteiten reeds extensief zijn en de staat van de natuur. Een gebied kan tot uiterlijk 1 januari 2028 een eigen aanpak tot stand brengen om de drukfactoren op het nabijgelegen Natura 2000-gebied substantieel weg te nemen en toe te werken naar een goede staat van instandhouding.

Lukt het niet om via deze weg de drukfactoren substantieel weg te nemen, dan zullen de door het kabinet vastgestelde regels en normen op bedrijfsniveau gaan gelden. Deze regels worden in januari 2027 gepubliceerd en zullen uiterlijk per 1-1-2035 in werking treden. De regels hebben betrekking op plantaardige teelten en grondgebonden veehouderij systemen. De regels zien in ieder geval toe op

bepaalde mestplaatsingsruimte, vee-bezetting en gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Om de drukfactoren in het gebied in voldoende mate weg te nemen zullen vrijwel altijd langerlopende gebiedsprocessen nodig zijn, gericht op kavelruil en herverkaveling. Bij het instellen van de regels en normen krijgen ondernemers de komende jaren de mogelijkheid om stapsgewijs de bedrijfsvoering aan te passen, waarbij zij zelf beslissen welke aanpassingen naar extensieve bedrijfsvoering nodig zijn om aan deze normen en regels te voldoen. De aanpak via de gebiedsprocessen moet eenzelfde mate van borging en doelbereik kennen, met hetzelfde financiële beslag, als de Rijksregels op bedrijfsniveau die januari 2027 worden gepubliceerd.

Voor de uitwerking van de gve-bezetting wordt de inpasbaarheid van de norm voor biologische bedrijven en de gevolgen voor natuurherstel gezien. De regels voor gewasbeschermingsmiddelen in het traject van het convenant gewasbeschermingsmiddelen worden uitgewerkt met de convenantspartijen. Indien hierbij onvoldoende wordt bijgedragen aan de natuuropgave, zal de Rijksoverheid zelf regels opstellen. Deze normen en regels worden in instructieregels gevat. Rondom veel gebieden zal het daarnaast nodig zijn om systeemherstelmaatregelen te nemen die gericht zijn op natuurherstel. Bijvoorbeeld door het verbeteren van de hydrologische condities, waterkwaliteit en verbinding tussen gebieden. Dat kan onder meer gaan om het verhogen van het grondwaterpeil of het aanleggen van groenblauwe dooradering. Andere sectoren wordt ook gevraagd om bij te dragen aan het verminderen van drukfactoren op Natura 2000-gebieden. Dit verloopt via andere trajecten, zoals de zoneringsaanpak van NO_x-bronnen vanuit de industrie. Aanvullend gaat het kabinet in gesprek met buurlanden over hun inzet op natuurherstel.

B. Kwetsbare watergebieden

De aanpak voor kwetsbare watergebieden richt zich op een aantal beekdalen en grondwaterbeschermingsgebieden met een KRW-opgave voor de landbouw om uit- en afspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar het grond- en oppervlaktewater te verminderen.^{24,25} Voor deze gebieden zal een vergelijkbare set aan regels worden ontwikkeld als bij de zoneringsaanpak. De aanpak richt zich hiermee op extensiever agrarisch grondgebruik, waarbij minder nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt. Dit wordt uitgewerkt in samenhang met de afspraken in het Convenant Gewasbeschermingsmiddelen. Indien hierbij onvoldoende wordt bijgedragen aan het terugdringen van het gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen (op basis van onder andere milieubelastingpunten) zal de Rijksoverheid zelf regels opstellen. De verdere uitwerking van de aanpak vindt het komende jaar in samenwerking met medeoverheden plaats (zie verder verdiepingsbijlage hoofdstuk 3).

²⁴ Groenendijk, P., Duan, K., Renaud, L., & Rietra, R. (2024). *Effecten van maatregelen op nitraat in het agrarische deel van grondwaterbeschermingsgebieden*. (Rapport / Wageningen Environmental Research; No. 3371). Wageningen Environmental Research. <https://doi.org/10.18174/674737>

²⁵ Deltares, 2025. Doorrekening van de effecten van maatregelen in brede bufferzones langs beekdalen voor KRW-doelbereik nutriënten. Memo.

C. Gebiedsspecifieke ondersteuning aan ondernemers

De impact van de benodigde extensivering op de bedrijfsvoering zal verschillen per bedrijf. Juist in de zones hebben veel bedrijven al stappen gezet, waardoor voor hen de opgave kleiner kan zijn, maar het eveneens onrechtvaardig kan voelen dat er toch nog meer wordt gevraagd. Bovendien zal het zo zijn dat niet alle boeren binnen de kaders door willen, of er voor alle bedrijven ruimte blijft, ofwel omdat de benodigde grond voor extensivering schaars is, ofwel omdat het geschetste toekomstperspectief in specifieke gevallen niet passend te maken is. Het Rijk ondersteunt samen met de provincies de gevraagde beweging in en rondom kwetsbare natuur- en watergebieden met een pakket van bestaande en nieuw te ontwikkelen instrumenten. Deze ondersteuning komt bovenop de generieke ondersteuning (hoofddijn 2) en wordt de komende jaren al beschikbaar gesteld om boeren voldoende tijd te geven. Daarbij is het gehele trappetje van Remkes beschikbaar (innoveren (via het generieke spoor) extensiveren, omschakelen, verplaatsen en stoppen).

Onderdeel van deze ondersteuning zijn onder andere een actief grondbeleid om zo ook de grondpuzzel goed te kunnen leggen en een transitieregeling die ondernemers helpt richting een extensieve bedrijfsvoering met toekomstperspectief. Dat kan onder andere via de inzet van de nationale groundbank, pachtuitgifte, vrijwillige kavelruil en wettelijke herverkaveling (voorheen WILG). Het kabinet kijkt onder andere naar de inzet van extensiveringsregelingen zoals de-Subsidieregeling extensivering melkveehouderij (SEM), de Samenwerkingsregeling melkvee-akkerbouw, afwaardering en zaakbegeleiding. Een uitgebreider overzicht is opgenomen in verdiepingsbijlage hoofddijn 3.

Boeren kunnen alleen extensiveren als naast betaalbare grond ook voldoende beloning komt voor publieke diensten zoals agrarisch natuurbeheer en als de markt een meerprijs betaalt. Via het ANB worden boeren beloond voor het versterken van natuur op landbouwgrond en kan worden bijdragen aan het realiseren van een extensiever verdienmodel. Het kabinet heeft hiervoor €1,2 miljard extra vrijgemaakt tot en met 2035 en daarna €165 miljoen per jaar structureel.

Boeren worden ook ondersteund middels grondeigendom en toegang via pachtgronden. Het kabinet werkt aan de herziening van de pachtregelgeving die duurzaamheidsafspraken tussen pachters en verpachters vergemakkelijken. Daarbij wordt aansluiting gezocht bij de initiatiefnota van de leden Bromet en van Campen over "De wijsheid in pacht"²⁶. Ook faciliteert het kabinet, waar mogelijk, de verplaatsing van bedrijven. Het faciliterend pakket zal met de concretisering van de regels verder worden uitgewerkt. Daarbij is nadrukkelijk oog voor de toereikendheid van het pakket en de (tijdige) toegankelijkheid daarvan. Voor medeoverheden is een cruciale rol weggelegd bij deze ondernemersgerichte ondersteuning, bijvoorbeeld voor een nieuwe of aangepaste vergunning of de ruimtelijke inpassing van de nieuwe functie.

²⁶ Kamerstukken II, 2024/25, 36 687, nr. 2.

Agrarisch ontwikkelperspectief rond kwetsbare natuur- en watergebieden

In deze gebieden werken we toe naar extensief agrarisch landgebruik van grondgebonden veehouderijen en grondgebonden plantaardige teelten. Boeren kiezen zelf voor de ontwikkelrichting waarmee zij daaraan kunnen voldoen. Voorbeelden van aanpassingen die boeren in hun bedrijfsvoering kunnen doen zijn:

- Het kiezen voor aan ander bedrijfsmodel dat past bij de regels in de zone. Denk hierbij aan natuurinclusieve landbouw, kringlooplandbouw, biodynamische landbouw, regeneratieve landbouw, agroforestry, permacultuur of precisielandbouw.
- Het biologisch laten certificeren van het bedrijf.
- Het aanpassen van de bedrijfsvoering met een nadruk op (zwaar) agrarisch natuurbeheer met langjarige beheercontracten.
- Inzet op lokale marktinitiatieven zoals korte ketens en boer-naar-bord.
- Het verbreden van hun bedrijfsmodel binnen de geldende kaders. Denk hierbij aan een zorgboerderij, voedselbos, landwinkel, kinderdagopvang of kleinschalig wonen.

D. Volgende stappen in de uitwerking

Zones rond Natura 2000-gebieden

Het kabinet realiseert zich dat deze aanpak voor individuele bedrijven in deze gebieden nog veel vragen kan oproepen. Het komende halfjaar gaat het kabinet in samenwerking met medeoverheden en maatschappelijke partijen concrete en definitieve keuzes maken over de invulling. De provincies en de koepels van medeoverheden (IPO, VNG en UvW) ontvangen hierover zo snel mogelijk een begeleidende brief.

Het kabinet wil de zoneringsaanpak in 2027 vaststellen en vastleggen in instructieregels voor de omgevingsverordening, al dan niet in combinatie met algemene Rijksregels. Met de instructieregels geeft het Rijk aan provincies de opdracht om de zones vast te leggen en regels te stellen. Ook kan het Rijk ervoor kiezen om bepaalde regels zelf te stellen, als die landelijk gelijk moeten gaan gelden. In beginsel gaan voor alle zones dezelfde regels gelden, met afwegingsruimte voor provincies binnen de kaders die het Rijk meegeeft om de regels passend te maken. Het kabinet biedt, zoals beschreven, ook ruimte aan alternatieven gebiedseigen maatwerk-oplossingen voortkomend uit gebiedsprocessen.

Daarmee is de inzet in de tweede helft van 2026 voor de zones:

1. In afstemming met provincies tot een definitieve selectie gebieden komen waarvoor het aanwijzen van een zone nuttig en nodig is;
2. In afstemming met provincies en maatschappelijke partijen de normen, regels en ingroeipad binnen de zones te concretiseren, inclusief de afwegingsruimte.

3. In afstemming met provincies te onderzoeken onder welke voorwaarden er mogelijkheden zijn om het ingroeipad regionaal te versnellen en daarmee eerder vergunningverlening los te trekken;
4. Met provincies en maatschappelijke partijen ook de mogelijkheden voor gebiedseigen (collectieve) maatwerkoplossingen te verkennen om af te wijken van Rijkskaders voor de zoneringsaanpak en bijvoorbeeld nauwer aan te sluiten op provinciale plannen;
5. Aanvullende gebiedsgerichte ondersteuning aan boeren in zones rond Natura 2000-gebieden verder vormgeven.

Gebiedsprocessen

De aanpak zal in veel regio's een gebiedspuzzel opleveren; voor sommige ondernemers is meer grond nodig om duurzaam te kunnen blijven produceren, kavelruil is nodig voor boeren die willen verplaatsen, en grond die vrijvalt moet gericht ingezet kunnen worden voor andere boeren of voor natuur. Deze puzzel legt zich niet vanzelf. Provincies hebben onder de Omgevingswet een wettelijke taak voor de gebiedsgerichte coördinatie en zullen in de meeste situaties als gebiedsregisseur moeten optreden om die gebiedspuzzel te leggen. Gebiedsprocessen zijn daarmee een essentieel onderdeel van de zoneringsaanpak en de aanpak voor kwetsbare watergebieden.

Met prioriteit aan de slag met de uitvoering

Om de gebiedsspecifieke inzet tot uitvoering te brengen is het nodig om de uitvoeringskracht te versterken. Het Rijk wil hier regie op voeren in vijf gebieden en twee economische clusters (Veluwe, Peel, Noordwest-Overijssel, Hart van het Noorden en Groene Hart, en Brainportregio en Rotterdamse Haven). Voor de Veluwe en de Peel is reeds €600 miljoen gereserveerd. Om ook in de andere gebieden met prioriteit aan de slag te gaan, is het kabinet voornemens een impulsbudget beschikbaar te stellen van €500 miljoen. Uiterlijk eind 2026 worden er voor deze gebieden adaptieve en interbestuurlijke uitvoeringsplannen en samenwerkingsovereenkomsten opgesteld. Voor de Peel en de Veluwe heb ik op 17 juni jl. namens het kabinet reeds de samenwerkingsovereenkomsten en uitvoeringsplannen ondertekend. Na de zomer geven we besluitvorming voor de Veluwe verder vorm. Ook ontwikkelen we een afwegingskader voor de Rijksinzet, waarmee we bepalen in welke gebieden we snel maatregelen treffen om van het slot te komen.

HOOFDLIJN 4 – Aan de slag met natuurherstel

Om de natuur in Nederland weer vitaal en robuust te maken, is het nodig aan de slag te gaan met natuurherstel en -beheer, en verslechtering tegen te gaan. Een ambitieuze en langjarige extra inzet is nodig om onze natuur weer gezond te maken en onze doelen binnen bereik te brengen. Alleen via natuurherstel komt de vergunningverlening weer op gang.

Het kabinet investeert incidenteel €2,2 miljard en structureel €200 miljoen in natuurmaatregelen, waarvan het grootste deel voor natuurbeheer. Hier komen volgend jaar al middelen voor beschikbaar. Daarbij zal het kabinet sturen op het verhogen van de vergoedingen voor de terreinbeherende organisaties. Bij de

besteding hiervan benut het kabinet waar mogelijk ook kansen voor veenweiden en de landelijke bossenstrategie.

Concreet natuurherstel op korte termijn

De natuurherstelmaatregelen zijn per direct nodig. Om die reden is voor 2026 al circa €100 miljoen vrijgemaakt voor het uitvoeren van concrete projecten, onder meer door Staatsbosbeheer. Komende weken zal ik overeenkomsten tekenen om hier verdere invulling aan te geven. De €100 miljoen wordt gebruikt voor:

- *Samenwerking Staatsbosbeheer en boeren.* Boeren en natuur kunnen elkaar juist versterken. Al langer werkt Staatsbosbeheer met succes samen met boeren die grond van Staatsbosbeheer pachten. Het kabinet stelt €5 miljoen beschikbaar voor het intensiveren van deze samenwerking.
- *Hydrologisch herstel Bargerveen.* Verdroging is een van de belangrijkste drukfactoren voor Natura 2000-gebieden. Het Bargerveen is één van de laatste grote Hoogveengebieden in Nederland. Om het unieke karakter van het Bargerveen te behouden, investeert het kabinet €12 miljoen om de interne waterhuishouding op orde te krijgen.
- *Aanpak invasieve exoten.* Invasieve exoten vormen een steeds groter probleem voor de Nederlandse natuur. Ze verdringen soorten die hier van nature voorkomen en beschadigen belangrijke infrastructuur. Het kabinet stelt €6,5 miljoen extra beschikbaar voor de bestrijding van invasieve waterplanten.
- *Aanpak bestuivers.* Het aantal bijen en vlinders in Nederland neemt jaar-op-jaar af. Deze soorten staan aan de basis van ons ecosysteem en zijn cruciaal voor bijvoorbeeld de voedselvoorziening. Daarom geeft het kabinet met €6 miljoen een extra impuls in bijenlandschappen. Door extra leefgebieden en ecologische verbindingen wordt een divers landschap gecreëerd met voldoende voedselaanbod en nestelgelegenheid voor bijen en andere bestuivers.
- *Verbetering waterkwaliteit.* De Weerribben-Wieden is een van de grootste moerasgebieden van West-Europa met veel unieke soorten. Het kabinet stelt €6 miljoen extra beschikbaar voor verbetering waterkwaliteit, zodat het areaal aan veenmosrietlanden en trilvenen zowel kan uitbreiden en de kwaliteit kan verbeteren.
- *Herstelmaatregelen Polder Westzaan.* Gelegen in de achtertuin van Zaanstad en Amsterdam ligt een belangrijk veenweidegebied. Het kabinet stelt hier €3 miljoen extra beschikbaar zodat de provincie versneld inrichtings- en herstelmaatregelen kan nemen.

Natuurherstel

Natuurherstelmaatregelen bestaan bijvoorbeeld uit het verbeteren van hydrologische omstandigheden in de omgeving van natuurgebieden, het voorkomen en bestrijden van invasieve exoten en het gezonder maken van bossen. Het uitvoeren van deze herstelmaatregelen doet het kabinet zoveel mogelijk in samenhang met andere maatschappelijke opgaven, zoals natuurbrandbeheersing. Het kabinet geeft hierbij bovendien invulling aan de ambities voor een natuurinclusieve samenleving, waarbij bestaande overheidsgronden maximaal

worden benut, zoals bij het ecologisch beheren van wegbermen en dijklichamen. Het kabinet werkt dit verder uit, inclusief de mogelijkheden dit te financieren.

Aan de Natuurherstelverordening (NHV) geeft het kabinet invulling door op uiterlijk 1 september 2026 een Ontwerp-Natuurplan en op 1 september 2027 een definitief Natuurplan in te dienen bij de Europese Commissie. De focus ligt in het Ontwerp-Natuurplan op de doelen voor 2030. Als bijlage bij deze brief is het Concept Ontwerp-Natuurplan opgenomen (bijlage VI).

De internetconsultatie voor de omgevingswetswijziging ten behoeve van de NHV start vandaag, op 26 juni 2026. Deze wijzigingen gaan over het toedelen van taken en bevoegdheden om uitvoering te geven aan de NHV. De meest relevante en nieuwe maatregelen die onderdeel uitmaken van dit pakket krijgen waar nodig een uitvoeringstoets, plan MER en consultatieproces. Hiermee wordt invulling gegeven aan de motie Flach.²⁷ De relevante maatregelen landen in het definitieve Natuurplan. Onder de noemer 'Sterker met natuur' werken het Rijk, provincies en andere partners aan het vergroten van het bewustzijn en begrip voor natuurherstel en de maatregelen die daarvoor nodig zijn.

Het kabinet realiseert zich dat er ook na 2030 nog een flinke opgave ligt. In het Natuurplan is een doorkijk opgenomen richting 2040 en 2050. Dit krijgt een plek in de actualisatie van het Natuurplan in 2032.

Natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer

Het kabinet investeert structureel in natuurbeheer. Het kabinet zet erop in om concrete afspraken te maken met provincies en natuurbeheerders over structurele (en incidentele) financiering van het beheer, inclusief afspraken over heldere verantwoording en verplichtingen, bijvoorbeeld op kwaliteit van beheer, doelmatigheid en type maatregelen. Daartoe worden dit najaar de eerste stappen gezet. Naast natuurbeheer investeert het kabinet ook structureel in agrarisch natuurbeheer. Dit draagt bij aan het doelbereik voor natuur, water (KRW), klimaat én aan het verdienvermogen van agrariërs, op vrijwillige basis en op een manier die goed past bij hun bedrijfsvoering. Het doel is onder meer om de regeling Agrarisch natuur- en landschapsbeheer uit te breiden van 130.000 hectare naar 280.000 hectare en het te versterken, door beheer te verzwaren en ruimtelijk te clusteren. Hierover ontvangt uw Kamer kort na de zomer een brief met nadere uitwerking.

Borgen natuurherstel en -beheer

Het duurzaam herstellen en effectief beheren van onze natuur is van groot belang om stappen te zetten op weg naar een robuuste natuur en vergunningverlening, zoals ook opgenomen in de Bouwsteen Natuur van de koepels van decentrale overheden en van natuurbeheerders.²⁸ Daarbij vindt het kabinet het van belang om het zicht op de resultaten van natuurherstel en -beheer te versterken.

²⁷ Kamerstukken II, 2025/26, 33 576, nr. 506.

²⁸ [Overheden en natuurorganisaties presenteren Bouwsteen Natuur: robuuste natuur als sleutel tot vergunningverlening en een toekomstbestendig Nederland.](#)

Voor de vergunningverlening is het belangrijk dat de maatregelen gericht op natuurbeheer en -herstel tot resultaat leiden. Ten aanzien van natuurbeheer is in het coalitieakkoord afgesproken dat er, naast extra structurele financiering, afspraken worden gemaakt over heldere verantwoording en verplichtingen, bijvoorbeeld op kwaliteit van beheer, doelmatigheid en type maatregelen. Hierover maakt het kabinet na de zomer nadere afspraken met provincies, terreinbeherende organisaties en organisaties zoals Rijkswaterstaat. Voor het uitvoeren van natuurherstelmaatregelen worden met medeoverheden bindende afspraken gemaakt zodat deze geborgd zijn. Deze inzet sluit goed aan bij de Bouwsteen Natuur.

Het kabinet investeert ook in het versterken en uitbreiden van natuurmonitoring: meten is weten. In het coalitieakkoord is opgenomen dat Nederland elke twee jaar de landelijke en regionale voortgang op het gebied van natuur, bodem en water monitort, en indien nodig bijstuurt.

Areaaluitbreiding

Van de in het Natuurpact met de provincies afgesproken uitbreiding van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) met minimaal 80.000 ha, resteerde op 1 januari 2025 nog circa 30.000 ha.²⁹ Uiterlijk begin 2027 maakt het kabinet geborgde afspraken met provincies over een zo snel mogelijke afronding van deze resterende opgave, onder meer in samenhang met de opgave in de zones rondom Natura 2000-gebieden. Vooruitlopend daarop voert het kabinet nog dit jaar samen met provincies een verkenning uit van deze restantopgave. Uitbreiding draagt bij aan een robuustere natuur en daarmee ook aan het stapsgewijs op gang brengen van vergunningverlening. Een deel van deze uitbreiding zal landen in zones rondom kwetsbare Natura 2000-gebieden, omdat dit bijdraagt aan het verminderen van de drukfactoren op het natuurgebied. Het kabinet is zich ervan bewust dat na het afronden van het NNN er een aanvullende areaalopgave is richting 2050 om natuurdoelen te bereiken. Het daadwerkelijk bepalen van de langetermijnopgave en invulling daarvan vraagt de komende jaren nog aanvullend onderzoek, uitwerking en weging in de toekomst.

Randvoorwaarden en governance

Natuurbeheerders en provincies zijn cruciaal om resultaten te bereiken. Het kabinet is met provincies in gesprek om te komen tot nieuwe langjarige bestuurlijke afspraken over de inrichting en invulling van het natuurbeleid in Nederland (Natuurpact 2.0). Het traject hiervoor is al gestart. Hierbij worden de resultaten van het recente onderzoek naar het gedecentraliseerde natuurbeleid meegenomen.³⁰ In verdiepingsbijlage hoofdlijn 4 bij deze brief zijn de kabinetsreactie op dit rapport en de beoogde procesaanpak voor het Natuurpact 2.0 opgenomen.

HOOFDLIJN 5 – Ruimte voor vergunningverlening

²⁹ Kamerstukken II, 2025/26, 33 576, nr. 472.

³⁰ Kamerstukken II, 2025/26, 33 576, nr. 477.

Nederland moet van het slot voor PAS-melders en interimers, voor verduurzaming van de landbouw, voor infrastructuur, energietransitie, woningbouw, het versterken van dijken en voor defensie. Voor het stapsgewijs op gang brengen van vergunningverlening zijn borging en onafhankelijke toetsing van belang. Deze toetsing van het effect van de maatregelen is voor eind 2026 voorzien. Dan is het mogelijk voor concrete projecten, die nu stil liggen, meer juridische zekerheid te bieden. Het kabinet zorgt verder voor borging door in oktober 2026 het wetsvoorstel naar de Tweede Kamer te sturen met de sectorale emissiereductiedoelstellingen. Dit wetsvoorstel voorziet in een gefinancierd en onafhankelijk getoetst programma van maatregelen, waarmee het kabinet er zorg voor draagt dat voor een aanzienlijk deel van de Natura 2000-gebieden verslechtering stopt en behoud wordt geborgd. Met een onderbouwing van dit programma is het mogelijk om de effecten van de maatregelen ook te gebruiken voor het verlenen van vergunningen. Voorwaarde hiervoor is dat de noodzakelijke maatregelen en wetgeving op voldoende draagvlak kunnen rekenen.

Rekenkundige ondergrens invoeren

Het kabinet voert zo snel mogelijk, uiterlijk in het vierde kwartaal van 2027, een wetenschappelijk onderbouwde rekenkundige ondergrens (RKO) in die standhoudt bij de rechter. Om dit op verantwoorde wijze te doen is een voldoende en geborgd pakket met aanvullende specifieke beheersmaatregelen een voorwaarde. Het komende jaar werkt het kabinet, samen met provincies, deze maatregelen verder uit.

Het gevolg van de RKO daarvan is dat veel PAS-melders, interimers, woningbouw en andere projecten met een stikstofdepositiebijdrage onder de RKO worden geholpen, omdat zij geen vergunning meer nodig hebben. De inschatting is dat invoering in 2027 op een verantwoorde wijze mogelijk is met het pakket en aanvullend enkele specifieke beheersmaatregelen. Met de invoering van de RKO verschuift de verantwoordelijkheid voor de depositiebijdragen onder de RKO van de initiatiefnemer naar de overheid. Alle depositiebijdragen onder de RKO tellen bij elkaar op en dragen ook bij aan de totale stikstofbelasting. Met het pakket dat wordt toegelicht in deze brief geeft het kabinet invulling aan de algemene verplichting die de overheid heeft om een goede staat van instandhouding te bereiken. De aanvullende beheersmaatregelen zijn nodig om te voorkomen dat lokaal en regionaal extra depositie als gevolg van invoering van de RKO kan leiden tot (dreigende) verslechtering in specifieke gebieden, waardoor de opgave juist verzaamd wordt.

Deze benodigde beheersmaatregelen zijn aanvullend op het pakket en het voorgenomen zoneringsbeleid. Er wordt onder andere gekeken naar mogelijkheden om ruimtelijk te sturen op het voorkomen van emissiestijging. Het kabinet werkt de borging van deze beheersmaatregelen met spoed verder uit. Vanuit de bevoegdheid van provincies is een snellere route mogelijk, indien zij dit gezamenlijk en tegelijkertijd doen. Door provinciale gebiedsverordeningen aan te passen kan ruimtelijk gestuurd worden, ook voordat dat het rijk dit in een AMvB heeft vastgelegd. Met provincies bespreek ik de praktische uitwerking mogelijkheden hiervan.

Parallel wordt er gewerkt aan de techniek van de invoering. Specifiek gaat hierbij aandacht uit naar de mogelijkheden voor intern en extern salderen met een RKO. Een advies van de Landsadvocaat hierover is bijgevoegd bij deze brief. Hierin wordt aangegeven dat dit vooral een vraag aan de wetenschap is. Daarom wordt deze vraag nu bij deskundigen voorgelegd om mee te nemen in de wetenschappelijke onderbouwing. Van belang daarbij is dat enerzijds recht wordt gedaan aan de wetenschappelijke onderbouwing van de RKO en anderzijds rekening wordt gehouden met de praktische uitvoerbaarheid en het effect op de vergunningverlening in de agrarische sector, andere ondernemers en infrastructuur.

Als de beheersmaatregelen eind 2027 nog onvoldoende geborgd blijken, zal het kabinet gaan inzetten op de invoering van gebiedsspecifieke drempelwaardes. Zodat, daar waar het mogelijk is, Nederland toch verder van het slot kan totdat de beheersmaatregelen voldoende zijn vastgelegd om de RKO te kunnen invoeren.

Spoedwet vervangen Kritische Depositiewaarde (KDW)

Een belangrijke ambitie van het kabinet is het vervangen van de huidige op de KDW gebaseerde omgevingswaarden door een juridisch houdbaar alternatief in de vorm van wettelijke sectorale emissiereductiedoelstellingen. Het uit de wet halen van de KDW als omgevingswaarde sluit aan bij de wens van het kabinet om de omslag te maken van depositiedoelen naar emissiedoelen.

Daarvoor is een overtuigend maatregelpakket noodzakelijk om zeker te stellen dat de wettelijke doelstellingen worden gehaald. In het wetsvoorstel ('Spoedwet vervangen omgevingswaarde stikstof') worden emissiedoelen voor 2035 opgenomen voor de sectoren landbouw, industrie en mobiliteit. Het maatregelpakket in deze brief wordt mede met het oog op borging vastgelegd in een wettelijk verplicht programma. Het wetsvoorstel en het ontwerpprogramma worden eind oktober 2026 aan uw Kamer aangeboden. Op dat moment opent ook de zienswijzeprocedure voor het ontwerpprogramma. Het kabinet zal verzoeken om het wetsvoorstel met spoed te behandelen.

Verduurzaming als vliegwiel

Het kabinet gaat met voorrang waarborgen dat verduurzaming gericht op stikstofemissiereductie door kan gaan. Activiteiten die leiden tot stikstofreductie, zoals verduurzaming in industrie of een nieuwe stal, lopen nu vaak vast op het additionaliteitsvereiste. Terwijl dit een effectieve manier is om de drukfactor stikstof te verminderen. We identificeren verschillende routes. Vergunningverlening is mogelijk voor projecten met effect op gebieden waar door dit pakket behoud is geborgd. Daarnaast is er de route van de passende maatregel. Die kan nu al, maar het kabinet gaat hier ook samen met provincies uitvoering aan geven. Daarnaast bespreekt het Rijk met provincies welke routes zij zien voor toestemming voor verduurzamingactiviteiten. Zo wordt verduurzaming weer een onderdeel van de oplossing. Bij de Europese Commissie zet het kabinet zich ervoor in om verduurzaming te vergemakkelijken.

Natuurinformatie op orde

De provincie neemt in veel gevallen het voortouw voor Natura 2000-gebieden en is het bevoegd gezag voor de natuurvergunningverlening. Voor vergunningverlening wordt gewerkt aan interbestuurlijke afspraken over het verbeteren van de kenbaarheid en bruikbaarheid van natuurinformatie. Daarnaast zet het Rijk erop in dat voortouwnemers per Natura 2000-gebied komen tot een gebiedsanalyse en -plan. Hierin wordt onderbouwd dat de maatregelen uit dit pakket en eventuele extra gebiedsmaatregelen verslechtering voorkomen of stoppen en perspectief bestaat op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Het Rijk zal daartoe met provincies afspreken dat dit met de grootst mogelijke spoed op wordt gepakt in de tweede helft van 2026. Dit geeft de basis voor de onderbouwing van additionaliteit per gebied. Ook via een aantal gebiedsgerichte processen wordt gekeken naar onderbouwen van additionaliteit. Daarnaast worden andere manieren verkend om additionaliteit aan te tonen, zoals met een meer generieke onderbouwing.

Een geschikte oplossing voor PAS-melders

Het kabinet voelt zich verantwoordelijk om alle PAS-melders weer in een legale situatie te brengen en stelt met een besluit ook de definitieve opvolger van het legalisatieprogramma PAS-melders vast: het Programma Maatwerk PAS-melders (PMP). Het programma heeft als doel om PAS-meldingen op te lossen, zodat PAS-melders in een legale situatie kunnen komen. Het kabinet is en blijft ervoor verantwoordelijk om deze ondernemers, die buiten hun schuld in een illegale situatie zijn gekomen, te helpen. Het programma bestaat uit begeleiding, juridische instrumenten, inzet van innovatieve technieken en financiële oplossingen. Het kabinet wil hiervoor €350 miljoen reserveren. Het Rijk werkt nauw samen met het bevoegde gezag om zoveel mogelijk ondernemers van een passende oplossing te voorzien. Het maatregelpakket dat in deze brief wordt aangekondigd gaat ook meer perspectief bieden voor PAS-melders, als op basis van het maatregelpakket additionaliteit kan worden aangetoond.

Vanuit artikel 22.21a Omgevingswet ligt daarnaast een taak voor andere ondernemers (interimmers) die door onrechtmatig overheidshandelen geen toereikende Natura 2000-vergunning hebben. Het kabinet voert een verkenning uit om deze opgave goed in beeld te krijgen en om te bekijken welke maatregelen effectief kunnen zijn. Voor deze verkenning zal Bart Krol als verkenner optreden. Over de verdere vormgeving van de verkenning zal uw Kamer na de zomer worden geïnformeerd.

Daarnaast verkent het kabinet of het mogelijk is en zo ja, onder welke voorwaarden, de systematiek van natuurvergunningverlening in lijn te brengen met de vergunningverlening onder milieuregelgeving (Omgevingswet). Uiterlijk eind dit jaar zal het kabinet de Kamer hierover informeren.

In deze periode zullen we samen met de provincies, enkele auteurs van het WUR-rapport en de agrarische partijen (o.a. LTO en NAK) verkennen voor welke gebieden de aanpak vanuit het WUR-rapport praktisch uitvoerbaar zou kunnen zijn (inclusief het idee van een nieuwe referentiesituatie). Onderzocht wordt of, en zo ja hoe, door aanpassing van beleidsregels voor vergunningverlening een permanente

vergunningsooplossing voor PAS-melders en interimmers zou kunnen worden geboden. Uiterlijk eind dit jaar zal het kabinet de resultaten van deze verkenning aan de Kamer presenteren, hiermee wordt de motie Grinwis beschouwd als afgedaan.³¹

Het pakket is effectief

De maatregelen zijn geborgd

Het maatregelpakket is gericht op het stapsgewijs en per gebied op gang brengen van vergunningverlening, onder andere door het bereiken van de sectorale emissiedoelen voor de landbouw, industrie en mobiliteit. Het kabinet heeft diverse geborgde maatregelen opgenomen voor zekerheid op het behalen van de doelen. Voor de sectoren industrie en mobiliteit leiden de bestaande normerende maatregelen in het klimaat- en milieubeleid tot geborgde emissiereductie. Om de inzet voor de landbouw te borgen, is onder meer gekozen voor afrekenbare bedrijfsspecifieke emissienormen, een norm voor grondgebondenheid en de verplichte afroeping van productierechten bij verhandeling.

Tabel 2 geeft voor de maatregelen gericht op de landbouwsector weer wat de verwachte emissiereductie (NH₃) is op basis van ambtelijke inschattingen. Het kabinet acht het op basis van de cijfers in deze tabel reëel dat met het voorliggende pakket de emissiereductie van 42-46% in 2035 ten opzichte van 2019 in de sector landbouw wordt gehaald. Dat komt neer op 45-50 kton emissiereductie ten opzichte van 108 kton aan ammoniakemissie in 2019. In de periode 2019-2024 is hiervan 13,1 kton gerealiseerd.

De stikstofreductie die wordt gehaald in de zones telt ook mee voor dit nationaal geldende percentage. Voor de reductie in de zone geldt daarnaast dat deze in het bijzonder van groot belang is om vergunningverlening weer op gang te brengen. Het PBL komt in september met een reflectie op de ambtelijke inschattingen in tabel 2.

Monitoring en bijsturing

Om de voortgang richting doelbereik bij te houden, gebruiken we de bestaande monitoringssystematiek, waarin de realisatiecijfers jaarlijks worden gerapporteerd en de ramingen iedere twee jaar worden geactualiseerd. Waar nodig actualiseren we deze bestaande systematiek en richten we aanvullende monitoring in. Daarnaast zal het PBL voorafgaand aan de begrotingsbehandeling in de Tweede Kamer, een reflectie op het maatregelpakket publiceren. Het kabinet gebruikt deze reflectie bij de verdere uitwerking van de verschillende maatregelen en besluiten. Met deze reflectie op het maatregelpakket, dat ook ziet op de synergie tussen de verschillende opgaven, wordt ook invulling gegeven aan de motie Bromet.³²

Het is van belang om inspanningen die door ondernemers worden geleverd, mee te nemen in de nationale monitoringscijfers. Dit is nog niet voor alle inspanningen het geval. Emissiereductie wordt momenteel op nationaal niveau gemonitord met het model NEMA (*National Emission Model for Agriculture*). De inzet is om NEMA te

³¹ Kamerstukken II, 2025/26, 35 334, nr. 436.

³² Kamerstukken II, 2025/26, 35 334, nr. 433.

actualiseren met de recente emissiereducerende maatregelen. Emissieregistratie opent een loket waar initiatiefnemers maatregelen kunnen voorleggen.

Als op termijn toch blijkt dat de sectorale emissiedoelen in 2035 niet worden gehaald, worden aanvullende maatregelen getroffen. Dit krijgt ook een plek in het ontwerpprogramma. Voor de industrie en mobiliteit geldt dat het eerdergenoemde Europese klimaat- en milieubeleid voor een geborgde reductie van de NO_x-emissies in deze sectoren en is het NH₃-industriedoel met een extra inzet van de Aanpak Piekbelasting binnen bereik. Als blijkt dat het doel voor de industrie (NH₃) en/of mobiliteit (NO_x) voor 2035 niet wordt gehaald, worden tijdig aanvullende maatregelen getroffen.

Met het voorliggend pakket acht het kabinet het reëel dat de reductiedoelen worden gehaald. Voor de borging van het effect van het pakket consulteert het kabinet provincies en maatschappelijke partijen met als doel om een borgingsinstrument vast te leggen in het programma bij de spoedwet vervangen omgevingswaarde stikstof. Indien daarbij geen consensus wordt bereikt, kiest het kabinet als ultieme remedie voor een korting op productierechten in 2035. Voor de streefwaarde in 2030 maakt het kabinet in het najaar afspraken met de sector gericht op hoe via publiek-privaat stimulerings- en beloningsbeleid. Hiertoe wordt de opgave verdeeld over de deelsectoren en worden er op bedrijfsniveau voor de melkveehouderij streefwaarden vastgesteld.

Ook voor het streefdoel van 2030 acht het kabinet borging van belang. Een passend borgingsmechanisme draagt bij aan de houdbaarheid van de aanpak en verkent mogelijkheden daartoe. Voor het einde van 2026 komt het kabinet met een borgingsmechanisme, waarbij op basis van monitoring tijdig aanvullende maatregelen kunnen worden genomen wanneer blijkt dat (deel)sectorale doelen niet binnen bereik zijn.

De eerste monitoring vindt plaats in 2027/2028. Indien nodig, wordt dan ook bijgestuurd. Bijsturing vindt plaats nadat een analyse is uitgevoerd van de oorzaken van het achterblijven van de emissiereductie of het niet halen van de streefwaarde. Daarbij kan het bijvoorbeeld gaan om aanpassingen van het stimulerings- en beloningsbeleid. Maar ook om het na overleg met relevante partijen treffen van aanvullende maatregelen, juist om daarmee een eventuele korting op dierrechten achteraf te voorkomen.

Uitvoerbaarheid is essentieel

Het maatregelenpakket leidt alleen tot het gewenste resultaat en ruimte in vergunningverlening als de maatregelen ook daadwerkelijk kunnen worden uitgevoerd. In dit kader hebben de Rijksuitvoeringsorganisaties een aantal aanbevelingen gedaan gericht op uitvoerbaarheid, die zijn gebruikt bij de vormgeving van dit pakket. Overheden voeren daarnaast een uitvoeringstoets uit. In het kader van uitvoerbaarheid gaat het kabinet ook verder het gesprek aan met de medeoverheden over de Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied die zij begin juni hebben gepresenteerd. Het kabinet wil ook de uitvoeringskracht van de sector vergroten. Daarom start het kabinet met de oprichting van een nieuwe publiek-

private structuur (productschappen 2.0). De SER brengt begin juli een advies uit waarin ook dit onderwerp wordt betrokken. Die inzichten worden meegenomen in de verdere uitwerking van deze ambitie.

De uitvoering is al gestart

In maart is uw Kamer geïnformeerd over de uitgangspunten en belangrijkste onderdelen van de aanpak.³³ Sindsdien is het kabinet verdergegaan met de uitvoering van de reeds lopende maatregelen en besteding van de middelen die al in de Voorjaarsnota beschikbaar zijn gekomen. Om u mee te nemen in de voortgang hiervan is de Uitvoeringsrapportage Maatregelen stikstofreductie meegestuurd met deze brief (Bijlage III). Via deze rapportage wordt uw Kamer ook op de hoogte gehouden van de uitvoering van de nieuwe maatregelen.

Tabel 2. Voorziene maatregelen en te verwachten emissiereductie in de landbouw

Voorziene maatregelen	Kton reductie NH₃ in 2035 t.o.v. 2019	Toelichting
Generieke maatregelen gericht op emissies op alle bedrijven (ook in de zones)	30 - 33 kton	• Beperken van stal- en opslagemissies in melkvee-, pluimvee-, varkens- en kalverhouderij via bedrijfsspecifieke emissienormen (doelsturing). • Beperken veldemissies door verlies van derogatie en een systeem van dagontmesting, vergisten en strippen van melkveemest dat bijdraagt aan emissiereductie bij het uitrijden van dierlijke mest. Daarnaast wordt ingezet op een combinatie van stimulering en (op termijn) middelvoorschriften voor het verder beperken van veldemissies. Dit betreft onder andere een verplichting tot emissiearm uitrijden van ureumhoudende minerale meststoffen en verder onderzoek naar emissiereductie door het emissiearm aanwenden op bouwland en onderzoek naar mogelijkheden van aanzuren mest op grasland op zandgronden.
Aanvullende generieke maatregelen (ook in de zones)	15 kton	• Al gerealiseerde krimp sinds 2019, waaronder die door beëindigingsregelingen en afromen rechten bij overdracht. • Beëindiging (via beëindigingsregelingen). • Extensivering (via extensiveringsregeling melkveehouderij).

³³ Kamerstukken II, 2025/26, 36 800 XIV, nr. 80.

		• Afroeping van rechten bij overdracht buiten familieverband.
Aanvullende gebiedsgerichte maatregelen (aanvullend op reducties in de generieke maatregelen)	1 - 2 kton*	• Onder voorbehoud van nadere concretisering aanpak: ○ Extensivering van veebezetting ○ Verlaagde mestplaatsingsruimte ○ Omzetting landbouwgronden naar natuur ○ Verplaatsen en beëindigen bedrijven
Totaal	46 - 50 kton	

*Emissiereductie in de zones is 2,5 – 3 keer effectiever dan buiten de zones.

Daarom worden extra maatregelen in de zoneringsaanpak bovenop de generieke maatregelen in de zones genomen.

Samenwerking en vooruitblik

Samen met maatschappelijke partijen en de wetenschap

Bij de totstandkoming van de aanpak en het maatregelpakket heeft het kabinet lessen getrokken uit diverse rapporten van kennisinstellingen en voorstellen van medeoverheden en maatschappelijke partijen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de voorstellen 'Een stabiele route uit de stikstofcrisis', de Bouwsteen Emissiereductie Landbouw, de Bouwsteen Natuur en de Bouwsteen Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer. De gewijzigde motie-Bromet³⁴ om de voorstellen van VNO-NCW, Bouwend Nederland, Natuurmonumenten en Natuur & Milieu mee laten wegen in de nationale stikstof-aanpak is hiermee afgedaan.

In aanloop naar deze brief heb ik veel gesproken met maatschappelijke organisaties: tijdens het brede maatschappelijke overleg (zeventien organisaties onder leiding van onafhankelijk voorzitter Elbert Dijkgraaf), de bilaterale gesprekken, en de werkbezoeken. Uit de gesprekken bleek het gezamenlijke belang dat al deze partijen voelen om nu daadwerkelijk stappen te zetten. Vrijwel iedereen benadrukte de noodzaak van natuurherstel en urgentie om de vergunningverlening weer vlot te trekken.

Met deze aanpak zijn we er nog niet. De uitwerking vraagt nog veel en daarbij zijn al deze partijen nodig. In samenspraak met de deelnemende partijen heb ik daarom besloten het maatschappelijk overleg voort te zetten. Daarnaast worden ook de gesprekken over de diverse onderdelen voortgezet. Ik vertrouw erop ook in het vervolg te kunnen rekenen op hun constructieve bijdrage en betrokkenheid.

In lijn met het rapport 'Van verwarring naar verbinding' is ervoor gekozen om de milieukundige, ecologische en juridische uitdagingen parallel aan te pakken met 1) een robuust en (deels gebiedsgericht) emissiereductiebeleid met doelsturing en zones rondom Natura 2000-gebieden, 2) behoud en herstel van de kwaliteit van de natuur in Natura 2000-gebieden, en 3) vergunningverleningsinstrumenten als een integraal onderdeel. Ik verken ook de mogelijkheden om een aantal

³⁴ Kamerstukken II, 2025/26, 36 800 XIV, nr. 33.

wetenschappers, zoals bijvoorbeeld betrokkenen bij het WUR-rapport, via een expertpool actief te blijven betrekken bij de vervolgitwerking, om reflecties op te halen, de aanpak te toetsen en waar mogelijk aan te scherpen met goede ideeën. Vanuit diezelfde optiek zal het kabinet ook de landsadvocaat betrekken bij de verdere uitwerking.

Samen als één overheid werken aan de opgaven

Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten staan als overheden voor de uitdaging om invulling te geven aan de opgaven. Dat kunnen Rijk en medeoverheden alleen samen. Iedere overheidsinstantie vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheden. In goede afstemming en overleg. Het Rijk steunt daarom waar mogelijk stappen van medeoverheden, neemt goede plannen over en bouwt voort op de energie in de regio.

Over het pakket aan maatregelen vindt uitvoerig overleg plaats met de Europese Commissie. Ook bij verdere uitwerking is consultatie van en uiteindelijk toestemming voor een aantal regelingen van de Europese Commissie noodzakelijk.

Tot slot

Met dit pakket komt er weer ruimte voor vergunningverlening. Het is de sleutel voor wat al zo lang op slot zit. Samen met uw Kamer, medeoverheden, boeren, ondernemers en anderen in de samenleving kunnen we die sleutel omdraaien. We kunnen de vergunningverlening weer lostrekken. Daarmee werken we concreet aan verduurzaming van de landbouw, oplossingen voor PAS-melders en interimers, de verduurzaming van de industrie en mobiliteit, aan infrastructuur en nieuwe woningbouw, en projecten voor onze nationale veiligheid. Kortom, zo krijgen we Nederland weer in beweging. Dan steeds steviger op gang. En uiteindelijk in volle vaart, vol vertrouwen vooruit.

De minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
J. van Essen

VERDIEPINGSBIJLAGEN

- Verdiepingsbijlage Hoofdlijn 1 – Emissiereductie in de landbouw, industrie en mobiliteit
- Verdiepingsbijlage Hoofdlijn 2 – Samen met boer, keten en regio vooruit
- Verdiepingsbijlage Hoofdlijn 3 – Inzet in en rond kwetsbare natuur- en watergebieden
- Verdiepingsbijlage Hoofdlijn 4 – Aan de slag met natuurherstel

BIJLAGEN

- Bijlage I: Overzicht belangrijkste vervolgstappen
- Bijlage II: Wetgevingsagenda
- Bijlage III: Uitvoeringsrapportage maatregelen stikstofreductie 2026
- Bijlage VI: Reactie essay 'Van stikstof naar systeemfout'
- Bijlage V: Advies Landsadvocaat op consequenties invoering RKO
- Bijlage VI: Concept Ontwerp-Natuurplan

PARALLEL VERSTUURDE KAMERBRIEVEN

- De appreciatie van het rapport 'De Nederlandse stikstofcrisis: Van verwarring naar verbinding.'
- Een nadere toelichting op het programma legalisatie PAS-melders en het definitieve programma.

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier R.J.C. van der Laan
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

D. Lieuwen

BEL/WBL

Telefoonnummer +31235143389

lieuwend@noord-holland.nl

1 | 2

Betreft: Afdoening M26-2026 'Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes'

Verzenddatum

02 JULI 2026

Kenmerk

WBL202664DL01

Geachte leden,

Uw kenmerk

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Afdoening M26-2026 'Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes'

Inleiding

Op 2 februari 2026 heeft u de motie M26 'Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes' aangenomen. Met deze brief informeren wij u over de wijze waarop wij invulling geven aan deze motie. De motie roept ons college op dat wij geen beleid voeren dat gericht is op het dwingend sturen van eetpatronen en dat het voedselbeleid gebaseerd blijft op vrijwilligheid.

Wij onderschrijven dit uitgangspunt. Wij hebben geen rol als 'dieetcoach' en leggen inwoners of partijen geen verplichtingen op ten aanzien van hun voedselkeuzes. Voedselkeuzes zijn in de eerste plaats een verantwoordelijkheid en keuze van inwoners zelf. Onze inzet is en blijft gebaseerd op vrijwilligheid en is niet dwingend van aard.

Tegelijkertijd zien wij het als onze taak om, binnen onze beleidsdoelen op het gebied van duurzaamheid, stikstof en (biologische) landbouw initiatieven te stimuleren en te faciliteren. Daarbij kan sprake zijn van het aanmoedigen van bepaalde keuzes, bijvoorbeeld via voorlichting, samenwerking met ketenpartners of het ondersteunen van initiatieven. Bijvoorbeeld in het tegengaan van voedselverspilling, waarbij we

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354

voorzitter zijn van het eten van Noord-Hollands ganzenvlees. Een ander voorbeeld is dat bij de teelt van vlinderbloemigen (eiwitrijke gewassen) stikstof in de bodem wordt vastgelegd en deze ook als rustgewassen bijdragen aan gezonde bodems. Voor de verkoop van deze gewassen, moet er wel afzet in de markt zijn en daarmee een verdienmodel voor de agrariërs. Op dit moment zien we nog onvoldoende marktwerking hierop, daarom werken we landelijk samen aan de BeanDeal2.0.

In lijn met de motie blijven wij er scherp op dat ons beleid niet leidt tot verplichtingen of dwang ten aanzien van consumptiekeuzes. Het stimuleren van gewenst gedrag blijft mogelijk, mits dit gebeurt op basis van keuzevrijheid.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en verzoeken u de motie als afgedaan te beschouwen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

M.J.H. van Kuijk

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Motie:

‘Geen dieetbeleid en geen sturing op consumptiekeuzes’

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op maandag 2 februari 2026, te Haarlem, ter behandeling van agendapunt 9: Programma Landelijk Gebied (PLG);

Constateernde dat:

- Gedeputeerde-Staten hebben aangegeven te stoppen met inzet op verandering van supermarkketens;
- De eiwittransitie en voedselvisie gevoelig liggen als het gaat om consumentengedrag;

Overwegende dat:

- De provincie geen rol of kerntaak heeft als ‘dieetcoach’ of als sturende partij in consumptiekeuzes fungeert;
- Voedselkeuzes primair bij inwoners en marktpartijen liggen;

Verzoeken het college van Gedeputeerde-Staten:

1. Spreekt uit dat Noord-Holland geen beleid voert dat gericht is op het dwingend sturen van eetpatronen, maar dat ons voedselbeleid op basis van vrijwilligheid ingezet blijft worden.

en gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening,

Ivo Jacobus Maria Mantel
Fractievoorzitter JA21 Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier R.J.C. van der Laan
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

mw. K. Vernooij-Arts

AD/STAF

Telefoonnummer +31235144107

artsk@Noord-Holland.nl

1 | 9

Betreft: Afdoening openstaande moties

Verzenddatum

30 APR. 2026

Geachte leden,

Kenmerk

AD01042926KV1

In de vergadering van het Presidium van 2 februari 2026 heeft u ingestemd met het voorstel dat er een zogenaamde veegbrief komt voor gezamenlijke afdoening van moties die door de actualiteit zijn ingehaald en afgedaan kunnen worden. Hierbij informeren wij u over de moties waarbij dat volgens ons aan de orde is en de reden daarvoor.

Uw kenmerk

M138-2022 sociaal economische impactanalyse gebiedsprocessen
Tijdens de vaststelling van het PLG is besloten dat de sociaal economische impactanalyse niet apart uitgevoerd gaat worden, maar dat dit wordt meegenomen in de Omgevingsvisie MER.
Deze motie is daarmee afgedaan.

M238-2022 - Regionale Veenweidestrategie (RVS) zo snel mogelijk concreet!

De motie roept GS op om de Regionale Veenweidestrategie 1.0 zo snel mogelijk uit te voeren. Daarbij wordt gevraagd de instrumenten en doelen van de gebiedsgerichte aanpak te verankeren in het Programma Landelijk Gebied (PPLG) en tot de vaststelling van het PPLG door te gaan met de lopende gebiedsprocessen. Daarnaast wordt gevraagd de voortgang te rapporteren aan de commissie Natuur en Landelijk Gebied (NLG).

De motie richt zich op de stappen binnen het PPLG. In het ontwerp PPLG is de Veenweidebeleid verder uitgewerkt in de Veenweidestrategie 2.0. Via de Kortetermijnagenda 2025 - 2027 worden de gevraagde maatregelen samen met belanghebbenden uitgevoerd in integrale gebiedsprocessen, en in 2023 is de voortgang hierover aan de commissie gerapporteerd. Inmiddels is het voornemen de veengebieden als focusgebieden in de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 aan te wijzen. Het veengebiedenbeleid wordt verder uitgewerkt in de Regionale Veenweidestrategie 3.0 als deelprogramma van het nieuwe Regionaal Water- en Bodemprogramma 2028 - 2033.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Tijdens de bespreking van het Programma Landelijk Gebied op 2 februari 2026 in PS heeft gedeputeerde Gielen toegezegd de Staten een update te versturen op het veenweidedossier. Deze update kunt u in Q2/Q3 2026 verwachten.

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

M79-2023 IPO visie verslechteringsverbod

We stellen voor om deze motie als afgedaan te beschouwen. De motivatie daarvoor is de volgende: (zie ook beantwoording technische vragen voor de commissie Landelijk Gebied 9 februari 2026).

Het IPO is een samenwerkingsverband van provincies en geen zelfstandige bestuurslaag. Besluitvorming binnen IPO verband leidt daarom niet tot formeel bindende besluiten voor afzonderlijke provincies. Provincies bepalen zelfstandig hun standpunten en blijven zelf verantwoordelijk voor hun beleid en besluitvorming.

Deelname van GS aan IPO-overleggen en BAC's maakt onderdeel uit van de reguliere uitoefening van hun bestuursstaak en interprovinciale belangenbehartiging. Wanneer afspraken in IPO-verband leiden tot mogelijke gevolgen voor het provinciale beleid, inzet van middelen of andere besluiten waarvoor PS bevoegd zijn, worden PS hierover via de gebruikelijke provinciale besluitvormings- en verantwoordingsprocedures geïnformeerd en zo nodig in positie gebracht. PS kunnen GS daarnaast altijd aanspreken op de wijze waarop Noord-Holland zich in IPO-verband opstelt. De gesprekken tussen IPO en het rijk over het verslechteringsverbod worden naar verwachting voorgezet aan de hand van het geactualiseerde rijksbeleid over VHR doelbereik met het nieuwe Kabinet.

M100-2023 gebruik kennis van dierenwelzijnexperts

In deze motie roepen uw Staten ons op om met dierenwelzijnsorganisaties zoals Faunabescherming en Dierenbescherming in gesprek te gaan over de mogelijkheden om in de toekomst de kennis van de organisaties te betrekken, met als doel het onnodig doden van dieren te voorkomen. Wij stellen voor deze motie als afgedaan te beschouwen omdat;

In artikel 2.11 van de provinciale Omgevingsverordening NH2022 is opgenomen dat in het bestuur van de faunabeheereenheid (FBE) een expert lid op het gebied van dierenwelzijn en diergedrag vertegenwoordigd moet zijn. Ten tijde van het indienen van uw motie was deze positie nog niet vervuld. Dit is sinds 2025 wel het geval. Het expertlid is prof. dr. Franck Meijboom, verbonden aan de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht en werkzaam bij het Ethiek Instituut van de Universiteit Utrecht. De heer Meijboom is ook lid geweest van de Raad voor Dieraangelegenheden. Verder is in artikel 6.5 van de Omgevingsverordening NH2022 opgenomen dat de Faunabeheereenheid in ieder geval de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren, de Faunabescherming en de Vogelbescherming uitnodigt om te adviseren op faunabeheerplannen. De faunabeheerplannen van de FBE worden tot slot altijd getoetst door onafhankelijke ecologen en juristen.

Motie 167-2023: Steun aan gemeenten voor versnellen woningbouw

De motie verzoekt het college te onderzoeken hoe en of de provincie gemeenten kan helpen de doorlooptijd van bouwprojecten kan verkorten en of daar aanvullend budget voor nodig is. In onze Actieagenda wonen en versnellen woningbouw 2024-2028 is onze inzet benoemd om de woningbouwproductie verder aan te jagen en om zo de doorlooptijd van bouwprojecten en gebiedsontwikkelingen te verkorten. Een belangrijke rol is hierbij

weggelegd bij onze provinciale gebiedsontwikkelaars. De gebiedsontwikkelaars zijn dagelijks met gemeenten en marktpartijen in gesprek om processen in gebiedsontwikkelingen en projecten te helpen versnellen. Concreet zijn zij in lijn met het Plan van Aanpak Versnellen Woningbouw bezig met het stimuleren van integrale en parallelle projectaanpak, onder meer door parallel plannen. Onderdeel hiervan is ook actieve risicobeheersing: door integraal te plannen kunnen risico's voor vertraging zoals bezwaren van omwonenden en flora/fauna vroegtijdig inzichtelijk worden gemaakt. Het vroegtijdig meenemen van bewoners of uitvoeren van onderzoeken naar flora- en fauna is de beste manier om vertraging te voorkomen. Ook is via de Afsprakenbrief Opschalen Industriële Bouwstroom ingezet op concrete afspraken om ook in de bouwfase woningbouw te kunnen versnellen. Tot slot werken we bij een aantal doorbraaklocaties intensief samen met andere overheden en marktpartijen om vertraagredenen en oplossingen sneller in beeld te brengen en zo planvoorbereidingsprocessen te verkorten. De Flexibele Schil en ons Investeringskader Versnellen Woningbouw bieden voldoende mogelijkheden om bovenstaande inzet deze coalitieperiode voort te kunnen zetten.

M32-2024 Eerdere Sluiting Kookgasfabriek 2 in maatwerkafpraak Tata Steel

De motie roept het college op om zich bij de maatwerkafspraken in te zetten voor sluiting van kookgasfabriek 2 uiterlijk per 1 januari 2026. Deze datum is al gepasseerd, dus niet meer mogelijk. In de Joint Letter of Intent (JLOI) is opgenomen dat de sluiting van Kookgasfabriek 2 is voorzien in de 2de helft van 2029 (zie tabel 4 of bladzijde 43 van de JLOI: <https://open.overheid.nl/documenten/8ba9e407-9bf8-492a-b8b2-418dd227a09a/file>).

M58-2024 – Verduurzamen maatschappelijk vastgoed is en blijft belangrijk

De motie roept het college op om in de begroting aanvullend 1,5 miljoen te reserveren voor het verduurzamen van het maatschappelijk vastgoed en een subsidieregeling hiervoor op te stellen. Op 12 november 2024 hebben Gedeputeerde Staten besloten om vanaf februari 2025 twee uitvoeringsregelingen voor dorps-, buurthuizen en wijkcentra en voor culturele instellingen open te stellen.

Voor de eerste subsidieregeling '*Verduurzaming culturele instellingen Noord-Holland*' is voor 2025 €1.000.000 beschikbaar gesteld. Er zijn 10 subsidieaanvragen gehonoreerd voor onder andere het isoleren van het gebouw of leidingen, het plaatsen van zonnepanelen of het vervangen van verlichting door ledverlichting. Het totaalbedrag is €996.582.

Voor de tweede subsidieregeling '*Verduurzaming dorpshuizen, buurthuizen en wijkcentra Noord-Holland 2025*' is €500.000 beschikbaar gesteld. Er zijn 15 subsidieaanvragen gehonoreerd voor onder andere het plaatsen van zonnepanelen, isoleren, vervangen van ramen, plaatsen van een warmtepomp, vervangen van verlichting of het gebruik van energie-efficiënte systemen. Het totaalbedrag is €498.315.

Per 2 maart 2026 staan beide subsidieregelingen opnieuw open met voor elke regeling een beschikbaar budget van €500.000.

Motie M92-2024 – Woonwensen van jonge Noord-Hollanders

De motie verzoekt GS onderzoek te doen naar de woonwensen van jonge Noord-Hollanders in Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid en de uitkomsten te betrekken bij de (deel)regionale volkshuisvestingsprogramma's voor deze regio's.

In de Nota van Toelichting bij de Wet versterking regie volkshuisvesting zijn verschillende aandachtsgroepen benoemd. Gemeenten zijn verplicht de woonbehoefte van deze groepen expliciet in beeld te brengen als onderdeel van de totale gemeentelijke woonbehoefte en in hun volkshuisvestingsprogramma te beschrijven hoe zij voorzien in de benodigde woningen voor deze groepen. Het Rijk heeft onlangs 'starters' als verplichte aandachtsgroep toegevoegd aan het Wetvoorstel, na bespreking in de Tweede Kamer. Dit betreft woningzoekenden tussen de 18 en 30 jaar die voor het eerst een zelfstandige woning willen betrekken als (mede)hoofdbewoner. Ook studenten en pleegzorgverlaters behoren tot de verplichte aandachtsgroepen. Hierdoor wordt de positie van jonge woningzoekenden uit Noord-Holland expliciet meegenomen in het beleid en uitwerking daarvan in de Volkshuisvestingsprogramma's.

Daarnaast is in recente onderzoeken de woningbehoefte van starters specifiek meegenomen. Zo heeft RIGO in opdracht van de provincie een woningbehoefteraming uitgevoerd en zijn de woonwensen van starters onderzocht in het onderzoek Woningbouw in de Metropoolregio Amsterdam (WiMRA), dit onderzoek wordt op 18 juni 2026 gepubliceerd. Daarnaast zal het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) binnenkort behoeftecijfers voor alle aandachtsgroepen publiceren. Gemeenten gebruiken deze cijfers bij de verdere uitwerking van de woningbouwopgave voor aandachtsgroepen en voor het maken van afspraken over een evenwichtige verdeling over gemeenten.

M113-2024 Provinciaal onderzoek naar binnenlandse dagtoeristen:

Naar aanleiding van de motie is het provinciale dashboard uitgebreid met data over binnenlands dagbezoek. Op basis van deze data is een analyse gemaakt naar het gedrag van het binnenlands dagbezoek. Hieruit kwam onder andere het belang van fietsen en wandelen als recreatieve activiteit naar voren. Om sturing te geven aan (het spreiden van) het binnenlands dagbezoek wordt daarom ingezet op provinciebrede informatievoorziening over onze routestructuren. Dit draagt bovendien bij aan de ambitie van bestemmingsmanagement zoals benoemd in de Visie Recreatie en Toerisme 2030.

Hiervoor hebben wij een digitaal bezoekersplatform ontwikkeld, dat begin Q2 2026 wordt gelanceerd (www.routesinnordholland.nl). De ontwikkeling van het bezoekersplatform is een project dat voortkomt uit de Routealliantie, een samenwerking tussen provincie, gemeenten, TBO's, DMO's en andere belanghebbenden om onze recreatieve routestructuren verder te ontwikkelen en versterken en in te zetten op spreiding en verleiding van de binnenlandse dagbezoekers.

M127-2024 – Weidevogels

Het Rijk heeft 4 miljoen euro toegezegd aan de provincie Noord-Holland voor inrichtingsmaatregelen gericht op het verbeteren van de belangrijkste leefgebieden van de grutto en maatregelen in stikstofgevoelige zones. Deze middelen worden via de meicirculaire beschikbaar gesteld aan de provincie en naar verwachting in september

opengesteld voor uitvoering van maatregelen. Hiermee wordt invulling gegeven aan het verzoek om te onderzoeken hoe de nog beschikbare landelijke middelen uit het Aanvalsplan Grutto in Noord-Holland kunnen worden benut.

Daarnaast werkt Noord-Holland samen met het Rijk en vijf andere weidevogelprovincies aan een convenant voor het Aanvalsplan Grutto. In dat kader wordt onderzocht welke maatregelen nodig zijn om de belangrijkste weidevogelgebieden te versterken en welke financiële middelen daarvoor nodig zijn. Als onderdeel daarvan wordt een kaartenanalyse uitgevoerd voor alle weidevogelgebieden in Noord-Holland. Deze analyse geeft inzicht in de locaties van de belangrijkste populaties weidevogels, de gewenste inrichting met een mozaïek van graslanden en plasdras, en welke maatregelen in deze gebieden nog ontbreken.

Als praktijktoets heeft Landschap Noord-Holland de opdracht gekregen om op basis van deze analyse en de principes van het Aanvalsplan Grutto een uitvoeringsprogramma weidevogels voor het Alkmaardermeergebied op te stellen. De opgedane inzichten worden benut bij de verdere uitvoering van het Aanvalsplan Grutto in samenwerking met het Rijk en de andere provincies.

M165- 2024 Terugbrengen van de faunaschade NU!

In de technische briefings van 10 februari 2025 en 9 maart 2026 hebben wij u geïnformeerd over de schadecijfers, wet- en regelgeving, bevoegdheden en taakverdeling. Ook hebben wij u geïnformeerd over de aanpak van het ganzenbeheer in Noord-Holland. De aanpak zoals beschreven in het Faunabeheerplan Ganzen 2025-2031 is nu in volle gang, en de eerste resultaten van 2026 zijn veelbelovend. Wij zetten samen met de FBE, agrariërs, jagers, TBO's en andere stakeholders onverminderd in op de verdere uitvoering van het Faunabeheerplan Ganzen 2025-2031, en hebben er vertrouwen in dat dit succesvol is. Verder is er een Faunabeheerplan Houtduif gemaakt en is er nu een vergunning beschikbaar. Hiermee is de bestrijding van houtduivenschade weer mogelijk gemaakt. Om de uitvoering hiervan te optimaliseren, stimuleren we via een subsidie een pilot van de LTO om de samenwerking tussen jagers en agrariërs te versterken. Ook investeert de provincie dit jaar in extra vogeltellingen in agrarische gebieden, om een beter beeld te krijgen van de houtduivenpopulatie. Met deze maatregelen is er een aanpak beschikbaar voor de soorten die gezamenlijk bijna 90% van alle schade in Noord-Holland veroorzaken, en bouwen we verder aan toekomstbestendig beheer.

M31-2025 Logische en coherente stiltegebieden

De motie verzoekt het college om bij de uitwerking van de nieuwe stiltegebieden te zorgen voor logische en coherente stiltegebieden en zich bij de begrenzing niet strikt te beperken tot NNN en Natura2000 gebieden. Bij de wijziging van de contouren van de stiltegebieden is zoveel mogelijk rekening gehouden met het vermijden van versnippering. De begrenzing is daarom niet strikt beperkt tot de grenzen van NNN en N2000 gebieden. Op 12 januari 2026 is de wijziging van de contouren van de stiltegebieden in de commissie Ruimte, met leden van de commissie leefomgeving besproken. De gewijzigde contouren van de stiltegebieden zijn definitief vastgesteld door GS bij de vaststelling van de wijzigingsronde Omgevingsverordening 2025 II.

M49-2025 PNH kan zo grote doelen niet halen

Op 22 april 2025 is een brandbrief vanuit de provincie naar het Rijk gestuurd. Hierin is toegelicht dat Noord-Holland zonder aanvullende middelen onvoldoende uitvoering kan geven aan de gestelde doelen. Ook is aangegeven welk bedrag we verwachten nodig te hebben voor de uitvoering van natuurherstel en stikstofreductie in de meest urgente gebieden. De brandbrief is door verschillende partners, waaronder natuur- en landbouworganisaties, mede ondertekend. Met het versturen van de brandbrief is de motie afgedaan.

M58-2025 Benut ganzenvlees in plaats van verspilling

In deze motie roepen uw Staten ons op verspilling van afgeschoten ganzenvlees tegen te gaan door samen met partners een duurzame benutting van ganzenvlees onder de aandacht te brengen en zelf het goede voorbeeld te geven door voedselproducten met ganzenvlees aan te bieden bij passende provinciale gelegenheden.

In de zomer van 2025 zijn in Noord-Holland vijf koelcellen in gebruik genomen. Jagers en faunabeheerders kunnen de ganzen daar opslaan, waarna poeliers en slagers het vlees verder verwerken. Daarnaast wordt in het vernieuwde provinciale cateringaanbod (banquetingmap) een ganzenhapje aangeboden en is ganzenvlees onder de aandacht gebracht met de expositie De wilde gans - benutte kans in het provinciehuis. Tijdens (grotere) bestuurlijke festiviteiten wordt altijd iets met ganzenvlees geserveerd. Dit gebeurt o.a. bij de PS/GS BBQ en het burgemeestersdiner en het streekproductendiner. Bij de PS-vergaderingen is afgesproken dat er standaard een ganzenvleeshapje wordt aangeboden, meestal in de borrelhapjes.

In januari 2026 kwam dit onderwerp ook aan bod tijdens de Grüne Woche en tijdens de Dag van de Wilde Gans in juni 2024, georganiseerd door het Slow Food Youth Network in opdracht van de provincie en de FBE, zijn gesprekken gefaciliteerd tussen marktpartijen. Daarnaast heeft de groep Natuurlijk Wild op uitnodiging van de provincie gesproken over schadebestrijding en ganzenvlees op de Voedselrede in oktober 2025 bij LVNN. Ook heeft de provincie subsidie verstrekt aan het project Fauna in Evenwicht, dat samenwerking tussen boeren, jagers en de FBE stimuleert.

Wij verzoeken u om op basis van bovenstaande informatie motie 100-2023 en 58-2025 als afgedaan te beschouwen.

M80-2025 - Monitoring voortgang klimaatadaptatie

Er loopt momenteel een landelijk traject waarbij de DPRA-werkgroep Monitoring werkt aan een monitoringssystematiek voor klimaatadaptatie: de Regionale Monitor Klimaatadaptatie (RMK). Deze systematiek is bedoeld voor toepassing op regionaal niveau. Wij sluiten hierbij aan met als doel de RMK te implementeren op onze provinciale schaal. Het grote voordeel hiervan is dat we werken met dezelfde systematiek als andere overheden, waardoor de gebruikte indicatoren onderling vergelijkbaar zijn.

De thema's wateroverlast en hitte zijn inmiddels uitgewerkt. Waterveiligheid en droogte volgen aan het einde van 2026. Samen met waterschappen en gemeenten onderzoeken we hoe we deze monitoringssystematiek kunnen implementeren binnen onze organisaties.

M82-2025- Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie - Formuleren Tussendoelen

Het Rijk gaat in de Nationale Adaptatiestrategie (NAS'26) die later dit jaar verschijnt zogenoemde adaptatiepaden uitwerken voor verschillende thema's. Wij zullen deze paden vanaf 2027 op provinciale schaal verder uit werken, met duidelijke tussendoelen en ijkmomenten. Dit kan worden gekoppeld aan de monitoringssystematiek die momenteel in ontwikkeling is.

M83-2025 - Klimaatadaptatie opnemen in verschillende portefeuilles

Klimaatadaptatie wordt binnen de provincie integraal geborgd via een ambtelijk netwerk van klimaatadaptatie-aanjagers uit verschillende sectoren. Dit netwerk wordt ingezet bij de ontwikkeling en actualisatie van beleidsproducten: de aanjagers brengen klimaatadaptatie in binnen hun eigen beleidsdossiers, delen kennis en signaleren kansen om klimaatrisico's, adaptatiemaatregelen en ruimtelijke afwegingen tijdig mee te nemen.

Dit is bijvoorbeeld gebeurd bij de actualisatie van de Omgevingsvisie, waar klimaatadaptatie onderdeel is van de integrale afweging tussen opgaven zoals woningbouw, mobiliteit, energietransitie en leefomgevingskwaliteit. In het Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWBP) zijn ruimte en klimaatadaptatie als 'dwarsdoorsneden' opgenomen binnen alle water- en bodemthema's. Ook in het Programma Landelijk Gebied (PLG) en de Korte Termijn Agenda is klimaatadaptatie via dit netwerk meegenomen, bijvoorbeeld via projecten zoals klimaatbuffers in de binnenduinrand. In de herziening van het Perspectief Mobiliteit is klimaatadaptatie daarnaast opgenomen bij duurzame aanleg en beheer van infrastructuur.

M89-2025 - Deadline pilot PAS-melders Texel

Provinciale Staten (PS) hebben een motie aangenomen waarin 1 januari 2026 wordt genoemd als deadline voor het indienen van de eerste vergunningaanvraag binnen de pilot, met de oproep om PS maandelijks over de voortgang te informeren. Eerder op 8 september 2025 had gedeputeerde Beemsterboer namens GS in de commissie LG nog aangegeven "Aan het eind van het jaar hopen wij voldoende beeld te hebben of wij over kunnen gaan tot legalisatie".

Op 18 december 2025 heeft gedeputeerde Beemsterboer de commissie Landelijk Gebied per e-mail geïnformeerd dat 1 januari 2026 niet wordt gehaald. Uit de ecologische beoordeling blijkt dat voor een deel van de habitattypen significante negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Sinds de uitspraak van de Raad van State van 18 december 2024 moet daarbij worden aangetoond dat de gebruikte stikstofruimte niet nodig is voor natuurherstel (additionaliteit). Er liggen nog wel handelingsopties op tafel die in de nabije toekomst wel kunnen leiden tot vergunningaanvragen door de ondernemers. Er is zorgvuldige afstemming met PAS-melders en andere betrokken partijen noodzakelijk om de juridische houdbaarheid van vervolgstappen goed te kunnen beoordelen.

Zoals afgesproken bij de behandeling van deze motie, wordt de commissie tijdens elke vergadering door gedeputeerde bijgepraat over de voortgang van de pilot.

M105-2025 - Versnelling van de realisatie van Toegankelijke OV-haltes

De motie roept het college op om een versnellingsstrategie te presenteren voor de realisatie van toegankelijke OV-haltes binnen het provinciale areaal en om Provinciale Staten te informeren over het bijbehorende financiële en organisatorische plan van aanpak. Op 12 januari 2026 is naar aanleiding van deze motie een presentatie gegeven tijdens de technische briefing van de commissie ruimte om het project Haltetoegankelijkheid (iMPI-maatregelen alg-50 & alg-51) te presenteren. Daarin is toegelicht hoe de bushaltes van de provincie Noord-Holland zo snel mogelijk volledig toegankelijk worden gemaakt. In 2025 is een inventarisatie gemaakt van de benodigde ingrepen bij bushaltes in het kader van toegankelijkheid. In 2026 en 2027 wordt het project uitgevoerd. Hiervoor volgt in juni 2026 een tussentijdse kredietaanvraag.

M113-2025 Snel duidelijkheid over locatie 380 Kv-hoogspanningsstation A9 Zuid voor ontwikkeling en verduurzaming Amsterdamse haven

Dit is een 'spreek uit' motie en roept GS in principe nergens toe op. Gedeputeerde Rommel heeft op 8 december 2025 een mededeling hierover gedaan tijdens PS. U bent op 1 april geïnformeerd over de voorlopige locatiekeuze van TenneT in de lopende projectbesluitprocedure voor het hoogspanningsstation 380/150kV A9-Zuid.

M117-2025 grip op faunaschade

Deze motie kan als afgedaan beschouwd worden. De commissie Landelijk Gebied is in een technische briefing op 9 maart geïnformeerd over de mogelijkheden voor het omgaan met faunaschade.

M11-2026 - Oplossing voor PAS-melders ligt in Den-Haag

De Motie roept het College op om na installatie van het nieuwe Kabinet, schriftelijk op aan te dringen zo snel als mogelijk met een oplossing te komen voor de PAS-melders, en een afschrift van deze brief te delen met de commissie Landelijk Gebied. Inmiddels is deze Motie ingehaald door acties van het Rijk.

Het legalisatieprogramma (maatwerkprogramma) PAS-melders is onlangs verlengd tot 1 mei 2028. Door de voorgestelde wijziging van de Omgevingswet krijgt de overheid langer de tijd om agrarische en andere ondernemers te helpen die buiten hun schuld om geen stikstofvergunning hebben. Hierbij is opgenomen dat de minister samen met Gedeputeerde Staten van de provincies zorgdragen voor het legaliseren van de projecten met een geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden die voldeden aan de voorwaarden van artikel 2.12 van het Besluit natuurbescherming, zoals dat luidde op 28 mei 2019.

Het Rijk werkt mede op basis van een Tweede Kamer amendement aan een concrete uitwerking van dit legalisatieprogramma met nieuwe maatregelen/instrumenten welke rond de zomer wordt verwacht.

Verder is er vanuit het nieuwe kabinet op 6 maart 2026 een opdrachtbrief uitgegaan voor een taskforce Landbouw Natuur en Stikstof die aangeeft dat Nederland van het stikstofslot af moet en kan. Hierin wordt aangegeven dat het kabinet voor de zomer met een pakket aan maatregelen komt. Niet met makkelijke antwoorden, maar met

duidelijke keuzes die Nederland weer in beweging brengen. Dit is essentieel voor een sterke, toekomstbestendige agrarische sector, voor de PAS-melders, voor interimmers, voor het weer lostrekken van vergunningverlening, voor een economie die werkt, en voor het bouwen van de woningen die zo hard nodig zijn. En cruciaal voor natuur, water en klimaat.

Onder verwijzing naar de argumentatie zoals hierboven gegeven, stellen wij u voor om de volgende moties als afgedaan te beschouwen:

1. M138-2022 - Sociaal economische impactanalyse gebiedsprocessen
2. M238-2022 - Regionale Veenweidestrategie (RVS) zo snel mogelijk concreet!
3. M79-2023 - IPO visie verslechteringsverbod
4. M100-2023 - Gebruik kennis van dierenwelzijnexperts
5. M167-2023: Steun aan gemeenten voor versnellen woningbouw
6. M32-2024 - Eerdere Sluiting Kookgasfabriek 2 in maatwerkafpraak Tata Steel
7. M58-2024 - Verduurzamen maatschappelijk vastgoed is en blijft belangrijk
8. M92-2024 - Woonwensen van jonge Noord-Hollanders
9. M113-2024 - Provinciaal onderzoek naar binnenlandse dagtoeristen:
10. M127-2024 - Weidevogels
11. M165- 2024 Terugbrengen van de faunaschade NU!
12. M31-2025 - Logische en coherente stiltegebieden
13. M49-2025 - PNH kan zo grote doelen niet halen
14. M58-2025 - Benut ganzenvlees in plaats van verspilling
15. M80-2025 - Monitoring voortgang klimaatadaptatie
16. M82-2025 - Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie - Formuleren Tussendoelen
17. M83-2025 - Klimaatadaptatie opnemen in verschillende portefeuilles
18. M89-2025 - Deadline pilot PAS-melders Texel
19. M105-2025 - Versnelling van de realisatie van Toegankelijke OV-haltes
20. M113-2025 - Snel duidelijkheid over locatie 380 Kv-hoogspanningsstation A9 Zuid voor ontwikkeling en verduurzaming Amsterdamse haven
21. M117-2025 - Grip op faunaschade
22. M11-2026 - Oplossing voor PAS-melders ligt in Den-Haag

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

plv.

provinciesecretaris
H.J. Schartman

voorzitter
J. Olthof

MOTIE Weidevogels

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 11 november 2024,

Constateerende dat:

- De weidevogelstand afgelopen zomer opnieuw achteruit is gegaan.
- Er diverse redenen voor zijn, maar achteruitgang van het oppervlakte en de kwaliteit van het leefgebied ook dit jaar weer genoemd worden.
- Er in 2020 in deze Staten moties aangenomen zijn die achteruitgang moeten beperken, maar die nog steeds niet uitgevoerd zijn; motie Leidraad Weidevogels en motie Herooverweging Zijpe en Hazepolder.
- Het budget van actieplan Grutto van het rijk nog niet volledig benut is.
- De Europese commissie Nederland heeft opgedragen om weidevogels beter te beschermen en Nederland daar nog extra maatregelen en geld beschikbaar voor moet stellen.

Overwegende dat:

- Weidevogels onlosmakelijk verbonden zijn met de Noord-Hollandse natuur.
- Verdere achteruitgang van de weidevogelstand onwenselijk is en ook niet in overeenstemming is met de verplichtingen van de Provincie ten aanzien van de Vogel en Habitat richtlijn.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Te onderzoeken hoe in Noord-Holland de landelijke nog beschikbare gelden vanuit het actieplan Grutto benut zouden kunnen worden.
- Te onderzoeken welke maatregelen Noord-Holland kan nemen om weidevogels beter te beschermen, anticiperend op eventuele extra financiering daarvoor vanuit het Rijk, ten gevolge van de inbreukprocedure van de Europese Commissie.

En gaan over tot de orde van de dag.

Ingediend door:

.....
Tessa van Wijnen
GroenLinks

Tim Wagelaar
PvdA

Remine Alberts
SP

**Partij voor
de Dieren**
Statenfractie Noord-Holland

Motie

Provincie Noord-Holland kan zo grote doelen niet halen!

De Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen op 7 april 2025 te Haarlem ter bespreking van de voordracht 13: Korte termijn agenda landelijk gebied 2025-2027 (KTA);

constateren dat:

- Provinciale Staten een korte termijn agenda landelijk gebied voorgelegd krijgen waarin slechts een beperkt aantal uitvoeringsstappen voor het behalen van de stikstofdoelen gerealiseerd worden;
- Het beschikbare budget uit de PPLG-reserve verdeeld wordt over een beperkt aantal projecten;

overwegen dat:

- De provincie met deze uitvoeringsstappen wel start met het werken aan de door het rijk opgelegde provinciale doelen, duidelijk is dat “onze inspanningen met deze KTA niet zullen leiden tot structurele oplossingen voor de stikstof – en klimaatproblematiek, het realiseren van de volledige water- en natuurherstelopgave en de afronding van het Natuurnetwerk Nederland (NNN)” *(citaat uit de voordracht)*;

spreken uit:

- het rijk met het huidige beleid de provincie niet in staat stelt, om aan onze provinciale opgaves te voldoen, daarmee noodzakelijke maatregelen onnodig uitstelt en agrarisch- en andere ondernemers in onzekerheid laat;

verzoeken het college:

- dit signaal over te brengen aan het kabinet en sterk inzet op lobbyen voor financiële ondersteuning vanuit het rijk voor het halen van de bovengenoemde wettelijke taken;

en gaan over tot de orde van de dag.

Sijmen Mulder
D66

Tino Wallaart
PvdA

Tessa van Wijnen
GroenLinks

Remine Alberts
SP

Ilona Haas
PvdD

Julia Schneemann
Volt

Michel Klein
CU

Anneke van der Helm
50PLUS

Laura Oudekerken
VVD

Motie deadline pilot PAS-melders Texel

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 29 september 2025,

Constateerende,

- Dat in de provincie Noord-Holland meer dan 150 melkveehouders buiten hun schuld geen vergunning hebben, nadat ze zich te goeder trouw gemeld hadden voor het Programma Aanpak Stikstof (de zogenaamde PAS-melders).
- Dat de provincie en het Rijk in voorjaar 2024 met een pilot gestart zijn om de 11 PAS-melders op Texel te legaliseren.
- Dat het de verwachting is dat de uitkomsten van dit experiment richtinggevend zijn voor oplossingen elders in de provincie.

Overwegende,

- Dat de omstandigheden op Texel ideaal zijn voor een oplossing: overzichtelijke schaal, geïsoleerde ligging en relatief weinig stikstofgevoelige natuur.
- Dat aanvankelijk de verwachting was dat legalisering binnen een jaar zou volgen
- Dat de Texelse aanpak bemoeilijkt is sinds het onwettig verklaren van intern salderen van stikstofruimte door de Raad van State afgelopen december.
- Dat Gedeputeerde Staten in de Commissie Landelijk Gebied van 8 september jongstleden zei dat voor 1 januari de eerste vergunningaanvragen de deur uit kunnen.

Van mening,

- Dat provincie en Rijk terecht kosten noch moeite sparen om de Texelse aanpak te laten slagen.
- Dat de ambtelijke organisatie zich hiervoor formidabel inspent
- Dat Gedeputeerde Staten terecht bij het kabinet aandringt op regelgeving die uitzicht biedt op een oplossing voor de PAS-melders
- Dat ondernemers recht hebben op duidelijkheid.
- Dat het een kwestie van goed bestuur is om een duidelijke tijdsplanning te hanteren voor de pilot.
- Dat er geen volledige controle over deze tijdsplanning is vanwege afhankelijkheid van extern onderzoek en afspraken met externe partijen.

Roept GS op,

- Om 1 januari 2026 te beschouwen als deadline voor het indienen van de eerste vergunningaanvraag uit de pilot PAS-melders op Texel.

- Om een eventueel uitstel van de deadline met redenen omkleed aan de Commissie Landelijk Gebied voor te leggen.
- Om de Commissie Landelijk Gebied maandelijks mondeling of schriftelijk over de voortgang te informeren.

En gaat over op de orde van de dag.

Tino Wallaart (PvdA) , Tessa van Wijnen (GL) , Sijmen Mulder (D66)

Gert Vendrig (BBB) Dennis Heijnen (CDA)

Motie: Grip op faunaschade

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 3 november 2025, ter behandeling van agendapunt 10: Begroting 2026.

Constaterende dat:

- De post faunaschade in 2026 stijgt naar 6% van de gehele begroting van de provincie Noord-Holland;
- De financiële positie van de provincie onder druk staat

Overwegende dat:

- Noord-Holland bijzonder veel uitgeeft aan faunaschade (€41 miljoen in 2026 van een totaal van €118 miljoen door alle provincies bij elkaar opgeteld);¹
- De verschillende provincies op andere manieren omgaan met faunaschade;

vraagt Gedeputeerde Staten om:

- Inzichtelijk te maken welke mogelijkheden er zijn om de kostenpost faunaschade te beperken;
- Een overzicht van de verschillende mogelijkheden met PS te delen, waarin effectiviteit en eventuele andere gevolgen van de mogelijke maatregelen wordt meegenomen;
- Dit te rapporteren voor de bespreking van de kaderbrief 2027

En gaan over tot de orde van de dag.

Julia Schneemann
Volt

Ruchama Bwefar
GroenLinks

Heidi Bouhlef-Lascaris
SP

Klaas-Jeroen Terwal
VVD

Sijmen Mulder
D66

¹ [Provincies verwachten weer forse toename faunaschade naar 118 miljoen euro - Nieuwe Oogst](#)

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier R.J.C. van der Laan
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

Sylvia Fens

BEL/GND

(023) 514 4335

fenss@noord-holland.nl

1 | 3

**Betreft: Afdoening motie M78/07-07-2025 KRW doelen: duurzaam
verpachten van gronden**

Verzenddatum

18 DEC. 2025

Kenmerk

32454/32457

Geachte leden,

Uw kenmerk

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Afdoening motie M78/07-07-2025 KRW doelen: duurzaam verpachten
van gronden.

Inleiding

Op 7 juli 2025 is in de vergadering van PS een motie aangenomen,
waarin ons college werd verzocht om:

- te onderzoeken of bij nieuwe contracten voor pachtgronden van de provincie duurzame pachtvoorwaarden opgenomen kunnen worden, waarbij het gebruik van niet biologische gewasbeschermingsmiddelen wordt uitgesloten en;
- Provinciale Staten vóór eind 2025 te informeren over de voortgang en de te nemen vervolgstappen.

Reactie op uw motie

U vraagt om te onderzoeken of het mogelijk is om een verbod op niet-biologische gewasbeschermingsmiddelen op te nemen in nieuwe pachtcontracten. Wij concluderen dat dit op zich mogelijk is, echter dat is niet zonder de nodige juridische risico's.

Uit ons onderzoek volgen een aantal aandachtspunten:

1. Doorkruisingsleer/détournement de pouvoir

Hierbij speelt de vraag: wordt de publiekrechtelijke bevoegdheid van de provincie doorkruist als men een verbod op bepaalde gewasbeschermingsmiddelen regelt via de privaatrechtelijke rol? Op basis van het Windmill-arrest ([ECLI:NL:HR:1990:AC0965](#), voorheen [LJN AC0965](#), [AG6251](#), [AN1049](#), [Hoge Raad](#), 13 724) dient een overheid eerst haar publiekrechtelijke bevoegdheden in te zetten voordat zij vanuit haar privaatrechtelijke rol als grondeigenaar handelt. De

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

overheid mag niet haar privaatrechtelijke positie 'misbruiken' om doelen te bereiken die zij via haar publiekrechtelijke bevoegdheden kan bereiken. Dit wordt ook goed beschreven in het rapport [Onderzoeksrapport 'Verkenning juridische mogelijkheden sportvisserij loodvrij'](#) (pagina 18-20), dat in opdracht van het ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselkwaliteit in 2020 ten behoeve van onderzoek naar de juridische (on)mogelijkheden van het verbieden van vislood in privaatrechtelijke huurovereenkomsten voor visrechten. De conclusie van het rapport ten aanzien van privaatrechtelijke overeenkomsten luidt:

- *"Via de band van het eigendomsrecht of een beperkt recht om te vissen kunnen mogelijk wel beperkingen worden gesteld aan het gebruik van lood als werpgewicht, maar juridisch is hier wel een risico dat verband houdt met de zogenoemde Windmill-criteria of détournement de pouvoir (misbruik van bevoegdheden). Bovendien zijn lang niet alle wateren in eigendom bij overheden, dus de toepassing van het privaatrechtelijke instrumentarium kan nooit een generieke, landelijk dekkende regeling opleveren.*

2. Handhaving

Gebruiksvoorwaarden die in de pachtcontracten worden opgenomen, dienen zo goed mogelijk handhaafbaar te zijn. In de praktijk zal het op het oog lastig te controleren zijn welke gewasbeschermingsmiddelen zijn toegepast op onze grond.

3. Reikwijdte

Het totale landbouwareaal in Noord-Holland omvat circa 125.000 ha. Hiervan is circa 1.800 ha in eigendom van de provincie Noord-Holland. Hiervan wordt op dit moment ruim 100 ha biologisch gebruikt. Een verbod op het gebruik van niet-biologische gewasbeschermingsmiddelen op onze pachtgronden heeft een minimaal effect op de verbetering van de totale waterkwaliteit in Noord-Holland.

Conclusie

Een verbod van niet-biologische gewasbeschermingsmiddelen is op zich mogelijk, maar er is een kans dat als het verbod wordt getoetst door een rechter, het verbod wordt afgewezen omdat een dergelijke verplichting verder strekt dan mogelijk is op publiekrechtelijke bevoegdheden (Windmill-arrest). Daarnaast is een dergelijk verbod lastig te handhaven en leidt het waarschijnlijk slechts tot een zeer minimale verbetering van de waterkwaliteit.

Vervolg

Wettelijk gezien, is het gebruik van niet-biologische gewasbeschermingsmiddelen toegestaan. Wij zijn van mening dat de bevoegdheid bij het Rijk ligt om bepaalde middelen te verbieden.

Vanuit onze publiekrechtelijke rol zijn wij aan het bepalen hoe wij ons hiertoe verhouden. In het eerste kwartaal van 2026 berichten wij u over de stand van zaken.

Op het gebied van het behalen van de doelen vanuit de Kader Richtlijn Water (KRW) treffen wij diverse maatregelen. Hiervoor verwijzen wij u naar het rapport over de Tussenevaluatie KRW in Noord-Holland dat op 23 juni 2025 behandeld is in de commissie Landelijk Gebied. Eén van de maatregelen is een onderzoek naar een beperking van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden en Natura 2000.

Ons provinciale pachtbeleid ondersteunt reeds in vergaande mate ons beleid op het gebied van duurzame landbouw, natuur & biodiversiteit en waterkwaliteit & -kwantiteit. Ten opzichte van andere overheden lopen wij voor. Op dit moment zijn wij aan het bezien waar het pachtbeleid nog verder verbeterd kan worden. In het eerste kwartaal van 2026 verwachten wij u hierover nader te informeren.

Wij stellen u voor om motie M78/07-07-2025 hiermee als afgedaan te beschouwen.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

M.J.H. van Kuijk

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Motie KRW doelen: Duurzaam verpachten van gronden

Constaterende

- Met de landelijke Tussenevaluatie KRW de prognose is dat aan het behalen van de KRW-doelstellingen voor eind 2027 voor de provincie Noord-Holland niet wordt voldaan
- De provincie Noord-Brabant per 2027 alleen nog provinciale gronden verpacht aan agrariërs die geen kunstmest of niet biologische bestrijdingsmiddelen gebruiken
- Het beperken van het gebruik van niet biologische bestrijdingsmiddelen bijdraagt aan verbetering van de waterkwaliteit, biodiversiteit en natuurherstel
- Dat G.S. zegt in de commissie Landelijk Gebied op 23 juni 2025 dat structurele verbeteringen van de waterkwaliteit op termijn gediend is bij biologische landbouw

overwegende

- Met de einddatum van 2027 voor de KRW doelen in zicht, de urgentie toeneemt
- Schoon en gezond water essentieel is voor een veerkrachtige natuur, een gezonde omgeving, de landbouw, drinkwater en een duurzame toekomst
- Duurzame verpachten van gronden een bijdrage levert aan belangrijke doelen van de provincie zoals het dichterbij halen van de KRW-doelstellingen en het versterken van onze natuur en biodiversiteit
- Noord-Holland momenteel reeds een verbod op het gebruik van glyfosaat heeft opgenomen voor haar eigen gronden
- De provincie het goede voorbeeld zou moeten geven door het gebruik van schadelijke stoffen op haar eigen gronden actief te beperken

verzoeken het college

- te onderzoeken of bij nieuwe contracten voor pachtgronden van de provincie duurzame pachtvoorwaarden opgenomen kunnen worden, waarbij het gebruik van niet biologische bestrijdingsmiddelen wordt uitgesloten
- Provinciale Staten vóór eind 2025 te informeren over de voortgang en de te nemen vervolgstappen;

en gaan over tot de orde van de dag.

D66	PvdD	SP	VOLT	ChristenUnie
Krista Jansen	Marieke van Aesch	Remine Alberts	Julia Schneeman	Michel Klein

Rondvraag D66 over Aziatische Hoornaar aan gedeputeerde Gielen

In het bericht van de NOS en NH, "Aziatische hoornaars rukken op, toch laat provincie nesten hangen: imker maakt zich zorgen" , van 10 september,

wordt gesteld dat de provincie ervoor heeft gekozen om niet langer alle nesten te laten verwijderen, maar alleen nesten die als direct gevaarlijk worden beschouwd. Imkers maken zich echter zorgen over de snelle verspreiding van deze invasieve soort en de gevolgen daarvan voor bijen en de biodiversiteit.

Vraag

Wat is op dit moment het beleid van de provincie Noord-Holland ten aanzien van de bestrijding van de Aziatische hoornaar en het verwijderen van nesten?

Kan G.S toelichten waarom voor dit beleid is gekozen, hoe dit beleid in de praktijk wordt uitgevoerd en op basis van welke criteria wordt bepaald of een nest wel of niet wordt verwijderd?

Hoe reflecteert G.S op de zorgen van de imker?